

**T.C
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
DİN SOSYOLOJİSİ BİLİM DALI**

**DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ
ÖĞRETMENLERİNİN TOPLUMSAL CİNSİYETE
İLİŞKİN TUTUMLARI:
ANKARA İL MERKEZİ ÖRNEĞİ**

SÜMEYRA TEMİZHAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**DANIŞMAN:
DR. ÖGR. ÜYESİ ARIF KORKMAZ**

KONYA-2019

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Bilimsel Etik Sayfası

Öğrencinin	Adı Soyadı	Sümeýra TEMİZHAN		
	Numarası	128102061020		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı / Din Sosyolojisi Bilim Dalı		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	
		Doktora		
Tezin Adı	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin Toplumsal Cinsiyete İlişkin Tutumları: Ankara İl Merkezi Örneği			

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Sümeýra

Sümeýra TEMİZHAN
17/05/2019

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	Sümevra TEMİZHAN
	Numarası	128102061020
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı / Din Sosyolojisi Bilim Dalı
	Programı	Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Dr. Öğr. Üyesi Arif KORKMAZ
	Tezin Adı	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin Toplumsal Cinsiyete İlişkin Tutumları: Ankara İl Merkezi Örneği

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin Toplumsal Cinsiyete İlişkin Tutumları: Ankara İl Merkezi Örneği Başlıklı bu çalışma 12.07.2019 Tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Sıra No	Danışman ve Üyeler		
	Unvanı	Adı ve Soyadı	İmza
1	Dr. Öğr. Üyesi	Arif KORKMAZ	
2	Prof. Dr.	Hayri ERTEN	
3	Dr. Öğr. Üyesi	Ali BAYER	
4			
5			

ÖZET

Öğrencinin	Adı Soyadı	Sümevra TEMİZHAN		
	Numarası	128102061020		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı / Din Sosyolojisi Bilim Dalı		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	
		Doktora		
	Tez Danışmanı	Dr. Öğr. Üyesi Arif KORKMAZ		
Tezin Adı	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin Toplumsal Cinsiyete İlişkin Tutumları: Ankara İl Merkezi Örneği			

“Toplumsal cinsiyet” (gender) kavramı, toplumsal açıdan kadınlık ve erkeklik konularında öğrenilmiş kalıpları ifade eder. Bu konudaki çalışmalar genellikle kadın üzerinden hareket etmektedir. Bu kavram, bireylerin toplum içerisinde etkin bir rol oynaması ve toplumla uyumlu bir şekilde yaşamasıyla birlikte haklarını bilmesi ve kullanabilmesiyle yakın ilişki içerisinde. Bu haklardan biri olan eğitim, bireyin diğer haklarını bilmesi ve kullanması açısından son derece önemlidir. Bu düşünce ve yaklaşımın temel alındığı tezimizde, “toplumsal cinsiyet” kavramının Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenleri arasındaki bilinirliğinin ve öğrencilere ne şekilde aktarıldığının araştırılması yapılmıştır. Çalışmanın amacı, “toplumsal cinsiyet” olgusuna din ve ahlak gibi herkesi ilgilendiren bir konuda eğitim veren öğretmenlerin konu hakkında ne gibi bilgilere sahip olduklarının araştırılmasıdır.

Söz konusu olgulardan hareketle “toplumsal cinsiyet” konusundaki bilinç ve gelişmelerin Türkiye’de kadının almış olduğu eğitimin bireysel ve toplumsal açıdan yansımalarına yönelik bir durum saptaması yapılmıştır. Bu amaçla feminizmin ve kadın haklarının toplumsal açıdan önemi üzerinde durulmuştur.

Bu çerçevede araştırma dört bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde, “cinsiyet” ve “toplumsal cinsiyet” kavramları incelenerek konuyla ilgili teorik bilgiler aktarılmış;

Türkiye’de “toplumsal cinsiyet” konusundaki değişimi ve dönüşümleri tespit etmek amacıyla, Osmanlı’dan günümüze kadının toplumsal alandaki yeri hakkında akademik araştırmalar ve istatistiki verilerden yararlanarak inceleme yapılmıştır.

İkinci bölümde, feminizm konusu araştırılarak feminist hareketlerin kadına bakışı incelenmiş, feminizmin tarihsel süreci araştırılmıştır.

Üçüncü bölümde, toplumsal cinsiyet ve din konusu ele alınmıştır. Dinlerin kadına bakış açıları araştırılmıştır.

Son bölümde ise Ankara’nın merkez ilçelerinde bulunan okullardaki Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerince cevaplandırılmış “toplumsal cinsiyet” konulu anketin sonuçları istatistiksel olarak analiz edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal Cinsiyet, Din, Feminizm, Kadın.

ABSTRACT

Author's	Name and Surname	Sümeýra TEMİZHAN		
	Student Number	128102061020		
	Department	Department of Philosophy and Religious Sciences / Discipline of Sociology of Religion		
	Study Programme	Master's Degree (M.A.)	X	
		Doctoral Degree		
	Supervisor	Dr. Lecturer Arif KORKMAZ		
Title of the Thesis/Dissertation	Attitudes of Religious Culture and Moral Knowledge Teachers on Gender: Ankara Province Center Case			

The concept of gender, socially refers to the patterns learned in the subjects of femininity and masculinity. Gender studies generally act on women. This concept is closely related to the fact that individuals play an active role in society and live in harmony with the society and know and use the irrights. Education, which is one of these rights, is extremely important in terms of knowing and using other rights. Based on this idea and approach, in our thesis, it has been investigated how the concept of gender is a known concept among the teachers of Religious Culture and Moral Knowledge and how the subject is conveyed to the students. The aim of the study is to investigate how the teachers who teach in a subject that is relevant to everyone, such as religion and morality, have mentioned or have information about the subject.

Based on these facts, a situation of gender has been determined for the individual and social reflections of education received by women in Turkey. In this respect, the social importance of feminism and female rights are emphasized.

The study consists of four parts. In the first chapter, the concepts of gender and gender are discussed and a broad the oretical knowledge is obtained. In order to determine the gender perception in Turkey, taking advantage of academic research has been conducted and statistical data about the place of women in the social area of the Ottoman Empire until today.

In the second part of the study, feminism and the view of feminist movements to women is examined. Then, the historical process of feminism were investigated.

In third part of the study, gender and religion are discussed together. The viewpoint of the religions to women has been investigated.

In the last part, the survey questions created within the gender scale scope were completed by the teachers of Religious Culture and Moral Knowledge in the schools in Ankara and the results were analyzed statistically.

KeyWords: Gender, Religion, Feminism, Woman

TEŞEKKÜR

Çalışmam süresince bana yardımcı olan pek çok kişi olduğunu belirtmeliyim. Bu kişiler arasında, öncelikle, beni bu çalışmaya teşvik eden ve araştırmayı tamamlayabilmem için bana her türlü desteği veren değerli danışman hocam Dr. Öğretim Üyesi Arif KORKMAZ'a en içten teşekkürlerimi sunarım. Kaynak konusundaki yardımlarından dolayı Prof. Dr. İhsan TOKER hocama teşekkür ederim. Anket çalışmama katılan, Ankara ili merkez ilçelerde görev yapan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi branşındaki öğretmenlere, anketimin sosyal medya aracılığıyla dağıtılması ve katılımcılara ulaşmasını sağlayan arkadaşlarıma, anket analizi konusunda bana her türlü desteği veren, vakitlerini bana ayıran arkadaşlarıma, Konya'da bulunduğum süre boyunca bana evinin kapılarını açan sevgili arkadaşım Hatice Sürücü'ye teşekkür ederim. Ve elbette beni her zaman her yerde destekleyen, kıymetli annem, babam, ablam, kız kardeşim, abim ve ailesine onları çok sevdiğimi belirterek kalbi şükranlarımı sunarım.

Sümeyra TEMİZHAN

Konya- 2019

İÇİNDEKİLER

ÖZET	ii
ABSTRACT.....	iv
TEŞEKKÜR.....	vi
TABLolar LİSTESİ.....	xii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xx
KISALTMALAR.....	xxi
GİRİŞ.....	1
1. Konu	1
2. Önem ve Amaç	3
3. Kapsam ve Sınırlılıklar	3

BİRİNCİ BÖLÜM

CİNSİYET VE TOPLUMSAL CİNSİYET

1. Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet Kavramları	5
2. Cinsiyet ve Ayrımcılık	6
3. Toplumsal Cinsiyet ve Hakkaniyet	10
4. Cinsiyet ve Roller	12
4.1. Cinsiyet ve Kimlik	12
4.2. Toplumsal Cinsiyet Rollerini.....	15

4.3.	<i>Toplumsal Cinsiyet Rollerini Etkileyen Faktörler</i>	17
5.	Toplumsal Cinsiyet ve Kadın	20
5.1.	<i>Bazı Medeniyet ve Toplumlarda Kadın</i>	21
5.2.	<i>Türk Toplum Yapısının Tarihi Sürecinde Kadın</i>	24

İKİNCİ BÖLÜM

FEMİNİZM VE KADIN HAKLARI

1.	Feminizm ve Kadın Hakları	41
2.	Feminizm Nedir?	43
3.	Feminizm'in Tarihsel Süreci	48
4.	Feminizm Tarihi	48
4.1.	<i>Feminizmin İlk Yılları</i>	49
4.2.	<i>İlk Dalga Feminizm</i>	50
4.3.	<i>Proleter Kadın Hareketleri</i>	53
4.4.	<i>İkinci Dalga Feminizm</i>	55
4.5.	<i>Üçüncü Dalga Feminizm</i>	57
5.	Feminizm Çeşitleri	60
5.1.	<i>Liberal Feminizm</i>	61
5.2.	<i>Sosyalist Feminizm</i>	62
5.3.	<i>Radikal Feminizm</i>	63
6.	İslami Feminizm ve Türkiye'deki Yansımaları	65
6.1.	<i>Osmanlı ve Türkiye'de Feminizm</i>	65
6.2.	<i>Osmanlı Dönemi Kadınlarının Toplumsal Hayata Katılması</i>	65
6.3.	<i>Cumhuriyet Dönemi Kadınlarının Toplumsal Hayata Katılması</i>	68
6.4.	<i>İslami Feminizm ve Türkiye'deki Yansımaları</i>	69

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TOPLUMSAL CİNSİYET VE DİN

1. Dinlerin Toplumsal Cinsiyete Etkisi	76
2. Dinlerde Kadının Toplumsal Hayattaki Yeri	77
2.1. Yahudilik'te Kadın ve Toplumsal Cinsiyet.....	79
2.2. Hristiyanlık'ta Kadın ve Toplumsal Cinsiyet.....	81
2.3. İslamiyet'te Kadın ve Toplumsal Cinsiyet.....	84

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

AMPİRİK ÇERÇEVE: DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ ÖĞRETMENLERİNİN TOPLUMSAL CİNSİYETE İLİŞKİN TUTUMLARI: ANKARA İL MERKEZİ ÜZERİNE BİR ALAN ÇALIŞMASI

1. Veri Seti.....	93
1.1. Gözlem.....	93
1.1.1. Dolaylı/Belgesel Gözlem.....	93
1.1.2. Dolaysız/Doğrudan Gözlem	94
1.2. Anket.....	94
2. Evren ve Örneklem.....	94
3. Uygulama ve Değerlendirme.....	97
3.1. Yöntem.....	97
4. Araştırmanın Varsayımları	98
5. Demografik ve Sosyo-Ekonomik Özellikler	98
5.1. Cinsiyet.....	99
5.2. Yaş.....	99
5.3. En Uzun Süre Yaşanılan Yer.....	100
5.4. Medeni Durum	100

5.5.	<i>Eğitim</i>	101
5.6.	<i>Çalışma Biçimi</i>	102
5.7.	<i>Öğretmenlik Deneyimi</i>	102
5.8.	<i>Toplumsal Cinsiyet Eğitimi Alma</i>	103
6.	<i>Toplumsal Cinsiyet Tutumu Ölçeği</i>	103
6.1.	<i>Toplumsal Cinsiyet Tutumunun Yaş İle İlişkisi</i>	103
6.1.1.	Cinsiyetçilik	103
6.1.2.	Şiddet	107
6.1.3.	Aile.....	112
6.1.3.1.	Aile Reislği	112
6.1.3.2.	Kadın Rollerini	112
6.1.3.3.	Erkek Rollerini	113
6.1.3.4.	Aile İçi Roller.....	114
6.1.3.5.	Sadakat	116
6.1.4.	Ekonomi.....	116
6.1.5.	Eğitim.....	118
6.1.6.	Siyaset.....	118
6.2.	<i>Toplumsal Cinsiyet Tutumunun Cinsiyet İle İlişkisi</i>	119
6.2.1.	Cinsiyetçilik	119
6.2.2.	Şiddet	123
6.2.3.	Aile.....	129
6.2.3.1.	Aile Reislği	129
6.2.3.2.	Kadın Rollerini	129
6.2.3.3.	Erkek Rollerini	131
6.2.3.4.	Aile İçi Roller.....	132
6.2.3.5.	Ekonomi	134
6.2.4.	Siyaset	137
6.3.	<i>Toplumsal Cinsiyet Tutumunun Medeni Durum İle İlişkisi</i>	137
6.3.1.	Şiddet	137
6.3.2.	Aile.....	139
6.3.2.1.	Kadın rollerini	139
6.4.	<i>Toplumsal Cinsiyet Tutumunun Mesleki Tecrübe İle İlişkisi</i>	140
6.4.1.	Cinsiyetçilik	140
6.4.2.	Şiddet	142
6.4.3.	Aile.....	147
6.4.3.1.	Aile Reislği	147
6.4.3.2.	Kadın Rollerini	148
6.4.3.3.	Erkek Rollerini	149
6.4.3.4.	Aile İçi Roller.....	149

6.4.4.	Ekonomi.....	151
6.4.5.	Eğitim.....	153
6.5.	<i>Toplumsal Cinsiyet Tutumunun Toplumsal Cinsiyet Eğitimi İle İlişkisi...</i>	<i>154</i>
6.5.1.	Cinsiyetçilik.....	154
6.5.2.	şiddet.....	157
6.5.3.	Aile.....	160
6.5.3.1.	Kadın Rollerini.....	160
6.5.3.2.	Erkek Rollerini.....	161
6.5.3.3.	Aile İçi Roller.....	162
6.5.4.	Ekonomi.....	163
6.5.5.	Siyaset.....	165
6.6.	<i>Toplumsal Cinsiyet Tutumunun Mezun Olunan Lise Türü İle İlişkisi.....</i>	<i>166</i>
6.6.1.	Cinsiyetçilik.....	166
6.6.2.	şiddet.....	167
6.6.3.	Aile.....	170
6.6.3.1.	Kadın Rollerini.....	170
6.6.4.	Ekonomi.....	170
6.7.	<i>Toplumsal Cinsiyet Tutumunun Yüksek Lisans Eğitimi İle İlişkisi.....</i>	<i>171</i>
6.7.1.	Cinsiyetçilik.....	171
6.7.2.	şiddet.....	173
6.7.3.	Ekonomi.....	176
6.8.	<i>Toplumsal Cinsiyet Tutumunun Doktora Eğitimi İle İlişkisi.....</i>	<i>176</i>
6.8.1.	Cinsiyetçilik.....	176
6.8.2.	şiddet.....	178
6.8.3.	Aile.....	183
6.8.3.1.	Aile Reislđiđi.....	183
6.8.3.2.	Erkek Rollerini.....	184
6.8.3.3.	Aile İçi Roller.....	185
6.8.3.4.	Sadakat.....	186
6.8.4.	Ekonomi.....	186
6.8.5.	Eğitim.....	187
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....		189
KAYNAKÇA.....		196
EKLER.....		207

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Kurumsal Olmayan Nüfusun İşgücü Durumu.....	30
Tablo 2: Çeşitli Ülkelerde Kadınların İşgücüne Katılım Oranları (2007-2015).....	31
Tablo 3: 2007-2016 yılları Arasında Kadın Sigortalı Sayıları ve Kadın Sigortalı Sayısı En Fazla Artan İller.....	32
Tablo 4: Eğitim Seviyesi ve Cinsiyete Göre İstihdam (Bin)	33
Tablo 5: Kamu ve Özel sektörde Cinsiyete ve Eğitime Göre Aylık Net Medyan Ücret, (TL).....	35
Tablo 6: İl Bazında Toplumsal Eşitsizlik 2015-2017	37
Tablo 7: Örneklem Büyüklüğü Hesaplama	96
Tablo 8: Yaş ile Erkekler kadınlara göre daha mantıklıdır cevap ilişkisi	103
Tablo 9: Yaş ile Erkekler ağlamaz cevap ilişkisi.....	104
Tablo 10: Yaş ile Kadın hem ev idaresinde hem de toplumsal hayatta kendisini kocasına göre ayarlamalıdır cevap ilişkisi.....	104
Tablo 11: Yaş ile Evli de olsa bekar da olsa bir kadın kendi özgürlüğü için çalışmalıdır cevap ilişkisi	105
Tablo 12: Yaş ile Kadın kocasına her şartta itaat etmelidir cevap ilişkisi.....	105
Tablo 13: Yaş ile Kadının yaşamıyla ilgili kararları kocası vermelidir cevap ilişkisi	106
Tablo 14: Yaş ile Kadınlar kocalarıyla anlaşamadıkları konularda tartışmak yerine susmayı tercih etmelidir cevap ilişkisi.....	106
Tablo 15: Yaş ile Erkeği şiddete kadın tahrik eder cevap ilişkisi.....	107
Tablo 16: Yaş ile Şiddete maruz kalan kadın karakola gitmelidir cevap ilişkisi....	107
Tablo 17: Yaş ile Kadın koca şiddetini başkalarına anlatmamalıdır, kol kırılır yen içinde kalır cevap ilişkisi	108
Tablo 18: Yaş ile Kadın çocuğu varsa koca şiddetine tahammül etmelidir cevap ilişkisi.....	108
Tablo 19: Yaş ile Kadına şiddet haklı bir gerekçesi varsa kabul edilebilir cevap ilişkisi.....	109
Tablo 20: Yaş ile Kadına yönelik şiddet terbiye amaçlıysa mazur görülebilir cevap ilişkisi.....	109
Tablo 21: Yaş ile Derecesi çok değilse kadına yönelik şiddet mazur görülebilir cevap ilişkisi	110
Tablo 22: Yaş ile Kocasını, babası dahil hiç kimsenin bir kadına şiddet uygulama hakkı yoktur cevap ilişkisi.....	110
Tablo 23: Yaş ile Karısına şiddet uygulayan kişi tutuklanmalıdır cevap ilişkisi ...	111
Tablo 24: Yaş ile Herhangi bir cebir, şiddet, zorlama yoksa ve birbirlerini seviyorlarsa 18 yaşından küçük çocuklar da evlenebilir cevap ilişkisi	111
Tablo 25: Yaş ile Ailenin geleceği ile ilgili kararları kadın ve erkek birlikte vermelidir cevap ilişkisi.....	112

Tablo 26: Yaş ile Evlilikte, Ailede kadının çalışması, çocukları açısından sorun yaratabilir cevabı ilişkisi.....	112
Tablo 27: Yaş ile Kadınlar annelik ve çalışma hayatını bir arada yürütebilir cevabı ilişkisi.....	113
Tablo 28: Yaş ile Aile reisi her zaman erkek olmalıdır cevabı ilişkisi.....	113
Tablo 29: Yaş ile Erkeğin evde her dediği yapılmalıdır cevabı ilişkisi.....	114
Tablo 30: Yaş ile Çocuk bakımı konusunda sorumluluk anne ve baba tarafından ortak paylaşılmalıdır cevabı ilişkisi	114
Tablo 31: Yaş ile Ev işleri, çocuk bakımı, hasta, engelli, yaşlı bakımı kadın işi olmalıdır cevabı ilişkisi.....	115
Tablo 32: Yaş ile Evlilikte doğum kontrolü sadece kadının sorumluluğudur cevabı ilişkisi.....	115
Tablo 33: Yaş ile Bir erkeğin karısını aldatması normal karşılanmalıdır cevabı ilişkisi	116
Tablo 34: Yaş ile Kadının yeri evidir cevabı ilişkisi	116
Tablo 35: Yaş ile Kadının ekonomik bağımsızlığına kavuşması önemlidir cevabı ilişkisi.....	117
Tablo 36: Yaş ile Bir iş sahibi olmak erkek için olduğu kadar kadın için de önemlidir cevabı ilişkisi	117
Tablo 37: Yaş ile Kız ve erkek çocuklarının eğitim alma hakkı eşit olmalıdır cevabı ilişkisi.....	118
Tablo 38: Yaş ile Siyaset yapmak erkek işidir cevabı ilişkisi	118
Tablo 39: Cinsiyet ile Erkekler kadınlara göre daha mantıklıdır cevabı ilişkisi .	119
Tablo 40: Cinsiyet ile Erkekler ağlamaz cevabı ilişkisi	119
Tablo 41: Cinsiyet ile Kadın hem ev idaresinde hem de toplumsal hayatta kendisini kocasına göre ayarlamalıdır cevabı ilişkisi	120
Tablo 42: Cinsiyet ile Erkek çocuklar üniversiteye gitmek için kızlardan daha fazla teşvik edilmelidir cevabı ilişkisi	120
Tablo 43: Cinsiyet ile Evli de olsa bekar da olsa bir kadın kendi özgürlüğü için çalışmalıdır cevabı ilişkisi	121
Tablo 44: Cinsiyet ile Kadın kocasına her şartta itaat etmelidir cevabı ilişkisi.....	121
Tablo 45: Cinsiyet ile Kadının yaşamıyla ilgili kararları kocası vermelidir cevabı ilişkisi.....	122
Tablo 46: Cinsiyet ile Kadınların bir erkek tarafından her zaman korunmaya ihtiyacı vardır cevabı ilişkisi.....	122
Tablo 47: Cinsiyet ile Kadınlar kocalarıyla anlaşamadıkları konularda tartışmak yerine susmayı tercih etmelidir cevabı ilişkisi.....	123
Tablo 48: Cinsiyet ile Erkeği şiddete kadın tahrik eder cevabı ilişkisi	123
Tablo 49: Cinsiyet ile Şiddete maruz kalan kadın karakola gitmelidir cevabı ilişkisi	124

Tablo 50: Cinsiyet ile Kadın koca şiddetini başkalarına anlatmamalıdır, kol kırılır yen içinde kalır cevabı ilişkisi	124
Tablo 51: Cinsiyet ile Kadın çocuğu varsa koca şiddetine tahammül etmelidir cevabı ilişkisi.....	125
Tablo 52: Cinsiyet ile Bir kadına hakaret etmek de kadına yönelik şiddet kapsamına girer cevabı ilişkisi.....	125
Tablo 53: Cinsiyet ile Kadına şiddet haklı bir gerekçesi varsa kabul edilebilir cevabı ilişkisi.....	126
Tablo 54: Cinsiyet ile Kadına yönelik şiddet terbiye amaçlıysa mazur görülebilir cevabı ilişkisi	126
Tablo 55: Cinsiyet ile Derecesi çok değilse kadına yönelik şiddet mazur görülebilir cevabı ilişkisi	127
Tablo 56: Cinsiyet ile Kocasını, babası dahil hiç kimsenin bir kadına şiddet uygulama hakkı yoktur cevabı ilişkisi	127
Tablo 57: Cinsiyet ile Kocasına karşı gelen kadın dayakla cezalandırılabilir cevabı ilişkisi.....	128
Tablo 58: Cinsiyet ile Karısına şiddet uygulayan kişi tutuklanmalıdır cevabı ilişkisi	128
Tablo 59: Cinsiyet ile Ailenin geleceği ile ilgili kararları erkek vermelidir cevabı ilişkisi.....	129
Tablo 60: Cinsiyet ile Ailede kadının çalışması, çocukları açısından sorun yaratabilir cevabı ilişkisi	129
Tablo 61: Cinsiyet ile Yuvayı dışı kuş yapar cevabı ilişkisi.....	130
Tablo 62: Cinsiyet ile Kadının temel görevi anneliktir cevabı ilişkisi	130
Tablo 63: Cinsiyet ile Kadınlar annelik ve çalışma hayatını bir arada yürütebilir cevabı ilişkisi	131
Tablo 64: Cinsiyet ile Aile reisi her zaman erkek olmalıdır cevabı ilişkisi.....	131
Tablo 65: Cinsiyet ile Erkeğin evde her dediği yapılmalıdır cevabı ilişkisi.....	132
Tablo 66: Cinsiyet ile Çocuk bakımı konusunda sorumluluk anne ve baba tarafından ortak paylaşılmalıdır cevabı ilişkisi	132
Tablo 67: Cinsiyet ile Ev işleri, çocuk bakımı, hasta, engelli, yaşlı bakımı kadın işi olmalıdır cevabı ilişkisi.....	133
Tablo 68: Cinsiyet ile Evlilikte doğum kontrolü sadece kadının sorumluluğudur cevabı ilişkisi	133
Tablo 69: Cinsiyet ile Kadının yeri evidir cevabı ilişkisi	134
Tablo 70: Cinsiyet ile Kadının ekonomik bağımsızlığına kavuşması önemlidir cevabı ilişkisi.....	134
Tablo 71: Cinsiyet ile Erkekler aile bütçesini daha iyi idare ederler cevabı ilişkisi	135
Tablo 72: Cinsiyet ile Erkeğin maddi gücü yeterliyse kadın çalışmamalıdır cevabı ilişkisi.....	135
Tablo 73: Cinsiyet ile Kadınlar aile bütçesini daha iyi idare ederler cevabı ilişkisi	136

Tablo 74: Cinsiyet ile Bir iş sahibi olmak erkek için olduğu kadar kadın için de önemlidir cevabı ilişkisi.....	136
Tablo 75: Cinsiyet ile Siyaset yapmak erkek işidir cevabı ilişkisi	137
Tablo 76: Medeni Durum ile Erkeği şiddete kadın tahrik eder cevabı ilişkisi	137
Tablo 77: Medeni Durum ile Kadına yönelik şiddet terbiye amaçlıysa mazur görülebilir cevabı ilişkisi	138
Tablo 78: Medeni Durum ile Derecesi çok değilse kadına yönelik şiddet mazur görülebilir cevabı ilişkisi	138
Tablo 79: Medeni Durum ile Ailede kadının çalışması, çocukları açısından sorun yaratabilir cevabı ilişkisi.....	139
Tablo 80: Mesleki Tecrübe ile Erkek çocuklar üniversiteye gitmek için kızlardan daha fazla teşvik edilmelidir cevabı ilişkisi	140
Tablo 81: Mesleki Tecrübe ile Evli de olsa bekar da olsa bir kadın kendi özgürlüğü için çalışmalıdır cevabı ilişkisi	140
Tablo 82: Mesleki tecrübe ile Kadın kocasına her şartta itaat etmelidir cevabı ilişkisi	141
Tablo 83: Mesleki Tecrübe ile Kadının yaşamıyla ilgili kararları kocası vermelidir cevabı ilişkisi	141
Tablo 84: Mesleki Tecrübe ile Bir kızını çocuk yaşta evlendirmek de kadına yönelik şiddet kapsamına girer cevabı ilişkisi	142
Tablo 85: Mesleki Tecrübe ile Erkeği şiddete kadın tahrik eder cevabı ilişkisi.....	142
Tablo 86: Mesleki Tecrübe ile Şiddete maruz kalan kadın karakola gitmelidir cevabı ilişkisi.....	143
Tablo 87: Mesleki Tecrübe ile Kadın koca şiddetini başkalarına anlatmamalıdır, kol kırılır yen içinde kalır cevabı ilişkisi	143
Tablo 88: Mesleki Tecrübe ile Kadın çocuğu varsa koca şiddetine tahammül etmelidir cevabı ilişkisi.....	144
Tablo 89: Mesleki Tecrübe ile Bir kadına hakaret etmek de kadına yönelik şiddet kapsamına girer cevabı ilişkisi.....	144
Tablo 90: Mesleki Tecrübe ile Kadına şiddet haklı bir gerekçesi varsa kabul edilebilir cevabı ilişkisi	145
Tablo 91: Mesleki Tecrübe ile Kocası, babası dahil hiç kimsenin bir kadına şiddet uygulama hakkı yoktur cevabı ilişkisi	145
Tablo 92: Mesleki Tecrübe ile Kocasına karşı gelen kadın dayakla cezalandırılabilir cevabı ilişkisi	146
Tablo 93: Mesleki Tecrübe ile Karısına şiddet uygulayan kişi tutuklanmalıdır cevabı ilişkisi.....	146
Tablo 94: Mesleki Tecrübe ile Herhangi bir cebir, şiddet, zorlama yoksa ve birbirlerini seviyorlarsa 18 yaşından küçük çocuklar da evlenebilir cevabı ilişkisi	147
Tablo 95: Mesleki Tecrübe ile Ailenin geleceği ile ilgili kararları kadın ve erkek birlikte vermelidir cevabı ilişkisi	147

Tablo 96: Mesleki Tecrübe ile Ailede kadının çalışması, çocukları açısından sorun yaratabilir cevabı ilişkisi	148
Tablo 97: Mesleki Tecrübe ile Kadınlar annelik ve çalışma hayatını bir arada yürütebilir cevabı ilişkisi	148
Tablo 98: Mesleki Tecrübe ile Aile reisi her zaman erkek olmalıdır cevabı ilişkisi	149
Tablo 99: Mesleki Tecrübe ile Çocuk bakımı konusunda sorumluluk anne ve baba tarafından ortak paylaşılmalıdır cevabı ilişkisi	149
Tablo 100: Mesleki Tecrübe ile Ev işleri, çocuk bakımı, hasta, engelli, yaşlı bakımı kadın işi olmalıdır cevabı ilişkisi	150
Tablo 101: Mesleki Tecrübe ile Evlilikte doğum kontrolü sadece kadının sorumluluğudur cevabı ilişkisi	150
Tablo 102: Mesleki Tecrübe ile Kadının yeri evidir cevabı ilişkisi	151
Tablo 103: Mesleki Tecrübe ile Kadının ekonomik bağımsızlığına kavuşması önemlidir cevabı ilişkisi	151
Tablo 104: Mesleki Tecrübe ile Erkeğin maddi gücü yeterliyse kadın çalışmamalıdır cevabı ilişkisi	152
Tablo 105: Mesleki Tecrübe ile Bir iş sahibi olmak erkek için olduğu kadar kadın için de önemlidir cevabı ilişkisi	152
Tablo 106: Mesleki Tecrübe ile Kız ve erkek çocuklarının eğitim alma hakkı eşit olmalıdır cevabı ilişkisi	153
Tablo 107: Toplumsal Cinsiyet Eğitimi ile Erkekler kadınlara göre daha mantıklıdır cevabı ilişkisi	154
Tablo 108: Toplumsal Cinsiyet Eğitimi ile Erkekler ağlamaz cevabı ilişkisi	154
Tablo 109: Toplumsal Cinsiyet Eğitimi ile Kadın hem ev idaresinde hem de toplumsal hayatta kendisini kocasına göre ayarlamalıdır cevabı ilişkisi	155
Tablo 110: Toplumsal Cinsiyet Eğitimi ile Erkek çocuklar üniversiteye gitmek için kızlardan daha fazla teşvik edilmelidir cevabı ilişkisi	155
Tablo 111: Toplumsal Cinsiyet Eğitimi ile Evli de olsa bekar da olsa bir kadın kendi özgürlüğü için çalışmalıdır cevabı ilişkisi	156
Tablo 112: Toplumsal Cinsiyet Eğitimi ile Kadın koca şiddetini başkalarına anlatmamalıdır, kol kırılır yen içinde kalır cevabı ilişkisi	157
Tablo 113: Toplumsal Cinsiyet Eğitimi ile Bir kadına hakaret etmek de kadına yönelik şiddet kapsamına girer cevabı ilişkisi	157
Tablo 114: Toplumsal Cinsiyet Eğitimi ile Dindar kadınlar şiddete daha az tepki göstermektedir cevabı ilişkisi	158
Tablo 115: Toplumsal Cinsiyet Eğitimi ile Karısına şiddet uygulayan kişi tutuklanmalıdır cevabı ilişkisi	158
Tablo 116: Toplumsal Cinsiyet Eğitimi ile Herhangi bir cehir, şiddet, zorlama yoksa ve birbirlerini seviyorlarsa 18 yaşından küçük çocuklar da evlenebilir cevabı ilişkisi	159

Tablo 117: Toplumsal Cinsiyet Eğitimi ile Ailede kadının çalışması, çocukları açısından sorun yaratabilir cevabı ilişkisi.....	160
Tablo 118: Toplumsal Cinsiyet Eğitimi ile Evlilikte, kadın istemediği zaman cinsel ilişkiyi reddedebilmelidir cevabı ilişkisi.....	160
Tablo 119: Toplumsal Cinsiyet Eğitimi ile Kadınlar annelik ve çalışma hayatını bir arada yürütebilir cevabı ilişkisi.....	161
Tablo 120: Toplumsal Cinsiyet Eğitimi ile Aile reisi her zaman erkek olmalıdır cevabı ilişkisi	161
Tablo 121: Toplumsal Cinsiyet Eğitimi ile Erkeğin evde her dediği yapılmalıdır cevabı ilişkisi	162
Tablo 122: Toplumsal Cinsiyet Eğitimi ile Ev işleri karı koca arasında paylaşılmalıdır cevabı ilişkisi	162
Tablo 123: Toplumsal Cinsiyet Eğitimi ile Kadının ekonomik bağımsızlığına kavuşması önemlidir cevabı ilişkisi.....	163
Tablo 124: Toplumsal Cinsiyet Eğitimi ile Erkeğin maddi gücü yeterliyse kadın çalışmamalıdır cevabı ilişkisi.....	163
Tablo 125: Toplumsal Cinsiyet Eğitimi ile Kadınlar aile bütçesini daha iyi idare ederler cevabı ilişkisi	164
Tablo 126: Toplumsal Cinsiyet Eğitimi ile Bir iş sahibi olmak erkek için olduğu kadar kadın için de önemlidir cevabı ilişkisi	164
Tablo 127: Toplumsal Cinsiyet Eğitimi ile Siyaset yapmak erkek işidir cevabı ilişkisi	165
Tablo 128: Mezun Olunan Lise Türü ile Erkekler ağlamaz cevabı ilişkisi	166
Tablo 129: Mezun Olunan Lise Türü ile Kadın hem ev idaresinde hem de toplumsal hayatta kendisini kocasına göre ayarlamalıdır cevabı ilişkisi.....	166
Tablo 130: Mezun Olunan Lise Türü ile Erkek çocuklar üniversiteye gitmek için kızlardan daha fazla teşvik edilmelidir cevabı ilişkisi	167
Tablo 131: Mezun Olunan Lise Türü ile Şiddete maruz kalan kadın karakola gitmelidir cevabı ilişkisi.....	167
Tablo 132: Mezun Olunan Lise Türü ile Dindar erkekler kadına şiddete daha fazla eğilimlidir cevabı ilişkisi	168
Tablo 133: Mezun Olunan Lise Türü ile Derecesi çok değilse kadına yönelik şiddet mazur görülebilir cevabı ilişkisi	168
Tablo 134: Mezun Olunan Lise Türü ile Karısına şiddet uygulayan kişi tutuklanmalıdır cevabı ilişkisi.....	169
Tablo 135: Mezun Olunan Lise Türü ile Herhangi bir cebir, şiddet, zorlama yoksa ve birbirlerini seviyorlarsa 18 yaşından küçük çocuklar da evlenebilir cevabı ilişkisi	169
Tablo 136: Mezun Olunan Lise Türü ile Kadının temel görevi anneliktir cevabı ilişkisi.....	170
Tablo 137: Mezun Olunan Lise Türü ile Kadının yeri evidir cevabı ilişkisi.....	170
Tablo 138: Yüksek Lisans Eğitimi ile Erkekler ağlamaz cevabı ilişkisi	171

Tablo 139: Yüksek Lisans Eğitimi ile Kadın hem ev idaresinde hem de toplumsal hayatta kendisini kocasına göre ayarlamalıdır cevabı ilişkisi.....	172
Tablo 140: Yüksek Lisans Eğitimi ile Erkek çocuklar üniversiteye gitmek için kızlardan daha fazla teşvik edilmelidir cevabı ilişkisi	172
Tablo 141: Yüksek Lisans Eğitimi ile Kadın kocasına her şartta itaat etmelidir cevabı ilişkisi.....	173
Tablo 142: Yüksek Lisans Eğitimi ile Şiddete maruz kalan kadın karakola gitmelidir cevabı ilişkisi	173
Tablo 143: Yüksek Lisans Eğitimi ile Kadın çocuğu varsa koca şiddetine tahammül etmelidir cevabı ilişkisi	174
Tablo 144: Yüksek Lisans Eğitimi ile Bir kadına hakaret etmek de kadına yönelik şiddet kapsamına girer cevabı ilişkisi	174
Tablo 145: Yüksek Lisans Eğitimi ile Kocasını, babası dahil hiç kimsenin bir kadına şiddet uygulama hakkı yoktur cevabı ilişkisi.....	175
Tablo 146: Yüksek Lisans Eğitimi ile Karısına şiddet uygulayan kişi tutuklanmalıdır cevabı ilişkisi	175
Tablo 147: Yüksek Lisans Eğitimi ile Erkekler aile bütçesini daha iyi idare ederler cevabı ilişkisi	176
Tablo 148: Doktora Eğitimi İle Erkek çocuklar üniversiteye gitmek için kızlardan daha fazla teşvik edilmelidir cevabı ilişkisi	176
Tablo 149: Doktora Eğitimi İle Evli de olsa bekar da olsa bir kadın kendi özgürlüğü için çalışmalıdır cevabı ilişkisi	177
Tablo 150: Doktora Eğitimi İle Kadınlar kocalarıyla anlaşamadıkları konularda tartışmak yerine susmayı tercih etmelidir cevabı ilişkisi.....	177
Tablo 151: Doktora Eğitimi İle Bir kızını çocuk yaşta evlendirmek de kadına yönelik şiddet kapsamına girer cevabı ilişkisi	178
Tablo 152: Doktora Eğitimi İle Erkeği şiddete kadın tahrik eder cevabı ilişkisi.....	178
Tablo 153: Doktora Eğitimi İle Şiddete maruz kalan kadın karakola gitmelidir cevabı ilişkisi.....	179
Tablo 154: Doktora Eğitimi İle Kadın koca şiddetini başkalarına anlatmamalıdır, kol kırılır yen içinde kalır cevabı ilişkisi	179
Tablo 155: Doktora Eğitimi İle Kadın çocuğu varsa koca şiddetine tahammül etmelidir cevabı ilişkisi	180
Tablo 156: Doktora Eğitimi İle Bir kadına hakaret etmek de kadına yönelik şiddet kapsamına girer cevabı ilişkisi.....	180
Tablo 157: Doktora Eğitimi İle Kadına şiddet haklı bir gerekçesi varsa kabul edilebilir cevabı ilişkisi.....	181
Tablo 158: Doktora Eğitimi İle Kadına yönelik şiddet terbiye amaçlıysa mazur görülebilir cevabı ilişkisi	181
Tablo 159: Doktora Eğitimi İle Kocasını, babası dahil hiç kimsenin bir kadına şiddet uygulama hakkı yoktur cevabı ilişkisi	182

Tablo 160: Doktora Eğitimi İle Kocasına karşı gelen kadın dayakla cezalandırılabilir cevabı ilişkisi	182
Tablo 161: Doktora Eğitimi İle Karısına şiddet uygulayan kişi tutuklanmalıdır cevabı ilişkisi.....	183
Tablo 162: Doktora Eğitimi İle Ailenin geleceği ile ilgili kararları erkek vermelidir cevabı ilişkisi	183
Tablo 163: Doktora Eğitimi İle Ailenin geleceği ile ilgili kararları kadın ve erkek birlikte vermelidir cevabı ilişkisi	184
Tablo 164: Doktora Eğitimi İle Erkeğin evde her dediği yapılmalıdır cevabı ilişkisi	184
Tablo 165: Doktora Eğitimi İle Çocuk bakımı konusunda sorumluluk anne ve baba tarafından ortak paylaşılmalıdır cevabı ilişkisi	185
Tablo 166: Doktora Eğitimi İle Evlilikte doğum kontrolü sadece kadının sorumluluğudur cevabı ilişkisi.....	185
Tablo 167: Doktora Eğitimi İle Bir erkeğin karısını aldatması normal karşılanmalıdır cevabı ilişkisi	186
Tablo 168: Doktora Eğitimi İle Kadının ekonomik bağımsızlığına kavuşması önemlidir cevabı ilişkisi.....	186
Tablo 169: Doktora Eğitimi İle Bir iş sahibi olmak erkek için olduğu kadar kadın için de önemlidir cevabı ilişkisi	187
Tablo 170: Doktora Eğitimi İle Kız ve erkek çocuklarının eğitim alma hakkı eşit olmalıdır cevabı ilişkisi.....	187

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Yerel düzeyde toplumsal cinsiyet eşitsizliği-2015	38
Şekil 2: Yerel düzeyde toplumsal cinsiyet eşitsizliği-2017	39
Şekil 3: Cinsiyet Dağılımı Gösteren Tablo	99
Şekil 4: Yaş Dağılımı Gösteren Tablo	99
Şekil 5: En Uzun Süre Yaşanılan Yer Dağılımını Gösteren Tablo.....	100
Şekil 6: Medeni Durum Dağılımı Gösteren Tablo.....	100
Şekil 7: Mezun Olunan Lise Türünü Gösteren Tablo.....	101
Şekil 8: Yüksek Lisans ve Doktora Eğitimi Dağılımını Gösteren Tablo	101
Şekil 9: Çalışma Biçimi Dağılımını Gösteren Tablo	102
Şekil 10: Öğretmenlik Deneyimi Dağılımı Tablosu	102
Şekil 11: Toplumsal Cinsiyet Eğitimi Alma Dağılımı Tablosu.....	103

KISALTMALAR

c.	: Cilt
Çev.	: Çeviren
Ed.	: Editör
f.	: Fırka
K.	: Kanun
m.	: Madde
s.	: Sayfa
vd.	: Ve diğerleri
CEDAW	: Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesine Dair Sözleşme
GDI	: Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Gelişim Endeksi
GEM	: Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini Güçlendirme Endeksi
KSGM	: Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
UNESCO	: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization / Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
SGK	: Sosyal Güvenlik Kurumu
ILOSTAT	: Uluslararası Çalışma Örgütü İstatistik Veri Tabanı
DİB	: T.C. Başbakanlık Diyanet İşleri Başkanlığı
NEE	: Nüfus Etütleri Enstitüsü
UNİCEF	: Nations International Children's Emergency Fund/ Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu

GİRİŞ

1. Konu

Toplumsal cinsiyet konusu din içerisinde birçok yönü ile şekillenmiş ve farklı toplumlarda farklı şekillerde algılanagelmiştir. Öte yandan dinler tarihinden çok önceki dönemlerde dahi erkek egemen toplumlar, kadınların eşlerine bağlı olması gerektiğini savunmuşlardır. Daha sonra din ile şekillenen bu olgu günümüze kadar gelen bir sürecin ve tartışmanın da başlamasına neden olmuştur.

Bir toplum tarafından belirlenmiş olan dini ve ahlaki değerler o toplumun kültürünün bir parçasını oluşturur. Birey, içinde doğmuş olduğu toplumda bu değerler bütününe hazır olarak bulur ve sosyalleşme süreci içerisinde kendisine mal eder. Asıl ilerleyiş ise bu sürecin sonraki kuşaklara aktarılarak kültürel bir miras olarak diğer nesillere teslim edilmesi ile olur. Toplumsal cinsiyet olgusu da tıpkı kültürel bir miras gibi genç nesillere aktarılarak ilerler.

İnsan doğası gereği kadın ve erkek olarak bir sınıflandırmaya tabi tutulmuştur. İnsanların bir kimlik edinmesi de bu sınıflandırma sonucunda meydana gelmektedir. Cinsel organına bakılarak bir bebeğin kadın veya erkek olduğu ayrımı yapılır. Fakat modern dünyada bu iki sınıflandırmanın yanı sıra hem kadın hem erkek, baskın olarak erkek ama kadın ya da baskın olarak kadın ama erkek özellikleri taşıyan bireylerinde olduğu kabul edilir.

Toplumsal cinsiyet nesne olmaktan ziyade bir süreç olarak tarif edilir. Genel olarak kadının görmezden gelinmesi olarak tarif edilir. Onu ikinci sınıf bir vatandaş gibi gören ve erkeklerle eşit hakları olmadığını savunanlara karşı olarak ortaya çıkmıştır. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesine (1948) göre, “herkes ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal ya da başka türden kanaat, ulusal ya da toplumsal köken, mülkiyet, doğuş veya başka türden statü gibi herhangi bir ayrım gözetilmeksizin, bildirmede belirtilen bütün hak ve özgürlüklere sahiptir” (UNİCEF, 1948). İnsan sahip olduğu yani seçme şansının olmadığı özelliklerinden dolayı olumsuz, ayrımcı bir tavra maruz

birakılmaz. Cinsiyet de çok büyük oranda insanın tercih etme hakkının bulunmadığı, doğumla beraber getirdiği bir özelliği olarak ayrımcılık nedeni olmamalıdır.

Toplumsal cinsiyet tartışmaları etrafında gelişen söylem ne erkeklere karşı kadınların ne de kadınlara karşı erkelerin üstün olduğunu savunur; aksine cinsiyet eşitliğine vurgu yapar. Bu tartışmanın hala var olma nedeni ise daha çok erkek egemen bakış açısının pek çok toplumda geçerliliğini sürdürmesidir. Bu tartışma, eşitliğe inananlar ve eşitlik isteyenler ile erkek egemenliğini sürdürmek isteyenler arasındadır. Bütün insanları etkileyen toplumsal cinsiyet algısı konusundaki farklılıkların nedenleri (sosyolojik, biyolojik, kitle iletişim araçları, eğitim, siyaset vs.) geçmişten günümüze hemen hemen her zaman merak konusu olmuş ve birçok disiplin tarafından incelenmiştir.

Cinsiyet eşitsizliği üzerine yapılan araştırmalarda sosyologlar cinsiyet eşitsizliği durumu, maddi refah, güç ve prestijin dağılımı açısından erkekler ile kadınların arasında bulunan hiyerarşik asimetri olarak tanımlarlar. ‘Cinsiyet eşitsizliği’ kavramı bireylerin meziyetlerine göre değil güç ve mülkiyet dağılımı gibi faktörlere dayanan cinsiyetçilik olarak tanımlanmaktadır. Bir cinsin ki bu genellikle erkeklerdir, diğer cins üzerinde kurduğu baskı ya da üstünlük olarak açıklanmaktadır. Dindarlık dinin insan hayatına nüfuz derecesinin en önemli belirleyicisidir. Genel olarak bir insanın kendini dindar olarak tanımlaması, dinin emir ve yasaklarına uymak için elinden geleni yapması olarak ifade edilir. Dindar olduğunun vurgulanması, dini içselleştirdiği; dini emir, tavsiye ve yasaklara bireysel düzlemde uyduğu; dini gündelik hayatında toplumsal denetleyici olarak kabul ettiği ve kendi yaşayışının bir göstergesi haline getirdiği anlamına da gelir.

Sosyolojik ve psikolojik açıdan ele alındığında her din, kendi içerisinde meydana gelmiş olan inanç ve ibadet yapısı itibariyle farklı dindarlık biçimleri oluşturmaktadır. Çalışmamızda toplumun en temel yapı taşına dokunan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin toplumsal cinsiyet konusundaki tutumları ölçülmeye ve bu bağlamda dinin toplumsal cinsiyet algısına etkisi de araştırılmaya çalışılmıştır.

2. Önem ve Amaç

Toplumsal cinsiyet kavramı, toplumdaki erkekler ve kadınlar arasında toplum tarafından kalıplaştırılmış, normalleştirilmiş rolleri ifade etmektedir. Kalıplaşmış bu roller biyolojik cinsiyetten farklı olarak doğuştan gelmemekte, içinde bulunulan toplum tarafından belirlenmektedir.

Günümüzde toplumsal cinsiyet konusunda karşı çıkılan ve mücadele edilmek zorunda kalınan sorunlar, içinde yaşanan toplumun sahip olduğu kültür ve inanç sisteminin de etkisiyle belirlenmiş kabullerdir. Bu kabuller eril ve dişil kalıplar oluşturmakta, bu durum da insanın yaşamı boyunca can alıcı bir önem taşımaktadır. Bu çerçevede bu çalışma, böylesine önemli bir konuda Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin toplumsal cinsiyete yaklaşımını gözlemlemeyi ve analiz etmeyi amaçlamaktadır.

Bu araştırmanın amacı, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin toplumsal cinsiyete ilişkin algı ve tutumlarını değerlendirmek ve söz konusu algı ve tutumlar üzerinde etkisi olan etmenleri incelemektir.

3. Kapsam ve Sınırlılıklar

Bu araştırmanın kapsamı, Ankara ili merkez ilçelerde görev yapan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenleri ile sınırlı olduğundan, diğer branşlarda görev yapan öğretmenler, Ankara ili dışındaki diğer illerde görev yapan öğretmenler ve Ankara ili merkez ilçeler dışında kalan öğretmenler araştırmanın kapsamı dışındadır. Yani çalışma, Ankara ili merkez ilçelerinde görevli Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin toplumsal cinsiyete ilişkin tutumlarını belirlemekle sınırlıdır. Ayrıca araştırma, zaman açısından 2018 Aralık – 2019 Ocak dönemi ve yer açısından Ankara ili merkez ilçeleri ile sınırlandırılmıştır. Örneklem büyüklüğü 331 kişidir. Araştırmanın ampirik verileri anket tekniği ile elde edilen bulgulardan oluşmaktadır. Bahsedilen sınırlılıklar nedeniyle Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin toplumsal cinsiyete ilişkin tutumlarının bütün öğretmenler için genelleştirilmesi mümkün değildir.

BİRİNCİ BÖLÜM

CİNSİYET VE TOPLUMSAL CİNSİYET

Toplumsal cinsiyet bakış açısı, erkek ve kadın kategorilerinin birbirlerinden farklılıklarının biyolojik temelli olarak ele alınmasından ziyade toplum ve kültür merkezli bir sınıflandırma olarak kabul edilmesi gerektiği tezinden hareket eder. Söz konusu bakış açısına göre toplumun erkek ve kadına olan bakışının ne şekilde değişiklik gösterdiğini ve dönemsel değişikliklerin ne şekilde meydana geldiğini inceleyen alan toplumsal cinsiyet araştırmaları olarak adlandırılmaktadır. Özellikle son dönemde hızla gelişen sosyal bilimler literatüründe oldukça önemli bir yeri bulunan toplumsal cinsiyet kavramı erillik, dişillik rollerinin kendiliğinden ortaya çıkmadığı, toplumsal-kültürel kısıtlamaların ve karşılıklı etkileşimlerin meydana getirdiği şartlar içinde şekillendirildiği temel iddiası üzerine kuruludur.

Judith Butler ve R.W. Connel toplumsal cinsiyet konusunda yapmış oldukları çalışmalarla konuyu, basit bir düzlemde daha karmaşık ve analitik bir hale getirmiştir. J. Butler Performatif Edim (Performativeact) ismini verdiği kavramda; cinsiyet ilişkilerini düzenlemede sadece karşı cinsin belirli konumlara yerleştirilmesinin yanı sıra, bizzat o konumda bulunanlara yerleştirilenlerin de bu kavramı kabul ederek davranışlarını bu çerçevede belirlediğini bahsetmiştir (Butler, 2012: 241). Bu durumun ise toplumsal cinsiyetin yeniden üretiminde büyük rol oynadığı belirtilmiştir. Diğer taraftan R.W. Connel Toplumsal Cinsiyet Rejimi (Gençler Regimes) ismini verdiği kavramda, ilişkilerin mevcut kurumlara nasıl yansıdığını ve bu kurumların toplumsal cinsiyete bakış açılarının neler olduğunu belirtmiştir. Bunun yanı sıra Connel yapmış olduğu çalışmalarda erillik kavramını bir bütün olarak ele almak yerine belirli hiyerarşiler içerisinde değerlendirmek gerektiğini savunmuştur (Connel, 1987: 166).

Bu bağlamda tezimizin bu bölümünde toplumsal cinsiyet kavramını ele alarak “cinsiyet” ve “toplumsal cinsiyet” kavramlarını açıklayamaya çalışacağız. İlerleyen bölümlerde ise toplumsal cinsiyetin hangi faktörlerden etkilendiğini ve ayrımcılığın toplumsal cinsiyet temelinde nasıl ele alındığını belirtmeye çalışacağız.

1. Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet Kavramları

“Cinsiyet” (sex), kadın veya erkek olarak kişinin göstermiş olduğu genetik, fizyolojik ve biyolojik özellikleri ile ilgili bir kavramdır. “Toplumsal cinsiyet” (gender) ise biyolojik cinsiyetten farklı olarak, toplumun verdiği roller, kültürel olarak belirlenen ve dolayısıyla içeriği toplumdan topluma olduğu kadar tarihsel olarak da değişebilen cinsiyet konumu olarak adlandırılır. Aynı zamanda toplumun vermiş olduğu görev ve sorumluluklar ile toplumun bireyi nasıl gördüğü, algıladığı ve beklentilerinin ne olduğu ile de ilgilidir. Toplumsal cinsiyet kavramı sadece cinsler arasında var olan farklılıkları ortaya çıkarmakla kalmaz, aynı zamanda bu farklılıklardan doğan cinsler arasındaki eşitsizliklerden de bahseder (Öztürk, 2012: 3).

Kadınlar ile erkekler arasında var olan biyolojik farklılıklar cinsiyet olarak adlandırılmaktadır. Toplumsal cinsiyet ise bir toplum içerisinde yer alan bireylerin bu farklılıkları bir sisteme oturtmasıdır. Doğumun gereği olarak belli olan cinsiyetlerin özelliklerinin zamanla toplum için belirlenen birer role dönüşmesi olarak ifade edilir. Fakat bu durum toplumdan topluma hatta aynı toplum içinde zamana göre de değişiklikler gösterebilir. Biyolojik olarak kabul edilen cinsiyetin tersine, farklı kültürlerle ait olarak ortaya çıkan toplumsal cinsiyet anlayışları değişebilmektedir. Kısacası toplumsal cinsiyeti zaman içinde üretilip süregeldiği siyasi ve kültürel kesişme noktalarından ayırarak değerlendirmek imkânsızlaşır (Butler, 2008: 46).

“Toplumsal cinsiyet” kadın ve erkek olarak toplumun öngördüğü doğal olmayan ve toplumsal olarak yapay bir biçimde ortaya konulan kavramlardan biri olarak karşımıza çıkar. Ann Oakley’e göre, “cinsiyet”, biyolojik olarak erkek-kadın ayrımını anlatırken; “toplumsal cinsiyet” erkeklik ile kadınlık arasındaki buna paralel ve toplumsal bakımdan eşitsiz bölünmeye gönderme yapmaktadır. Toplumsal cinsiyet kavramını sosyolojiye kazandırmasının yanı sıra bu konuda oldukça fazla araştırmalar yapan Ann Oakley, bu terimin kapsamını yalnızca bireyin kimliği ve kişiliği ile değil, aynı zamanda sembolik olarak kadın-erkek eşitsizliği, kurumlar ve örgütler açısından da ele alarak genişletmiştir (Marshall, 1999: 98).

Yapılan araştırmaların büyük çoğunluğu toplumsal cinsiyeti kadın veya erkeklerin kıyaslanması şeklinde ele alırken, özellikle de 1980'lerin ikinci yarısından sonra yapılan araştırmalar neticesinde araştırmacılar, toplumsal cinsiyetin erkekleri de en az kadınlar kadar etkilediği sonucunu ortaya koymuşlardır. Kadın ve erkek arasında biyolojik olarak meydana gelmemiş olan farklılıklar ve onlara yüklenen rollerin ve ikili ilişkilerin sosyal olarak bir neticesi olan toplumsal cinsiyet; kişilerin kültürel ve toplumsal rolleri ile içsel tanımlanması ve temsil edilmesi olarak karşımıza çıkmaktadır. İnsanların ve toplumların cinsiyet belirleme gibi bir durumları olmamasına karşın, toplumsal cinsiyet açısından oldukça belirleyici oldukları gözlemlenmektedir. Toplumsal cinsiyet kimliği hakkında ortaya çıkan anlayışlar ve bu durumla bağlantılı olan cinsel tutum ve eğilimler çok erken yaşlarda ortaya çıkmaktadır (Gürhan, 2010: 59).

2. Cinsiyet ve Ayrımcılık

Toplumsal cinsiyet konusunda yapılan ayrımların başında, bireyin kadın veya erkek olarak gösterdiği genetik, fizyolojik ve biyolojik özelliklerinin farklı olması yer almaktadır. Bu özelliklerin bir eşişsizlik olarak algılanmaması ve sadece cinsiyet olarak bir fark yaratması gerekmektedir. Cinsiyet insanların dünyaya gelirken kendilerinin belirleyemediği bir özellik olarak karşımıza çıkmaktadır. Kız veya erkek olarak doğmak kimsenin kendi tercihi değildir. Bu nedendir ki, cinsiyet bir ayrımlık olarak ele alınmamalı ve sadece biyolojik birer nitelik olarak kabul edilmelidir. Toplumda, aile ve ikili ilişkilerde, kadın ve erkeklerden beklentiler her zaman farklıdır. Fakat bu farklılık herkes açısından doğal karşılanmalı ve ona göre hareket edilmelidir (Demirbilek, 2007: 15).

“Toplumsal cinsiyet kadın ya da erkek olmaya toplumun veya kültürün yüklediği anlamları ve beklentileri ifade eder. Biyolojik olarak insanların kadın ve erkek olarak ayrılmasından ziyade toplumun yargılarından dolayı bir ayrıma gidilmesi toplumsal cinsiyet olarak adlandırılmaktadır. Toplumun kadını nasıl gördüğü, nasıl algıladığı ve ona ne gibi ödevler yüklediği bu konuda çok önemlidir. Biyolojik cinsiyet kavramı ile toplumsal cinsiyet kavramları birbirleri ile bağlantılı olmakla birlikte

birbirlerinden oldukça farklı kavramlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Literatürde bu iki kavram arasındaki temel farklılıklar şu şekildedir”.

- Cinsiyet doğaldır.
- Cinsiyet biyolojiktir ve cinsel organlardaki görünür farklılıklara ve buna bağlı olarak üreme işlevindeki farklılıklara işaret eder.
- Cinsiyet değişmez; her yerde aynıdır.
- Cinsiyet değiştirilemez.
- Toplumsal cinsiyet, sosyo–kültürelidir.
- Toplumsal cinsiyet, eril ve dişil niteliklere, davranış modellerine, rollere, sorumluluklara vb. işaret eder.
- Toplumsal cinsiyet değişkendir; zamana, kültüre, hatta aileye göre değişir.
- Toplumsal cinsiyet değiştirilebilir” (Demirbilek, 2007: 16).

Toplumsal cinsiyet kavramı açıklanırken, genelde kadın üzerinden örneklemeler yapılmasına karşın, cinsiyete dayalı iş bölümü ve biyolojik olarak cinsiyet farklılıkları vurgulanmak istenirken genellikle erkeğin konumundan bahsedilmektedir. Biyolojik cinsiyetten farklı olarak sosyal sınıf, ataerkillik, siyaset ve toplum içerisindeki kadının ve erkeğin yeri gibi konularla direk bağlantılı olan toplumsal cinsiyet kavramı, kadınlar ile erkekler arasındaki farklılıkların toplumsal düzlemde kurulmuş olan bölümlerine dikkat çekmeyi hedeflemektedir. En temel anlamı ile toplumsal cinsiyet kadın ve erkek arasındaki toplumsal farklardan ortaya çıkmaktadır. Kadın ve erkeğin farklı içeriğe sahip genetiklerinin büyük ölçüde evrensel nitelik taşımasından dolayı biyolojik cinsiyet farklılıkları daha geniş anlamlar ile ifade edilmektedir. Buna karşılık, kadınlık ve erkeklik farklılığının içeriği kültürel açıdan belirlenmekte ve değişkenlik göstermektedir (Özcan, 2012: 7).

Toplumsal cinsiyet kavramında bahsedilen olumsuzluklar, bir bireyin cinsiyetinden dolayı insan haklarından tümüyle yararlanmasının engellenmesi, dışlanması veya kısıtlamaya maruz kalması olarak da ifade edilebilmektedir. Bunun yanı sıra cinsiyet ayrımcılığı olarak bahsedilen diğer bir konu ise belirli kaynaklara veya fırsatlara erişim imkânının kısıtlanmasıdır. Çalışma yaşamı ve siyasette kadının sınırlı olarak yer alması bu hususla ilgilidir. Kişisel ilişkilerde meydana gelen güç dengesizliği nedeniyle cinsiyet ayrımcılığına maruz kalan kadın, temel hizmetlerden yoksun olma, eşit fırsatlara sahip olamama, erkeklerle eşit olmayan koşullarda yaşamını devam ettirme, şiddete uğrama ve düşük oranda temsil edilme gibi sorunlarla da karşı karşıya kalmaktadır. Sosyal sorunların en önemlilerinden biri olarak kabul edilen cinsiyet ayrımcılığı, sadece kadına yönelik olarak karşımıza çıkmamaktadır. Ayrımcılık eşit ya da benzer olanlar arasında yapılan farklı muamele olarak değerlendirilirse bu soruna çözüm üretebilmek daha kolay olacaktır (Akın, 2003: 75).

Herkesin haklara ve imtiyazlara aynı oranda sahip olması eşitlik olarak adlandırılmaktadır. Fakat toplumsal cinsiyet eşitliği olarak bahsedilen durum biraz daha farklıdır. Kadınlarla erkeklerin kanun karşısında eşit olmaları demek aile, toplum içinde kaynaklar ile hizmetlere eşit oranda sahip olmaktan bahsetmektedir. Bu eşitlik sorunu aynı zamanda bir insan hakları sorunu olarak karşımıza çıkmaktadır. Eşitlik düşüncesi sosyal adaleti sağlamada en önemli koşullardan biri ve aynı zamanda kalkınma ve barışın vazgeçilmez bir ön koşuludur. Cumhuriyet dönemi ülkemiz için eşitlik konusunda oldukça fazla imtiyaz elde edildiği bir dönem olarak karşımıza çıkmaktadır. Fakat toplumsal cinsiyet konusunun hem geçmişte hem de günümüzde aileye ve topluma pek yansımadağı görülmektedir (Özcan, 2012: 7).

CEDAW (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women) olarak adlandırılan, Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesine Dair Sözleşme 1979 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda kabul edilmiştir (UNİCEF, 2004: 15). İkinci Dünya Kadın Konferansı'nın açılış protokolünde 51 ülke tarafından imzalanmış ve 1981 yılında yürürlüğe girmiştir. 1982 yılında ilk konferansını yapan komite Viyana'da toplanmış ve ek ihtiyari protokolü devreye sokmuştur (UNİCEF, 2004: 16).

Bu sözleşme, kadına ayrımcılık yapılmaması hususuna daha duyarlı yaklaşılmasını sağlama amacı gütmektedir. Bu da, sözleşmeyi diğer herhangi bir uluslararası antlaşmadan farklı kılmaktadır. “Bunun bir sonucu olarak Sözleşme’nin onayı, kadına karşı her türlü ayrımcılığı ortadan kaldırmak için, aileyi adres gösteren bir yükümlülük içermektedir. İşte tam da bu sebepten, CEDAW “bir yenilikçi ve hırslı” anlaşma olarak adlandırılmıştır. Sözleşme sadece hakların genel bir görünümünü içermekle kalmaz, ayrıca kadına karşı ayrımcılığın sistematik doğasının da farkındadır (Akışoğlu, 2012: 5).

“CEDAW’ı diğer benzeri muhtelif sözleşmelerden farklı kılan özellikler hususunda Wölte (2003)’nin altını çizdiği maddeleri de eklemek gerekir (UNİCEF, 2004: 15):

- Sözleşme kadın ve erkeği ele alırken sadece cinsiyet bazlı tarafsızlığı (*gender-basedneutrality*) emniyete almaz ve ayrıca hayatın her alanında ayrımcılığın dolaylı ve özel biçimlerini de yasaklar;
- Sözleşme, özel ve devlet dışı (*non-state*) alanları içeren işlemlerin yapılmasını devletlere bildiren direktifleri genişletir;
- Sözleşme devletlere, eşitliğin sağlanması için etkin desteklerin yapılması hususunda emirler verir; kota düzenlemelerine ve sözde pozitif ayrımcılığa “filli eşitliği hızlandırmayı amaçlayan özel ölçümler” olarak izin verilmiştir” (Acar, 2014: 70).

Sözleşmenin bu kadar önemli olmasının diğer bir sebebi ise tarafların pozitif eylemleri yerine yetirme zorunluluğu getirmesidir. Bu açıdan bakıldığında sözleşmenin rejimi altına bulunan ülkeler, tarafsızlığın meşruluğundan söz edemezler. Pozitif olarak yapılan her türlü eylem, taraf devletlerin kadın haklarının korunması ve desteklenmesi için yerine getirmesi gereken yükümlülükleridir.

CEDAW’ın birinci maddesi siyasal, ekonomik, kültürel, sosyal ve kişisel alanlarda kadın ve erkek eşitliğine dayanan insan haklarının ve temel özgürlüklerinin medeni durumu nasıl olursa olsun kadınlar için tanınmasını içermektedir (UNİCEF, 2004: 17). Bu hakları ve yararlanma durumlarını engelleme veya hükümsüz kılma

amacı taşıyan her türlü cinsiyete dayalı ayırım, dışlama veya kısıtlama yaşaması toplumsal cinsiyet eşitsizliği anlamına gelmektedir (Özcan, 2012: 6).

Yapılan bütün çalışmalara rağmen, eğitim ve ekonomik faaliyetlerde hala çok büyük eşitsizliklerle karşılaşmaktadır. Geleneksel yaklaşımlar ve erkeklere göre daha değersiz görülmesi gibi nedenlerle kız çocuklarının eğitime ulaşmasında zorluklar vardır. Eğitim alanında yaşanan zorluklardan sonra en sık karşılaşılan durum ekonomik faaliyetlerde yer alan eşitsizliklerdir. Aile yönetimi ya da iş kurma ve yönetme gibi birçok konuda toplum kadınlarla erkekler arasında ayrıma gitmektedir. Kadınlar büyük oranda kayıt dışı sektörlerde emek verirken, geçici, gündelik ve yarı zamanlı gibi düşük ücretlerde çalışmak zorunda bırakılmaktadırlar. “Kadınlar dünya nüfusunun %50’sinden fazlasını temsil ettikleri, iş saatlerinin %66’sını doldurdukları halde dünya gelirlerinin ancak %10’una, mülkiyetlerin de %1’ine sahiptirler” (Akın, 2004: 28).

3. Toplumsal Cinsiyet ve Hakkaniyet

Kadınlar ve kadın hakları sorunu yerel bir bakış açısından ziyade evrensel bir bakış açısı ile ele alınmalıdır. Uluslararası hukukun ayrılmaz bir parçası olan kadın hakları, bölgesel ve uluslararası düzeyde siyasi, sivil, ekonomik ve sosyal alanda kadınların tam katılımı, eşit koşullarda yaşamaları ve ayrımcılığın ortadan kaldırılması hedefleri ile beraber ele alınmalıdır. Toplumsal cinsiyet ve eşitlik kavramı fırsatların kullanımı konusunda erkekler ile kadınların eşit olması gerektiğini ifade ederken, erkeklerin ve kadınların bu fırsatları nasıl kullanabilecekleri ve aralarında adil ve hakkaniyetli bir dengeyi nasıl kurabilecekleri toplumsal cinsiyette hakkaniyet kavramı ile açıklamaktadır. Bu kavram toplumsal hayatta yer alan erkek ve kadın arasında sorumlulukların paylaşımında kaynaklara erişiminde ve kaynakları yönetiminde adaletli ve hakkaniyetli davranmayı hedeflemektedir (Üner, 2008:7).

Eşitlik kavramının fırsatların eşit kullanılması olarak algılanması gerekliliği mecburi bir durumken toplumsal cinsiyet bakımından her zaman bir eşitsizlikle karşılaşılması muhtemeldir. Maalesef toplumlarda kadın bu konuda her anlamda dezavantajlı konumdadır. Buna karşın asıl değinilmek istenen konu hakkaniyet

konusudur. Erkekler ve kadınların bu fırsatları nasıl kullanacakları ve aralarında nasıl adil bir bölüşüm yapacakları kavramı açıklanması gereken temel konudur. Hakkaniyet kavramı toplumsal cinsiyette hakkaniyet olarak ele alınmalı ve kadın ve erkeğin farklı gereksinimlere ve farklı güçlere sahip olduğunun bilinmesi gerektiğini ifade etmektedir (Akıñoğlu, 2012: 12).

Kadının toplum içindeki yeri zaman içinde farklılıklar göstermiştir. 1950'lerin sonunda ortaya çıkan "Kalkınmada Kadın" yaklaşımı kadının özgürleşmesi, üretim sektöründe kadının yer almasının artırılması ve üretim sürecindeki kadına karşı yapılan ayrımcılığın azaltılması üzerinde durmuştur. 1970'lerin başından itibaren temel amacı kadının gelir getirici aktivitelerini artırmak olan "Kalkınma ve Kadın" yaklaşımı ön plana geçmiştir. "Toplumsal Cinsiyet ve Kalkınma" ise 1980'lerde ortaya çıkmış olan eşitsizliklere dikkat çeken, kadınla ilgili kalkınma yaklaşımıdır. Bu yaklaşımda kadının yaşamı hem üretim hem de yeniden üretim içinde ele alınmış ve toplumsal cinsiyet, etnik yapı ve kalkınma ilişkisinin kadın hayatındaki yerinin önemi vurgulanmıştır. Bireyin statüsünü, toplumsal cinsiyet, öğrenim durumu, düzenli gelir getiren bir işte çalışma ve siyasi yaşama eşit katılım gibi faktörler belirlemektedir. Bu faktörler aşağıda açıklanmıştır.

“Dünya ülkelerinin gelişmişlik düzeyleri belirlenirken, toplumsal cinsiyet eşitliğini gerçekleştirme performansı açısından Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Gelişim Endeksi (GDI) ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini Güçlendirme Endeksi (GEM) kullanılmaktadır. GDI kadınlara sunulan fırsatları, ülkenin toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamadaki başarısını ölçerken, hesaplanmada üç temel gösterge kullanılmaktadır:

- Kadınların ve erkeklerin beklenen yaşama süreleri,
- Yetişkin kadın ve erkek okur-yazarlık oranları,
- Kadın ve erkeklerin okullaşma oranları.

GEM sunulan fırsatlardan kadınların yararlanabilme ve kararlara katılabılme düzeyini ölçmektedir ve hesaplanmada dikkate alınan üç temel gösterge şunlardır:

- Parlamentodaki kadın oranı,
- Üst karar ve yönetim düzeyindeki (yargı, bürokrasi, iş yönetimi) kadın oranı,
- Mesleki ve teknik işlerde çalışan kadın oranıdır” (Üner, 2008: 9).

Hakkaniyet kavramı diğer bir ifade ile kadın ve erkeğin farklı gereksinimleri ve güçleri olduğunu kabul etmek ve verilecek görevlerin bunun bilincine varılarak iki cinsiyet arasında denge sağlayacak şekilde yapılması olarak özetlenebilmektedir. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve ayrımcılık kavramları bu açıdan yan yana geldiğinde toplumsal ve sosyokültürel bir oluşum olduğundan olumsuz bir etki yaratmaktadır. Fakat kadın ve erkeğin hayata eşit koşullarda başlaması ve eşit toplumsal sonuçlardan faydalanması halinde, toplumsal cinsiyet kavramı eşitlik ve hakkaniyet kavramları ile birlikte olumlu bir şekilde söz edilmeye başlanabilir (Akışoğlu, 2012: 15).

4. Cinsiyet ve Roller

Bu bölümde toplumsal cinsiyet konusunun alt başlığı olarak cinsiyet ve roller konusu ele alınacaktır. Öncelikle cinsiyet ve kimlik konusu tartışılarak toplumsal cinsiyet rolleri ve bu rolleri etkileyen faktörler açıklanmaya çalışılacaktır. Statü arasındaki ilişki tartışılırken gelişmişlik göstergelerinde yer alan öğrenim durumu, gelir getiren bir işte çalışma ve siyasi yaşama katılım konuları incelenecektir.

4.1. Cinsiyet ve Kimlik

Kimlik, bireyler için olmazsa olmaz bir özelliktir. Bireyi diğer bireylerden ayıran ve kim olduğunu belirten, kişilik özellikleri ile rollerinin neler olduğunu gösteren bir olgudur. İnsan kendi sosyal dünyasında hangi roller ile tanımlanmak istediğini ve nasıl konumlandırıldığı kimliği ile yakından ilişkilidir. Kimlik kişinin kendini tanımlamada en önemli kavramı ve ögesidir (Adams, 2001: 256).

Kişinin kendi cinsiyeti ile ilgili olarak deneyimleri ve içsel algısı ile erkek ve kadın olmak ile ilgili farkındalığı, onun kendi cinsiyetini oluşturur. Hayata gelen her çocuk belirli bir anatomik yapı içerisinde cinsiyeti ile doğar. Bu anatomik durum

bireyin sahip olduğu üreme organı ile ilgilidir. Bununla birlikte diğer biyolojik etmenlerce belirlenen cinsellik, çocuk doğduğu andan itibaren başlar ve toplum içinde nasıl konumlandırılacağı ve nasıl toplumsallaşacağını belirleyen en önemli faktör olarak karşımıza çıkar.

Cinsiyet çocuk için ana rahmine konduğu andan itibaren başlar. Aile, geçmiş yaşantılarından elde ettiği deneyimler ve geleceğe yönelik beklentilerine göre, taşıdıkları eğilimler ile çocuğun erkek veya kız olmasına farklı tepkiler gösterebilir. Bu tutumlar ve belirlenen yönelimler çocuğun isminden giysi rengine, odasının dekorasyonuna kadar hemen hemen her seçime yansır. Anne babaların çocuk ile ilişkilerinden ona öğreteceği bilgilere kadar her şey bu yönelimin bir parçası olarak karşımıza çıkmaktadır. Anne babanın çocukla kuracağı ilişki biçimleri, ona ne öğretiliceği, ne tür bir eğitim alacağı vb. bireyin bütün yaşamını etkileyecek kararlar, onun cinsiyeti doğrultusunda oluşturulur.

“Literatüre göre, cinsiyet rolü kabulünün en temel yönü, kişinin kendini kabaca erkek ya da kadın olarak algılaması yani cinsiyet kimliğidir. Çok küçük çocuklar insanları erkek ve kadın ya da oğlan ve kız olarak etiketlemeyi öğrenirler. Okul öncesi yıllarda büyük olasılıkla kendilerini oğlan ya da kız olarak tanımlamayı öğrendiklerinden bir cinsiyet kimliği kazanmışlardır. 3-3,5 yaşlarında çocukların çoğunun ciddi sorunlara yol açmaksızın değişmeyen sabit bir cinsiyet kimlikleri vardır. Çocuklar genellikle 4-5 yaşlarında cinsiyetin değişmediğini anlarlar. Okul öncesi yıllarda çocuklar kültürel olarak “erkeksi” ve “kadınsı” olarak belirlenen karakterlerin çoğunu kazanırlar. Cinsiyet farklılıklarına biyolojik, hormonal etmenlerin katkıları ne olursa olsun, bireylerin cinsiyet rollerini edindiği temel araç öğrenmedir. Cinsiyet rolü ana babalardan, kardeşlerden, okuldan, akranlardan ve kitle iletişiminden öğrenilir” (Özcan; 2012: 9).

Çocuklarda cinsiyetin belirlenmesi ve cinsiyet ile özdeşleşmesi üç aşamada gerçekleşmektedir. Bu aşamalar;

- Cinsel Kimliğin Fark Edilmesi: Birinci aşama olarak kabul edilen bu aşamaya göre çocuk kız veya erkek olduğunun farkına varır ve cinsel kimliğini fark eder.
- Cinselliğin Devamı: İkinci aşama olarak bahsedilen bu aşamada kız büyüyünce anne, erkek ise büyüyünce baba olacağının farkına vararak yapmış olduğu eylemleri bu mantık çerçevesinde yerine getirmektedir.
- Cinsiyet Tutarlılığı: Üçüncü ve son aşama olarak belirlenen bu aşamada ise çocuk zaman içerisinde, cinsiyetin artık zamana ve koşullara göre değişmeyeceğini farkına varmaktadır.

Cinsiyet kimliği, bireylerin kendi bedenini ve kendi benliğini algılayış biçimleri ile kabullenişleri, duygu ve davranışlarının buna göre şekillenmesi ile olmaktadır. Cinsel kimliğin gelişmesinde çocukluk dönemi son derece önemlidir. Hayatın ilk yıllarında elde edilen deneyimler ve bu yaşlarda öğrenilen bilgiler cinsel kimliğin gelişmesini etkiler ve ona biçim verir (Özcan, 2012: 9).

“Cinsiyet farklılıkları çocukluk döneminden itibaren kendini göstermeye başlar. Örnek vermek gerekirse, erkek çocuklar özellikle annelerinden bağımsızlıklarını kazanmak ister. Kız çocukları ise tam tersine karşılıklı bağımlı olmaktan hoşnut olurlar. Erkek çocukları gruplar halinde oynanan oyunları tercih ederken, kız çocukları paylaşım ve samimiyete dayalı, daha az saldırgan olan, aynı zamanda yetişkin ilişkilerin taklidi sayılabilecek küçük gruplar içerisinde oyun oynamaktan zevk alırlar. Kadın ve erkek yetişkinlerle kurdukları ilişkiler, çocuklukta oynanan oyunlar, üstlenilen rollerin bir uzantısı şeklindedir. Grup içi iletişimde erkekler bilgi alışverişine önem verirken, kadınlar daha çok yardım etmek ve destek olmaya ağırlık verirler. Kızlar genellikle arkadaşları ile küçük gruplar oluşturarak bu grupların içinde vakit geçirirken, erkeklerin arkadaşlık ilişkilerini daha büyük gruplar içerisinde, spor veya bunun gibi faaliyetlerde yürüttükleri görülmüştür. Aynı zamanda erkeklerin arkadaşlıklarının duygusal ve sır paylaşma yönleri kızlara göre daha zayıftır. Bunun nedeni erkeklerin genelde daha saldırgan ve rekabetçi eğilimlerinin olması ve yarış içinde buldukları arkadaşlarına sırlarını açarak, zayıf noktalarını ve zaafalarını söylememe isteğidir” (Özcan, 2012: 6).

Cinsel rol ve cinsel kimlik arasında belirli bir ayırım mevcuttur. Cinsel kimlik belirli bir cinsten veya öbüründen farklı olmanın farkında olma hali olarak karşımıza çıkar. Öz bilince dayanır ve insanın erkek veya dişi olmasına ilişkin iç yaşantısıdır. Diğer taraftan cinsel rol ise, tezimizin daha sonraki bölümlerinde ayrıntılı biçimde ele alacağımız biçimi ile toplumun cinsiyetler için önceden belirlediği davranışlar ve roller olarak karşımıza çıkmaktadır.

4.2. Toplumsal Cinsiyet Roller

İnsanlar toplumsal yapı gereği kadın ve erkek olarak belirli rolleri yerine getirmektedirler. Toplumsal cinsiyet rolleri ise toplum tarafından ortaya atılan ve bireyin yapmasını istedikleri rollerin cinsiyetçi bir özellik olmasını ifade eder. Bu durum aynı zamanda, bir kadının veya bir erkeğin ne şekilde davranması gerektiğinin belirlendiği kurallar bütünü olarak ifade edilir. Toplumsal cinsiyet rolleri, diğer bir bakış açısı ile kadın ve erkek olmak çeşitli sosyalleşme bileşkeleriyle öğrenilen bir süreçtir, zamansal ve kültürel olarak değişkenlik göstermektedir. Kadınların ve erkeklerin yapması gereken roller ailede başlayarak okul, spor, özel ilişki, kurumlar ve iş yaşamı kadar çeşitli yer ve durumlarda devam eder. Tüm bu bahsedilen alanlar toplumsal cinsiyet oluşumunda önemli birer faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü rol farklılıklarının ve cinsiyet ayrımlarının süreklilik göstermesi bu kurumlar sayesinde sağlanır (Temel, 2001: 41).

Toplumsal cinsiyet rolleri ile kastedilen, kadınlığın ya da erkekliğin sosyal ortamlarda nasıl ifade edildiğinin gösterilmesidir. Erkek veya kadından beklenen onlar için yaygın olan davranışların sergilenmesi ve belirli kalıplarda olan hal ve tutumların gösterilmesidir. Eril ya da dişil olarak kabul edilen bu davranışların toplumdaki karşılığı olarak ortaya çıkan toplumsal cinsiyet rolleri büyük oranda kültürlerle alakalıdır. Örnek vermek gerekirse erkeklerin genellikle bağımsız ve fiziki olarak kadınlardan daha güçlü ve hırslı olmaları sonucu duygularını kontrol edememe durumu toplum tarafından kabul edilmektedir. Kadınlar ise daha kırılgan ve daha duyarlıdır. Bunun neticesinde ise daha şefkatli ve destekleyici olarak toplum tarafından kabul edilen davranışlar sergilemeye yönlendirilmektedir (Kulaksızoğlu, 2002: 49).

“Doğumdan itibaren bireyler sosyalleşirken toplumun kız ya da erkek çocuklarından beklediği duygu, düşünce, davranış ve tutumlar bireyde toplumsal cinsiyet rollerini şekillendirmektedir. Çocuklar cinsiyetlerinden beklenen uygun olan ya da olmayan davranışları böylelikle ayırt etmeyi öğrenmiş olurlar. Ebeveynler, öğretmenler, kardeşler ve toplum çocukların yalnızca kendi cinsiyet rolü tanımlarına uymalarını beklemekle kalmaz, kızları ‘kız gibi’, oğlanları da ‘oğlan gibi’ davranmaya özendirirler ve toplumsal cinsiyet rollerine uygun olmayan davranışları görmezlikten gelerek ya da eleştirerek önlemeye çalışırlar. Toplumsal cinsiyet, zamanla toplum tarafından kalıp yargılara dönüştürülür. Toplumsal cinsiyet kalıp yargıları ifadesi toplumun kadınlardan ve erkeklerden göstermelerini beklediği özellikler için kullanılmaktadır” (Çınar, 2005: 76).

Toplumsal cinsiyetin kalıp yargıları iki farklı yönden ele alınabilir. Bunlar cinsiyet özellikleri ve cinsiyet rolleri olarak karşımıza çıkar. Toplumsal cinsiyet özellikleri toplumun belirlemiş olduğu ve toplum tarafından kabul edilmiş, kuşaktan kuşağa aktarılan yargılar olarak karşımıza çıkmaktadır. Kişilik özelliklerine bağlı olarak erkeğin erkeksi, kadının ise kadınsı davranışlar sergilemesi ve bu hareketlerinin toplum tarafından kabul edilerek nesillerden nesillere aktarılması durumunu ortaya çıkarmaktadır. Güçlü ve bağımsız kadın ve bunun tersi daha pasif ve sevecen erkek rolleri yapılan araştırmalarda ya hiç karşılaşılmamakta ya da olabilecek en düşük sayıda karşımıza çıkmaktadır (Özcan, 2012: 10).

Cinsiyet, roller ve kalıp yargıların kadın ve erkeğe yüklediği belirli sorumluluklar ile görevler, cinsiyet rolleri olarak tanımlanmaktadır. Bu cinsiyet rolleri ve kültürel bakış açısı kadın ve erkeğe yönelik toplumsal olarak meydana gelen yansımalar özellikle aile yaşamında, sosyal yaşamda ve meslek seçiminde ön plana çıkmaktadır. Toplumsal cinsiyet rolleri kalıp yargıları açısından kadın ve erkeğin rolleri geleneksel ve eşitlikçi olarak ayrılmıştır. Kadına yüklenen geleneksel roller; iş hayatından uzak, daha çok ev işleriyle meşgul olmaları gibi eşitlikçi olmayan sorumlulukları içermekteyken, erkeklere yüklenen geleneksel roller ise evin geçiminden sorumlu olma, evin reisi olma şeklindedir. Eşitlikçi roller ise; aile, evlilik,

mesleki, sosyal ve eğitim yaşamında kadın ve erkeğin sorumlulukları eşit paylaşması olarak tanımlanmaktadır (Özcan, 2012: 6).

Söz konusu cinsiyet rolleri sadece kadın ve erkek olarak ifade edilememektedir. Kadınsılık ve erkeksilik olarak ifade edilmesinin yanı sıra androjen ve farklılaşmamış tip cinsiyet rolleri de bu kavramlar ile anılmaya başlamışlardır. Erkek ve kadın özelliklerini kendi kişiliğinde dengeleyen bireyleri tanımlamak için kullanılan androjen tanımı farklılaşmamış, belirsiz tip ve hem erkeksi hem de kadınsı özellikleri belirgin biçimde göstermeyen bireyleri tanımlama için kullanılmaktadır (Özcan, 2012: 12).

4.3. Toplumsal Cinsiyet Rollerini Etkileyen Faktörler

• Aile

“Cinsiyete dayalı olarak belirlenen rollerin toplumsal olduğu varsayımı ile yola çıkarsak, toplumun en küçük yapı taşı olan ailenin bu rollerin belirlenmesinde ki rolü oldukça önemlidir. Hem baba hem anne hem de çocuk için aileden alınan eğitim çok önemlidir. İlk erkeksi davranışı veya ilk kadınsal hareketi çocuk aileden görüp taklit etmektedir. Aldıkları oyuncaklarla, teşvik ettikleri faaliyetlerle, çocuğun cinsiyetine uygun olduğu ya da olmadığı düşünülen davranışlara tepkileriyle, anne ve baba çocuğun cinsel rol kimliğini belirlemektedir” (Özcan, 2012: 12).

Aileler genellikle çocukların cinsiyetine göre arkadaş seçimi veya dışarıda geçirecekleri zamana kadar farklı davranma eğiliminde olabilmektedirler. Aile çocukların giyim kuşamından, aldıkları hediyelere kadar cinsiyete göre farklı davranış sergilemektedir. Kızlara daha kadınca, erkeklere ise erkekçe davranarak toplumsal olarak belki bilmeden belki bilerek cinsiyetçi davranışlar sergilemektedirler. Çocuğun anne babası ile olan ilişkisi, toplumsal cinsiyet konusunda gelişimi direk olarak etkilemektedir. Bu gelişim anne babanın davranışlarına göre farklı şekillenme eğilimindedir. Bu sebepten dolayı, anne baba geleneksel bir tutum belirlerlerse çocuklarda ilk rol modelleri anne babaları olduğundan dolayı cinsiyetçi bir yapıda büyürler. Bu durum ise toplumsal cinsiyet konusunda geleneksel bakış açısının aynen devam etmesi demektir. Hem kardeşler hem anne baba cinsiyetin yeni yeni öğrenildiği

bu çağlarda toplumsal cinsiyet konusunda yeni modeller ve yeni yaklaşımlar getirmek zorundadırlar. Cinsiyet rolü gelişiminde kardeşler de hem ebeveyni tamamlayıcı hem de onların yerini alan modeller olarak önemlidir (Çağlı, 1989: 155).

• Okullar ve Öğretmenler

Eğitim toplumsal cinsiyet bakımından son derece önemli diğer bir faktördür. Toplumun değer yargılarını, düşüncelerini ve yaşam pratiklerini günümüz kuşaklarından gelecek kuşaklara aktaracak olan yegâne köprü eğitimidir. İçinde bulunan toplumun kültürünün devamını sağlamak eğitime yön verenlerin ve eğitimcilerin en önemli unsuru olmaktadır. Eğitimciler kız veya erkek öğrencilerinin nasıl davranmaları gerektiği, nasıl giyinmeleri gerektiği veya toplumun onlardan ne gibi beklentilerinin olduğunu güzel bir biçimde yeni nesillere aktarmakla mükelleflerdir. Hangi mesleği seçeceğinden hangi seçimlerin kendileri için daha uygun olacağına kadar geniş bir yelpazede aileden sonra çocuklarla direk etkileşim kurabilecek kişiler eğitimcilerdir. İlk başta ailede öğrenilmekte olan toplumsal cinsiyet konusu daha sonra okullarda pekiştirilmeli ve devamının sağlanması gerekmektedir (Arslan, 2000: 33).

“Eğitim, ülkenin temel kurumlarından biri olduğundan ve diğer kurumlarla etkileşim içerisinde bulunduğundan dolayı, “eğitimde cinsiyetçilik”, çok boyutlu bir sorun olarak görülmektedir. Okullarda idareci, öğretmen, müfredat programları ve ders kitapları, gelecek kuşaklara bilgi ve beceriler aktarılırken, toplumsal cinsiyet rolleri de aktarılmaktadır. Öğretmenlerin çocuklara karşı tutumlarında da cinsiyete göre farklılıklar görülmektedir. Araştırmalarda öğretmenlerin erkek çocuklara, kız çocuklardan daha fazla yıkıcı ve saldırgan davranışlar gösterdikleri saptanmıştır. Diğer yandan öğretmenlerin kız çocuklarını, bağımlı davranışlar için ödüllendirdikleri ortaya çıkmıştır. Oyun etkinliklerinde öğretmenleri karşıt cins oyunlarını oynadıklarında kız çocuklarına daha esnek davrandıkları, erkek çocuklara ise daha eleştirici oldukları gözlenmiştir” (Batur, 2010: 13)

• Arkadaş Grupları

Arkadaş ve arkadaş grupları okullar ve aile kadar olmasa da toplumsal cinsiyet konusunda erkeksi ve kadınsı rollerin öğrenilmesi ve öğretilmesi için son derece

önemlidir. Özellikle okul çağında arkadaşlarından onay alacak davranışların gelişmesi ve bir topluluğa ait olabilme hissi, toplumsal cinsiyet konusunda cinsel tavır ve tutum üzerinde çok önemli bir güç olarak karşımıza çıkmaktadır (Özcan, 2012: 15).

Gerek okul arkadaşlıkları gerekse yakın çevrede yaşlıları ile toplumsal cinsellik konusunda etkileşime giren çocuklar, yapmış oldukları davranışlarla kendilerini kabul ettirme çabası gösterebilmektedirler. Bu durumda aileden veya okuldan toplumsal cinsiyet konusunda yeterince sağlıklı bilgi edinemeyen bireyler geleneksel toplumun kendine gösterdiği kalıplar çerçevesinde cinsel rollere katkı sağlamaya çalışırlar. Yaşlılar kendi cinsiyetlerine uygun davranışlar gösterenleri onaylayarak veya göstermeyenleri onaylamayarak cinsel rolleri belirlemede oldukça önemli bir yere sahiptirler (Çağlı, 1989: 159).

• Ders Kitapları ve Televizyon Programları

Aile, eğitim ve arkadaş kadar önemli olan diğer bir konu ise yazılı ve görsel medya ile çocukların direk etkileşime girebileceği ders kitaplarında toplumsal cinsiyet rolünün gelişmesi için gerekli verilerin olması gerekmektedir. Çocuklara yönelik olarak yapılan yayınların, geleneksel cinsiyetçi rol yerine modern anlamda hakkaniyet ilkesini benimsemesi gerekmektedir. Özellikle son yıllarda Milli Eğitim Bakanlığı tarafından oluşturulan Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Komisyonu'nun eğitim müfredatına katkıları yadsınamaz bir gerçektir. 2007 yılında kurulmuş olan komisyon hem çocuk kitaplarında hem de ek kaynak olarak verilen materyallerde toplumsal cinsiyet konusunda araştırmalar yapmıştır. Özellikle erkek çocuklarına yönelik daha sorun çözücü ve aktif, kız çocuklarının ise daha pasif olarak karakterize edildiği kaynakların düzeltilmesi ve toplumsal cinsiyet kavramının geleneksel bakış açısından kurtularak daha modern bir şekilde işlenebilmesi için çalışmalar yaptıkları gözlemlenmiştir (Özcan, 2012: 16).

“Televizyondaki çocuk programlarındaki cinsiyet rollerinde de benzeri farklılıklara rastlanmıştır. Televizyon, kadın ve erkeğin cinsiyet rollerinin ne olduğu konusunda açık mesajlar vermektedir. Kadın cinsel bir obje olarak tanıtılmakta ve onun “kadınsı” yönü ön plana çıkartılmaktadır. Televizyondaki erkek oyuncular daima

kadınlardan baskın, saldırgan, rekabetçi, bağımsız ve girişken olarak gösterilmektedir. Çalışmalarda, televizyonlar cinsiyet rollerinin geleneksel kalıp yargıları yansıtır nitelikte olduğu bildirilmiştir” (Arslan, 2000: 33).

• Oyun ve Oyuncaklar

Son olarak oyun ve oyuncak seçiminde aileler bilerek ya da bilmeyerek toplumsal cinsiyet konusunda çocukları yönlendirmektedirler. Anne babaların cinsiyete uygun rol oynamasını sağlamak ve belirli görevleri oyunlar aracılığı ile daha çocukken bireylere kabul ettirmek gibi toplumsal cinsiyet konusunda oldukça önemli konuları işledikleri bilinmektedir. Toplum olarak cinsiyet rolü ile alakalı olsun ya da olmasın oyuncak seçiminde kızlara uygun veya erkeklere uygun diye ayırım yapılabilmektedir. Buna örnek olarak elişî etkinliklerinin genellikle kızlara yaptırılmasına karşın, blok halinde oynanan oyunların erkekler tarafından oynanması gösterilebilir (Çağlı, 1989: 165).

Aile ile başlayan toplumsal cinsiyet öğrenimi ailenin çocuğa almış olduğu oyuncaklar ile pekişmektedir. Kızara genellikle ilgilerine yönelik olarak oyuncak bebek, ev eşyaları ve giysiler alınırken; erkeklere silah, araba ve marangozluk aletleri gibi oyuncaklar alınmaktadır. Bu durum ise oyuncaklar ile çocuklara toplumsal cinsiyet mesaj verilmesine neden olmaktadır (Özcan, 2012: 15).

5. Toplumsal Cinsiyet ve Kadın

Toplum denilen olgu, tarih boyunca kendi kendine gelişme, belirli özellikler ile kurulma ve kendini devam ettirme üzerine çalışmıştır. Bu durum neticesinde toplum doğada bulunmayan ve tamamını kültürel bir biçimde elde ettiği birikimlerini doğal halde bulduğu eklemeler ile şekillendirmiştir. Toplumsal cinsiyet ise insanların kendi seçimleri dışında belirlenen cinsiyetlerinin belirli manevi anlamlar yüklenerek kültürel olarak ayrılması olarak tanımlanmaktadır. Kadın ile erkeğin, kadınlık ve erkeklik olarak belirli roller ile ayrılması, belirlenen rol ve statüler ile birbirlerini tamamlaması şeklinde ortaya çıkmaktadır. Fakat bu ayırım kadın aleyhine birçok eşitsizliğinde ortaya çıkmasına neden olmaktadır (Bingöl, 2014: 109).

Genel olarak toplumsal cinsiyetin ortaya çıktığı ve kendini daha fazla hissettirdiği ortam aile ve ataerkil gelenek olarak karşımıza çıkmaktadır. Tezimizin bu bölümünde kadının bazı medeniyet ve toplumlarda ne şekilde karşılandığı ve toplumsal cinsiyete ne gibi etkileri olduğu açıklanmaya çalışılacaktır. Aynı doğrultuda kronolojik olarak Türk toplumları ve Türkiye’de toplumsal cinsiyetin, yarattığı kadınlık üzerinde nasıl hâkimiyet kurduğu güncel istatistiklerle somutlamaktadır (Savran, 2009: 294).

5.1. Bazı Medeniyet ve Topumlarda Kadın

Toplum olarak bahsedilen yapı; zamana, dile, coğrafyaya ve etkilenilen diğer toplumlara göre birbirinden ayırt edilerek farklılık göstermiştir. Bunun yanı sıra toplumsal yapı, belirli temeller ile birlikte o toplum için değişmez kurallar ortaya koymuştur. Bu kurallar bütünü toplumun temel taşı olan aile ile şekillenmektedir. Aile, toplumun en temel yapı taşı olarak karşımıza çıkmakta, ailelerin birlikteliği de toplumun bir bütün olarak bir arada kalmasını sağlamaktadır. Kadın, erkek, çocuk, yaşlı, genç olarak bir birliktelik içinde etkileşimde bulunarak yaşamını sürdüren aile, kadın konusunda oldukça gelenekçi bir yapıya sahiptir (Bingöl, 2014: 110).

Ailelerin hepsinin tek bir bakış açısı ile yaşamış olması ya da yaşayacak olması düşünülemez. Bu nedenle her ailenin gelişim ve değişim aşamaları neticesinde toplumsal kültürel yapı ortaya çıkmıştır ve halende çıkmaya devam etmektedir. Ataerkil yapı bu yapılar içinde en göze çarpan ve en geniş yeri tutan yapıdır. Tek eşli ve erkeğe dayanan aile olarak tanımlanabilecek olan ataerkil yapı dünyanın büyük bir kesiminde çok eşli ve anaerkil aileye karşı üstün gelmiştir. Bu durum ise erkeğin konumunu güçlendirmiş ve kadına karşı kendisini üstün görmesini sağlamıştır. Tarihsel yapı incelendiğinde ise erkek egemen toplumlarda erkek, kadın bulmakta zorlanmadığından ve istediği kadar kadın ile evlenebilme hakkı olduğundan yapı kendini oldukça güçlendirmiştir. Fakat karı-koca evlilikleri başlayınca ve zengin kadın figürü ortaya çıkmaya başladıkça kadın az bulunan ve kıymetli bir hal alan bir duruma gelmiştir. Bundan ötürü kadınların kaçırılması ve satın alınmaları başlamıştır” (Altındal, 2004: 5).

Bu gelişmenin devamında ailenin belli bir şekilde anlam kazanmaya başlaması ve kadının ailede yavaş yavaş söz alması kadını yüceltmeye başlamıştır. Kadın toplum tarafından kocaya eş, çocuğa anne olarak betimlenmeye başlamıştır. Aile anası olarak aldığı sorumluluk genişlemiş bu sebeple ailenin bir ferdi olarak da öncelikle onun korunması gerektiği fikri daha ön plana çıkmaya başlamıştır. Geçmişe yön veren iki zıt uygarlık olan Batı uygarlığında da Doğu uygarlığında da kadına bakış namusa sahip çıkma düşüncesini de beraberinde getirmiştir. “Çünkü onsuz babalık belirsizleşeceği için ataerkil ailenin de varlığı tehlikeye girecektir” (Russell, 2003: 10). Bir neslin devam edebilmesi için erkeğin otoritesinin değişmemesi gerekmektedir. Aile de kadın bu otorite içinde yer alarak sınırların dışına çıkmamayı kabul etmekle mükellef kılınmıştır. Diğer bir ifade ile kadınların önüne ya özgürlük seçeneği ya da ailesinin yıkılması seçeneği konulmaktadır (Saim, 2004: 109).

Kadın uzun yıllardan beridir doğrudan aile ile birlikte anılmış ve bir tutulmuştur. Tarih boyunca birçok medeniyet birçok konuda fikir ayrılığına veya kültürel farklılaşmaya giderken, büyük oranda aile ve kadın kavramları bir arada algılanmış ve bu birliktelik önemli bir ikili olarak devam etmiştir. Birkaç medeniyet ve bu medeniyetlerin kadına bakışını temel olarak örneklendirmek gerekirse şunlar söylenebilir:

- Yunan Medeniyeti: Yunan medeniyetinde kadının konumu hemen hemen günümüz medeniyetlerine yakın bir yerde yer almaktaydı. Kadının çok önemli bir yeri olmakla beraber, kadına bakış modern dünyanın kadın ve aile yapısına bakışını etkilemiş ve temellerini oluşturmuştur. Yunan medeniyetinde iyi kadın; sabırlı, zevkli, güzel, çocuklarına şefkatli bir anne, kocasına sadık bir eş ve ev yönetiminde başarılı bir idareci olarak tanımlanmaktaydı (Doğdu, 2005: 54).

- Roma Medeniyeti: Roma’da ise kısmen Yunan medeniyetine benzerlikler göze çarpmaktadır. Fakat özellikle Roma’da bu durum biraz daha sert bir biçimde irdelenmekte ve kadın; babasından kocasına aktarılan bir ‘mal’ olarak betimlenmektedir. Başka bir örnekte ise yalnız başına ve yüzü açık olarak asla dışarı çıkamaz (Doğdu, 2005: 54).

Her ne kadar Roma ve Yunan kültür ve medeniyetini Avrupa toplumlarına genellemek yanlış olsa da, Hıristiyanlığın doğuşu ve Avrupa toplumlarının Hıristiyanlık ile birlikte kadına dair bakış açılarının bu etkileşim ile değişmesi uygarlıklar arasındaki farkların giderek azalmasına yol açmıştır. Bu durum aynı zamanda kadın ve erkeğin hiyerarşik olarak birbirlerine üstünlük kurmasına ve belirli bir çifte standardın oluşmasına neden olmaya başlamıştır.

Evlilik dışı ilişki bu dönüşümden en çok etkilenen konulardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Roma ve Yunan kültüründe Hıristiyanlıktaki kadar kötü gözle bakılmayan evlilik dışı ilişki, Hıristiyanlık ile birlikte evlilik dışı ilişkide bulunan kadının meşum yani kötü olarak kabul edilmesi ile her iki toplumda da gitgide yaygın hale gelmiştir. Çünkü ahlakçılar hep erkek olduklarından kadınları baştan çıkartıcı olarak görmüşlerdir (Bingöl, 2014: 112).

Kadınların erkeğin arkasında kalarak kendi başlarına düşünülmemesi gerektiği düşüncesi dini temeller ile birleşince toplumsal cinsiyetin şiddeti de artmaya başlamaktadır. Bunun en önemli nedeni din olgusunun toplumsal yaşama etkisidir. Bu etki hemen hemen her toplumda vardır. Sadece Avrupa için değil uzak doğudan Afrika'da ki toplumlara kadar hepsinde kadınlara yönelik yaklaşımlar, dinden beslenen kültürel yapıyla daha belirgin bir form kazanmaya başlamıştır” (Doğdu, 2005: 58-59). Bazı toplumların kadına bakışı açısından Uzak Doğu toplumlarını örneklendirmek gerekirse;

- Hindistan: Sosyal olarak büyük ölçüden felsefi ve dini inanış biçimlerine göre kadının rolü belirlenmiştir. Kadının, toplum içinde elde ettiği ya da edebileceği tüm statüler bu inanışlara göre biçimlenmektedir.
- Manouizm: Kız; çocuk iken babasına, genç yaşta kocasına, dul halinde ise oğullarına bağlı kalmalıdır. Bir kadın hiçbir zaman bağımsız kalmaya çalışmamalıdır.
- Konfüçyunizm: Kadının hayattaki rolünü tek kelimeyle tarif etmek mümkündür: “İtaat”.
- Budizm: Kadın, kötülüğün şahsiyet kazanmış şeklidir (Doğdu, 2005: 58-59).

Dinlerin ve toplumların kadına bakış açısı tezimizin ilerleyen bölümlerinde daha detaylı bir biçimde ele alınacaktır.

5.2. Türk Toplum Yapısının Tarihi Sürecinde Kadın

Toplumsal cinsiyet konusunun Türk toplumunda ki karşılığının ne olduğunu ve kadınlık olgusunun yapısını incelemek istediğimizde toplumun kültürel yapısını da ele almamız gerekmektedir. Toplumsal cinsiyet kavramının özellikle karşı çıktığı kadını ayırıştırıcı düşünce, yüzyıllarca gelen bir birikimin oluşturduğu ve temsil ettiği bir kimlik olarak karşımıza çıkmaktadır. Konu bu şekilde ele alındığında görülmektedir ki kadın, sadece kendisi ile irtibatla olduğu erkeklerden değil toplumun geneli tarafından toplumsal cinsiyet eşitsizliğine maruz kalmaktadır (Bingöl, 2014: 115).

Türk toplumu tıpkı diğer toplumlar gibi kendine has özellikleri olan bir toplumdur. İçinde birbirine oldukça zıt birçok parça barındırabilmektedir. Bu renklilik ve çeşitlilik büyük oranda uzun yıllardır göç etmesi ve son olarak doğu ve batı medeniyetlerinin tam ortasına yerleşmesi ile alakalıdır. Türk toplum yapısı, geleneksel tutucu olabildiği gibi çok modern fikirler konusunda da söz sahibi olabilmektedir. Bu çeşitlilik, geleneksel bakış açısının yanında ülke ve toplum genelinde farklı alanlarda yaşanan gelişmelerde belirgin etkilere sahiptir. Derin bir alt yapı barındıran köklülük, Türkiye gibi derin bir kültüre ve tarihe sahip olan toplumlar için olmazsa olmaz bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Türk toplumunu kendisi yapan, özgün kılan, içerisinde hayati duyarlılıktaki dozların bulunduğu (planlanmışa pek benzemeyen) bu dengedir denilebilir. Tezimizin bu bölümünde, toplumsal dengenin içerisinde toplumsal cinsiyetin ne gibi tarihi bir süreçten geçtiği açıklanmaya çalışılacaktır.

• İslamiyet Öncesi

Türk toplum yapısı özellikle kadına bakış açısından üç ana döneme ayrılmaktadır. İslamiyet öncesi, İslamiyet'in kabulü ve son olarak Cumhuriyet dönemi olarak ayrılabilen bu dönemlere göre kadının sosyal hayattaki yeri ve aile içerisinde kadına yönelik farklılıklar açık bir şekilde ortaya çıkabilmektedir. İslamiyet öncesi

dönemde kadına bakış ve kadının toplum içerisindeki yeri oldukça önemli bir konumda yer almaktadır. Kadın erkek ayrımı yok denecek kadar azdır. Toplumsal cinsiyetin çok az olduğu hatta neredeyse hiç olmadığı kanısı oldukça fazladır. Radloff'a göre "İslamiyet öncesi Türk toplumunda kadın neredeyse erkekle eşit konumdadır. Ülke idaresinde Hakanla birlikte söz sahibidir. Evin idaresini kadın yürütür. Türklerin kadına yönelik bir ayrımcılık yapması hatta şiddete başvurması yok denecek kadar azdır" (Nirun, 1994: 24).

Kadın için çocuk doğurmak eski Türkler için son derece önemlidir. Kadının çocuğu olursa, kadına olan bakış açısı ve aileye duyulan minnet artmaktadır. Kadın ve erkek arası konuşma görüşme eski Türklerde tamamen serbesttir. Türk kadını İslamiyet öncesi yaşantısında bir erkek ile konuşurken yüzünü örtmeyi ve gizlenmeyi düşünmez. Konu bu bakış açısı ile ele alındığında kadın özel aile yaşamında, sosyal hayatta, hatta siyasi platformda bile erkeğin gerisinde, toplumdan izole değildir. Hayatın her alanında var olan kadın, erkek ile birlikte ve toplum içinde görülebilir bir yerde ve saygı duyulan bir imgedir. Tüm bu bilgiler ele alındığında ise İslam öncesi Türklerde toplumsal cinsiyet ayrımı genel ve büyük bir sorun olarak ortaya çıkmadığı görülmektedir (Bingöl, 2014: 111)

- **İslamiyet'in Kabulü**

Türk toplum yapısı boyların İslamiyet'e geçmesi ile birlikte yavaş yavaş değişime uğramıştır. Yaşamı etkileyen birçok konu normal olarak önemli farklılıklara neden olmuştur. İslamiyet'in kabulü sadece bir din değişimi değil, aynı zamanda Bizans, Arap ve Fars kültürleri ile etkileşim olarak da ele alınmak zorundadır. Bu kültürler her geçen dönem Türk toplum yapısında önemli değişiklikler meydana getirmişlerdir. Bu dönüşümün en çok etkilendiği konuların başında ise kadın ve kadına bakış yer almaktadır. İslamiyet'in kabulü ile birlikte erkek egemen toplum yapısı kendini daha fazla hissettirmiş ve bu amaca yönelik dini yargı, kural ve sosyal inançlar kadına bakışın değişmesine yol açmıştır. İslamiyet'in kadına yönelik verdiği büyük hakların yanı sıra bazı ayet ve hadislerin asıl manasından farklı tasvirler ile sunulması, İslam cemiyetini kadının tefsirlerinden mahrum etmiştir. Kadının erkeğin yarısı kadar haklara sahip olması gerektiği, iki kadının tanıklığının bir erkeğin tanıklığına eş değer

kabul edilmesi, evin reisi erkek olduğu için gerektiğinde kadına şiddet uygulayabilmesi, kadının kocasına her şartta itaat etmesi gibi hükümlerin içerikleri ve gayeleri birbirinden oldukça farklı olabilmektedir (Altındal, 2004: 33).

İndiği dönem itibariyle konu ele alındığında Kuran, kadın hakları konusunda oldukça yenilik içeren düşünce barındırmaktadır. Kadınların bir eşya gibi alınıp satıldığı ve yeterince özen gösterilmediği dönemde kadın ve kadın haklarına yönelik büyük yenilikler getirmiştir. Ama içerisindeki bazı hükümler, kadına kıyasla daha güçlü olanlarca zaman içinde değişik noktalara kaydırılmıştır (Doğramacı, 1993: 16)

Osmanlı İmparatorluğu'na kadar Türk kadını geleneksel kültürel yapısını bir nebze olsun korumasına rağmen özellikle Osmanlı İmparatorluğu yönetiminin kadına bakışı, Bizans etkileriyle beraber ele alındığında, cinsiyet konusunda daha katı olduğu sonucu çıkartılabilir. Özellikle bu konuda araştırma yapan tarihçilerin ve araştırmacıların birçoğu İslamiyet ve Bizans etkilerinin toplumsal cinsiyete etkilerinin ağırlığını hemen hemen aynı derecede verdikleri görülmektedir (Altındal, 2004: 34).

Günümüzde etkisini oldukça yitirse de hala belirli bölgelerde görülmeye devam eden poligami Osmanlı'da Taaddüd-i zevcat adı ile anılmaktaydı. Aile hukuku, Osmanlı dönemi için İslam Aile Hukuku olarak kabul görür ve bu esaslara göre belirli izinler verilir, yasaklar konulurdu. 1926 yılında kabul edilen Medeni Kanun ile Türkiye Cumhuriyeti'ni Osmanlı devletinden farklı olarak poligami yerine monogamiye geçmiştir. Medeni kanun ile beraber evlilik gibi önemli bir konu devlet tarafından görevlendirilmiş memurlarca yapılması şartı getirilerek kadınlara eşitlik sağlanmaya çalışılmıştır. Ayrıca eşlerin ancak mahkeme kararıyla evlenme akdini sonlandırabilmeleri kuralları getirilmiştir. Günümüzde %2 civarlarına kadar gerileyen poligami, yani çok eşlilik Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde farklı zamanlarda yapılan araştırmalarda hala % 4,7 - %5 civarında saptanmıştır (TÜİK, 2016).

Osmanlı'nın son dönemlerinde özellikle kadın hakları konusunda oldukça yenilikçi hareketler meydana gelmiştir. Yenileşme ve batılılaşma sürecinde olan Osmanlı'da kadınların sosyal hayatta yer alma çabaları ile modernleşme düşünceleri

toplumun genel yapısından ayrı düşünülemez. “Tanzimat Fermanı’nda kadınlar için yeni hükümler yoktur. Fakat Tanzimat’ın getirdiği yenilik zihniyeti tüm yurttaki olduğu gibi kadın haklarında da görülmektedir.” Bu yeniliklerin başında kız çocuklarının ebelik öğretimi almaları ve ortaokullara gidebilmeleri, kız öğretmen okullarının açılması, terzilik, hemşirelik, eczacılık gibi mesleklerin kızlar tarafından icra edilmesi olanağının tanınması gösterilebilir. Dönemin öncü kadınlarından Halide Edip’in kurduğu Teali-i Nisvan Derneği kadınların yükselmesi ve erkeklerle eşit şartlarda çalışabilmesi hedeflerine yönelik olarak atılan adımlardan biri olarak gösterilmektedir (Nirun, 1994: 320).

• Cumhuriyet Dönemi

Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşu ile birlikte toplumun tamamına yayılan bir yenilik akımı başlamıştır. Özellikle Türk siyasi ve toplumsal yapısı Mustafa Kemal Atatürk ve devrimleri ile birlikte değişime uğramıştır. Kadın ve kadın hakları konusunda ilerici bir yapı meydana getirilmek için ayrıca bir çaba sarf edilmiştir. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı’na göre toplumsal eşitlik kavramı ile ilgili yapılması gerekenler Cumhuriyet reformlarına göre gerçekleşmektedir. Bu reformların temeli, kadınların kamusal alanda daha fazla yer alması ve erkeklerle birlikte kalkınma sürecinde aktif olarak katılması temeli üzerine kurulmuştur. 1926 yılında yürürlüğe giren Türk Medeni Kanunu ile birlikte kadına daha önceden tanınmayan birçok temel hak verilmiştir. Tüm toplumu ilgilendiren en önemli hak ise tek eşlilik olarak görülmektedir. Ayrıca mülk edinme, mirastan ortak pay, seçme ve seçilme hakkı gibi birçok hak batı toplumundan bile önce kadınlara sunulmuş ve özellikle de eğitim alanına girme kapıları sonuna kadar açılmaya başlanmıştır. Kadınların seçme ve seçilme hakkının İtalya ve Fransa’da ancak 1940-1950 arasında, İsviçre’de ise 1970 tarihinde kazandığı göz önüne alındığında ne gibi bir modernleşme ile karşı karşıya olduğumuz bir kez daha gözler önüne serilmektedir (Bingöl, 2014: 112).

Türk kadını için tarihte zaten uygulanmış olan toplumsal cinsiyet eşitliği konusunun tekrar gündeme gelmesi ve devlet eli ile uygulanması Türkiye Cumhuriyeti’nin kurulması ile olmuştur. Türk dünyası için son modernleşme girişimi

olarak adlandırılan Cumhuriyet'in kurulması kadın ve kadın hareketleri olarak bakıldığında başlı başına incelenecek çok geniş ve ayrı bir olgudur. Genellikle kadın haklarına yönelik yapılan çalışmalar yasal ve anayasal düzenlemeler ile hayata geçirilmeye çalışılmış ve kadına yönelik olarak uygulamaya konulan toplumsal cinsiyet eşitsizliğini giderici tüm eylemler devlet eliyle yapılmıştır.

Fakat söz konusu modernleşme çabaları toplumun tüm kesimlerine yayılamamıştır. Daha çok üst sınıf kadınlarınca kabul görmüş olan bu haklar, toplumsal cinsiyet bakımından uygulandığı koşullara ve zamana göre gerektiği kadar kişiye ulaşamamıştır. Halen toplumun büyük bir kesiminde kabul gören, “Kadın koca şiddetini başkalarına anlatmamalıdır.”, “kol kırılır yen içinde kalır.”, “Kadın çocuğu varsa koca şiddetine tahammül etmelidir.”, “Kocasının beklentilerini yerine getirmeyen kadın şiddeti hak eder.”, “Evin reisi erkek olduğu için gerektiğinde kadına şiddet uygulayabilir.” gibi görüşler ve toplumsal baskılar yüzünden kadın yasal olarak kurtulmuş olsa da, tam anlamıyla özgürlüğüne kavuşamamıştır. Türkiye'ye ait son yılları yansıtan istatistiki veriler bunu desteklemektedir (Kandiyoti, 1997: 75).

• Güncel Veriler ve Türk Kadını

Toplumsal cinsiyet konusunun tarihi olarak genel bir çerçevesi çizildikten sonra günümüz Türkiye'sinde kadınların ne gibi şartlarda toplumsal eşitsizliğe maruz kaldıkları açıklanmaya çalışılacaktır. Toplumsal cinsiyet açısından bakılmadan önce konu Türkiye'de kadının çalışma şartları ve durumları temelinde ele alınmalıdır.

Türkiye gibi kültürel olarak doğu ve batı kültürlerinin ikisinden de etkilenen bir coğrafyada yer alan bir toplumun, toplumsal cinsiyet konusunda bir asimetri yaşamaması düşünülemez. Kadınlar bu toplumsal eşitsizliğe ilk başta eğitim, sosyalizasyon ve toplumsal yaşam konusunda maruz kalmaktadır. Genel olarak karşılaşılan tüm bu eşitsizlikler, diğer eşitsizlikleri de etkilemekte ve bu yan etkenler ile birlikte toplumsal olarak kadına bir ayrımcılık yapıldığı söylenebilmektedir (Saim, 2004: 2015).

Uluslararası Çalışma Örgütü'nün yapmış olduğu araştırmalar neticesinde Türkiye'de kadınların işgücüne katılma oranında, özellikle son 10 yılda ciddi bir artış gözlemlenmiştir. ILOSTAT'tan alınan verilere göre 2007-2015 yılları arasında kadınların işgücüne katılım oranları %31,4'e yükselmiş ve bu oran Türkiye'yi bu alanda yedinci sıraya oturtmuştur. 2007 yılında %23 olan ve 2015'te 31,4 seviyelerine çıkan işgücü katılım oranı, %57,6 olan Avrupa Birliği ortalamasının oldukça gerisindedir (ILO, 2017).

Kadınların ekonomik olarak güçlenmesi ve işgücüne katılması 2007-2015 yılları arasında giderek artmıştır. 5 milyon 325 bin aktif çalışanın yaklaşık yüzde 40'ı kadınlardan oluşmaktadır. ILOSTAT (2017) verilerine göre Türkiye ekonomisinde düzenli işlerde çalışanlarda yüzde 77'lik bir artış sağlanmış ve 2 milyon 160 bin kadın iş hayatında yer almıştır. Türkiye yapmış olduğu bu atılımlar sayesinde 2007-2015 yılları arasında incelenen ülkeler arasında 63 ülke içinde en fazla kadın istihdam artışına sahip ülke konumuna geçmiştir (Karadeniz, 2017: 5).

Kadın istihdamında meydana gelen bu artışa karşın, orta ve üst düzey kadın yönetici ve istihdam sayısında ise oransal olarak düşüklük gözlemlenmektedir. 2007 yılında %18 seviyelerinde olan üst yönetici oranı 2015 yılına gelindiğinde %14'lere kadar düşmüştür. Özellikle bu dönemde İŞKUR tarafından uygulamaya konulan İşbaşı Eğitim ve Toplum Yararına Çalışma Programı gibi politikalar sayesinde kadınların işgücüne katılmasının arttırılmasına çalışılmıştır. Kadınlara yönelik olarak sosyal sigorta prim indirimleri ve doğum borçlanması gibi uygulamalar yapılarak kadınların istihdamdan çekilmesinin önüne geçilmeye çalışılmıştır (Bingöl, 2014: 112).

Diğer bir olumlu istatistik ise okullaşma oranı olarak karşımıza çıkar. Özellikle kız çocuklarının okutulmasına yönelik yapılan kampanyalar sayesinde 2007 yılında %50 civarlarında olan oran 2016 yılında %80'lere kadar ulaşmıştır. Kız çocukları için genel liselerde, meslek liselerine göre daha fazla okullaşma oranı göze çarpmaktadır. 2007 yılında Yükseköğretim de %18,7 olan kız çocuklarının okullaşma oranı 2015 yılı itibari ile %41,1 gibi bir seviyeye ulaşmıştır. Yine kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre okullaşması her geçen yıl artmış ve 2013 yılından itibaren ise erkeklerin üzerine çıkmıştır (Karadeniz, 2017: 4).

2007 yılında kadınların işgücüne katılma oranı %21 seviyelerinde iken 2015 yılına kadar kademeli olarak artmış ve 2005 yılında bu oran %27,5 olarak ölçülmüştür. Bu orana yaklaşık 20 milyon kadının ise çeşitli nedenlerde ve büyük oranda ev işleri ile ilgilendiğinden dolayı dahil edilmediğini de söylemek gerekmektedir. Halbuki bu sayı aynı dönemde erkeklerde kadınların yarısı olarak belirlenmiş ve 8 milyonda kalmıştır (TÜİK, 2015).

Tablo 1: Kurumsal Olmayan Nüfusun İşgücü Durumu

İşgücü Durumu	2007		2015	
	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın
Kurumsal Olmayan Çalışma Çağındaki Nüfus (Bin)	24,51%	25,48%	28,57%	29,28%
İşgücü (Bin)	17,10%	6,02%	20,45%	9,23%
İstihdam Edilenler (Bin)	15,14%	5,36%	18,56%	8,06%
İşsiz (Bin)	1,72%	660,00%	1,89%	1,17%
İşgücüne Katılma Oranı	69,80%	23,60%	71,60%	31,50%
İşsizlik Oranı	10,00%	11,00%	9,20%	12,60%
Tarım Dışı İşsizlik Oranı	11,40%	17,30%	10,50%	17,20%
İstihdam Oranı	62,70%	21,00%	65,00%	27,50%
İşgücüne Dâhil Olmayan Nüfus (Bin)	7,42%	19,46%	8,12%	20,06%

Kaynak: TÜİK

Kadınların iş gücüne katılım oranı özellikle son 10 yılda büyük bir artış göstermektedir. Türkiye gibi istihdam konusunda sıkıntı yaşanan bir ülkede kadınların elde ettiği bu artış oldukça önemlidir. Uluslararası Çalışma Örgütü tarafından hane halklarının işgücüne katılma oranlarının belirlendiği anketlere göre Türkiye son yıllarda önemli gelişme kaydetmiştir. Uluslararası Çalışma Örgütü'nün istatistik veri tabanı olan ILOSTAT'tan alınan verilere göre 79 ülke içinde Türkiye 2007-2015 yılları arasında kadınların işgücüne katılım oranının en fazla arttığı yedinci ülke olmuştur” (TÜİK, 2015).

Tablo 2: Çeşitli Ülkelerde Kadınların İşgücüne Katılım Oranları (2007-2015)

ÜLKE	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2007-15 Değişim
Ekvador	38,9	39,4	45,7	42,5	47,8	47,4	42,1	50,2	52	13,1
Meksika	30,3	31	42	41,6	42,6	44,4	44,2	42,5	43,4	13,1
Kolombiya	46,2	47,1	48,1	50	52,8	54,2	53,9	58	58,6	12,4
Malta	32,3	33,5	34	34,8	36,1	38	39,8	41,2	42,1	9,8
İsveç	59,7	59,8	59,4	67,1	67,9	68,3	68,7	69,1	69,5	9,8
Katar	49,4	50,4	49,1	-	52,1	52,4	53,1	100	58,7	9,3
Türkiye	23,1	24	25,5	27,1	28,4	29	30,3	30,2	31,4	8,3
İsrail	51,1	51,3	52,4	52,8	52,7	58,1	58,2	59,2	59,1	8
Malezya	46,4	45,7	46,4	47,1	47,9	49,5	52,4	53,6	54,1	7,7
Rusya Fed.	56	56,1	62,4	62,2	63	63,3	63	63,3	63,4	7,4
Singapur	53,1	55,6	55,2	56,5	57	57,7	58,1	65	60,4	7,3
Venezuela	44,3	50,6	45,4	44,9	45,3	45	50,6	51,5	49,9	5,6
Mauritius	41,2	42,4	42,6	44,2	43,7	44,3	47,4	45,1	46,6	5,4
Peru	55	55,6	60,2	61,7	61,5	60,7	60,6	60,2	60,4	5,4
Makao, Çin	62,7	64,3	66,5	66	67,5	66,8	67,5	68,1	68	5,3
Şili	40,3	41,6	42	46,6	47,8	47,7	48,3	48,7	45	4,7
Macaristan	43	42,7	42,8	43,8	44	45	45,1	46,5	47,4	4,4
Lüksemburg	50,4	48,1	49,9	49,8	50,3	51,9	52,5	53,4	54,6	4,2
Litvanya	50,2	50,5	52	52,5	52,7	53,2	53	53,9	54,4	4,2
İspanya	49	50,4	51,5	52,2	52,8	53,4	53,4	53,1	53,1	4,1
Kosta Rika	44,5	44,6		43,5	45,7	45,2	45,2		48,1	3,6
Avrupa Birliği (28 Ülke)	57,2	57,4	57,4	57,3	57,3	57,6	57,6	57,6	57,6	0,4

Kaynak: ILOSTAST

Diğer taraftan Türkiye geneli bir araştırma yapıldığında kadın sigortalı sayısının en fazla arttığı iller sanayinin yoğun olarak geliştiği yerler olarak karşımıza çıkmaktadır. Büyük şehirlerde vasıflı kadınlara yönelik eğitimli iş gücü ihtiyacı olduğu kadar, tekstil gibi emek yoğun yerlerde de istihdam sağlanabilmektedir. Özellikle kentleşme ile birlikte büyük şehirlerde temel ihtiyaçların artması kadınları da istihdama yönlendirmekte ve hanede erkek ile beraber gelir elde etme amacı gütmektedir (ILOSTAST, 2016).

Tablo 3: 2007-2016 yılları Arasında Kadın Sigortalı Sayıları ve Kadın Sigortalı Sayısı En Fazla Artan İller

İller	2007	2016	Artış
İstanbul	682.666	1.268.510	585.844
Ankara	163.338	379.371	216.033
İzmir	158.752	269.088	110.336
Bursa	113.241	200.215	86.974
Antalya	61.414	129.641	68.227
Kocaeli	50.999	118.276	67.277
Konya	19.391	55.786	36.395
Adana	35.574	70.643	35.069
Tekirdağ	44.619	76.853	32.234
Manisa	30.144	62.149	32.005
Mersin	26.323	57.256	30.933
Sakarya	18.827	48.014	29.187
Gaziantep	16.418	44.406	27.988
Samsun	19.168	45.968	26.800
Eskişehir	24.079	49.775	25.696
Kayseri	19.272	44.009	24.737
Muğla	20.403	44.910	24.507
Balıkesir	19.920	43.636	23.716
Aydın	20.308	43.481	23.173
Hatay	11.903	33.651	21.748
Denizli	43.097	61.797	18.700
Trabzon	14.912	32.114	17.202
Diyarbakır	10.768	25.255	14.487
Şanlıurfa	5.769	20.255	14.486
Kahramanmaraş	9.399	23.184	13.785
Türkiye Geneli	1.901.915	3.825.218	1.923.303

Kaynak: SGK

Kadınların işgücü piyasasına girmesini engelleyen, diğer bir ifade ile çalışmamasına neden olan birçok faktör bulunmaktadır. Bu faktörlerin ne olduğu ve işgücü piyasasını hangi yönlerden etkilediğinin değerlendirmesi TURKONFED'in yaptırmış olduğu çalışmalar ile kapsamlı bir biçimde ele alınabilmektedir. Kadın istihdamının yeterli olmaması ve toplumun kadının çalışmasına yönelik geleneksel bakışı zaten var olan toplumsal cinsiyeti daha da ön plana çıkartarak, kadınların daha

düşük ücret ve iş alanlarında yetersiz şekilde çalışmasına neden olmaktadır (SGK, 2015).

Eğitim seviyesi yükseldikçe kadınların iş hayatında kendini gösterebilme çabaları daha da artmakta ve kadınlar toplumsal cinsiyet eşitsizliğine karşı kendilerini daha fazla koruyabilmektedir. Bu konuda son yıllarda oldukça güzel gelişmeler yaşanmakla birlikte 2015 yılında lise mezunu kadınların işgücüne katılım oranı %32,7 olarak ölçülmüştür. Meslek liselerinde ise %40,8 iken üniversite mezunları arasında bu oran %71,6'lara kadar çıkmaktadır (Karadeniz, 2017: 14).

Tablo 4: Eğitim Seviyesi ve Cinsiyete Göre İstihdam (Bin)

Cinsiyet	Eğitim Seviyesi	2007	2015	2007-2015 Değişim %
ERKEK	Okur-yazar olmayanlar	302	279	-23
	Lise altı eğitilmişler	9 598	10 684	1.086
	Lise	1 819	1 984	165
	Mesleki veya teknik lise	1 761	2 097	336
	Yüksek-öğretim	1 902	3 518	1.616
KADIN	Okur-yazar olmayanlar	688	777	89
	Lise altı eğitilmişler	2 744	3 966	1.222
	Lise	546	645	99
	Mesleki veya teknik lise	396	596	200
	Yüksek-Öğretim	982	2 074	1.092
TOPLAM	Okur-yazar olmayanlar	990	1 056	66
	Lise altı eğitilmişler	12 342	14.650	2.308
	Lise	2 365	2 629	264
	Mesleki veya teknik lise	2 157	2 693	536
	Yüksek-öğretim	2 884	5 593	2.709

Kaynak: TÜİK

2007 yılı baz alınarak yapılan değerlendirmeler de lise ve altı eğitim seviyesine sahip olan kadınların işgücüne katılma oranları %7'lik bir artış göstermiştir. Bu da göstermektedir ki kadın istihdamı ile aynı yıllar arasında söz konusu lise ve altı eğitim alan kadınlarda 1 milyon 200 bin artış olmuştur. Aynı durum yükseköğretim mezunları

için 1 milyon 92 bin olarak açıklanmıştır. Söz konusu artışın pek çok nedeni bulunmaktadır (TÜİK, 2015).

- İlk olarak bütün seviyelerde okullaşma oranı artmıştır. Özellikle de üniversite düzeyinde artış göze çarpmaktadır. Bunun sonucunda okul masraflarını karşılayabilmek için kadınların büyük çoğunluğu işgücü piyasasına girmiştir.

- Diğer bir neden ise hanelerin tasarruf açığının giderek artması sonucunda bu borçları ödeyebilmek adına kadınlarında çalışma hayatında aktif yer almaya başlamasıdır.

- Son olarak ülkede uygulanan kamu maliye politikaları ile evde çalışmaya yönelik verilen desteklerin kadınların işgücüne girmesine katkı sağlamasıdır. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından net asgari ücret tutarında sosyal yardım verilmektedir 40-44 yaş grubunda ve lise altı eğitimlilerde kadın istihdamının artması söz konusu uygulamanın bir sonucudur” (TÜİK, 2015).

Aynı şekilde 2007 ile bir karşılaştırma yaptığımızda lise altı eğitimi alan kadınlar ve üniversite mezunu olan kadınların işsizlik oranları da belirli oranlarda artmıştır. Lise altı eğitimi ama vasıfsız olarak nitelendirilen kadın işgücünün üniversite mezunlarına oranla daha fazla olması söz konusu kadınlara yönelik mesleki eğitim ve iş başı eğitimlerin artması olarak kabul edilebilir. Ücret düşüklüğü ve çalışma saatlerinde uzunluğu kadınların iş hayatında toplumsal cinsiyete uğramalarına neden olan diğer bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Yolda geçen zaman ve ev işlerinin yoğunluğu ile çocuk bakım masrafları da hesap edildiğinde birçok kadın çalışma hayatında yer almak istemesine rağmen çalışmamayı tercih etmekte ve çalışmaktan vazgeçebilmektedir (Karadeniz, 2017: 4).

Tablo 5: Kamu ve Özel sektörde Cinsiyete ve Eğitime Göre Aylık Net Medyan Ücret, (TL)

2015	Özel			Kamu		
	ERKEK	KADIN	Toplam	ERKEK	KADIN	Toplam
Bir okul bitirmeyen	1.050	951	1.000	-	-	-
İlkokul (5 yıl)	1.200	1.000	1.200	2.000	980	1.800
Genel ortaokul, mesleki veya teknik ortaokul ve ilköğretim (8 yıl)	1.200	1.000	1.100	2.100	310	2.000
Genel lise	1.300	1.100	1.200	2.400	2.000	2.300
Mesleki veya teknik lise	1.370	1.100	1.300	2.500	2.200	2.400
YO-FAKULTE VE UZERI	2.000	1.500	1.800	3.000	2.600	2.800
2 veya 3 yıllık yüksekokul, 4 yıllık yüksekokul veya fakülte	2.000	1.500	1.700	2.900	2.500	2.700
Yüksek lisans (5 veya 6 yıllık fakülteler dahil) veya doktora	5.000	3.200	4.000	3.700	3.200	3.500
Toplam	1.300	1.100	1.200	2.700	2.500	2.600

Kaynak: TÜİK

Hacettepe Üniversitesi bünyesinde yer alan Nüfus Etütleri Enstitüsü tarafından yapılan araştırmaya göre anneler çocuk bakım konusunda sıkıntı yaşamakta ve kreş hizmetlerini yeterli bulmamaktadır. Kadınları iş piyasasından ayıran en önemli etmenlerden biri olarak bu durum kabul edilebilmektedir. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü'nün 2013 yılında yaptığı Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması'na göre, %19 oranında kadın çocuk sebebi ile çalışmamaktadır. Aynı araştırmaya katılan kadınların %70inin ise ailesinde altı yaş ve altı çocuk bulunmaktadır. Kreş hizmetlerinden yararlanan oranı sadece %15'dir” (Hacettepe Üniversitesi NEE,2014: 48).

Söz konusu istatistikler toplumsal cinsiyet ayrımı bakımından ele alındığında Türkiye’de kadının ne derece zorlu şartlarda çalıştığı sonucu ortaya çıkabilir.

Geleneksel Türk aile yapısı göz önüne alındığında erkeğin, kadının eğitim ve çalışma hayatı konusunda söz sahibi olması kaçınılmaz bir gerçektir. 2017 yılında elde edilen verilere göre kadının ortalama ilk evlenme yaşı 23 ve annelik yaşı 24, erkeğin evlenme yaşı 27,7'dir. Türk kadını aslında Türk erkeği gibi görece çok genç yaşta evlenmektedir. Evlilik, erkek için aile hayatının haricindeki yaşamda büyük bir engel teşkil etmemektedir (Hacettepe Üniversitesi NEE, 2014: 48).

Türk toplumunda evlilik ve aile yaşamı her zaman çok önemli bir yer tutmuştur. Gittikçe daha fazla çekirdek aile yapısına dönüşse de uzun yıllar geleneksel büyük aile kavramı geçerliliğini korumuştur. Geleneksel ve ataerkil bu yapıya göre kadın, erkeğin gerisinde ve evden fazla çıkmayan bir figür olarak karşımıza çıkmaktadır. Çok nadiren de olsa kadın "aile kadını" sıfatı dışına çıkabilmekte fakat bunu yaparken dahi ataerkil yapısını sürdürmeye devam etmektedir. Geleneksel ataerkil bir yapı içerisinde doğan ve büyüyen bir kadının bu yapıyı sürdürmeye devam etme eğiliminde olması kaçınılmazdır.

Birleşmiş Milletlerin Kalkınma Programı ile yayınladığı İnsani Gelişmişlik Endeksi raporuna göre Türkiye toplumsal cinsiyet konusunda batı ülkelerine kıyasla oldukça geri kalmıştır. 2011 yılında 92. Sırada bulunan Türkiye sağlık, üreme sağlığı, parlamentoda temsil gibi göstergelerde ise 187 ülke arasında 77. Sırada yer almaktaydı. Yine 2016 yılında yayınlanan ve Birleşmiş Milletler tarafından yapılan Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi raporuna göre Türkiye, 159 ülke arasında 71. sırada, Dünya Ekonomi Forumu 2017 Küresel Toplumsal Cinsiyet Uçurumu Raporu'nda ise 144 ülke içinde 128. sırada yer almaktadır. Üstelik her iki endekste de Türkiye önceki yıllara göre gerçek anlamda bir ilerleme kaydetmemiştir (Birleşmiş Milletler; 2016).

"Söz konusu rapora daha yerel bakmak amacıyla yapılan Türkiye Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi ise belirli parametreler uygulanarak oluşturulmaktadır. İl düzeyinde sağlık, belediye meclisinde kadın-erkek oranları, eğitim, işgücüne katılım olmak üzere dört temel göstergeden yararlanılmıştır. Söz konusu endeksin sağlık boyutu ele alındığında iki gösterge ön plana çıkmaktadır. İlk olarak anne ölüm oranları,

diğeri ise ergen doğurganlık oranıdır. Bir diğeri bakılan kıstas ise belediye ya da ulusal meclislerde kadınların temsil edilme oranıdır. Eğitim endeksi ise her iki cinsiyetin illerdeki orta ve yükseköğrenime devam etme seviyelerini dikkate almaktadır. . Endekste çalışma boyutu ise, her iki cinsiyetin illerdeki iş gücüne katılım oranları ile ölçülmektedir. Endeks değerleri sıfır ile bir aralığında değişmekte ve sıfıra yakınlık, kadın ve erkeğin eşit olduğunu gösterirken bire yakınlık değeri ise iki cinsiyet arasındaki eşitsizliği yansıtmaktadır” (Hacıoğlu, 2012: 10)

Tablo 6: İl Bazında Toplumsal Eşitsizlik 2015-2017

	Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi Sıralaması (2017)	Endeks Değeri (2015)	Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi Sıralaması (2017)	Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Endeks Sıralaması (2015)
1	Istanbul	0,286	0,268	1
2	Rize	0,300	0,352	2
3	Ankara	0,302	0,311	3
4	Bursa	0,307	0,275	4
5	Tunceli	0,321	0,384	5
6	Bolu	0,325	0,327	6
7	Antalya	0,329	0,383	7
8	Eskişehir	0,334	0,308	8
9	Düzce	0,335	0,329	9
10	Kocaeli	0,336	0,329	10

Kaynak: Karşılaştırmalarla 81 İl İçin Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Karnesi 2018

Türkiye Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi'ne göre il bazında bakıldığında İstanbul birinci sırada yer almaktadır. 2015 yılına ait verileri kullanarak oluşturulan bir önceki raporda, eşitsizliğin en az olduğu (en eşitlikçi) ilk 10 il; İstanbul, Bursa, Eskişehir, Ankara, Muğla, İzmir, Yalova, Bolu, Düzce ve Kocaeli'dir. 2017 yılına ait verileri kullanarak oluşturulan yeni raporda ise İstanbul sıralamadaki yerini korurken,

İstanbul’u Rize, Ankara, Bursa, Tunceli, Bolu, Antalya, Eskişehir, Düzce ve Kocaeli takip etmiştir (Kavas, 2018: 8).

Türkiye’nin 2017 yılı cinsiyet eşitsizliği karnesi bir önceki rapor dönemine göre iyileşme gösterse de; illerde cinsiyet eşitsizliği endeks değerlerinde düşüşler olduğu dikkatleri çekmektedir. Örneğin 2015 yılında birinci sırada olan İstanbul’un cinsiyet eşitsizlik endeks değeri, 0,268 olurken; 2017 yılında eşitsizlik aralığı açılarak endeks değeri 0,286’ya gerilemiştir. (Not: 0’a yakınlık, kadın ve erkeğin eşit olduğunu gösterirken 1’e yakınlık değeri ise iki cinsiyet arasındaki eşitsizliği yansıtmaktadır). Benzer örneği Kocaeli üzerinden de okumak mümkündür. Kocaeli bir önceki karnede 0,329 endeks değeri ile 10. sırada yer alırken; 2017 yılında endeks değerini düşürmüştü (0,336), ancak sıralamada bir önceki dönemdeki yerini korumuş olarak gözükmektedir. Bu durum bazı illerde endeks değerleri üzerinden cinsiyet eşitsizliği aralığının açıldığını göstermektedir” (Kavas, 2018: 8-9).

Şekil 1: Yerel düzeyde toplumsal cinsiyet eşitsizliği-2015

Kaynak: Türkiye Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi

Şekil 2: Yerel düzeyde toplumsal cinsiyet eşitsizliği-2017

Kaynak: Türkiye Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği haritalarında da görüldüğü üzere, Türkiye'nin 2017 haritasında 2015'e göre iller özelinde iyileşmeler yaşandığı görülmektedir. Yani, iller ölçeğinde toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin 2017 yılında bir önceki döneme göre azaldığı ve kadın-erkek eşitlik oranlarının arttığı gözlemlenmektedir. Cinsiyet eşitsizliğindeki bu azalışın özellikle, Doğu Anadolu, Güneydoğu Anadolu, Orta ve Batı Anadolu Bölgelerinde yaşandığı görülmektedir. İl genelinde ise Aksaray, Kahramanmaraş, Kırıkkale, Kırşehir, Nevşehir, Çorum, Elazığ, Malatya, Bartın, Giresun, Osmaniye, Şırnak ve Van'da bir önceki döneme göre iyileşmeler yaşandığı dikkatleri çekmektedir (Kavas, 2018: 13-15).

Elde edilen veriler göz önüne alındığında Türkiye'de kadınların, ekonomik ve sosyal durumları önceki yıllarla karşılaştırıldığında daha iyi olduğu söylenebilir. Fakat bu sonuçlar, kadınların toplumsal cinsiyet kavramına yönelik olarak yaşadıkları eşitsizliklerin bitmediği de göstermektedir. 2012 ve 2015 sonuçları ile kıyaslandığında özellikle de Güneydoğu ve Doğu Anadolu bölgesinde 2017 tarihinde gözle görülür bir iyileşme olduğu gözlemlenmektedir. Bu bölgeler diğer bölgelere henüz yaklaşmasa da, kadın erkek arası var olan uçurumun azaldığı görülmektedir (TÜİK, 2018).

Tüm bu araştırmalar göstermektedir ki toplumsal cinsiyet konusu Türkiye’de üzerine durulması gereken önemli bir konudur. Bu sorunun çözümüne yönelik atılacak olan adımlar ise ülke geneline yayılmalıdır. Fakat bunun için yerel düzeyde toplumsal cinsiyet konusunda yapılacak olan bilgilendirme çalışmalarını ile toplumsal cinsiyet eşitliğinin gözetilip gözetilmediğini ölçmek, sonuçları değerlendirmek ve çıkan sonuçlara göre toplumsal cinsiyete duyarlı politikalar geliştirmek çok önemlidir.

İKİNCİ BÖLÜM

FEMİNİZM VE KADIN HAKLARI

Kadınlar özellikle 18. Yüzyıl ve sonrasında sosyal, hukuki ve idari pek çok alanda belli hakların kazanılması konusunda çaba sarf etmişlerdir. Toplumda var olan aydınlanma döneminde kadın ve kadın hakları beraber yürütülmüştür. Toplumsal, sosyal ve idari pek çok alanda var olan eşitsizlikleri gidermek ve toplumların kendilerine çizdiği rollere karşı çıkararak kendi istedikleri şekilde yaşayabilmek adına mücadele vermişlerdir. 19. Yüzyıl ve sonrasında ise bu mücadele erkeklere karşı eşit statü, eşit haklar ve özgürlükler için verilmeye başlanmıştır. Feminizm kavramının ortaya çıkmasına neden olan bu mücadele gücü, temelde cinsiyet ayrımcılığının giderilmesi için yapılmıştır. Gerek kamuda gerekse özel yaşantılarında karşılaşmış oldukları ayrımcılıkları gidermek, maruz kaldıkları baskıların ve denetimlerin ortadan kaldırılmasının gerekliliğini savunmak adına bir girişim oluşturmuşlardır. Ataerkil yapılanmaların önüne geçerek kadınların meşru haklarına ulaşması için mücadele eden bir organizasyon olarak tanımlanır (Taş, 2016: 1).

Tarihsel süreç içerisinde bakıldığında ise Feminizm hareketi 19. Yüzyılda başlayarak 21. Yüzyıla kadar kendini ifade edebilmektedir. Üç evre ya da üç dalga olarak adlandırılan bu süreçte gerek evrensel gerekse bireysel olarak haklar elde etmek için mücadele etmişlerdir. Bu mücadeleler içerisinde kadınlar, eylemsel ve fikri yapılarını çeşitli ideolojilerden, farklı algı ve anlayışlardan ve kuramlardan faydalanarak şekillendirmişlerdir. Bu durumun neticesinde ise farklı feminist düşünceler ortaya çıkmış ve uluslararası alanda kadın haklarına yönelik teorik bir bakış açısı gelişmesine katkı sağlamıştır (Sevim, 2005: 8).

1. Feminizm ve Kadın Hakları

Feminizmin tarihsel kökenleri günümüzden iki yüzyıl eskiye kadar uzanmaktadır. Bu nedenle feminizm konusu tartışılırken kadın hakları ve toplumsal hareketlerin niteliğine ve geçtiği süreçlere değinmekte fayda vardır.

İnsan ilk çağlardan beri sürekli olarak bir değişim, gelişim içindedir. Toplumlar ve topluluklar içinde aynı durum söz konusudur. Özellikle Fransız Devrimi ile başlayan ve modern toplumların oluşmasına neden olan olayların birbiri ile bağlantısının olmadığını düşünmek doğru olmaz. Toplumsal hareket kavramının öne çıktığı bu dönemde kadın hareketlerinin de bu durumdan etkilenmesi gayet doğaldır (Güngör, 2018: 13).

“Fransız ihtilali insanlık tarihinin en önemli olaylarının başında gelmektedir. Eşitlik ve özgürlük düşüncesinin ön planda olduğu ve insanların daha mutlu yaşayabilmek adına birtakım haklar talep ettiği bir dönemde kadınlarında bu duruma tepkisiz kalması düşünülemezdir. Kadın mücadelesinin temel noktası olarak kabul edilen feminizm düşüncesi Fransız ihtilalinin fitilini ateşlediği özgür düşünce yapısından oldukça etkilenmiştir. Kelime olarak feminizmin ilk ortaya çıktığı yerin Fransa olması da bu düşüncüyü pekiştirmektedir. Fransız İhtilali'nin ortaya çıkardığı eşitlik, özgürlük, kardeşlik gibi önemli fikirler toplum içindeki cinsiyet grupları arasındaki farkların ve eşitsizliklerin de irdelenmesinde önemli etken olmuştur” (Güngör, 2018: 16).

Feminist bakış açısı öncelikle yerel ve uluslararası değişimler ile siyasi, sosyal ve toplumsal alanda meydana gelen değişiklikler neticesinde şekillenmiştir. Kadın ve kadın haklarına bakış farklı zamanlarda, farklı aşamalarda ve farklı kültürel normlarda değişiklik göstermiştir. Feminizmin dünya genelinde yaygınlaşması ise bu farklı görüşlere rağmen kadınların haklarının tanınmasına öncülük etmiştir.

Kadın, feminizmin ana objesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Kadınların toplum içerisinde var olan statüsü ve kadınların ev içerisinde aldığı rollerin durumu feminizmin tartıştığı önemli konulardır. Kadınların haklarını koruyamaması, cinsiyet farklılıkları konusu, ataerkil toplum yapısı, erkek egemen iktidar anlayışı ile mücadele etmek temel amaçlarındandır. Söz konusu konular günümüzde geçmişte olmadığı kadar tartışılmaktadır. İlgili sorunların devam ediyor oluşu ise kaynaklanan nedenlerin halen varlığını devam ettirdiğinin bir kanıtı olarak gösterilebilmektedir. Konuya bu açıdan baktığımızda feminizm, temel objesi olan kadınlara ilişkin var olan

tartışmaların düzeltilmesi için yeni söylemler ve yeni kuramlar ortaya çıkartmaya çalışmaktadır (Taş, 2016: 164).

Feminizm, ilk kez 1792 yılında yayınlanan, Kadın Haklarının Savunusu “A Vindication of the Rights of Women” isimli eserde, Mary Wollstonecraft tarafından akademik bir şekilde dile getirilmiştir. “Özellikle Wollstonecraft’ın eserini yayınlanmasından birkaç ay önce Fransa’da Olympe De Gouges "Kadın Hakları" isimli el broşürünü basmış ve halka dağıtmıştır. Gouges'den önce ise Amerika’da Judith Sargent Murrey, "Cinsiyetler Arasındaki Eşitlik Üzerine" isimli eserini halka sunmuştur (Donovan, 1997: 21). Bu eserler ve verdiği düşünce hem kişisel hem de toplumsal anlamda özgürlükler adına mücadele eden ve devrimci bir ruh ile mücadelesini sürdüren kadınlar için son derece önemlidir. Kadınlar Amerikan Bağımsızlığı ve Fransız İhtilalinin yaydığı özgür düşünce ortamından etkilenerek kendi seslerine bir yer bulma çabası içine girmişlerdir. “Wollstonecraft yazmış olduğu eserlerinde Talleyrand ise kendi düşünce sistemlerinde devrimin getirmiş olduğu özgür düşünce yapılarını topluma sunarken kadınların da ne kadar önemli bir özgürlük savaşçısı olduklarından bahsetmişlerdir. Fakat bu özgürlük hareketlerinin ve fikirlerinin temellerini atan erkek teorisyenler ve eylem adamları bu uyarılara kulak asmamış, kadınları, oy hakkı ve toplumsal hayatta eşitlik konularında yüz üstü bırakmışlardır (Donovan, 2014: 21-22).

2. Feminizm Nedir?

Feminizm, kökeninde Latince’de kadın manasına gelen “femine” kelimesinden türemiştir. Feminizm yaklaşımı, kadınların sadece kadın oldukları için karşı karşıya kaldıkları zorlukları, baskı ve ezilmeyle ilişkisini inceleyen, sınıf, ırk, ulus, din, dil vs. unsurlarda kadınların yaşadığı sorunları ele alan bir bilim alanı olarak değerlendirilmektedir. Daha önceki bölümde de bahsettiğimiz üzere feminizm algısı, ilk olarak 18. yüzyılda İngiltere’de ortaya çıkmış ve 1792’de yayınlanan Mary Wollstonecraft’ın “A Vindication of the Rights of Women” adlı eseriyle de ilk kez akademik alan içerisine girmiştir (Sevim, 2005: 7-8).

Genel olarak Feminizm kadınların daha özgür bir ortamda yaşamaları, baskı altında olmamaları, haklarının meşru bir zeminde olması, kamusal veya özel alanda yapmış oldukları eylemlerinde ve faaliyetlerinde erkekler ile eşit haklara sahip olmaları gerektiğini düşünen bir yaklaşım olarak karşımıza çıkmaktadır. Başka bir bakış açısı ile feminizm kavramı kadınların meşru hakları olan baskıya maruz kalmamaları ve eşit statüye sahip olmalarını talep etmeleri olarak ifade edilebilir. Genellikle temel hedef, kadının özgürlüğü ve haklarının savunulmasıdır. Fakat bunun yanı sıra ataerkil yapıların ortadan kaldırılması gibi temel bir konuda feminizmin değindiği olgulardan biridir. Feminizmin temel objeleri ise; iş, eğitim, çocuk bakımı vb. konularda erkeklerle eşit hak ve konumda olma isteğidir. Bunun yanı sıra kadın sağlığı üzerinde gerçekleşen ilerlemeleri, sosyal olarak da kadına yönelik şiddetin önlenmesini, tecavüz ve tacizin ortadan kaldırılmasını ve lezbiyenlik haklarına kadar uzanan farklı alanlardaki konuları da kapsamaktadır (Taş, 2016: 165).

Kadınların toplumsal hayattaki yerinin sadece cinsiyet veya toplumsal cinsiyet ile belirlenen rollere göre tanımlanmaması gerektiğini savunan feminizm, bu konuda ki en önemli düşünce akımı olarak karşımıza çıkmaktadır. Kadının erkek ile eşit olması düşüncesi değil eşit fırsatlara ve eşit şartlara hatta eşit hayat standartlarında eşit yarışma koşullarına sahip olması gerektiğini savunmaktadır. Bu standartların yaratılması içinse belirli eylemler ortaya konması gerektiğini düşünen bir yapıdır. Mitcel feminizmi tanımlarken: *“kadınların, kendi aralarında bir dayanışma yaratarak, erkek egemen dünyanın norm ve değerlerine, cinsiyetçi politikalarına karşı başlatmış olduğu mücadele”* olarak bahseder (Güngör, 2018: 16).

Bell Hooks *“Feminism is for Every body Passionate Politics”* adlı eserinde, kadın sorununu detaylandırmış ve sorunun, içinde birçok ögeyi barındıran ekonomik, politik, psikolojik, sosyolojik yönleriyle karmaşık bir olgu olduğunu ifade etmiştir. Hooks, feminizmi genel olarak, kadın-erkek ayrımcılığına her anlamda net olarak karşı çıkan, cinsler arasında siyasal, ekonomik ve toplumsal eşitliği savunan özgürlükçü bir görüş olarak tanımlamaktadır. Feminizm, cinsiyetçiliği, cinsiyetçi sömürü ve baskıyı sona erdirmeye çalışan bir hareket olarak ortaya çıkmıştır. Hooks’a göre sorun erkek düşmanlığı değil, tamamen cinsiyetçiliktir (Hooks, 2000: 3). Feministler, kadınların

evde ve toplumda kendilerine yüklenen görevleri, her zaman en güzel şekilde yaptıklarına inanmaktadır. Feministlere göre, kadınların olmadığı yerlerde eşitsizlik kaçınılmazdır.

Geçmişten günümüze kadın için, yaşanan ortamın daha güzel bir hale gelmesi ve toplumun daha iyi yönetilmesi rolü her zaman mevcuttur. Gerekli rolleri üstlenen kadın bu tecrübelerden elde ettiği bilgi ve birikimleri genellikle tek boyutludur. Çağdaş feministler ise bu konuda kadın bakış açısını daha anlamlı bir hale getirmeye çalışmaktadır. Feminizm kadının taraftarlığını, elde edilen bu deneyimler sayesinde ortaya çıkmış bir yapı olarak kabul etmektedir. Feminizme göre deneyimler her zaman kadın aleyhindedir. Kadın ezilen taraf ve her zaman boyunduruk altına alınmak istenen taraf olmuştur. Bu durum da feminizmin doğmasına ve gelişmesine neden olmuştur (Ali, 1997: 18).

İnsan haklarına ilişkin egemen tanımlar, ilk olarak erkekler tarafından ortaya atılmıştır. Kadınlar insan hakları konusunda ortaya atılan bu tanımlardan dışlanmış ve deneyimlerinden faydalanılmamıştır. Fakat insan hakları kavramı, durağan olmadığı gibi tek bir grup ya da düşünce yapısının da tekelinde değildir. İnsan haklarına sahip çıkan bireylerin giderek artması ve yeni ihtiyaç ve beklentileri de içine alacak şekilde genişlemekte olması insan hakları kavramının ve teorisinin dinamik niteliğine işaret etmektedir. Konu bu açıdan ele alındığında kadınların insanlık onurunu zedeleyen ve yaşantılarında, özgürlüklerinde ve güvenliklerinde meydana gelebilecek her türlü ihlallere karşı durulması ve aşılamaların giderilmesini kapsayacak şekilde dönüştürülmesi gerekmektedir (Berktay, 1995: 46).

Uluslararası arenada kadın hakları ve söylemleri her zaman daha geçerli olmaktadır. Bunun en önemli nedeni olarak uluslararası hukukta kadın ve kadına yönelik cinsiyet temelli tüm ayrımcılıkların yasaklanmış olması gösterilmektedir. Kadın hakları için son derece önemli olan bu düşünce yapısına göre uluslararası hukuk, kadınları aile içinde ya da toplum içinde korumaktadır. Gerek barış gerekse savaş zamanlarında kadına karşı yapılan her türlü fiziksel ve ahlaki şiddete karşı çıkmıştır. Bu açıdan, “kamusal” ile “özel” alanlar arasında yapay olarak çizilmiş sınırların ortadan kaldırılması ve kültürel, dinsel ya da geleneksel önyargıların aşılması

gerekmektedir. Böylece kadına yönelik aile içinde ve dışındaki dayanın, tecavüzün, kadın sünneti gibi cinsel amaçlı sakatlamaların, vb. açıkça insan hakları ihlalleri olarak tanımlanması ve cezalandırılması yönünde atılan adımlar büyük bir önem taşımaktadır. Birleşmiş Milletler'in 1979'da "Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi- CEDAW" ile "kadınların insan haklarının özgüllüğünü tanımış olması, bu önemli adımlardan biri olarak sayılabilir" (İngün, 2005: 6).

Başka bir ifade de ise; kadınların özgürleşmesi, belirli koşullarda baskı altında olmalarının önüne geçilmesi ve haklarının meşrulaştırılması olarak anlamlandırılan feminizm, kamusal ve özel alanda hemen hemen her faaliyette erkeklerle eşit haklara sahip olunması olarak karşımıza çıkmaktadır. Diğer bir ifade ile bu kavram, içine kadınların meşru hakları ile baskıya maruz kalmalarıyla, eşit statüde tutulmalarıyla veya özgürleşmeleriyle, gündelik siyasetle ilgili her şey katılabilir.

Birçok farklı düşünür feminizm konusunda kendi fikirlerini öne sürmüşlerdir. J. Mitchel yapmış olduğu araştırmalar sonucunda feminizmin sadece biyolojik bir bakış açısı ile değerlendirilmemesi gerektiğini ve asıl ele alınması gereken konunun kadın ve erkek arasında var olan toplumsal ilişkilerdeki çatışma olduğunu savunmuştur. L.H. Steeves ise feminizm konusunda ataerkil yapının kadın erkek ilişkilerinde değişim yapması gerektiğini savunmaktadır (Steeves, 1994: 107). G. Marshall ise feminizmi, on sekizinci yüzyılda İngiltere'de doğan, cinsler arası eşitliğin, kadın haklarının genişletilmesiyle sağlamaya çalışan bir toplumsal hareket olarak tanımlamıştır. N. Arat ise feminizmi, "cinslerin eşitliği kuramına dayanan, kadınlara eşit haklar isteyen, temelde kadın-erkek arasındaki iktidar ilişkisini değiştirmeyi amaçlayan bir siyasal akım" olarak tanımlamaktadır (Taş, 2016: 165).

Feminizm konusunda net ve kesin bir tanım yapmak oldukça zordur. Belirli yaklaşımlar veya teoriler farklı feminizm tanımları meydana getirmektedir. Birçok araştırmacı ve akademisyen birbirinden bağımsız birçok feminizm tanımı yapabilmektedir. Ama Mitchel'in feminizm tanımı en çok kabul gören tanım olarak karşımıza çıkmaktadır. Mitchel'e göre feminizm, "...kadınların kendi aralarında bir dayanışma yaratarak, erkek egemen dünyanın norm ve değerlerine, cinsiyetçi

politikalarına karşı başlatmış olduğu mücadele” olarak tanımlamaktadır (Mitchel, 1995: 7).

“Bir ideoloji olarak “feminizm” kadınların sistem içindeki konumlarının analizi, kadınlık bilincinin hangi sosyolojik temellere dayandırılması gerektiği, kadının sistem içinde maruz kaldığı baskının incelenmesi vb. konularda teoriler üreten, bir duygu paylaşımı üzerinden de kadınların her alanda desteklenmesine işaret eden bir akımdır. Hem kamusal alan hem özel alanla ilgili bir kavram olan feminizm iktisadi, hukuki, siyasi ve toplumsal araçlar ve düzenlemeler üzerinden kadınların dışlanmışlığını ve ezilmişliğini hedef almaktadır” (David, 2000: 102).

Bu genel tanımlar ele alındığında feminizm hakkında şu şekilde bir sonuç karşımıza çıkmaktadır. En basit ifadesi ile feminizm, kadın ve erkek arasında meydana gelmiş olan iktidar ilişkisini değiştirmeyi amaç edinen bir disiplin olarak karşımıza çıkar. Feminizm; aile, eğitim, iş dünyası, siyasi hayat, kültür ve tarih gibi birçok konuyu derinden etkileyen ve çeşitli parametreler çerçevesinde sorgulayan siyasi bir hareket olarak karşımıza çıkmaktadır. Kadın haklarının savunulması olarak genel bir bakış açısı ile de ele alınabilir (Tür, 2010: 14).

Feminizm denildiğinde bu iki temel durum göz önünde bulundurulmaktadır. Kadınlar, toplumsal yapılardan dolayı dezavantajlı durumda bulunmaktadır. Bu dezavantajı ortadan kaldırmak ya da en azından azaltabilmek feminizmin temel hedeflerinden biridir. Bu amaçla feminizm hareketi cinsiyetler arasında var olan bu erkek egemen faktörün siyasi ilişkiler bağlamında ele alındığını savunmaktadır. Tüm bu açılımlar etrafında diyebiliriz ki; feminizm, aynı zamanda siyasi bir anlamı da içeriğinde muhafaza etmektedir (Baykan, 1999: 149).

Tarihsel açıdan ele alındığında feminizmin özellikle toplumsal refahın sağlandığı toplumlarda daha çabuk gelişme gösterdiği ve toplumun gelişmesine paralel olarak kadını daha modern bir bakış açısı ile ele aldığı görülmektedir. Özellikle son 30-40 yıllık süreçte toplumun düşünce biçiminden inanç sistemine kadar geniş bir alanda farklı bakış açısı meydana getirmiştir (Aslan, 2016: 15).

3. Feminizm'in Tarihsel Süreci

Feminist hareket tarihsel açıdan bakıldığında I. Dünya Savaşı öncesi dönem ve 1970'ler sonrası dönem olmak üzere iki ana bölüme ayrılabilir. Bu hareket daha çok kadınların bir araya gelmesi ve erkek eşitsizliğine karşı çıkılmasının örgütlenmesi olarak algılanmaktadır. Toplumda öteden beri var olan bu eşitsizlik kavramına dikkat çekerek daha çok kadına ulaşma amacı ile ortaya çıkmıştır. 1968 hareketi sonrası özellikle batı toplumlarında dikkat çekmeye başlamış, geniş kitlelere yayılmıştır (İmançer, 2002:152).

4. Feminizm Tarihi

Feminizm tarihi, bir nevi feminist düşünürlerin ortaya çıkarak kendi yarattıkları hikâyeleri insanlara anlatmaları ile başlamıştır. İnsanların toplumsal cinsiyet kavramı ve kadın erkek eşitliği konusunda bilgilenmeleri ile birlikte feminist gruplar, farklı amaç ve sebeplerle ortaya çıkmaya başlamışlardır. Spender, Lerner, Walters, Witt, Allen ve Wolf bazı feminist düşünürler kadın hakları konusuna öncülük ederek eşitsizliklerin giderilmesi için çalışma yapmışlardır (Aslan, 2016: 14).

Feminizm tarihi ele alındığında genellikle dört evreden bahsedilir. Bu evreler genelde yüzyıllık süreçler olarak kategorize edilmektedir. İlk olarak kadın sorunun insan bilincinin başlangıcından beri var olduğu ileri sürülmüştür. İkinci evrede ise feminist düşüncenin kökenleri ortaya çıkarak Chirtian de Pisan'ın tarafından kadın erkek eşitliğinin olması gerektiği düşüncesi 1400'lü yılların sonunda ön plana çıkartılmıştır. Aphra Behn ile başlayan üçüncü dönem ise 1600'lü yıllar boyunca devam etmiştir. Virginia Woolf ise Aphra Behn'i savunarak onun yolundan gitmeyi tercih etmiştir (Çaha, 2000: 13).

“Ancak bu konuda yaygın kabul görmüş dördüncü kategori, Feminizmin tarihsel kökenlerini, Fransız Devriminin hemen öncesi ve sonrasında yaşanan gelişmelerle temellendirilmiştir. Özellikle Marry Wollstonecraft'ın (1759- 1797) Vindication Of The Right Of Woman (Kadın Hakları Savunusu) isimli 300 sayfalık eseri, bu görüşü savunan kişilerce kanıt olarak öne sürülmekte ve bu çalışmanın, feminist düşüncesinin ilk sistematik bildirisi olduğu iddia edilmektedir. Dördüncü

kategoriye bağıllık duyan çevreler, sadece “Yeni Toplumsal Hareketler” adı altında ayrılmış, modern feminist hareketleri tarihe not düşmüşlerdir. Eski kadın hareketlerini nitelemek için ise “Protofeminist” tanımını kullanmışlardır” (Vincent, 2006: 272).

Humm ve Walker’ın başını çektiği Feminist düşünörlere göre ise feminist hareket, birinci dalga feminizm, ikinci dalga feminizm ve üçüncü dalga feminizm olarak 3 periyoda ayrılmaktadır. Sonuç olarak, feminizmin tarihçesi ile ilgili en doğru epistemolojik yaklaşım, bu iki kesimi de kapsayan bir görüş çerçevesinde hareket noktası bulmaktadır (Vincent, 2006: 273).

Diğer bakış açısına göre ise feminist düşünce üç periyoda ayrılmıştır. Humm ve Walker gibi düşünörlere tarafından belirlenen bu durum ise Rebecca Walker’ın “Becoming the Third Wave” kitabında ortaya atılmış ve incelenme olanağı bulmuştur. Genel olarak bakıldığında ise bu iki görüşün ortak hareket noktası bulunarak belirli bir analiz yapmak daha kapsayıcı bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır (Aslan, 2016: 18).

4.1. Feminizmin İlk Yılları

Tam olarak Feminist düşüncenin kaynağı belli olmasa da İngiltere’de sanayi devriminin başlangıcı ile kadın aleyhine ortaya çıkan bakışın yavaş yavaş kırılmaya başladığı gözlemlenmektedir. Bu açıdan bakıldığında sanayi devriminin getirdiği sendikalaşma ve toplu hareket etme kültürü kadın haklarına da etki etmiş ve kadınlar yavaş yavaş örgütlenmeye başlamışlardır. İlk olarak erkeklerle beraber çalışma ve oy hakkı gibi konularda fikir beyan eden bu topluluklar, zamanla kadınların eğitim ve çalışma alanında daha aktif rol almasını teşvik edici uygulamalar yapılmasını talep etmişlerdir (Botting, 2006: 275).

17. yüzyıl İngiltere’si feodalizmin bitmesi ve kapitalizmin kendini yavaş yavaş göstermesi ile birlikte Juliet Mitchel gibi düşünörlere orta sınıf kadın hakları konusunda araştırma yapmaya itmiştir. Kadınların kendilerini yeni toplumdaki dışlanmış olarak görmemesi ve erkekler ile eşit şartlarda çalışabilmesi gibi taleplerinin ortaya çıkması, feminist hareketin öncüsü olarak sayılmaya başlanmıştır. Diğer bir

ifade ile yeni burjuvazi sınıfının eşitlik ve özgürlük taleplerine karşın, kadınlar da kendi haklarını talep etmeye başlamışlardır (Aslan, 2016: 15).

“Tüm bu adımların sonucunda, 1789 Fransız Devrimiyle birlikte, eşitlik ve özgürlük hayallerini yansıtan kadınlar da sosyal yaşamda erkekler gibi yer almaya başlamıştır. Bu kadınlar arasından çıkan ilk tepkilerin sonucunda, Olympe de Gouges “Kadın Hakları” başlıklı bildirisini, Mary Wollstonecraft’ın 1792 yılında “Kadınların Haklarının Doğrulanması” adlı yapıtı yayınlanmıştır. Hemen ardından 1793 yılında Fransa’da kadın kulüplerinin faaliyetleri yasaklanmış; Olympe de Gouges giyotinle idam edilmiştir. Erkekler ve politikacılar tarafından hoş karşılanmayan bu görüşler, Fransız İhtilalinin etkisiyle gündeme oturunca, bazı kararlar alma zorunluluğu doğmuştur” (Dal, 2001: 22).

Genellikle kamusal yaşam alanında var olma çabası içinde olan bu hareket, vermiş oldukları mücadele neticesinde daha da güçlenmiş ve kitlelere erişmeye devam etmiştir. Temel düşünce yapısı olarak kadınların erkekler ile aynı haklara sahip olması durumunda, yönetici, çiftçi ve esnaf gibi erkek egemen gibi görülen işleri rahatlıkla yapabileceği savunulmuştur. Çalışma anlamında kadınların erkeklerden bir farklarının olmadığı, sadece yıllardır süregelen ayrımcılığın sonucunda bu şekilde görüldüğü savunulmuştur (Aslan, 2016: 16).

Bazı feminist tarihçiler bu dönemi, profeminizm olarak görüp kadın haklarıyla ilgili ilk düşünen, tartışan, şekillendiren aktivistler etrafında oluşan feminist hareketleri temsil etmek için kullanmışlardır. Bazıları ise bu isimlendirmenin, önceki hareketlerin ve feminizm tarihinin önemini eksilttiğini düşünmüş, feminizmin postfeminizm ve profeminizm olarak nitelendirilemeyecek kadar iç içe geçmiş bir tarihi olduğunu savunmuşlardır.

4.2. İlk Dalga Feminizm

Kendilerine eşitlikçi feministler ismini veren ilk dalga feminist hareket, kadın için önemli olan sivil hakları, mevcut olan demokratik sistem içinde kalarak talep etmişlerdir. 19. yüzyılın sonu ve 20. yüzyılın başlarında belirginleşen I. feminist dalga, Wollstonecraft’ın “Kadın Haklarının Savunusu” (Vindication of the Rights of

Women) adlı eserinde çizmiş olduğu talepler üzerine inşa edilmiştir. Genel çerçevede bu talepler, kadınların oy kullanması, eğitimde fırsat eşitliği ve kadınların mülkiyet haklarını içermektedir. Bu tarz feminist hareketlerin temeli toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin önüne geçerek gerek sosyal hayatta gerekse iş hayatında meydana gelen eşitsizlikleri azaltmaktır. Bu eşitlik prensibine göre kadın ve erkeğe yüklenen anlamlar tekrar ele alınmalı ve tekrardan gözden geçirilmelidir (Arslan, 2016: 16).

Kadınların oy vermesi, özgürlükleri ve yönetimde yer alma hakkı gibi günümüzde gayet doğal karşılanabilecek birçok hak henüz yüz yıl önce yer almıyordu. Eğitimde fırsat eşitliğinin yaratılması, yaşam hakkı gibi birçok hak 19. Yüzyılın sonu ile 20. Yüzyılın ilk yıllarında çeşitli ülkelerde konuşulmaya ve yerine getirilmeye başlamıştır. Kadınlar ortaya koydukları direnç ile birçok bildiri ve eser ortaya koyarak söz konusu hakları elde etmeye başlamasına rağmen oy kullanma hakkı gibi temel bir hakkı bile çok geç elde etmişlerdir. Avrupa'da önemli mevkilerde bulunan erkeklerin eşleri ve belli hiyerarşi sınıf içerisinde yer alan kadınlar oy kullanma hakkı bulurken, diğer kadınların oy hakkı bulunmuyordu. Diğer bir örnekte ise Amerika, siyahlara ve kadınlara oy kullandırmıyordu. Siyahi erkeklere oy kullanma hakkının verilmesiyle beraber beyaz ve siyahi kadınların oy kullanma hakkı adına mücadeleye girişmelerine neden olmuştu (Taş, 2016: 169).

Kadınların oy hakkı talep etmeleri İngiltere ve Fransa'da oldukça sancılı bir süreç sonucunda meydana gelmiştir. Fransa'da Harriet Taylor ve İngiltere'de J.S. Mill öncülüğünde oy hakkı düşüncesi konuşulmaya başlanmıştır. Bu dalga feministler seçme ve seçilme hakkından hareketle toplumda oluşmuş olan toplumsal cinsiyet kavramının önüne geçerek bir farkındalık yaratmaya çalışmışlardır. Mrs. Pankhurst öncülüğünde 1903 yılında kurulan Kadınların Sosyal ve Politik Birliği oy hakkı konusunda ilk ciddi mücadeleyi yapmıştır. Daha sonraki dönemlerde belirli kazanımların elde edilmesi ile birlikte bir durağanlaşma dönemine girilmiştir (Arslan, 2016: 18).

“Feminist kuramcılarının önemli bir kolu olan doğal haklar düşüncesi, kadınların bir yurttaş olarak erkekler ile eşit haklara ve özgürlüklere sahip olduklarını savunmaktadırlar. İnsan olmanın gereği olarak oy hakkı ve temel hakların kadın ya da

erkek olarak ayırlamayacak birer hak olduğu düşüncesine sahiptirler. Kadını ev hayatına hapseden düşünceye karşı çıkararak ev hayatının eleştirisini yapmışlardır. 19-20 Temmuz 1848 yılında Seneca, New York'ta kaleme alınan “Temel doğal haklar doktrinini ile Elisabeth Cady Stanton ‘Declaration of Sentiments (Duygusal Bildirisi)’ni yayınlamıştır. Söz konusu bildirme toplam 200 kişi tarafından imzalanmıştır. Doğal haklar kuramından kaynaklanan bu belge, Bağımsızlık Bildirgesi üzerine neredeyse kelime kelime oturtulmuştur” (Donovan, 2006: 21).

“Yine bu dönemi yansıtan en önemli yazarlardan Wallstonecraft, kadının kendisi hakkındaki yaygın ve yanlış anlayıştan dolayı ikincil duruma düştüğünü öne sürmektedir. Ona göre bu yanlış anlayışı temellendiren ise kadının doğal olarak erkekten daha az zeki ve fiziksel anlamda daha güçsüz olduğu inancıdır. John S. Mill de Wallstonecraft'in yolundan giderek 1869'da yazdığı “Kadının İkincilliği” (The Subjection of Women) adlı yapıtında, kadının da erkek gibi ekonomik, kültürel ve sivil haklara sahip olması gerektiği düşüncesini işlemiştir. Liberal düşüncenin bir uzantısı olarak, kadının da mutluluğun kaynağı olan zevk ve elem gibi dürtülere sahip olduğu ve dolayısıyla erkeklerle aynı sivil haklara sahip olması gerektiği fikrini savunmuştur” (Wollstonecraft, 1975: 139).

Avrupa'nın önde gelen birçok ülkesi özellikle de Almanya, İngiltere ve Fransa feminizmin ilk dalga etkilerine karşı koyamamış ve gelen talepleri yerine getirmeye başlamışlardır. Ardından Amerika, Avusturya ve İsveç gibi birçok ülkede feminist düşünce yapısında hareketlenme meydana gelmeye başlamıştır. İlk dalga hareketlerinin etkisi ile ABD'de 1840 yılında kadın hareketleri ön plana çıkmaya başlamıştır. Seneca Falls sözleşmesi olarak adlandırılan ve Elizabeth Cady Stanton ve Lucretia Mott tarafından kaleme alınan bildiride kadın haklarına yönelik birçok istek sıralanmaktadır. Bu belge ABD'de feminist hareketin öncüsü ve kadın hakları hareketinin doğuşu olarak kabul edilmektedir. Bildirinin getirmiş olduğu özgürlük akımı çerçevesinde kadınlar Ulusal Amerikan Kadınlara Oy Hakkı Cemiyeti altında bir araya gelerek örgütlü biçimde hareket etmeye başlamışlardır. İlk dalga feminizm bölümünü sona erdiren durum ise 1893 yılında Yeni Zelanda'da yürürlüğe giren kadın seçme ve seçilme hakkı yasası ile olmuştur (Çaha, 2000: 14).

Feminizm bu ilk dalgasında temel olarak alınan ve gelecek kuşaklara yol gösterici olan en önemli sonuç, ataerkil toplum yapısına karşı direnmenin bir zorunluluk olduğu görüşüdür. Toplumda karşılığı cinsel devrim olarak algılansa da toplumsal statü, rol ve zihinsel yapı alanlarına etkide bulunacak, değişimi meydana getirecek anlayışların temelini atmak ve reaksiyoner bir şekilde bürünmesini sağlamak bu dönemde ortaya çıkmıştır (Millett, 2000: 63). 19. Yüzyıl feminist hareketi erkeklerin egemen olduğu hatta bir kademe daha ileri giderek sadece beyaz erkeklerin egemen olduğu ve devletin ön yargı ile yaklaştığı birçok konuyu tartışmaya açmıştır. Bu dönemden sonra feministler farklı sosyal, siyasal, ekonomik, hukuki taleplerde bulunmaya, erkek ile kadının kamu ve özel alanlarda eşitlikçi ve daha özgür haklara sahip olması yolunda mücadeleye girişmişlerdir.

Sonuç olarak ilk tepkilere karşı koyan ve daha önce söylenmemiş bir durumu dile getirmeyi amaçlayan bu ilk dalga döneminde gittikçe güçlenen ve yayılan bir feminizmden söz edebiliriz. Bu yükseliş sonucunda kadınlara belirli haklar tanınması ile birlikte üniversite eğitimi alan kadınlarda gözle görülür bir artış meydana gelmiş ve kamusal alanda kadınlar daha fazla söz sahibi olmaya başlamışlardır. Bu ilk dalganın kazanımları olarak;

- Sosyalist devrimin ardından Sovyetler Birliği ve Almanya'da 1917-1918 yıllarında kadınlara seçme ve seçilme hakkı verilmiştir.
- Amerika ve büyük Britanya savaş döneminde kadınların ülkeye yaptıkları katkılardan dolayı, aynı hakkı onlara ödül olarak vermiştir.
- Fransa ve İtalya gibi bazı ülkelerde ise ancak 2. Dünya savaşı sonunda kadınlara seçme ve seçilme hakkı tanınmıştır (Aslan, 2016: 18).

4.3. Proleter Kadın Hareketleri

İlk dalga feminizm hareketinden sonra ikinci dalga öncesinde proleter kadın hareketleri ön plana çıkmıştır. Emekçi kadınlar olarak adlandırılan bu grubun lider isimleri ise Clara Zetkin, Friedrich Engels, August Bebel ve Alexandra Kollantai'dir. Bu gruplar her ne kadar kadın hakları konusunda ön plana çıkmış olsalar da daha çok siyasi yapıda gruplar olup, dönemin özgürlükçü fikirlerinden etkilenmişlerdir.

Uluslararası Sosyalist Kadın sekretaryası oluşturularak, özellikle de tekstil gibi çok zor şartlarda çalışan kadınlara belli haklar verilmesi konusunda çalışmalar yapılmış ve bir bildirme yayınlanarak toplumunda bu konuda bilinçlenmesi amaçlanmıştır. Bildirme içeriğinde kadın işçilere sekiz saatlik çalışma süresi verilmesi, hamile kadınlara ayrıcalıklar tanınarak doğum öncesi ve sonrası izin verilmesi, emziren kadınlara süt izni verilmesi gibi isteklerde bulunmuşlardır. Modern dünyada gayet yerinde olan bu talepler o günün şartlarında çok fazla dirençle karşılanmış ve bu hakların elde edilmesi oldukça zor olmuştur (Zetkin, 2012: 147).

Engels'in "Ailenin Kökeni" (1884), Marksizmin "ilk dalgasında" üretilen ve feminist teoriyi sürdüren tek parçasıdır. Bununla birlikte, Engels'in teorisine yönelik ilgi, onun antropolojik temeline ya da o temelin ne kadar geçerli olduğuna değil, daha çok aile ve kadınların ailedeki rolünü çözümlemesine yöneliktir. Engels ütopyik görüşünü Marx'daki gibi geleceğe değil, tarih öncesi anaerkilliğe yansıtır. Ancak Engels'in kadınların ezilmesi üzerine çözümlemesi tümüyle Marx'm, özellikle Kapital'de geliştirilmiş olan ekonomik teorilerine dayanır (Donovan, 2001: 146).

1885 yılında kadın işçilere erkekler ile eşit ücret ödenmesinin kabul edilmesine kadar zorluklar devam etmiş fakat Uluslararası İş birliği Örgütünde kadınların yavaş yavaş söz sahibi olmaya başlaması ile birçok hak elde edilmeye başlanmıştır. İlk kez New York'ta bulunan sendikalarında desteklemesi ile eşit ücretli çalışma dönemi başlamıştır. Çalışma şartları düzenlenmiş ve kadınlar düşük ücretlere karşı eylemler gerçekleştirerek haklılıklarını savunmuşlardır (Kubar, 2014: 38).

Proleter Kadın Hareketinin altını çizdiği belli başlı tespitlere göre sınıflı toplumlarla birlikte kadın ikincil konuma düşmüş, ezilen ve sömürülen kadın giderek toplum dışına itilmiştir. Bu da anaerkil bir sistemden ataerkil sisteme geçildiğinin temel kanıtıdır. Kadın kapitalist sistemde toplum içine girmeli ve işçi sınıfı hareketi içinde saf tutarak ve mücadele ederek yeniden özgürlüğünü kazanmalıdır. Bu görüşlerden esinlenen August Bebel, eserlerinde özellikle kadınların haklarından mahrum bırakılmasına karşı sergiledikleri güçlü duruşları ele almıştır. Ona göre kadınlarla erkekler arasında var olan ve kadınların aleyhine işleyen hukuki eşitsizlik, ilerici kadınların eşitlik temelli siyasal haklar talebinin ortaya çıkmasına zemin

hazırlamıştır. İşçi sınıfını siyasal iktidar için harekete geçiren de aynı etkindir. Dolayısıyla işçi sınıfı için doğru ve haklı olan, kadınlar için yanlış ve haksız olamaz.

4.4. İkinci Dalga Feminizm

İkinci dalga feminizm hareketinin ortaya çıkış dönemi 1960-1980'ler olarak varsayılmaktadır. Bu hareketin savunuculuğunu yaptığı ve fikirler ürettiği konular daha çok kanun ve kültürdeki cinsiyet eşitsizliği olmuştur ve kendilerine dayanak olarak birinci dalga feminist hareketi almışlardır.

İkinci dalga feminizm hareketi biraz daha geç bir dönemde karşımıza çıkmaktadır. 1950'lerin sonunda ve 1960'lı yıllarda ortaya çıkan ikinci dalga feminizm hareketinin savunucuları daha önce elde ettikleri kazanımların üzerine koymuşlardır. Özellikle kanun ve kültürdeki cinsiyet eşitsizliği üzerine giderek birinci dalga feminist hareketini kendilerine öncü kabul etmişlerdir (Millett, 1970: 44).

“Bu dalganın en tanınmış feministlerinden biri Simone de Beauvoir'dur. Kadınlar hakkında yazdığı “İkinci Cins (The Others) isimli kitabıyla geniş kitleler üzerinde çok büyük etki yaratmıştır. “Kadın olunmaz, kadın doğulur” sözü ve “Kadınların kurtuluşu karınlarından başlayacak” şeklindeki sözleri sloganlaşmıştır. Bu dönemde ayrıca kadın grupları, patriarki yapılanmaların aile içi veya ev içinde eşitsiz rollerin devam ettiğini, evsel alanın “özel alan” tanımlanması ile ilgili eleştirilerde bulunmuşlardır. Bununla birlikte aile kurumunun ataerkil yapıda olması da cinsiyetçi sömürüyü arttıran ve çeşitlendiren bir durum olduğu dile getirilmiştir. “Kadınlar, bedenlerinin erkek denetiminden çıkmasını talep etmişlerdir. Batı'da cinsellikle doğurganlığın birbirinden ayrılması için doğum kontrolünün yaygınlaştırılması talebi gündeme getirilmiştir. Tam olarak güvenli doğum kontrol sistemi henüz yaratılmadığı için kürtaj hakkının tanınması, kadının kendi bedeni üzerinde söz sahibi olması istenmiştir” (Kolay, 2015: 8).

İkinci dalga feminizmin içeriğini en iyi yansıtan bir diğer önemli eser de 1963'te Betty Freidan'ın “The Feminine Mystique” adlı kitabıdır. Bu eserler, feminist hareketin yeniden kımıldanışına çok büyük katkı sağlamıştır. Freidan “adı olmayan sorun” adını verdiği, ev hanımı ve anne rolü ile sınırlı kalmanın sonucunda yaşanan

mutsuzluk ve hayal kırıklığı sorunu üzerinde çokça durmuştur. İkinci dalga feminizm, siyasi ve yasal hakların elde edilmesiyle, kadın sorununun çözülmediğinin altını çizmiştir. Onları böyle düşünmeye yönelten başlıca sebepler, kadınların çalışmış, okuyabilmiş ve herhangi bir işte yönetici pozisyona geçebilmiş olsa da sorunlarının devam etmesi ve kadınların elde ettikleri hakların, huzursuzluk getirmekten öteye gitmediği inancında olanların sayısının azımsanmayacak oranda olmasıdır” (Aslan, 2016: 20).

Bu dönem kadın ve kadın hakları konusunda belli bir mücadele yürütülmesi için son derece önemlidir. Kadınların birbirini tanımalarına ve ortak bir hedefe yönelebilmek adına bir şeyler yapabileceklerine güzel bir örnek oluşturmuştur. Kadınlar, cinsellik ve kadını ilgilendiren bütün konuların, özellikle de yasaklanmış ve baskı altında olan bütün durumların, politikasını yapma eğilimi içindeydiler. “Kadınların farklı algılara sahip gruplardan oluşması bir anlamda “bilinç yükseltme” durumunu ortaya çıkarmıştı. Bilinç yükseltme ile farklı algılara sahip kadınların kendilerini tanımalarına, toplumsal ve sosyal alandaki cinsiyet rollerinin tekil şahısların üzerindeki etkilerini sorgulamalarına vesile oluyordu. Bu durum beraberinde “kız kardeşlik” argümanını ortaya çıkarmış ve 1968 sonrası önemli bir gelenek haline gelmiştir” (Taş, 1998: 171).

Kılıç ise: “İkinci dalga feministler, artık cinsler arasında sosyalizasyon yoluyla yaratılan eşitsizlikleri kadının ezilmesinin ana nedeni olarak görmüyorlardı. Tersine, kadınların erkeklerden farklı yanlarının kadın özgürlüğünün tohumlarını içerdiğini düşünmekteydiler. Erkeklik ve kadınlık arasındaki kutuplaşmayı azaltmak yerine, kadınların tarihsel ve psikolojik deneyimlerinden onlar için güç kaynağı olacak yanlar bulup tanımlamaya çalışıyorlardı” diyerek kendi görüşlerini ortaya koymuştur (Kılıç, 1998: 359).

Nitekim özellikle 1970’li yıllara bakıldığında dikkat edilmesi gereken en önemli husus, bahsedilen problemler yüzünden kadınların işten çıkarılmalarıdır. İkinci dalga feministler bu tarz hareketlere sert tepkiler vermiş, hem fikir anlamında daha radikal bir tutum belirlemeye başlamışlar, hem de işi devrimci niteliğe kadar dönüştürmüşlerdir. Dönemin ünlü yazarlarından Kate Millett, “Sexual Politics”,

Germaine Greer ise in “The Female Eunuch” adlı eserlerinde, kadınlara uygulanan şiddetli baskının kişisel, psikolojik ve cinsel yönlerden geldiğini saptamış ve daha önce siyasi olarak gözlemlenen birçok konunun sınırlarının genişletilmesi gerektiğini savunmuştur. Bu dönemdeki feminizm düşüncesinin amacı, sadece siyasi olarak özgürlük elde etmek değildir. Kadının her alanda özgürleştirilmesini ve eşit şartlarda yaşayabilmesini savunulmuştur (Heywood, 2009: 249).

İkinci dalga feministlere göre toplumda oluşan genel kanı; “erkek tarih yazarken kadın evde hizmet eder, erkek başarılı olurken kadın onu tamamlar ve erkek dünya siyasetine yön verirken kadın sadece bu kararların uygulayıcı konumunda olur” şeklindedir. İşte ikinci dalga feministlerin itirazları genellikle bu alanlarda yoğunlaşmış ve özellikle belirlenen bu alanların, erkeğin erkeklik ideolojisini ve egemenliğini sergilediği bir alan olmaktan çıkarılması gerektiği görüşüne sahip olmuşlardır (Aslan, 2016: 19).

4.5. Üçüncü Dalga Feminizm

Üçüncü dalga feminizm akımı özellikle 1990’lardan sonra ortaya çıkmaya başlamıştır. Dünyada meydana gelen siyasi değişiklikler feminist hareketler üzerinde de etkisini göstermiştir. Bu dönemdeki feminist örgütler batılı devletlerde çok daha rahat çalışma imkânı bulmuş ve birçok sosyolojik katmana ulaşmayı başarmıştır. Elde edilen hakların giderek artması ile feminist hareketin hedefleri değişmeye başlamıştır. Kadın haklarının varlığıyla yetinilmeyerek, kadın hareketinin diğer eksenlere de kaymaya başlamasına neden olmuştur (Taş, 2016: 171).

Özellikle üçüncü dalga feminist hareketler eşitlik söylemlerini azaltarak daha çok popüler ve radikal politikalar benimsemişlerdir. Onlara göre eşitlik, kadınlar için bir asimilasyon göstergesidir. Üçüncü dalga feminist akım, genellikle toplumsal cinsiyet, sınıf, ırk, etnisite, cinsellik, milliyetçilik, siyaset, iktisat vb. konuları ele almış ve bu olguları feminist bir bakış açısıyla teorikleştirmeye çalışmıştır. Josephine Donovan’ın “Feminist Teori” adlı eserinde, “*İkinci dalga feminist akım liberal aydınlanmanın öncüsüdür. Üçüncü dalga feminist akım ise, herhangi bir politik kimliği reddederken, postmodernist ve sosyalist grup içinde yer alır*” demektedir

(Donovan, 2001: 351-352). Bu görüşü önleyebilmek için siyaset felsefesi içine yeni anlamlar katılması gerektiğini öne sürmüşlerdir. “Adalet” kavramı özellikle başvurdukları düşünce yapısından bir tanesidir. Bu kavramı kendi feminist hareket potasında erittikten sonra, adaletin herkese eşit hak verme anlamı taşımadığını ileri sürmüşlerdir. Doğal olarak bu görüşler sosyal ve siyasal katmanlarda farklı gruplar için farklı anlamlar ifade etmeye başlamıştır. Ataerkil kurumların, kadını kendi içerisindeki özgüllüğünde barındıracak niteliklere sahip olmadığını ve kadını ikinci plana ittiğini savunmuşlardır (Aslan, 2016: 21).

“Bu dönemin önemli sözcülerinden Beverly Thiele'ye göre Ataerkil mekanizma, kadını kendi benliğinden uzaklaştıran soyutlamalar, cinselliğinin özgünlüğünü reddeden evrensellik, erkek tabiatını merkez alan doğallık, hiyerarşik örüntüler oluşturan düalizm, vasiyete göre iş bölümü yapan düzenleyicilik gibi değişkenlerle kadınlar üzerinde hegemonya oluşturmaktadır. Feminist siyaset felsefecisi Iris M. Young, modern hukuku reddetmektedir. Bu hipotezine temel teşkil eden unsur, modern hukukun başta kadınlar olmak üzere diğer toplumsal öğeleri de kapsayan farklılıkları reddedici kapsamıdır. O, çoğulcu bir toplum yapısına geçilmesi gerekliliğine işaret etmiştir. Ona göre sistemde kadın ile erkek, siyah ile beyaz, sağlam ile engelli, zengin ile fakir arasında derin farklılıklar mevcuttur. Bu nedenle evrensel kurallar yerine grupların özel durumlarına göre hukuksal düzenlemeler yapılmalıdır. Yine bu dönem feminist yazarlarından Joan W. Scott "feministler farklılığı terk edemezler, çünkü o bizim en yaratıcı analitik aracımızdır" diyerek bu görüşü parlatmıştır” (Özveri, 2009: 210).

Diğer bir üçüncü dalga feminist yazarlarından Carol Gilligan, kadın ve erkeğin bilgi ve davranış konusunda farklı sezgiye ve farklı bakış açısına sahip olduğunu belirtmiştir. Kadınların bilgiyi sezgisel olarak algıladığını ve bu yönüyle erkeklerden daha farklı bir bakış açısına sahip olduğunu iddia eder (Aslan, 2016: 22).

Bu genellemelerden yola çıkarak üçüncü dalga feministler “kadınlık” olgusunu temel bir ayırım noktası olarak kabul etmiş diyebiliriz. Yine yaygın kabul gören düşünce yapısına göre post-modernist düşünürlerin etkisi ile feministler düşünce yapılarını değiştirmeye başlamışlardır. “Yani post-modernizm genel ve evrensel

iddialara kuşkulu bir mesafe içinde yaklaşmaktadırlar. Paralel bir biçimde feministler de aydınlanma düşüncesiyle beraber gelişen tüm aşkın iddiaların, beyaz batılı erkeğin değer yargılarını yansıttığını düşünerek mesafeyle yaklaştırmaya başlamışlardır. Post-modern feministlere göre kişilik, bilgi, gerçeklik gibi kavramlar, yeni tanımlamalara tabi tutulmalıdır. Onlara göre batı kültürü içinde yetişen bir insan, kendini kaçınılmaz olarak dominant ve ikincil kurumsal yapıların içinde bulmaktadır. Bu kurumsal yapılar, batı kültürünün hiyerarşik ikilemi biçimindeki kurgusuna dayanmaktadır. Zıt kutuplar haline sokulan erkek/kadın ikilemi de kadının ikincilliği ile sonuçlanmaktadır. Onun için post-modern feministler ikincilliğe yol açmayan farklı bir kültür ve söylem geliştirmeye çalışmışlardır” (Borde, 1990: 294).

Özellikle Fransız feministler Julia Kristeva, Luce Irigaray ve Anne Cixous sayesinde post-modern feminizm yeni ve köklü bir içerik kazanmıştır. Özellikle de feminist filozof ve psikoanalistlerin tezleri sayesinde başka bir bakış açısı ile yeniden şekillenen post-modern feminizm bugün bile üçüncü dalga içinde kendine ayrı bir yer tutmayı başarmıştır. Özellikle Fransız ihtilalinin getirmiş olduğu özgür düşünce ortamı sayesinde kendine diğer ülkelerden daha rahat taraftar bulma şansı olan post-modern feminizm akımı, kadına ait bir dil ve yazın ile sadece anlam sisteminde bir devrim yaratmakla kalmamış aynı zamanda onu ekonomik, sosyal ve politik alanda da etkin kullanmıştır (Heywood, 2009: 249).

Sonuç olarak feminizmin genel hatları ile incelenmesi neticesinde başlangıçta “farklılık” olarak nitelenen kavram zamanla değişmiştir. Bu değişim farklılık ile başlayan düşünce sistemine çok çeşitli anlamlar yüklenmesine neden olmuştur. Bu süreç feminizmin radikal bir farklılaşma sürecine girmesine ve kendi içinde ortak bir zemini yakalama şansının kaçırılmasına neden olmuştur. Çok fazla alt metinlere ayrılan feminizm hareketi “Çekirdek” feminist gelenek olan liberal feminizmden ayrılarak, sosyalist/Marksist ve radikal feminizme ilaveten post-modern feminizm, psikanalitik feminizm, siyahî feminizm, lezbiyen feminizm gibi yeni anlayışlara bölünmüştür (Aslan, 2016: 21)

“Öte yandan yeni akım bu feminist hareketlerin etkisiyle, kadının kamu alanında kendine özgü düşünsel ve davranışsal motiflerle yer almasını sağlamıştır.

Bu ise kadınların otonomisi anlamına gelmektedir. Aynı zamanda otonom bir sivil toplumun ortaya çıkmasına önemli bir katkı sağlamıştır. Otonom sivil toplum anlayışına göre her grubun kendine özgü tarihsel bağları, kültürü, değer sistemi ve tercihi ile kamusal alanda yer alması, resmî ideolojiden bağımsız bir varlık alanının gelişmesine yol açmaktadır. Bu aynı zamanda farklı grupların kendi aralarında zorunlu bir dinamik uzlaşmaya gitmelerini sağlamaktadır” (Aslan, 2016: 23).

İkinci dalga feminist hareket sadece kadın erkek eşitliği ile ilgilenmemiştir. Dönemin koşulları gereği savaş, güvenlik ve ekonomik konularda da fikirlerini ortaya koymuş ve az gelişmişlik, çevre sorunları ve sosyal adalet gibi çağının ilerisinde olan tartışmaları da ortaya çıkarmıştır. Bunun neticesinde ise feminist düşünce yapısı kendi içinde pratiksel ve düşünsel sistemde belli oranda bölünmeler yaşamıştır. Üçüncü dalga feminist hareket en genel tanımı ile toplumsal düzeni eleştirmektedir, fakat bu durum var olan sorunlara herhangi bir çözüm üretmemekte idi. Bu nedenle, feminist gruplar düşüncelerini farklı şekilde ortaya koymaya ve farklı kuramlardan faydalanarak açıklamaya girişmişlerdir (Taş, 1998: 172).

5. Feminizm Çeşitleri

Tarihsel süreç içerisinde üç dalga halinde çerçeveselendirilen feminizm bazı araştırmacılara göre çok daha geniş kapsamlıdır. Proto-feminizm ya da ploroter feminizm olarak bahsedilen ayırmda ise ilk üç dalga ile beraber olmakla beraber kendine has bir dönemi ifade etmesi bu ayırımın hem ilk üç dalga ile anılmasını hem de ayrı bir şekilde adlandırılmasını sağlamıştır.

Feminist geleneğin çekirdek yapısını, birinci ve ikinci dalga feminist hareket içinde ortaya çıkmış, liberal feminizm, sosyalist/Marksist feminizm ve radikal feminizm oluşturmaktadır. Üçüncü Dalga (Yeni akım) feminist hareket içinde açığa çıkan post-modern feminizm, psikanalitik feminizm, siyahi feminizm ve lezbiyen feminizm ve diğerleri sonradan bu geleneklere eklenmiştir (Heywood, 2009: 247).

5.1. Liberal Feminizm

Liberal yaşam, feminizmi de derinden etkileyen bir yaşayış biçimi olmuştur. Liberalizm akımının ortaya çıkması, insana ve bireye önem veren yapıların birbirleri ile etkileşime girmesi sonucu liberal bakış, feminizmi de etkilemiştir. Kadınların da erkek gibi bir insan olduğu fikri ile yola çıkan liberal bakış, insana verilen önem ve bireysel hakların gelişmesini talep etmesi neticesiyle liberal feminizm akımını yaratmıştır. Bu akım daha çok mevcut duruma kadını dâhil etmiş ve bu durumun yönelimini etkinleştirmiştir.

Liberal feminizm denilince akla gelen ilk isimlerden olan Abigail Adams ve Mary Wollstonecraft yaptıkları araştırmalarda kadınların erkekler ile eşit şartlarda çalışmasına önem verilmesini istemişlerdir. Kadınların insani yönünü ön plana çıkarmış ve erkeklerden daha fazla hak ve ayrıcalıklara sahip olması gerektiğini savunmuşlardır. Yapmış oldukları araştırmalarda gerekli eğitimi alan kadınların erkekler kadar başarılı olduklarını gözlemlemişlerdir. Bunun sonucunda toplumdaki kadına bakış açısının değişmesi gerektiğini savunmuşlardır. Kadınlara verilmesi gereken hakların daha da genişletilmesi gerektiğini düşünerek, erkeklerle eşit haklara, hatta bazı özel durumlarda erkeklerden daha da fazla haklara sahip olması gerektiğini söylemişlerdir. Tüm Liberal Feministler özgülünde gelişen düşünüşe göre cinsiyet ayrımına dayalı bir siyasi ve sosyal hayat, kadını ikincil ve mağdur konuma sokmaktadır (Yayla, 1998: 17).

“Aydınlanmacı Liberal Feministler ise aşağıdaki temel düşünceleri paylaşmaktadırlar;

- Akla inanç: Wollstonecraft gibi düşünörlere göre, Akıl ve Tanrı neredeyse eş anlamlıdır. Birey, akılı içinde tanrısal bir kıvılcım barındırır; bu kişinin vicdanıdır. Frances Wright ve Sarah Grimke gibi feministler, gerçeğin en güvenilir kaynağının herhangi bir yerleşik kurum ve gelenek değil, bireysel vicdan olduğunun göz önünde tutulması gerektiğini belirtirler. Massachusetts Kolonisi'nde Anne Hutchinson (1591-1643) tarafından ifade edilen benzer bir çatışkı (*antinomi*) sapkın düşünce olarak damgalanmıştı.

- Kadının ve erkeğin ruhları ile akılcı yeteneklerinin aynı olduğu inancı. Başka bir deyişle kadınların ve erkeklerin ontolojik olarak özdeş oldukları inancı.
- Toplumsal değişime ve toplumun dönüşümüne etki etmenin en iyi yolunun eğitim -özellikle eleştirel düşünebilmek için eğitilmek- olduğuna inanç.
- Bireyin diğer bireylerden ayrı olarak gerçeği arayan, akılcı ve bağımsız bir aktör olarak hareket eden ve onuru bu bağımsızlığa bağlı olan özerk bir varlık olduğu görüşü.

Sonuç olarak, aydınlanma kuramcıları, doğal haklar doktrinine bağlı kalmışlardır. Önemli birçok kuramcı kendilerini siyasi haklarla ilgili taleplerle sınırlandırmamaktadır. Fakat 19. yüzyıl kadın hareketi esas olarak bu talepler üzerinde, özellikle de oy verme hakkı talebi üzerinde durmuştur” (Donovan, 2014: 22).

5.2. Sosyalist Feminizm

Sosyalist feminizm diğer örneklerine göre oldukça yeni bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren ön plana çıkan sosyalist feminizm kavramı liberal feminizm kavramını ilham alarak o kavramda yer alan bireysel bakış açısını toplumsal bir bakış açısına çevirmeye çalışmıştır. Kadın ile erkek arasındaki ilişkiyi bağımsız bir eşitlik ilkesi çerçevesinde ele alan sosyalist feminizm ilk olarak Charles Fourier tarafından ortaya atılmıştır.

“Engels’in, “The Origins Of The Family ve Private Property And The State” isimli eserlerinde, ortaya koyduğu “Burjuva Aile” tanımı, bu akım feministler için bir mihenk taşı olmuştur. Engels “Burjuva Aile” kavramının özel mülkiyet sonucunda ortaya çıktığını savunmuştur. Dolayısıyla bu kavram kapitalizmin bir yan ürünüdür. Kapitalist sistemin getirisi olan “Burjuva Aile”, kadını bir alt sıraya indirgemekten öteye geçmeyerek bu yönüyle diğer özel mülkiyet hukukunu temel alan sınıflı toplumlardan farklı olmayan bir tezahürü yinelemektedir. Engels’e göre sınıf istismarı, cinsel baskıdan çok daha derin ve önemli bir süreçtir. Kadınlar, erkekler tarafından değil, özel mülkiyet kurumu ve kapitalizm tarafından baskı altına alınmıştır. Kadının özgürleştirilmesi ancak kapitalizmin devrilip yerine gelecek sosyalizmin ardından gerçekleşecek sosyal bir devrimin ile mümkün olacaktır. Dolayısıyla özgürleşme

arayan kadınların “Sınıf Savaşı’nın “Cinsiyet Savaşı’ndan daha önemli olduğunu görmeleri gerekmektedir” (Tür, 2010: 5-7).

Bu açıdan bakıldığında sosyalist feministler genel olarak yeni bir arayış içinde olmaktan ziyade, direk sosyalizmi hedef alan ayrılıkçı kadın hareketlerini desteklemeye ve işçi hareketinin yanında yer almaya başlamışlardır. Bu tarz feminist düşünceye göre, kadınlar üretim sürecinde aktif olarak rol almalı ve sadece tüketici olmaktan kaçınmalıdır. Bu şekilde hem erkeklerin elinde olan üretici kimliğini paylaşacaklar hem de erkeklerin kendilerine atıfta bulunmuş olduğu sadece tüketim yönünde var oldukları söylemlerini azaltacaklardır. Sosyalist feministlere göre kadının emeğe yabancılaşması ortadan kalktıktan sonra sosyalist bir bakış açısı ile eşitlik her iki anlamda da gelecektir (Aslan, 2016: 26).

5.3. Radikal Feminizm

İkinci Dünya Savaşı’nın dünyada meydana getirdiği bazı değişiklikler, feminizmde bazı konulardaki bakış açılarının değişmesine neden olmuştur. Radikal Feminizm adı verilen ve sosyalist ya da liberal türden ayrılan bu yeni akım İkinci Dünya Savaşı sonucunda ortaya çıkmıştır. İlk olarak ataerkil değer ve inanç toplumunun kültür, felsefe, ahlak ve din üzerinde yarattığı köklü etkiye dikkat çekmeyi hedeflemişlerdir. Bununla birlikte kadınların özellikle kendi içlerinde, diğer kadınları erkeklerden daha aşağıda görmelerini eleştirmiş ve bunun sebebinin erkeklerin kadınlar üzerine kurmuş oldukları dayatmalar olduğunu vurgulamışlardır.

Feminist araştırmacıların büyük çoğunluğu 1980 ve sonrasında kadınların eve hapsedilmesi veya dışarıda erkeklerle mücadele halinde olmalarını tartışmışlardır. “güzellik tutkusunun kurbanı” olarak adlandırılan bu durumu Susan Borde açıklayarak, kadın bedeni üzerinde etkili olan reklamların dolaylı da olsa toplumsal cinsiyet eşitsizliğine katkı yaptığını savunmuştur. İktidarların kendi normlarını dayatmak için kadın ve kadın bedenini kullanmalarını eleştirmiştir. Bu baskıya örnek olarak bir “Reebok” reklamını ele almış ve “Hiçbir erkek, oyuncak ayı gibi yumuşak bir kadın bedeni istemez” mesajına dikkat çekmiştir. Aynı şekilde Afrikalı kadınların ilanlarda “vahşi hayvanlar” gibi tanıtıldıklarını söyleyerek, bunun kültüre sokulan ve

olağan sayılan bir şey olduğunu öne sürmüştür. Fakat durum Borde'ye göre hiçe sıradan değildir. Irk ayrımcılığı ile başlayan bu sürece tepki gösterememek zımni olarak kabul etmek anlamına gelmektedir. Borde, herkesin özgür iradesi olduğunu söylerken, politik olanları unutmamamız gerektiğini dile getirmektedir” (Borde, 1990: 296).

Feminist akımın eleştirdiği diğer bir sorun ise edebiyat, sanat ve felsefe alanlarında, kadın tasvirlerinin genellikle erkekler tarafından ele alınmış olmasıdır. Güzellik, ideal kadın figürü, ahlaksal davranış ve erotizm hep erkek egemen dünyanın bakış açısı ile ele alınmaktadır. Öyle ki erkek bakış açısının bir uzantısı olarak güzelliğini bir koz haline getiren ve bunu erkeğe karşı bir silah olarak kullanan kadınlar meydana gelmiştir. Kadınların, cinselliği ve güzelliği erkeği kendine çeken öğeleriyle daha fazla kullanma çabaları erkekleri bu duruma bakmaya daha fazla itmiştir. Harmoniden uzaklaşarak çekicilikle maksimize edilen ve teşhire varan bir boyut kazanan güzellik olgusu, hegemonik iktidar alanı içinde zayıf cinsin silahı gibi gösterilmekte ve bu silahla güçlüyü ehlileştirme çabalarıyla birlikte hemcinsler arası rekabete dayanan bir kavram olarak sorunsallaşmaktadır (Güzel, 2013: 110).

“The second Sex” isimli kitabında Simone de Beauvoir bu durumu dile getirerek birçok çözüm önerisi sunmuştur. İlk olarak kadının cinselliğini kabullenmesini ve kendini özne olarak görmemesi gerektiğini dile getiren Simone de Beauvoir, radikal feminizm konusunda yapmış olduğu araştırmalar neticesinde bu konuda oldukça söz sahibi olmuştur. Diğer bir düşünür Eva Figes ise “Patriarchal Attitudes” adlı eserinde, radikal feminizmin ideolojik temellerini belirlemiş ve geniş bir şekilde bahsetmiştir. Yine Radikal feministlerden Greer, “Female Eunuch” isimli eserinde, kadınların cinsiyetsiz, pasif yaratıklara dönüştürülmesini eleştirmiştir. Greer’a göre kadınlar, pasif cinsel bir role şartlanmış, bu da gerçek cinselliklerinin ve kişiliklerinin, daha aktif ve maceracı taraflarını bastırmalarıyla sonuçlanmıştır (Beauvoir, 1993: 25).

Kate Millett, ataerkilliğe “Sexual Politics” isimli eserinde geniş yer vermektedir. Ona göre ataerkillik “sosyal bir değişmez” olarak bütün siyasi, sosyal ve ekonomik yapılarla günümüze kadar taşınmıştır. Tarihsel ve geçici tüm toplumlardan temel dinlere kadar tarihsel ve toplumsal bütün aktörlerde varlığını köklü bir biçimde

hissettirmektedir. Ataerkil sistem ve toplum “şartlanma” ile kadın ve erkeğe özgü farklı rolleri bireylere aktarmaktadır.

Bu durum hem kızların hem de erkeklerin çok erken dönemlerden itibaren toplumsal cinsiyet rollerini kabul ettiklerini göstermiştir. Radikal feminist düşünceye göre erken yaşlardan itibaren kızlar ve erkekler çok belirgin bir toplumsal cinsiyet kimliğine kavuşmaktadırlar. Bu süreç önemli ölçüde, ataerkil toplum temeli kabul edildiği için olmakta ve büyük ölçüde aile içerisinde yaşanmaktadır. Kate Millet ise yapmış olduğu araştırmalarda bu sonuca ulaşmış, bu durumun değişmesi ve ataerkil yapının ortadan kalkması için mücadele etmiştir. “Bilinç Yükseltme” adını verdiği öneride hem kızlara hem de erkeklere küçük yaşlardan itibaren eşitlik kavramının bilgilendirilmesini ve kadının daha özgür bir dünyada yaşamasının önünün açılmasını istemektedir. Ona göre kadın özgürleşirse medeniyet özgürleşir ve toplumsal ilerleme sağlanır (Millet, 1973: 337).

6. İslami Feminizm ve Türkiye’deki Yansımaları

6.1. Osmanlı ve Türkiye’de Feminizm

Feminizmin Türkiye’deki yansımalarının tarihçesi ele alındığında sadece son dönem hareketlerden bahsedilemez. Özellikle modernleşme çabaları ve reformlar ile Osmanlı’nın son dönemi ve Cumhuriyet’in ilk dönemli oldukça hareketli geçmiştir. Bu durum Türkiye tarihi ile paralellik göstermektedir. Türkiye Cumhuriyeti’ni Osmanlı’nın devamı olarak nitelendirdiğimizde kadının yerini de bu açıdan ele almamız gerekmektedir. Bu yönü ile Türkiye’de kadının toplumsal hayattaki yeri ve hayata katılma evrelerini açıklayabilmek için Cumhuriyet öncesine de bakmamız gerekmektedir.

6.2. Osmanlı Dönemi Kadınlarının Toplumsal Hayata Katılması

Lale Devri (1718-1730) Osmanlı için son derece önemlidir. Gerek yenileşme hareketleri gerekse toplumda meydana gelmiş olan refah artışı kadın hareketleri konusunda da bu döneme bakmamız gerektiği gerçeğini ortaya çıkartmaktadır. İlber Ortaylı “*Osmanlı’da 18. Yüzyıl Düşünce Dünyasına Dair Notlar*” isimli eserinde Lale

Devri'ni değişme bilincinin başlangıcı olarak görür ve bu dönemin modernleşme açısından oldukça kritik olduğundan bahseder (Ortaylı, 2002: 37).

Bu dönem Osmanlı'nın batıya bakışının değiştığı, hatta daha doğru bir ifade ile dönüştüğü bir dönem olarak karşımıza çıkmaktadır. İlk olarak savaşlarda yenilgilerin başlaması ile birlikte askeri ve teknik anlamda batının üstünlüğünün fark edilmeye başlandığı dönem olmuş ve bunu düzeltebilmek adına belirli yenilikler yapma çabasına girişilmiştir. Fakat 19. yüzyılda sorunun bu kadar basit olmadığı ve sadece askeri anlamda değil, toplumun her alanında bir modernleşme olması gerektiğinin farkına varılmıştır. Önce Tanzimat (1839) ve ardından gelen Islahat (1856) fermanları ile batılı anlamda bir eğitim modeline geçme çabaları başlamıştır. Bu durum aynı zamanda Batılı gibi düşünen aydınların, Osmanlı yönetimine ortak olma isteklerini de kabartmıştır.

Bu duruma paralel olarak kadınlarda belirli alanlarda kendilerine haklar verilmesi konusunda ön plana çıkmaya başlamışlardır. "1843 yılında Tıbbiye mektebi içerisinde ebelik eğitimi ile başlayan süreçte kadınlar yavaş yavaş sosyal alanda yerlerini almaya başlamışlardır. 1847 yılında İrade-i Saniye'nin ismi anılan ve erkek kız ayırmadan her çocuğa eşit miras hakkı tanıyan kanun yayınlanmıştır. Osmanlı topraklarında kadınların köle ve cariye olarak alınıp satılmaları ise 1856 yılında yasaklanmıştır. 1858 yılında yayınlanan "Arazi Kanunnamesi"nde mirasın kız ve erkekler arasında eşit olarak paylaşılacağı hükmü yer almış ve kadınlar miras yoluyla mülkiyet hakkı kazanmıştır" (Arı, 2010: 151).

1869 yılında kadınlar için sürekli yayın yapan haftalık "Terakki-i Muhadderat" dergisi çıkartılmaya başlanmıştır. "Maarif-i Umumiye Nizamnamesi" ile ilk kez kızların eğitim alması yasal bir zorunluk haline getirilmiştir. 1870 yılında ise ilk kız öğretmen okulu "Dar-ül Muallimat" açılmış ve evliliklerin resmi memur önünde yapılma zorunluluğu getirilmiştir. Bu gelişmeler neticesinde giderek sosyal yaşamda yer alamaya başlayan kadınlar, ilk olarak 1897 yılında ücretli işçi olarak çalışmaya başlamıştır. 1913 yılında devlet memuru, 1922 yılında ise Tıp Fakültesine kayıt yaptırabilme olanağı elde etmişlerdir (Ereş, 2006: 40).

“Birçok tarihçi için Kanun-i Esasi’nin kabul edilmesinin siyasi yönleri kadar toplumsal hayatı derinden değiştiren yanları da mevcuttur. Bu dönemin diğer bir önemli özelliği kadın ve aile konularının da siyasi konular kadar ilgi görmesi ve tartışılmasıdır. Konu kadın hakları olunca 23 Temmuz 1908 tarihinde ilan edilen Kanun-i Esasi Cumhuriyetin ilanı kadar önem arz etmektedir. Cumhuriyet ile gerçekleşen birçok köklü değişimin temeli Kanun-i Esasiye dayanmakta ve yapılan değişimler 2. Meşrutiyet döneminde başlamaktadır. Kadınların kamusal hayata katılmaları ve batılı standartlarda yükseköğrenime geçmeleri gibi birçok uygulama II. Meşrutiyet döneminde hayata geçirilmiştir” (Toprak, 1992: 22).

Kadınlar uzun yıllar maruz kaldıkları toplumsal cinsiyet eşitsizliği kavramına rağmen yavaş yavaş belli haklar elde etmişler ve mevcut durumlarında her geçen gün bir iyileşme meydana getirmişlerdir. Bu süreçte kadın ve erkek arasında kurulan bu toplumsal ilişkinin yapısı devlet mekanizması tarafından belirlenmiştir. İlk olarak toplumsal alana çıkış yapmak olarak ele alınabilecek bu hareketin en büyük destekleyicileri ise “Kadınlar geleneğin prangalarından kurtulmalıdır” söyleminde bulunan Jön Türklerdir.

Özellikle dönemin getirdiği özgür ortamdan faydalanan birçok kadın derneği yavaş yavaş basın yoluyla haklılıklarını dile getirmeye başlamışlardır. Bu dönem çıkan bazı dergiler; Musavver Kadın, Kadın, Kadınlar Dünyası, Güzel Prenses, Seyyale, Hanımlar Alemi, Bilgi Yurdu Işığ ve Genç Kadın dergileridir. Özellikle dönemin öncü edebiyatçıları tarafından çıkartılan bu dergiler, kadınlara ulaşmaya başladıkça farkındalık yaratmış ve Cumhuriyete uzanan yolda Osmanlı toplumunda o zamana kadar süregelmiş olan kutsal algısını tartışmaya açmıştır. “Bunlar arasından “Hanımlara Mahsus Gazete” o dönemin kadınları açısından oldukça örgütleyici bir görev edinmiştir. Dönemin kadın hareketinin ilk yayın organı olarak 15 yıl boyunca 614 sayı çıkarılmıştır. Meşrutiyetin ilanı sonrası varlığını hissettiren öncü kadınlar arasında Fatma Aliye, Halide Edip gibi isimler yer almaktadır. Bunlar özellikle romanlarında öne çıkardıkları ideal modern kadın tiplerini ile o dönem orta sınıf kadınlarını değişim yönünde etkilemişlerdir (Uğurcan, 2002: 11).

6.3. Cumhuriyet Dönemi Kadınlarının Toplumsal Hayata Katılması

Cumhuriyet dönemine gelindiğinde ise kadınların konumuna ilişkin düzenlemeler Kemalist reformların bir parçası olarak yürütülmüştür. Bu düzenlemeler, ümmetçilikten ulus devlete geçiş aşamasındaki toplumun, yaşam tarzındaki dönüşümü açıkça ortaya koymaktadır.

Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte kadın hakları da şekil değiştirmiş ve reformların yapılmasının bir parçası olmaya başlamıştır. Ulus devlete geçiş ve kadınlara yönelik olarak yapılan modernleşme çabaları birbirleri ile paralellik göstermiştir. 29 Ekim 1923'te Cumhuriyetin ilanı ile birlikte kadınlar zaten yavaş yavaş çıkmış oldukları toplumsal hayata daha rahat bir şekilde çıkmaya başlamışlardır. Devlet bu amaçla yola çıkarak bir dizi yasal ve yapısal reformlar hazırlamış ve kızlarla erkeklere eşit şartlarda eğitim hakkı tanımıştır. Daha sonraki yıllarda bilim, adalet ve siyaset gibi birçok önemli alanda kayda değer aşamalar kaydedilmiştir (Doğramacı, 1993: 3).

Cumhuriyet sonrası 1924 yılında çıkartılan "Tevhid-i Tedrisat" kanunu tüm bu olumlu gelişmelerin önünü açmıştır. Daha önceden ikili şekilde eğitim alan kızlara ilkokulda karma eğitim ve öğrenimlerini tamamlama zorunluluğu getirilmiştir. Çocuklarını okula göndermeyen ailelerin cezalandırılması da devletin bu konuya ne kadar önem verdiğinin bir göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Eğitim alanından sonra diğer bir büyük yenilik ise Medeni Kanun'dur. 1926 yılında çıkartılan Medeni Kanun ile evlilik, boşanma, miras gibi birçok konuda kadınlara haklar tanınmıştır. Kadın erkek eşitliğinin bir nebze olsun sağlanmaya başlanıldığı bu dönemde, yapılan diğer bir gelişme ise modern toplumların bile ilerisinde yapılan bir düzenleme olarak karşımıza çıkmıştır. Dünya ölçeğinde seçme-seçilme hakkıyla ilgili gelişmelere bakıldığında, feminist akım etrafında bir araya gelen kadınların uğraşları birer ikişer ülkeler dahilinde yankısını bulmuştur. Böylelikle, Yeni Zelanda'nın ardından Avustralya, Finlandiya, Norveç, Danimarka, Kanada, Rusya gibi ülkeler arka arkaya kadınların seçme ve seçilme taleplerini kabul etmiştir. Bu ülkeleri, daha sonra Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere takip etmiştir (Kocatürk, 2007: 300).

“1930 yılında çıkarılan Belediye Yasası ile kadınlar ilk kez belediye seçimlerinde seçme ve seçilme hakkı, 1933 yılında Köy Kanunu’nda değişikliğe gidilerek köylerde muhtar olma ve belediye meclisine seçilme hakları kazanılmıştır. Son gelişme olarak 1934’te yapılan Anayasa değişikliğiyle de kadınlara seçme-seçilme ve milletvekilliği hakkı tanınmıştır. 1935’de TBMM 5. Dönem seçimleri sonucunda 17 kadın milletvekili ilk kez Meclis’e girerek o dönem için rekor sayılacak bir sonuca imza atmıştır. Nihayet tüm bu gelişmelerin bir sonucu olarak 1950 yılında, Mersin’den Müfide İlhan, ilk kadın belediye başkanı seçilerek Türk siyaset tarihine geçmiştir. Devamında ilk kadın bakan Türkan Akyol 1971 yılında göreve atanmıştır. 1989 yılında kadınlara da kaymakamlık yolu açılmış; 1991 yılında Lale Aytaman, Türkiye Cumhuriyeti tarihinde ilk kadın vali olarak Muğla’ya atanmıştır. Türkiye Cumhuriyeti tarihinde ilk kadın başbakan olan Tansu Çiller 1993 yılında hükümeti kurmuştur” (Tarihe Yön Veren Kadınlar, 2018).

Çalışan kadınların belki de en önemli sorunlarından biri olan doğum izni 1930’lu yıllarda elde edilmiştir. 1936 yılında İş Kanunu ile kadınların çalışma hayatında düzenlemeler yapılmış ve ILO sözleşmesi gereği kadınların maden, yeraltı gibi ağır şartlarda çalışmaları yasaklanmıştır. Yine 1946 yılında “Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konsey” çatısı altında kurulan Kadının Statüsü Komisyonuna katılımcı gönderilerek, kadın hakları konusunda devletin politikalarının ne kadar hassas olduğu bir kez daha ortaya çıkartılmıştır (Aslan, 2016: 40). 1990 yılında ise her dört yılda bir hazırlanacak olan kadının toplumsal konumunu yansıtan rapor ilk kez Birleşmiş Milletlere sunulmuştur. 1997, 2005 ve 2008 yıllarında da sunulan raporlar ile birlikte Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü kurularak konuya ne denli dikkat çekildiği gözler önüne serilmiştir. Aynı yıl Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı çerçevesinde ilk kez bir sektör olarak yer almıştır.

6.4. İslami Feminizm ve Türkiye’deki Yansımaları

İslam’da kadın en çok dikkat edilen konulardan birisidir. Özellikle Müslüman ilim adamlarının en çok dikkat ettiği konuların başında kadın ve kadın hakları gelmektedir. Genellikle araştırmalar ilim adamlarının kadın ve kadın haklarına bakışı iki farklı eğilime sahip olduklarını göstermektedir. Bunlardan ilki kadını en üst

mertebeye ulaştırıp kadınlara bütün hakların verildiği ve İşlam dünyası ile kadınlardan bir probleminin olmadığı bir bakış açısı iken, diğer Kuran'ı ataerkil Arap toplumunun önyargıları ile yansıtan ve kadınları ikinci sınıf bir konuma sokan bir düşünce olarak algılayanların tutumudur. İşlam ve feminizm konularının yan yana gelmesi bile kafalarda birçok kez soru işareti bırakmaya yetmiştir. Akla gelecek en önemli soru İşlami bir hareketin batı merkezli ortaya çıkan feminizm ile nasıl bir araya geleceğidir. Çünkü feminist düşünce batının ürünüdür ve seküler bir düşünce tarzıdır.

Fakat özellikle 1980 ve sonrasında başlayan ve etkisini halen sürdüren feminizm hareketinin son halkası olan nc Dünya Feminizmi ve batılı olmayan feminizm düşüncesi dünyada büyük tartışmalara neden olmaktadır. Uma Narayan, Kumari Jayawardena, Chandra Mohanty ve Jane L. Parpart gibi tanınmış feminist yazarlar batılı, beyaz ve orta sınıfa mensup kadınlardan ortaya çıkardığı feminizm ile bugünkü kadın haklarının birbirlerinden çok ayrı Şeyler olduğunu iddia etmektedirler. Özellikle bu feminist teoriye göre dünyadaki kadınlar tek bir sınıftır ve farklı ulusal bağlamda yaşayan kadınlar için kültürel, tarihi ve etnik gibi nedenlerden dolayı bir ayırım yapılamaz. Bu belirlenen durumlarında ötesinde batılı feminist yaklaşım batılı olmayan ama eşitlik, demokrasi ve insan hakları değerlerine ulaşmak için uğraş veren modern ve batılı kadından halen çok uzaktadır. Batılı olmayan kadın bu çağda dahi tekil ve monolitik tebaa Şeklinde algılanmaktadır (Aslan, 2016: 45).

Amina Wadud, İşlam konusunda uzman bir profesör olarak çalışmalar yapmış ve Virginia Commonwealth niversitesi'nde yapmış olduğu araştırmalarda İşlami Feminizm'in kökenini sorgulamıştır. Azza M. Karam'ın "Women, Islamisms and the State: Contemporary Feminisms in Egypt" adlı çalışmasında İşlami feminizm kavramının ilk kez geçtiğini belirtmektedir. Wadud yaptığı araştırmalarda İşlam'ın, aile ve toplum yaşamında ataerkil kalıpları ne çıkardıklarını kabul eder. Lakin söz konusu yapının kadınları aşağılayan ve baskı unsuru yaratan bir durum olmadığını belirtir. İşlami Feministlere göre Müslüman erkek, ailenin reisidir ama evde asla bir zorbalık yapmamalıdır. İşlam'a göre kadının gerçek doğasının ev hanımlığı ve çocuklara iyi bir anne olmak olduğu, diğer kalan tüm işlerin ise ikinci planda kaldığı fikri hâkimdir.

Wadud, yapmış olduğu araştırmalara İslam Feminizmi dışında bir tanımlama daha getirmiş ve daha detaylı bir kavram olan bu tanımlamaya Müslüman Feminist adını vermiştir. Wadud, erkek ve kadın arasında eşitliği yüceltmek ve ona göre yaşamı şekillendirmek yerine, İslam'ın bazı konularının tekrar yorumlanması gerektiğini savunmaktadır. Müslüman Feministlere göre İslam'da meydana gelmiş olan kadın düşmanlığı ve ataerkil düzen, daha çok cahiliye dönemi fikirleridir. Kuran bu toplumu tanımlamakta, ona işaret etmektedir: Bu yüzden Kuran'da, hiyerarşik bir sınıflandırma vardır ve bunu hayatımızda ve toplumsal düzende uygulayacağımız zaman, bunu hesaba katmalıyız.

Literatürde İslami feminizm tartışmaları başlıca iki yaklaşımı temel almaktadır. Bu yaklaşımlardan ilki Winter tarafından ortaya çıkartılan apolojist yaklaşım iken, diğeri ise tanrıbilim merkezli yaklaşımdır. Apolojist yaklaşıma göre kadın sorunlarının temeli özellikle Ortadoğu ve geri kalmış ölkelerde İslam veya dini baskılar değildir. Tam tersi bu görüşlerin erkek merkezci olarak yorumlanmasıdır. Apolojistler, Kuran temelinde konuya baktıklarında kadın ve erkeğin eşit olduklarını fakat bugün dahi birçok ölkede yorum farklarından dolayı erkeklerin kadınlardan üstün olduğu görüşünün hâkim olduğunu savunurlar. Erkekler tarafından erkekler lehine yorumlanan bu bakışın yanlış olduğunu savunmaktadırlar. Onlara göre Kuran feminist bir bakış açısı ile yorumlanabilir. Bu yaklaşım “İslam'ı modernite ile uzlaştırma çalışmalarının bir uzantısı olarak görülebilir. Dolayısıyla, bu yaklaşım hem modern hem de İslamcı bir yaklaşımdır. İdeolojik meşruiyetini İslami metinden aldığı için özcü olarak nitelendirilebilecekken İslam'ın özünde modernite ve kadının modern kavramsallaştırmalarıyla çatışmadığını savunduğundan modernisttir. İran'daki İslami feminizm de köklerini bu modernist/İslamcı yaklaşımda bulmaktadır. İran'daki İslami feminist yaklaşıma göre İslami bir toplumda kadının özgürleşmesi ancak İslam'ın doğru yorumuyla mümkündür. İslami feministler İran'da ayrımcılık temelinde inşa edilen İslami sistemde değişim talep etmekte, yasal ve sosyal olarak kadın-erkek eşitliğini savunmaktadırlar. İran'da kadın meselesine değinen pek çok yazar da bu İslami feminist bakış açısını olumlu bulmaktadırlar. Örneğin Afsaneh Najmabadi İran'daki İslami feminizmi “dini ve seküler feministler arasında diyalog başlatan bir reform hareketi” olarak tanımlamaktadır” (Afkhami, 1994: 5-6).

Diğer yaklaşım ise tanrıbilim merkezci bir yaklaşımdır. Bu yaklaşıma göre İslam baskıcı bir yapıdadır ve geri kalmış İslam ülkelerinde toplumsal sorunların büyük çoğunluğunun temelinde İslam yatmaktadır. Bu görüşü savunanlara göre İslam'ın kendisi ataerkil bir yapıdır. Ataerkil bir yapının sürdürüldüğü ve zemininin tamamının ataerkil bir şekilde düzenlendiği İslam, bu durumun ana nedeni olarak karşımıza çıkabilmektedir. Bu açıdan bakılırsa şeriat ile yönetilen birçok ülkede İslam ve feminizmin yan yana gelebilmeleri imkânsıza yakındır. Türkiye bu konuda belki de dünyadaki tek örnek ülke konumundayken, İran gibi bu tarz konulara daha kapalı olan birçok ülkede İslami feminizmin oluşması oldukça zordur (Mojab, 2005: 322).

Haideh Moghissi İran'da İslam'ın kişisel seçim meselesi değil, hukukî ve siyasî bir sistem olduğunu, dolayısıyla İslam'a bağlılığın bireysel seçimi ve kültürel çoğulculuğu gerektiren feminist kaygılar için bir yarar sağlamayacağını savunmaktadır. Aksine, İran'da var olduğu haliyle siyasal İslam kadınlar söz konusu olduğunda ataerkil ilişkileri güçlendirmeye devam etmektedir. Shahrzad Mojab'a göre ataerkil bir yapı içerisinde İslami feminizmin oluşması ve sürdürülmesi oldukça zordur. Çünkü siyasi sistem içerisinde eşitsiz cinsiyet ilişkilerini meşrulaştırmak ve ataerkil düzeni sorgulamak bir nevi düzene karşı koymak gibidir.

İslami feminist yaklaşıma göre batılı kadınlar doğudaki kadınlara göre birçok hakkı çok erken dönemlerde elde etmenin avantajı ile konuyu marjinal bir hale getirmişlerdir. Kuran'a göre kadın ve erkek arasında biyolojik farklılıklar vardır. İslamcı Feministlere göre, batılı kadınlar özgürlükler konusunda birçok kazanıma rağmen, cinselliklerine olan aşırı saplantıları nedeniyle, hala kurban durumundadırlar ve kendileri olma özgürlüğüne sahip değildirler. Sadece büyük ve güçlü moda endüstrisi ile değil, güzellik uğruna kendi içlerinde de yarışa girerek, kendilerinin en büyük düşmanı haline gelmişlerdir. Müslüman Feministlere göre, kadınların örtünmeleri, onlara vücutlarını hangi koşullarda kimlerin göreceğine karar verme özgürlüğünü vermektedir (Ali, 2008: 18).

Feminizm ve İslamcılık Göle'ye göre cinsellik ve din bağlamında ele alınmakla mahrem ve gizli olması gereken konular siyasetin içine sokulmaktadır. Feminist düşünceye sahip olan kişilerce dile getirilen kişisel olan aynı zamanda politiktir

düşüncesi, kadın ile erkek arasında var olan iktidar ilişkilerinden siyasi alana kadar birçok konuyu içine almaktadır. Feminist hareketi savunanlar aynı zaman da modern toplumların isteklerini de yerine getirmektedirler. Michel Foucault tarafından feminizm tanımı ise ilk Hıristiyan pratiklerinden kaynaklanan bir “hakikat” arayışı ve en mahrem tecrübeleri, arzuları, hastalıkları, uyumsuzlukları ve suçu “itiraf” etme isteğiyle açıklanmaktadır. Bu durumda feminizm, kamusal hayatta var olan açıklık ve ortaya çıkarma politikalarını güçlendirmekte ve özel iktidar ilişkilerini siyasal iktidar ilişkilerine dönüştürerek demokratik atmosferin genişlemesine katkıda bulunmaktadır (Göle, 2011: 57).

İslami feministlerin en çok dikkat çektiği konulardan bir tanesi kadın kimliğinin çocuk ve erkek kimliğinden bağımsız ele alınmamasıdır. Özellikle İslam dünyasında kadınlar kendilerine ait bir özel yaşam talep etmektedirler. İslam’ın korumacı ve kollayıcı tavrına karşı çıkmaktadırlar ki, onlara göre bu bakış açısı erkeklerin kendilerine sunmuş oldukları bir görüştür. Bu netice ile kendi yaşamlarında var olan toplumsal cinsiyet kavramının varlığının ne Batı medeniyetinin yaptırımlarından ne de kendi geleneklerinden dolayı meydana geldiğini savunurlar. Onlara göre bu durum tamamen Müslüman erkeklerin kadınlara bakış açısından kaynaklanmaktadır. Ayrıca İslamcı kadınlar hareketi, kendi yaşam deneyimlerinden yola çıkarak, toplumsal ilişki örüntülerini dönüştürme potansiyeli de taşımaktadırlar.

Türkiye’de ise durum biraz daha farklıdır. “Birinci dalga kadın hareketini destekleyici, liberal reformist nitelik taşıyan tüm bu gelişmelerin kaynağı niteliğindeki Kemalist zihniyet incelendiğinde, Kemalistlerin kadının toplumsal hayata katılımını çok önemseydiği; geleneksel rollerinin yanı sıra meslek kadını olarak toplumsal roller yüklenmesi konusunda oldukça ısrarcı davrandıkları görülmektedir. Kadına yönelik Osmanlıya dayanan bu eski tema, yeni Cumhuriyetin kadroları için kazanmak istedikleri medenî çehre ve modern devlet görüntüsü açısından çok önemli olmuştur. Önceki yaklaşımlardan farklı olarak, Kemalistlerin kültürel modelinde ilk kez açıkça kadının (kamusal) toplumsal görevleri ev içi geleneksel rollerinden daha üstün olarak değerlendirilmiştir” (Berktaş, 2012: 278).

“1980’li yıllara kadar devletin vermiş olduğu haklar sayesinde toplumsal alanda kendine yer bulan kadınlar, özellikle “1980 ve sonrasında başarılı çalışmalar sonucu eğitim, hukuk ve toplumsal alanda ilerleme ve güçlenme yaşamışlardır. “Birinci Dalga Feminist Hareket” olarak sınıflandırılan Osmanlı Kadın Hareketi’nin ardından, “yeniden uyanış” olarak tabir edilen ve 1980 kuşağında hüküm süren ikinci dalga feminist hareketi Türkiye tarih sahnesinde yerini almıştır. Öncü Feminist kadrolarca 1982’de YAZKO tarafından Kadın Sorunları Sempozyumu düzenlenmiş, 1983’te Somut Dergisi’nde feminist kadın sayfası yayınlanmış, 1984’te ilk feminist örgüt olan Kadın Çevresi kitap kulübü gibi küçük gruplar oluşturulmuştur. 1986 yılında ise Türkiye, Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türü Ayırıcılığın Önlenmesi Sözleşmesinin (CEDAW) taraflarından biri olmuştur” (Aslan, 2016: 51).

Özellikle 90’lı yıllarda Kürt kadınlarının feminist hareket ile irtibata geçip kendi kimlikleri üzerinde siyaset yapmaları ve bunu feminizm adı altında gerçekleştirmeleri konuyu hem siyasallaştırmış hem de birçok konuda haksız duruma düşürmüştür. Diğer taraftan eşcinsel haklar için mücadele veren feminist örgütler zamanla toplumun her kesimi ile etkileşime girmeye başlamışlardır. Tüm bu yelpaze içinde Müslüman kadınların hakları konusunda da harekete geçmişlerdir. Türkiye’de yeni yeni ortaya çıkmaya başlayan İslami Feminizm hareketi bu iki unsurun etkileşimi sonucu ortaya çıkmıştır. Özellikle Sri Lanka, Nepal, Hindistan gibi dünya örneklerinde de görüleceği üzere toplumda var olan seçkinci-tahakkümcü devlet politikalarına karşı çıkarak bir duruş sergileme yoluna gitmişlerdir. İnançlar ile kadınların ezilmişliği arasında bir tezat olmadığı konusunda toplumu ikna etme çabasına düşmüşlerdir (Çağlayan, 2007: 228). Diğer bir ifade ile İslami Feministler hem geleneksel ataerkil yapı hem de modern gerçekler ile yüzleşme yoluna giderek konuyu bir bütün olarak ele almışlardır. Temel amaç, çoğu zaman Kuran’ın farklı yorumlamalarından kaynaklanan kadınlar üzerindeki olumsuz algının düzeltilmesi olmuştur. En büyük argümanları ise Kuran’ın eşitlikçi yapısıdır. Onlara göre bu yapı zamanla daha ataerkil bir yapıya dönüştürülmeye çalışılmıştır. Hadislerin yeniden gözden geçirilmesi isteği ve kadınların erkekler ile aynı kamusal alanda eşit bir katılım sağlayabileceğinin topluma anlatılması gerekliliği gibi istekleri bulunmaktadır. Kadınların sosyal ve

siyasal yönlerini geliştirmek adına seküler feministler ile ortak noktada buluşmuşlardır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TOPLUMSAL CİNSİYET VE DİN

Tarih boyunca, hemen hemen her toplum dini ön planda tutmuştur. Geçmişten günümüze sayısız din olduğu göz önüne alınırsa, dinlerin kadına bakışı ile ilgili anlatılacak birçok konu olduğu bilinmektedir. Fakat bunların hepsini incelemek imkânsıza yakındır. Bu nedenle çalışmamızın bu bölümünde konunun daha detaylı bir şekilde açıklanabilmesi için ilkel dinler haricinde kalan semavi dinlerin kadına bakışını ve toplumsal cinsiyet ile ilişkisini daha detaylı ele almaya çalışacağız (Gürhan, 2010: 63).

1. Dinlerin Toplumsal Cinsiyete Etkisi

Din hem kolektif hem de bireysel olarak insan hayatında son derece önemli bir yer edinen bir olgudur. Din aslında insanın belli türden davranışlarını ihtiva eden bir yapı değildir. En başından beri insanın yapmış oldukları eylemlerin tamamı ile bir şekilde ilişkili bir yapıdır. Din insanlığın en eski ve en derinden hissedilen, olgularından biridir. Bunun yanı sıra en etkili güçlerden biri haline gelmiş olan din, toplumların yaşayışında ve insan hayatında son derece önemli bir kurum olarak hemen hemen der dönemde düşünürlerin ve sosyal bilimcilerin ilgi odağı haline gelmiştir (Gürhan, 2010: 61).

Toplum hayatının vazgeçilmez odak noktalarından biri olan, ikili ilişkilerin yerine getirilmesinde en önemli rollerden birisi dindir. Ölüm, doğum, evlenme, vergi ve benzeri birçok konu ise içinde bulunulan topluma ve toplumda yaygın olan dine göre değişkenlik arz etmektedir. Sadece bununla kalmayıp, sosyal ve siyasal hizmetleri yerine getirirken de din belirleyici bir faktördür. Yoksullara yardım, eğitim ve sağlık hizmetlerinin nasıl olması gerektiği konusu gibi birçok konu, seçilen dine göre değişkenlik göstermektedir. Bu da açıkça göstermektedir ki toplumda var olan toplumsal cinsiyetin oluşmasında da dinin rolü oldukça fazladır (Okumuş, 2003: 69).

Dinin, daha önce belirttiğimiz işlevlerinin yanı sıra en dikkat çeken özelliği ise meşrulaştırma işlevidir. Hem yönetenler hem de toplumlar tarafından belki de en fazla

kullanılan, suistimale en açık olan özelliği ve işlevi bu meşrulaştırma özelliğidir. Dinin var olan bu meşrulaştırıcı gücü bireylere, yaptıkları hareketlerde kendini haklı gösterme imkânı tanımaktadır. Bireyler bir nevi kendi iç dünyasını rahatlatmaktadır. Sosyal hayatta ise dinin var olan bu meşrulaştırıcı gücü daha çok insanlar arası ilişkilerde, kurumsal yapıda ve grupların kendi aralarında ki ilişkilerde görülmektedir (Okumuş, 2003: 80). Bu açıdan bakıldığında toplumlarda zaten var olan toplumsal cinsiyet olgusu din ile meşrulaşmakta ve çoğu zaman dinin buyruğu gibi gösterilmektedir. Böylelikle din ve kültür adına yapılan bu uygulamalar kadınları ikinci plana itmektedir. Aile içi ilişkilerde eşitlik sağlanamamakta ve daha da kötüsü kadınların bu durumunu düzeltebilecek olan eylemlerinin ve yeniden yapılanmalarının önüne geçilmektedir. Din, çoğu zaman kadın haklarının inkârı için gerekçe olarak gösterilebilmektedir (Berktaş, 2006: 63).

Dinler ve bu inanişe yön veren doktrinler tarih boyunca kendisine şekil veren bir dönüşüm içerisinde olmuşlardır. Bu doktrinler toplumsal ve siyasi olaylardan çok çabuk etkilenmektedirler. Diğer taraftan bu bakış açıları zaman zaman olumlu anlamda değişikliklere uğrayabilir. Toplumsal cinsiyet açısından konu ele alındığında olgunun dinlere göre nasıl farklı bir hal aldığını ve cinsiyetler arasında olan iktidar ilişkilerinin oluşmasında dinin nasıl bir etkisinin olduğunu görmek oldukça önemlidir. Özellikle de kadına yönelik cinsiyete dayalı ayrımcılığın dini metinler üzerinde hareketle ele alındığı ve bu şekilde erkek egemen yapının kendi düşüncelerini meşrulaştırdığını iyi kavrayabilmek son derece önemlidir (Gürhan, 2010: 63).

2. Dinlerde Kadının Toplumsal Hayattaki Yeri

Her toplumun bir dini görüşü olduğu gibi bu dini görüşün de kadın ve kadın haklarına bakışı mevcuttur. İlk çağlardan itibaren kadına bakış kimi toplumlarda çok özel bir alan olmuşken kimi toplumlarda ise bulunulan iklime ve çevreye göre değişiklik göstermiştir.

Totemizm gibi genellikle bir hayvan, bitki veya nesneye kutsallık veren ilkel dinlerde kadının önemli bir yeri vardır. Kadının rahmindeki bebeğe totemin geçtiği inanıldığından dolayı kadınlarda totem sayılmaktadır.

Hindistan'da ortaya çıkan Hinduizm'de ise kadına karşı şiddet, baskı ve her türlü kötü davranışın doğal karşılandığı görülmektedir. Bu sebepten dolayı Hindular kadınlara zulmetmeyi, onları aşağılamayı bir ibadet olarak görürler. Kadınların mülk edinme hakları yoktur. Kadının sosyal hayatta asla yeri yoktur. Para kazanabilir fakat kazandığı parayı eşine veya babasına vermek zorundadır.

Hinduizm kız çocuklarının evlenmesi konusunda belirli bir kısıtlamaya gitmezken, kız çocuklarının 7 veya 8 yaşında evlenebileceğini söyler. Her ne kadar günümüz toplumlarında çok da mantıklı gelmese de 8 yaşında bir kız çocuğunun eş olabileceği düşüncesi vardır. Boşanma hakkı ise sadece erkektedir. Kadın ne olursa olsun, şiddete de maruz kalsa, zulme ya da baskıya da maruz kalsa eşinden boşanamaz. Kutsal Kitaplarında bu durum "...Eğer kocasının herhangi bir özel yönü yoksa bile, onu kendi tanrısı gibi saymalıdır." Şeklinde birçok dine ve inanişe göre sapkın olabilecek bir emirle hükme bağlanmaktadır (Gürhan, 2010: 64).

Budizmin ise biraz daha felsefi bir bakış açısı olmasına rağmen kadına bakış konusunda Hinduizm'e benzemektedir. Hatta kutsal metinlerinde bu durum "*Kadınlara, zavallı yaratıklar... Kadınlara nankördür, haindir. Bütün kadınlara aşağılıktır...*" gibi cümlelerle ifade edilmektedir. Hatta Buda'nın "Kadın aramıza girdikten sonra bu dinin (Budizm) uzun yaşayabileceğini sanmıyorum" söylemi temel öğreti durumundadır (Gürhan,2010: 65).

Çin'de ise eskiden kadın kocanın kölesi sayılır ve kocası ve çocukları ile yemeğe oturamazdı. Ayakta bekler ve onlara hizmet ederdi. Japon dinlerinden Konfüçyünizm'de ise kadın erkeğe her zaman saygı duymalı ve ona boyun eğmelidir. Bir kadının evlenmemesi hatta erkek evlat vermemesi bile çok büyük günah sayılmaktaydı. Bunun en önemli nedeni ise erkek evladın ata ruhlarına ibadete devam edebilme yeteneğine sahip olması olarak gösterilmekteydi (Felicien, 1994: 78).

Özellikle batı tarihinde uygarlığın doğduğu yer olarak kabul gören Yunan halklarında da kadına bakış pek farklı değildir. Köleler ile bir tutulan kadına kocası istediği şiddeti uygulayabilir veya karısını başka bir adama armağan edebilir. Tüm miras erkek çocuğun hakkı olarak görülür ve kadına bir şey bırakılmazdı. Bir erkeği

en çok kızdırabilecek ifade kendisine kadın diye söz edilmesiydi. Tüm bunların yanın da kadın tüm kötülüklerin kaynağı olarak kabul edilmekteydi (Berktay, 2006: 106).

Dünyanın çeşitli yerlerinden çeşitli kültürde dahi kadınlara bakış açılarının birbirine benzer bir yapıda olduğu görülmektedir. Dünya kültürel mirasının birbiri ile etkileşim halinde olduğunu da göz önüne alındığında sadece dinin değil toplumların birbiri ile olan etkileşimleri de kadına bakışı etkilemiştir. Konu semavi dinler açısından ele alınacak olursa Yahudilik ile başlamak yerinde olacaktır.

2.1. Yahudilik'te Kadın ve Toplumsal Cinsiyet

Yahudilikte günlük, haftalık, yıllık ibadetlerle birlikte her cuma günü ağlama duvarı önünde yapılan dualar ve kurban ibadetleri bulunmaktadır. Yahudi dini mensupları sabah, öğlen ve akşam olmak üzere namaz adı verilen ferdi veya toplu ibadetler gerçekleştirmektedir. Kadınlar cemaate dâhil edilmezler. İbadet edilen mabede gelmeleri halinde ayrı bir bölümde başları örtülü sadece duayı takip edebilirler. Tevrat kadını tarif ederken, şehvet veren, erkeği yok eden ve erkeğe eşlik eden sinsi kimse olarak tanımlamaktadır (Topcan, 2010: 13).

Tevrat'ta kadına ailede ve toplumda olmak üzere 2 farklı bakış açısı olduğu görülmektedir. Bunun Tevrat'ın bozulmuş olmasından dolayı olduğu düşünülmektedir. Tevrat'ta kadının durumuna yüzeysel olarak değinilmiştir. Kadının yaratılış hikâyesi, şeytanın Hz. Âdem'i yanıltarak günah işlemesine sebep olması ve Allah'ın onu cezalandırması ile başlamaktadır. Tevrat erkeğin kendini şeytana karşı koruması gerektiğini söylemektedir. Tevrat'ta aynı zamanda ailede saygı konusu da düzenlenmiş ve kadın ailede anne olarak konumlanmış ve onurlandırılmıştır. İslam'ın aksine Yahudilikte, babanın konumu anneye göre daha mükemmeldir. "Aile de baba, anne ile kıyaslandığında daha saygındır. Aile de babanın anneye göre saygıda önceliği vardır ve çocuklar babadan çekinirler bu bakışa rağmen tasavvura göre, kadın hayatın her alanında erkeğin boyunduruğunda olmalı ve ona itaat etmelidir. Tevrat'ta yer alan genel duruma göre erkek kendi evinde sınırsız güce sahiptir. Bu durum Yahudi bilim adamlarının geçmişte yaptığı çalışmalarda da yer almıştır (Baseri, 2014: 185).

Kadının toplumsal yerini belirleyen diğer bir gösterge ise çocuk doğurma, özellikle de erkek çocuk doğurma durumudur. En iyi İsrail kadınları kocalarının neslini devam ettirenlerdir. Bu nedenle onlar için en büyük acı kısırlıktır. Oğlu olmayan kişinin adı kendi kavminden silineceği düşüncesinin hâkim olmasından dolayı kadınların bu duruma düşmesi felaket olarak algılanmaktadır. “Çocuksuz kadın meyvesiz ağaçtır.” görüşü, kadını kendi varlığı olarak işlevsiz ve değersiz kılmış ve kadını erkeğin durumuna göre konumlandırmıştır. Dolayısıyla ötekileştirilen kadın onlar için öz varlığı ile bir özne olamamış, erkeğe göre değer bulan bir nesne olarak kız ve daha sonra da eş olarak yer edinmiştir.

Din temelli oluşturulan bu yönlendirmenin bir sonucu olarak kadın her zaman eğitimden mahrum kalmıştır. Tora olarak bahsedilen ve babanın oğluna vermekle yükümlü olduğu eğitim kız çocuklarına verilmezdi. Kadınlar eğitim almamalı ve erkeğe hizmet etmek için var olmalıydı. Atasözlerine kadar sirayet eden bu düşünce yapısına göre: “Erkek evlat büyüten altın dokur, kız çocuk büyüten dertleri ipe dizer...” denilerek erkek her zaman ön plana ıkartılmaktaydı.

Kutsal metinlerin sonradan yazılmış olması ve Hahamlık Yahudiliğinin n plana çıkması kadını toplumsal hayattan izole etmiştir. O dönemde Grek ve Roma kültürlerinin baskın olması ve ataerkil anlayışın dini bir kimliği yansıtmaması nedeniyle Grek kadının yaşamını aynen yansıttığını ileri sürer. Tarihi araştırmalar Yahudilerin Greko-Roman dönemin dini ve toplumsal yapılarından oldukça etkilendiğini ortaya koymaktadır. Erkek merkezli yapıyı ortaya çıkaran en önemli veriye Yahudilerin halen ayinlerinde okudukları duadır. "Beni kadın yaratmayan Ulu Tanrıya bizlerin ve bütün dünyanın Yüce efendisine şükürler olsun (Birnbaur, 1949: 6).

19. yüzyıla kadar Talmud görüşü özellikle Yahudi kültüründe hâkim olmuştur. Özgürlükçü fikirler Avrupalı Yahudileri etkilemeye başladığında, Yahudi orta ağ mistik eğilimi olarak bilinen Kabbalah ise kadınlığın hikmet sahibi olduğunu vurgulamıştır. Modern ağın gelişi ile birlikte Yahudilikte de pek çok değişiklikler olmuştur. Batıda kadınlar kamusal ve özel alanda genişletilmiş haklarından istifade etmeye başlamasıyla birlikte Yahudi kadınları ilk kez seküler üniversitelere girebilmiş, ulaşılmaz kutsal Yahudi metinlerine erişebilmişlerdir. Sonuçta artan katılım yeni

toplumsal cinsiyet ve din anlayışını da beraberinde getirmiştir ve Yahudi yaşamının iki temel alanını etkilemiştir. Bu alanlar;

- Din Kuralları ve Pratikleri,
- Toplumsal Organizasyonlar ve Sinagog Başkanlığı'dır.

Günümüzde ise Feministler, Yahudi geleneklerini bugünkü kadının yaşam koşullarına daha uygun hale getirmeye çalışmaktadırlar. Örneğin, kadının Yahudi toplumunda görünür kılınabilmesi için Tevrat'ın yeniden ele alınmasını vurgulayan Judith Plaskow, gibi aktivistler Yahudi feminizmine getirilmesi gerektiğini savunmaktadır. Rabbi Julia Neuberger ise "Women in Judaism" adlı çalışmasında kadınların kamusal din yaşamında daha katılımcı olmaları gerektiğinin önemini belirtir ve Yahudiliğin kadına karşı tutumunu, kadınların yetersizlikleri ve düşük yasal statülerine vurgu yapar (Topcan, 2010: 35).

2.2. Hristiyanlık 'ta Kadın ve Toplumsal Cinsiyet

Yahudilik inancının devamı olarak ifade edilen Hristiyan inancında, kadın konusu Yahudiliğin tam tersi bir görüşe sahiptir. Yahudiler için mümkün olduğunca erkek evlenip nesil yetiştirmek dini bir görev iken Hristiyanlıkta bu şekilde bir zorunluluktan bahsedilmez. Yine de Yahudilikte kadın için olan tutum ve inançlar Hristiyanlık dünyasını da etkilemiştir. Kadının hukuku, dinde iyi durumda değildi. Aziz Paul, İlk Ahit'te yazılmış bir mektupta; "Erkek kadının değil, fakat kadın erkeğindir, kadın erkek için yaratıldı, fakat erkek kadın için yaratılmadı" görüşü hâkimdir.

"Kadını aşağılama geleneğinin Hristiyanlıkta daha da güçlendiğini görüyoruz. Çünkü Hristiyanlıkta büyük önem taşıyan "İlk Günah" Hristiyanlık dininin sahip olduğu kadına bakış açısının da temelini oluşturmaktadır. Kadın haram meyveyi Adem'e yedirerek cennetten kovulmasına ve böylece insan neslinin günahkâr olmasına neden olmuştur. Kadının gebelik süresi, doğum ağrıları, karı-koca ilişkisindeki baskı, ezme ezilme durumları, insanın geçimini sağlamak için toprakla uğraşma, aşırı emek tüketme zorunluluğu, kıtlık, açlık, sıkıntı, geçim darlığı gibi pek çok olay yani insanın alınyazısı, Tanrı'nın Âdem-Havva çiftinin suç işlemelerine

kızarak düzenlediğine inanılmıştır. Hristiyanlıkta kadının kötülüğü, şeytana uymayı ve ayartıcılığı temsil etmektedir. Bu İncil'de şu şekilde belirtilmiştir: Fakat kadının öğretmesine ve erkeğe hâkim olmasına izin vermem. Çünkü önce Adem, sonra Havva yaratıldı. Ve Âdem aldanmadı, fakat kadın aldanarak suça düştü; fakat iman ve sevgi ve takdiste vakar ile dururlarsa çocuk doğurması ile kurtulacaktır” (Gürhan, 2010: 67).

Coğrafi konum itibariyle Yahudiliğin devamı olan Hristiyanlık özellikle de Greko-Roman ve Helenistik dinlerinin de tesirinde kalmıştır. İncil'de tıpkı Tevrat gibi daha sonradan yazıldığından kadına bakışta dönemin olaylarıyla ve geçmiş yaşananlarla birlikte ele alınmış ve durumlardan etkilenmiştir. Yahudilik inancı gibi Hristiyanlık inancı da ilk dönemlerde kadınlara karşı negatif bir bakış söz konusu değilken zamanla bu düşünce ve bakışın geliştiği görülmektedir. Kültür olarak Yahudilik ile benzerlik taşıyan ve Helen-Roma medeniyetinden etkilenen Hristiyanlık kadın ve kadına bakışı da bu açıdan yorumlamıştır. Birçok görüşe göre oldukça uzun yıllar baskı altında yaşamaları ve kutsal metinlerin uzun yıllar sonra yazılmış olması bu düşünce tarzının değişmiş olabileceğini göstermektedir. Hz. İsa'dan çok sonra kadın hakkında yerleşmiş bu inancı şu ifadelerde açıkça görebiliyoruz; “*Kadının öğretmesine, erkeğe egemen olmasına izin vermiyorum; sakın olsun. Çünkü önce Adem, sonra Havva yaratıldı; aldatılan da Adem değildi, kadın aldatıp suç işledi*” (Kaval, 2016: 310).

Kadın bu bakış açısı ile ele alındığında kadın belli kalıpların içine sokulmaya çalışılmıştır. Kadın erkekten üstün olmamalıdır. Kadın bilgi edinme ve onu öğretme iddiasında bulunmamalıdır. En önemli görevi ise çocuk doğurmak ve erkeğe itaat etmektir. Uzun yıllar boyunca kadın ayıplı ve kabahatli görünmüştür. Bu nedenle kilise papazları evliliği kötölemişlerdir. Saint Paul kadınlara silik kişiliği ve ağırbaşlılığı öğütler gerek Tevrat'a gerek İncil'e dayanarak kadının erkeğe bağlı olması ilkesini koyar: “*Erkek kadından değil, kadın erkekten doğmuştur; erkek kadın için değil, kadın erkek için yaratılmıştır.*” der (Beauvoir, 1993: 93).

Diğer bir Yahudi geleneğinden gelen Pavlus ise Roma döneminde yaşamış olması ve coğrafi konumu itibariyle kadın hakkında ki düşüncelerin bu şekilde olması normal karşılanabilir. Pavlus diğer kiliselerin aksine kadınları oldukça kötölemiş ve

kadınları melekleri bile baştan çıkarabilecek bir yapıya sahip olduklarını savunmuştur. İlk dönemlerde kadınlara kötü sözlerde bulunmamış olması ve sonradan bu görüşlerini değiştirmesi ise görmüş olduğu baskının sonucu olarak yorumlanmıştır. Bu dönüşüm Augustinus zamanında kadın düşmanı bir görüş haline gelmiştir. *“Bu dönemde kadının dinen menfi bir konumda bulunmasının dışında hiçbir hakkı ve statüsü yoktu. Toplumsal alanda hiçbir etkisi olmayan kadın ekonomik olarak da yetkisizdi. Örneğin evlenmeden önce sahip olduğu bütün mal varlığı ve mirası evlendiği erkeğin uhdesine geçerdi”* (Yağmurlu, 1984: 32).

Hristiyanlıkta erkek egemenliği ön plandadır. Bu konuyla ilgili İncil’den çeşitli örnekler verilebilir. Birkaç örnek vermek gerekirse;

- Kadınlar toplantılarda konuşmamalıdır. Kadınlar toplantılarda sessiz kalsın. Konuşmalarına izin yoktur. Kutsal Yasa'nın belirttiği gibi, uysal olsunlar
- Erkek kadın için değil, kadın erkek için yaratıldı.
- Kocalarınıza bağımlı olun. Ey kadınlar! Rabbe bağımlı olduğunuz gibi, kocalarınıza bağımlı olun
- Kadın erkeğin altında ikinci derecededir. Çünkü önce Adem, sonra Havva yaratıldı. Aldatılan da Adem değil, kadın aldatılıp suç işledi. Bu bakımdan yöneten, kadın değil erkek olmalıdır (Gürhan, 2010: 68).

Çok değil iki yüz yıl öncesinde dahi halen kadınların kötü ruh taşıdıklarına inanılıyordu. Cadı olarak nitelenen kadınlar öldürülüyor ve Aziz Sustam ve taraftarlarınca Hz. Meryem hariç tüm kadınlar şeytan ilan ediliyordu. Kadınların ahlaksız olduğu ve erkekleri kandırmak için gönderilmiş oldukları tartışmalara konu olan bir olgu olarak karşımıza çıkmaktaydı. Bu tartışmaların sonucunda bile kadınların insan olup olmadığı karara bağlanamazken erkeğe hizmet için yaratılmış oldukları karara bağlanmaktaydı (Karabiber, 2000: 16).

Tıpkı Yahudilikte olduğu gibi Hristiyanlık’ta da aydınlanma çağı ile birlikte tüm insanların eşit olduğu görüşü gür bir şekilde dillendirilmeye başlanmıştır. Bunun neticesinde kadınların görev ve sorumluluklarını kadın düşüncesi ile yorumlayarak, kadın hakkında dinde bulunan ön yargılar ortaya çıkartılmıştır. Günümüzde ise

kadınların problemleri genel olarak fiziki şiddet ve psikolojik baskıya maruz kalmak, eğitim öğretim hakkından yoksunluk veya ikinci planda bırakılmak yer almaktadır. Hristiyanlıkta özellikle kadınlara yönelik olarak miras hukuku, eş seçme, evlilik, boşanma ve diğer temel medeni haklarının tanınmaması, çalışma hayatında negatif ayrımcılığa maruz kalmaları gibi sorunların var olması günümüzde hala tartışılan konu başlıklarındandır.

Görüldüğü gibi ilkel dinler ve tek tanrılı dinlerde kadının konumu farklılık göstermektedir. Ancak genel olarak bakıldığında kadınlar aşağılanmakta, temel işlevlerinin doğurganlık ve erkeğe eşlik olduğu belirtilmektedir.

2.3. İslamiyet'te Kadın ve Toplumsal Cinsiyet

Modern dünyada her toplumun kendi değer yargıları ve kendi içsel çatışmaları olması çok doğaldır. Bu durum ile beraber kadın hakları konusu da diğer değer yargıları gibi çeşitlilik gösterebilmektedir. Fakat konu kültürel ve sosyal boyutta ele alındığından çok daha geniş bir yapıya sahiptir. Kadın ve kadına bakış sadece kadın hakları olarak değil insani bir boyut katılarak evrensel bir bakış açısı ile dile getirilmelidir.

“Kur'an insana kadın ya da erkek bu fark gözetmeyen bakışının da ötesinde mümin kadınlara örnek ya da ibret olsun diye pek çok kadından bahsetmektedir. Bunun yanı sıra Cahiliye devrinde kız çocuklarının diri diri toprağa gömülmesini eleştirmiş, bu tarz bedevince adetlerin ortadan kaldırılması için de Peygamber çaba harcamıştır. Tüm bu bilgilerin tartışılıyor olmasının iki ana sebebi vardır. Birincisi dinin toplumda zihniyet belirleyici unsur olması ve ikincisi de son yirmi yıllık süreçte toplumun genelinde var olan belirgin dindarlaşma eğiliminde Kur'an'ın kadına ilişkin hüküm ve yorumlarının sürekli tartışma konusu yapılmış olmasıdır” (Öztürk, 2014: 25-28).

Müslüman kadınlar tarih içinde üç sosyal rol ve kimlikle yaşamışlardır. İlk olarak, Hz. Aişe ve Rabiätü'l Adeviyye'nin teşkil ettikleri ve adeta yaşamın tadını ilimde ve irfanda bulmuş olan Müslüman bilgelerin teşkil ettiği Müslüman kadın grubudur. Bilhassa tasavvufa intisap edip hayatlarını birer mutasavvife olarak

sürdürmeyi tercih edenler bu bilge kadınlar arasında ilk sırayı teşkil etmişlerdir. İkinci bir grup olarak Müslüman kadınlar en çok anne olarak sosyal hayatta yer alabilmişlerdir. Ancak belki bir üçüncü sınıf olarak, sayıları genele göre oldukça azınlık olmakla beraber, Müslüman yönetici kadınları da İslam tarihindeki kadınlara ekleyebiliriz (Öztürk, 2014: 31).

Yahudilik ve Hristiyanlıkta olduğu gibi İslam'da içerisinde bulunduğu toplumun yapısında bozulmalar meydana geldiği ve olumsuzlukların sıradanlaştığı zaman ortaya çıkmıştır. Semavi dinlerin aynı şekilde ortaya çıkması da ilahi plan dâhilinde olduğunun ve toplumsal yapıda bir bozulma meydana gelmiş olduğunun göstergesidir. Cahiliye dönemi Arap toplumuna baktığımızda da bu durumun benzeri görülmektedir. İnsani değerlerin oldukça yıpranmış olduğunu, kız çocuklarının diri diri toprağa gömülmesinin bir gelenek olarak görülmesinin doğal karşılandığından anlayabiliriz. Her konuda hakikat ölçüsü ile hükmeden İslam, toplumsal hayatın en önemli paydaşı olan kadını en başta yani doğduğu anda koruma altına alarak kısa sürede dünya tarihinde görülmemiş bir hızla gelişen ve değer üreten bir medeniyet haline getirecektir. Nahl suresinde kız çocukları ile erkek çocukları arasında bir ayrım yapılmamasını (Nahl, 16/56-59) bildiren Kuran onların hakir görülmesini de yasaklamıştır. (En'âm, 6/151; İsrâ, 17/31).

Toplumda çoğu zaman kabul gören;

- “Kadın kocasına her şartta itaat etmelidir.”
- “Dindar erkekler kadına şiddete daha fazla eğilimlidir.”
- “Şiddet genlerimizde vardır.”
- “Erkeği şiddete kadın tahrik eder.”
- “Kadına şiddet haklı bir gerekçesi varsa kabul edilebilir.”
- “Evin reisi erkek olduğu için gerektiğinde kadına şiddet uygulayabilir.”

gibi genellemeler hem toplumsal cinsiyet bakımından hem de uluslararası olan kadın hakları açısından asla kabul edilemez. Zaten geçmişten gelen ve halen çoğu ülkede var olan bu çatışma ortamına bir de Arap-İslam toplumuna has olan bir boyutunu da

ekleyebiliriz. Konu kimi zaman dini kimi zaman ise geleneksel olarak ele alındığında modern bakış açısında olan kadın hakları ile çatışma yaşanabilmektedir.

Kur'an-ı Kerim ve İslam'la ilgili anlatılanların ve bilinenlerin çoğu yanlışın aksine, Kur'an'daki kurallar kadının etrafına bir siper örerek, haklarının çiğnenmesine engel olmaktadır. Dünyadaki pek çok bilim adamı ve uzman, Kur'an'ın yaratılış onuru ile kadın ve erkeğin doğasıyla ilgili yargıların nasıl olduğu konusunda çeşitli araştırmalar yapmışlardır. Kur'an'ın emirleriyle kızlar canlı olarak gömülme kurtulan kadınlar erkekler ile eşit hukuki ve mali özerkliğe sahiptir. Kadın cahiliye devrinde olmayan birçok hakka Kuran'ı Kerim sayesinde ulaştı. Veraset almak ve kendi İşletmesini kurabilme hakkına sahip oldu. Kadınlar, evin içinde bir ev eşyasıdır inancı Kur'an sayesinde kaldırıldı ve Kur'an'ın emirleri her zaman kadının mutluluğunu destekledi" (Baseri, 2014: 124).

- Kadının Mahremiyetini Savunma

Kutsal kitap Kur'an, kadınlara iftira atanların cezalandırmasını karar verdi, "Namuslu kadınlara zina isnat edip sonra da dört şahit getiremeyenlere seksen değnek vurun. Artık onların şahitliğini asla kabul etmeyin. İşte bunlar fâsık kimselerdir." (Nur, 24/4).

- Kadın Haklarının Savunulması

Aile ve toplumda kadınların erkeklere karşı haklarını savunmak adına konuşmayı emrederken, kadınların gerçek durumunu ortaya çıkarmayı hedeflemiştir. Bu kadınların hukuki eşitliğe sahip olduklarını ve bu eşitliği herkesin konuşması gerektiği olarak algılanması gerekmektedir. Asla kadın ve erkek arasında ayrımcılığı tanımlamamıştır, Mükemmellik ve erdemlilik kriteri önemlidir. "Ey insanlar! Şüphesiz Allah katında en değerli olanınız, O'na karşı gelmekten en çok sakınanınızdır. Şüphesiz Allah hakkıyla bilendir, hakkıyla haberdar olandır." (Hucurat, 49/13).

- Kadın ve Erkek Suç ve Cezada Eşittir

Kur'an-ı Kerim, ceza olarak intikam, kefarete ve ceza (Hadd) gibi cezalandırma yöntemlerini kullanır. Erkek ve kadın arasında benzer ve standart hükümler kabul edilir; Örneğin, “Zina eden kadın ve zina eden erkekten her birine yüzer değnek vurun. Allah'a ve ahiret gününe inanıyorsanız, Allah'ın dini(nin koymuş olduğu hükmü uygulama) konusunda onlara acıyacağınız tutmasın. Mü'minlerden bir topluluk da onların cezalandırılmasına şahit olsun.” (Nur, 24 / 2).

- Kadına Ödül ve Adak

Kur'ân'da, kadın ve erkek ibadet durumunda aynı yerleştirilir ve her ikisinin de eşit şekilde mükâfatlandırılması için söz verdi ve gerçekte birçok ayette bunun açıklaması yapıldı, örneğin: “Şüphesiz Müslüman erkeklerle Müslüman kadınlar, mü'min erkeklerle mü'min kadınlar, itaatkar erkeklerle itaatkar kadınlar, doğru erkeklerle doğru kadınlar, sabreden erkeklerle sabreden kadınlar, Allah'a derinden saygı duyan erkekler, Allah'a derinden saygı duyan kadınlar, sadaka veren erkeklerle sadaka veren kadınlar, oruç tutan erkeklerle oruç tutan kadınlar, namuslarını koruyan erkeklerle namuslarını koruyan kadınlar, Allah'ı çokça anan erkeklerle çokça anan kadınlar var ya, işte onlar için Allah bağışlanma ve büyük bir mükafat hazırlamıştır.” (Ahzab, 33/35).

- Anne Olarak Kadın

İslam'da kadının bir görevine işaret edilmektedir, toplumda ve ailede kadının en önemli pozisyonu anneliktir: “Biz insana anne babasına iyi davranmayı emrettik. Annesi onu ne zahmetle karnında taşıdı ve ne zahmetle doğurdu! Onun (anne karnında) taşınması ve süttten kesilme süresi (toplam olarak) otuz aydır. Nihayet olgunluk çağına gelip, kırk yaşına varınca şöyle der: "Bana ve anne babama verdiğin nimetlere şükretmemi, senin razı olacağın salih amel işlememi bana ilham et. Neslimi de salih kimseler yap. Şüphesiz ben sana döndüm. Muhakkak ki ben sana teslim olanlardanım.” (Ahkaf, 46/15).

Bu durum bize açıkça gösteriyor ki toplumsal cinsiyet konusu Kur'an-ı Kerim de yalnızca kadın erkek eşitliği temelinde ele alınmamış, kadın toplum içerisinde aynı zamanda anne, akraba ve eş olduğu için tüm yönleri ile detaylandırılmıştır. Birçok ayette, Allah'a kulluk emrinin arkasından ana babaya iyilik emri vermektedir. Anne ve babayı ayırmayarak hem toplumsal cinsiyet konusunda bir değerlendirme yapmamızı sağlamakta hem de kadın erkek eşitliğine vurgu yapılmaktadır.

Kuran-ı Kerim'e bakıldığında kadının dini ve insani açıdan değersiz ve erkeğe koşulsuz bir itaatin söz konusu olmadığı görülür. Ancak Müslüman erkeklerin, dini hükümlerin bütünsel yaklaşımını unutarak ya da çıkarlarına öyle uygun düştüğü için geleneksel ataerkil yapının korunmasına katkı sağlayacak ayetleri genelleştirme eğiliminde oldukları görülür. Örneğin şu âyet bunların başında gelmektedir; *“Kocalar eşleri üzerinde yönetici ve koruyucudurlar.”* (Nisâ, 4/34). Bir diğer âyette de şöyle buyrulur; *“... Yalnız erkeklerin, kadınlar üzerinde bir derece farkı vardır...”* (Bakara, 2/228).

Ayetler ışığında konu ele alındığında erkek, ailede yönetici konumdadır fakat aynı zamanda aileyi korumakla yükümlü kılınmaktadır. Erkek fizyolojik, ruhsal ve sosyal anlamda, ailenin korunmasında rol oynadığından ve ailenin ihtiyaçlarını karşılaması hususunda kadına kıyasla daha mahir yaratılmıştır. Bunun bir sonucu olarak da sorumluluk paralelinde bu konuma haiz olmuştur. Bu sorumlulukla beraber erkek, inisiyatif hakkına da haiz olmaktadır. Ters durumda ailenin bütün yükünün kadın üzerine verilmesi gerektiği düşüncesi beklenebilir. Öte yandan buradaki üstünlüğün dini ve mânevi bir üstünlük olmadığı dünya geçimi ve ailenin devamı açısından sorumluluğun dağılımı ile ilgilidir” (Kaval, 2016: 314-315).

Konu karşıt bir bakış açısı ile ele alındığında İslam'da kadın haklarının hiçbir toplumda yokken verildiğinin ve özellikle de on dört asır öncesinde kadına yönelik bu uygulamaların çağın çok ilerisinde bir düşünce yapısına sahip olduğunu savunmaktadırlar. Genellikle eşitliği savunan ayetlerden bir çıkarım yapmaya çalışılır. Fakat bu da tartışmalı bir konudur. Çünkü selefilere göre söz konusu eşitlik sadece ahirette günah ve sevap konusunda yaşanacaktır. Bu da toplumsal olarak bir eşitlik değil dini bir eşitliği temsil eder. Kadın ve erkek yaratılış itibarıyla farklıdır.

Bu farklılıkları açıklamak ve vurgulamak ise yine Kuran'ı Kerim'in şahitliği ile olur. Fakat bu durum göz önüne getirilirken Kuran'ın hitap ettiği 14. Yüzyıl önceki Arabistan hayatı göz ardı edilir. Özellikle Araplara hitap eden bölümler dikkate alınmaz.

“Bazı problemlerde kadına hafif şiddet çözüm olabilir.”

“Kadına yönelik şiddet terbiye amaçlıysa mazur görülebilir.”

“Kadın çocuğu varsa koca şiddetine tahammül etmelidir.”

“Derecesi çok değilse kadına yönelik şiddet mazur görülebilir.”

“Kocasının beklentilerini yerine getirmeyen kadın şiddeti hak eder.”

Tarzı birçok görüş toplum içinde meydana gelmiş olan toplumsal cinsiyet ayrımcılığına ön ayak olmaktadır. Kur'an indirildiği dönemin şartlarına göre kadınlara oldukça önemli haklar tanımış ve bu ayrımcılığa neden olabilecek birçok düşüncenin önüne geçmiştir. Kuran indirildiği dönemde ki Arabistan'da mevcut olan kadın erkek eşitsizliğine karşı çıkmış ve kadın hakları konusunda oldukça önemli yenilikler getirmiştir. Bu beyanların büyük çoğunluğu bir değerler silsilesi halindedir.

Kadınlara ilgili olarak Kur'an'a yöneltilen başlıca tenkitleri şu başlıklar altında toplamak mümkündür:

- Erkeklerin kadınlar üzerinde hâkim olması.

“İslâm'ın kadın-erkek eşitliğini kabul etmediği, bilakis erkeği kadından üstün görmediği şeklindeki eleştiri, Kur'an'ı Kerim'in şu âyetine dayandırılmaktadır: Allah'ın, (insanların) bir kısmını diğerlerinden üstün kılması ve erkeklerin ailenin geçimini sağlaması sebebiyle erkekler kadınların yöneticisidirler (Nisâ, 4/34). Daha öncede bahsettiğimiz bu ayete tenkid yöneltilmesi, "yönetici" olarak çevrilen kavvâm kelimesinden kaynaklanmaktadır. Meallerde (Atay, Karakaya, Kabakçı, Süslü, Aytekin, Seyithanoğlu) genellikle "hâkimdirler" şeklinde çevrilen bu kelime tahlil

edildiğinde, kelimenin anlamının meallerde verilenlerden farklı olduğu görülmektedir” (Kırbaşoğlu, 1997: 260).

- İki kadının şahitliğinin, bir erkeğin şahitliğine denk olması.

Bu durum İslam’da kadınların yarım olduğunu ve erkeğin kadından üstün tutulduğu iddiasını güçlendirdiği söylenir. "iki kadının tanıklığı bir erkeğin tanıklığına bedeldir" (Bakara, 2/282) ayeti ile öne sürülen bu iddia ise Kırbaşoğlu (1997)’ye göre gerçeklerle bir ilgili yoktur. Ayetin üzerinde durduğu konu erkeklerin kadınlardan üstün olduğu ve iki kadının bir erkeğin şahitliğine eşit olduğu değil, benzer durumda tek bir kadın ile yetinilmeyip en az iki kadın şahit gerekli olduğudur. Kırbaşoğlu’na (1997) göre: “Ayette iki kadının şahitliğinin bir erkeğin şahitliğine denk sayıldığı değil, iki kadın şahit bulundurulması gerektiği ifade edilmektedir” (Kırbaşoğlu, 1997: 264).

- Mirasta erkeğe kadının iki misli hisse verilmesi.

İslâm'ın erkekleri kadınlardan üstün tuttuğu iddiasının bir başka mesnedi olarak da, mirasta kadına bir, erkeğe iki hisse verilmesi gösterilir. Bu konuda tartışmaya açık bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Öncelikle şu hususu belirtelim ki, Kur’an’ın kadına mirastan erkeğin payının yarısı kadar hisse verilmesini emrettiği şeklindeki genelleme konuyla ilgili ayetlerin sathi olarak okunmasından veya kasıtlı olarak saptırılmasından kaynaklanan bir iddiadır.

“Kadınların dinler ile ilişkilerini bir defa daha dile getirmek gerekirse, bu durum hiçbir zaman tek taraflı nitelik taşımamaktadır. Dinlerin yapısal kültürel karakterlerinin yanında kadınların da değişik boyutlarda katılımları, onların dini hayatını şekillendirici etkilerde bulunmaktadır. Burada gelenek ile modernlik, ataerkillikle feministlik, köktencilik ile sekülerlik gibi birçok ayrım ürerinden kadınların dinle ilgili konumlanışları söz konusudur. Bu konumlanış çok sayıda tipolojiye de konu teşkil etmiştir” (Toker, 2009: 48).

Bugün kadınların mücadele ettikleri ve karşı çıktıkları birçok konu halen toplumun biçmiş olduğu rollerin neler olduğu ve kültür tarafından belirlenmiş olan

durumların kabulü ile ilgilidir. Toplumsal cinsiyet olarak kabul edilen bu kurallar bütünü kadınlık ve erkeklik kalıplarının neler olması gerektiğini belirleyen bir yapı haline gelmiştir. Bu imgeler, dinlerin ve kültürlerin uzun yüzyıllar boyunca oluşturduğu geleneklerin hem ürünü hem de parçasıdır. Kendilerini dindar saymayan insanlar bile, bu imgeleri benimserler, onlar aracılığıyla düşünürler ve gene onlar aracılığıyla kendilerini "kurarlar". Dinler özellikle de tek tanrılı dinler, bu yargıların ve imgelerin erkeklerde ve kadınlarda oluşmasında belirleyici rol oynamada ön planda yer alırlar. Bunun en önemli nedeni ise bu düşünce yapısının değişmez ve mutlak olarak kabul edilerek 'kutsal' sayılmasıdır (Berktaş, 1995: 16).

Bu kalıpların oluşmasında dinin yeri çok büyüktür. Gerek dinlerin kendi kutsal metinlerinde var olan cinsiyetler arası ayrımcı tutum, gerekse o dinin daha sonraki taraftarları tarafından yapılan yorumların din adına meşrulaştırılması da toplumsal cinsiyetin dinler tarafından nasıl oluşturduğunu gözler önüne sermektedir.

Modern dünyada kadın ve kadın hakları tartışmaları çok uç noktalara kadar temas ederek kadının evde kapalı kalmamasını ve eğitim gibi sağlık gibi toplumun belirli meselelerinin içerisinde yer almasını ve sadece karar verme değil, yönetme ve üretim aşamasında da rol almasını istemektedir. Söz konusu durum bazı toplumlarda, kadın erkek eşitliğinin de ötesine geçerek kadınların hem erkeklerle eşit hem de bağımsız bir kişilik olduğunun tarif edilmeye başladığı görülmektedir. Konunun İslam ve Müslümanlık ile ilgili ise kadının halen boşanma ehliyetinin olup olmadığı, hukuki açıdan karar verme yetisine sahip olup, olmadığı tartışmaları arasında sürmektedir. Bizim gibi bazı örnek ülkelerde hakim, savcı, bakan hatta başbakan olabilme durumuna kadar gelmiş olmalarına rağmen bir çok ülkede bir çok hakları halen elde edilememiş ve uzun bir sürede elde edilemeyecek şekilde görülmektedir. Örnek vermek gerekirse Ürdün, Tunus, Yemen hatta Suriye gibi birçok ülkede hukuki makamlarda kadınları görebilmek mümkünken Mısır tarzı birçok ülke daha katı kurallar neticesinde bazı konulara halen sıcak bakmamaktadır.

Son on yıl içinde, Müslüman toplumlarda toplumsal cinsiyetin düzenlenmesi konusunu tarihî, sosyolojik, ekonomik ya da antropolojik yöntemlerle inceleyen araştırma sayısında çarpıcı bir artış gözlemlenmektedir. Maalesef bu araştırmaların

çok azı cinselliği konu almaktadır. Çoğu Müslüman toplumda, kadınların, çeşitli yöntemlerle -örneğin edebiyat, resim, karikatür, plastik sanatlar yoluyla- cinselliklerine ilişkin kişisel anlatıları da son derece az sayıdadır. Ayrıca, geçmişte kadınların cinsellik konusundaki bilgilerini aktarmak, toplumsal düzeyde ifade etmek ve güç kazanmak için kullandıkları, masal, türkü gibi geleneksel sözlü anlatı türlerinin ya da ebelik gibi cinsellik konusunda toplumsal uzmanlık konumu sağlayan ve kadınlara özgü olan mesleklerin giderek yok olmasıyla, kadınlar cinsellikleri konusundaki bilgilerini ve deneyimlerini aktarmak konusunda sahip oldukları bazı toplumsal güç alanlarını ve yöntemlerini de yitirmekteler.

“İslami açıdan kadının toplumsal konumunu savunma pozisyonunda ele alan metinlere benzer metinlerin diğer din ve kültürlerde de görülüyor olması genel bir yargı çıkarmak için başlangıç noktası oluşturabilir. Buna göre kadın olgusunun kültürel evrimini açıklarken din veya dinler üzerinden açıklamanın yetersiz kaldığı görülmektedir. Toplumlar kadına yönelik tutumlarını ağırlıklı olarak kendi şartlarına göre belirlemekte ve bu şartlara dinsel anlam yüklemekte zorluk çekmemektedir. İslam toplumlarında kadının orijinal metinlerdeki yeri ile gerçek toplumdaki yeri üzerine süren tartışmalar bir süre daha devam edebileceği anlaşılmaktadır. Ve muhtemelen uzun bir süre daha net bir cevap ortaya çıkmayacaktır. Çünkü İslam toplumlarında kadın konusunda hem suçlanan kesim hem de suçlayan kesim orijinal metinlerde dayandıkları delilleri ikna edici bulmaktadırlar. Kadına bakış açısında kötüden iyiye doğru gelişen doğrusal bir ilerleme yoktur. İnişler çıkışlar ve dini bakış açılarından bağımsız olarak toplumlara göre değişen bir algı durumu söz konusudur” (Ağçoban, 2016: 22).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

AMPİRİK ÇERÇEVE: DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ ÖĞRETMENLERİNİN TOPLUMSAL CİNSİYETE İLİŞKİN TUTUMLARI: ANKARA İL MERKEZİ ÜZERİNE BİR ALAN ÇALIŞMASI

Çalışmanın bu bölümünde Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin toplumsal cinsiyet tutumlarının araştırıldığı bir saha çalışmasının sonuçlarına yer verilmektedir.

Çalışmanın bu bölümünde; araştırmanın dayandığı varsayımlar, anket formunun hazırlanması, örnekleme yöntemi, verilerin toplanması ve verilerin analizi hakkındaki bilgilere yer verilmektedir.

1. Veri Seti

Araştırma teknikleri veri toplama konusunda çeşitli güçlü taraflar ve sınırlılıkları içerir. Bu nedenle aynı araştırma içerisinde birkaç tekniğin bir arada kullanılması yaygın bir strateji olarak ortaya çıkmaktadır (Giddens, 1997: 548, 549). Bu çalışmada da birden fazla veri toplama tekniği kullanılmıştır.

1.1. Gözlem

Gözlem kavramı; bir konu hakkında bilgi edinmek amacıyla yapılan tüm inceleme ve çalışmaları ifade eder (Kirman, 2004: 93). Bu kapsamda araştırmacı tarafından konuyla ilgili Ankara ili merkez ilçeleri kapsamında gözlemler yapılmıştır.

1.1.1. Dolaylı/Belgesel Gözlem

Dolaylı gözlem, araştırma konusu hakkında bilgi belge ve kaynakların değerlendirilmesidir. Yani doğrudan çalışma alanının değil belgeleri üzerinden araştırma yapılmasıdır. Çalışma kapsamında toplumsal cinsiyet ve din konularındaki çeşitli kaynaklar tespit edilmiş, tespit edilen kaynakların bir kısmı temin edilerek başkaca kaynaklar da internet üzerinden incelenerek gözden geçirilmiştir.

1.1.2. Dolaysız/Doğrudan Gözlem

Dolaysız gözlem araştırılmak istenen konuya dair olayların ya da bireylerin araştırmacı tarafından doğrudan gözlemlenmesidir.

Gözlem çeşitleri dolaylı ve dolaysız olarak tanımlanabildiği gibi basit ve sistematik olarak da tanımlanabilmektedir. Basit gözlem herhangi bir ölçüm aracı ya da tekniğinin kullanılmadığı gözlem türü olarak tanımlanırken; sistematik gözlem ise standartlaştırıcı gözlem araçlarının kullanıldığı gözlem türü olarak tanımlanır (Punch, 2005:175, 176; Gökçe, 1992: 53–55).

1.2. Anket

Anket sistematik bir veri toplama yöntemidir. Veriler, çeşitli tekniklerle önceden belirlenmiş katılımcılara bir dizi soru sorarak elde edilir. Anketten yararlı bilgiler elde edebilmek için anketin hazırlık ve uygulama sürecine özel önem gösterilmelidir. Ayrıca zaman ve maliyet göz önüne alınması gereken diğer hususlardır.

Araştırmanın nicel verilerinin tamamı anket yöntemi ile elde edilen sonuçlara dayandırılmıştır. Anket soruları oluşturulurken toplumsal cinsiyet ölçeği ve din konulu çalışmalardan faydalanılmış, bu kaynaklar kaynakça bölümünde gösterilmiştir. Çeşitli kaynakların araştırılmasından sonra 95 soruluk bir anket oluşturulmuştur. Anket formunda yer alan ilk bölümdeki 18 soru kişisel bilgileri, ikinci bölümdeki 31 soru okulun fiziksel olanakları ve sınıftaki uygulamaları dair bilgileri, üçüncü bölümdeki 46 soru ise toplumsal cinsiyet tutumlarını ölçmeye yöneliktir.

2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın konusunu oluşturan birimlerin tamamına “evren”, birimlerinin tamamına ulaşmanın zor ya da imkânsız olduğu durumda evreni temsil edebilecek durumda olan kümeye “örneklem”, örneklem seçme yöntemine ise “örnekleme” denilmektedir (Marshall, 1999: 536, 565; Demir ve Acar, 2002: 146, 322). Örnekleme tekniği için 2 tane ön koşul bulunmaktadır. Birincisi, evreni temsil yeteneği taşıması, ikincisi ise örneklem büyüklüğünün yeterliliğidir. Örneklem büyüklüğünün yetersiz

olması durumunda sonuçların güvenilirliğinden bahsedilemez. Ayrıca örneklemin temsil yeteneği taşınamaması durumunda örneklem büyüklüğü yeterli dahi olsa sonuçlar geçerli olmayacaktır. Örneklemin temsil yeteneği taşıması ancak doğru bir örnekleme tekniğinin kullanılması ile mümkün iken; yeterli olması için örneklem büyüklüklerine ilişkin sosyal bilimsel ve istatistiksel verilerden yararlanmak gerekir.

Örnekleme seçmek için kullanılacak çeşitli yöntemler mevcuttur. Örnekleme tekniklerini iki ana başlıkta toplamak mümkündür. Bunlar, olasılıklı örnekleme ve olasılıksız/yargısal örneklemedir. Olasılıklı örneklemede, evreni oluşturan birimlerin hepsine eşit seçilebilme şansının verildiği örnekleme türüdür (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2004). Bu yöntemde rastgele seçim yapıldığından yanlılık düzeyi minimuma inmektedir. Ne var ki bir örneklemin rastlantılı olabilmesi için “evrenin listelenmesi” ve “mekanik seçme işlemi” olmak üzere 2 teknik koşulun yerine getirilmesi zorunludur. Dolayısıyla örnek seçebilmek için evrenin eksiksiz bir listesine gereksinme göstermesi, çoğu kez olasılık örneklemesinin kullanım alanını sınırlandıran bir özelliktir. Bu gibi pratik zorunluluklar olasılık örneklemesinin uygulanmasını engellediğinde başvurulacak yol ise, genel olarak yargısal örneklemedir. Yargısal örnekleme olasılık örneklemesine karşıt bir teknik olup; burada, seçilecek örneklerde rastlantı ilkesine uymak yerine, belli karakteristiklerin varlığı aranır (Sencer, 1989: 357, 359, 360, 366, 382).

Örnekleme büyüklüğünün belirlenmesinde araştırmacılara yardımcı olmak amacıyla bazı formüller geliştirilmiştir. Fakat bu formüllerin kullanılabilmesi için bazı bilgilere sahip olmak gerekmektedir. Oysa söz konusu bu bilgiler genellikle elde bulunmaz. Elde olanlar ise büyük bir olasılıkla kesin, net değerler değildir. Formüller yardımı ile bu kesin olmayan rakamlara dayalı olarak örneklem büyüklüğü hesaplama yoluna gidildiğinden bulunan örneklem büyüklüğü için birebir uygunluktan söz etmek zordur. Ama özellikle genç araştırmacılar başta olmak üzere bu formüller herkes için iyi bir rehberdir (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2004: 47).

“Bir araştırmacı, örneklemin alınacağı evreni, ilgili özelliğin standart sapmasını kestirecek kadar tanıyorsa, kabul edilebilir hata payını kararlaştırabiliyorsa

ve sonucun öngörülen hata aralığı içine düşme olasılığını veren güven düzeyini seçebiliyorsa, örneklem büyüklüğünü sayısal olarak saptayabilir” (Sencer, 1989: 401).

Araştırmacılara kolaylık sağlaması açısından $\alpha= 0.05$ için ± 0.03 , ± 0.05 ve ± 0.10 örnekleme hataları için farklı evren büyüklüklerinden çekilmesi gereken örneklem büyüklükleri hesaplanarak aşağıda tabloda verilmiştir. Bu tablo araştırmacılara yol göstermek amacıyla hazırlanmıştır. Araştırmacı kendi özel durumuna göre örneklem büyüklüğünü hesaplarken gerekli formüllerden yararlanmalıdır (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2004: 49,50).

Tablo 7: Örneklem Büyüklüğü Hesaplama

Evren Büyüklüğü	± %3 örnekleme hatası (d)			± %5 örnekleme hatası (d)			± %10 örnekleme hatası (d)		
	p=0,5 q=0,5	p=0.8 q=0,2	p=0.3 q=0,7	p=0,5 q=0,5	p=0.8 q=0,2	p=0.3 q=0,7	p=0,5 q=0,5	p=0.8 q=0,2	p=0.3 q=0,7
100	92	87	90	80	71	77	49	38	45
500	341	289	321	217	165	196	81	55	70
750	441	358	409	254	185	226	85	57	73
1.000	516	406	473	278	198	244	88	58	75
2.500	748	537	660	333	224	286	93	60	78
5.000	880	601	760	357	234	303	94	61	79
10.000	964	639	823	370	240	313	95	61	80
25.000	1023	665	865	378	244	319	96	61	80
50.000	1045	674	881	381	245	321	96	61	81
100.000	1056	678	888	383	245	322	96	61	81
1.000.000	1066	682	896	384	246	323	96	61	81
100 milyon	1067	683	896	384	245	323	96	61	81

Kaynak: Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2004: 50

Bu araştırmada örneklem seçiminde Ankara ili merkez ilçelerinde görev yapan din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenlerinin bir listesine ulaşmak mümkün olmadığından alan ve kota örnekleme tekniklerine başvurulmuştur. Bilimsel örnekleme yöntemleri kullanımı ile örneklemin evreni temsil yeterliliğine sahip olması amaçlanmış, örneklem büyüklüğü konusunda ise bilimsel verilere başvurularak yeterli büyüklüğe ulaşılmaya çalışılmıştır.

3. Uygulama ve Değerlendirme

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin toplumsal cinsiyet tutumlarını belirlenmeye çalışıldığı bu çalışmada ikincil veri kaynaklarından ve birincil tanımlayıcı kaynaklardan (anket) yararlanılmıştır. Katılımcılara internet ağı üzerinden kolayca ulaşabilmek, kırtasiye maliyetini daha aza indirmek, daha az zaman ve daha az emek harcanmak gibi olumlu yönleri nedeniyle anket yöntemi olarak online anket tercih edilmiştir. Bu kapsamda Altındağ, Çankaya, Etimesgut, Gölbaşı, Keçiören, Mamak, Pursaklar, Sincan ve Yenimahalle ilçelerinde çalışan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerine ulaşılmaya çalışılmıştır. Ankara Milli Eğitim Müdürlüğünün internet sitesinden ulaşılan 2017-2018 eğitim istatistiklerinden evreni oluşturan 914 erkek ve 1.249 kadın olmak üzere toplam 2.163 Din Kültürü Ve Ahlak Bilgisi Öğretmeni olduğu görülmüştür (<http://ankara.meb.gov.tr/www/egitim-istatistikleri/icerik/24>). Bu nedenle uygun büyüklükte bir örneklem sayısı belirlenmiş ve değerlendirilmeye alınabilecek 331 anket verisinin yeterli olabileceği düşünülmüştür. Anketlerden elde edilen verilerin analizinde SPSS 23.0 paket programı kullanılmıştır.

Ankara ili merkez ilçeleri örnekleme için elde edilen anket verileri arasındaki ilişkilerin istatistiksel değerlendirmesinde Ki-Kare (χ^2) Testi kullanılmıştır. Çünkü anket sorularının ölçek türü, büyük çoğunluğu itibariyle nominal olup; bu ölçek düzeyinde elde edilen verilerde kullanılan uygun istatistik işlemi “Ki-Kare”dir (Köklü ve Büyükoztürk, 2000: 10, 11). Ki-Kare analizi tablolarında önce yüzde değerler, ardından kişi sayıları gösterilmiştir.

3.1. Yöntem

Ankara il merkezinde bulunan okullarda görev alan 331 katılımcıdan nicel veriler anket yöntemi ile toplanmıştır. Hazırlanmış olan anket, kişisel bilgiler, okul ve sınıfların fiziksel durumları, okul ve sınıflardaki uygulamalar ve toplumsal cinsiyet eşitliği tutum ölçeği bölümlerinden oluşmaktadır.

4. Araştırmanın Varsayımları

Varsayım, aralarında ilişkiler kurmak suretiyle olayları bir nedene bağlamak amacıyla tasarlanan önermelerdir (Özkalp, 1998: 15). Deneysel çalışmalarda araştırmacılar, çalışmaya başlamadan bir varsayım belirlemek zorundadırlar (Hançerlioğlu, 1986: 425, 426). Çünkü herhangi bir varsayıma sahip olmaksızın, olayları gelişigüzel gözlemek ve yorumlayıp anlamlandırmak neredeyse imkansızdır (Ozankaya, 1982: 33,34). Bu çerçevede araştırmanın temel varsayımları, demografik–sosyokültürel değişkenlerin toplumsal cinsiyet tutumunu etkilediği yönündedir. Bu temel varsayımdan yola çıkarak oluşturulan alt varsayımlar aşağıda sıralanmıştır:

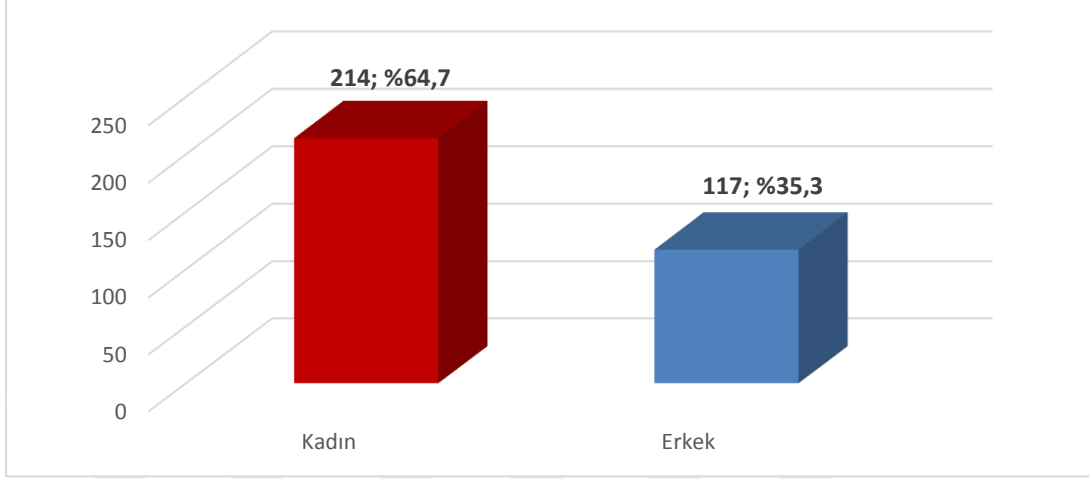
- Toplumsal cinsiyet tutumlarıyla yaş arasında ilişki vardır.
- Toplumsal cinsiyet tutumlarıyla cinsiyet arasında ilişki vardır.
- Toplumsal cinsiyet tutumlarıyla medeni durum arasında ilişki vardır.
- Toplumsal cinsiyet tutumlarıyla mesleki tecrübe arasında ilişki vardır.
- Toplumsal cinsiyet tutumlarıyla toplumsal cinsiyet eğitimi alma arasında ilişki vardır.
- Toplumsal cinsiyet tutumlarıyla mezun olunan lise türü arasında ilişki vardır.
- Toplumsal cinsiyet tutumlarıyla yüksek lisans eğitimi alma arasında ilişki vardır.
- Toplumsal cinsiyet tutumlarıyla doktora eğitimi alma arasında ilişki vardır.

5. Demografik ve Sosyo-Ekonomik Özellikler

Bu bölümde ankete katılan katılımcıların demografik ve sosyokültürel dağılımlarına yer verilecektir. Bu çerçevede örnekleme dair cinsiyet, yaş, en uzun süre yaşanan yer, medeni durum, eğitim düzeyi, çalışma biçimi, mesleki tecrübe ve toplumsal cinsiyet eğitimi alıp almadıkları ile ilgili veriler yer alacaktır.

5.1. Cinsiyet

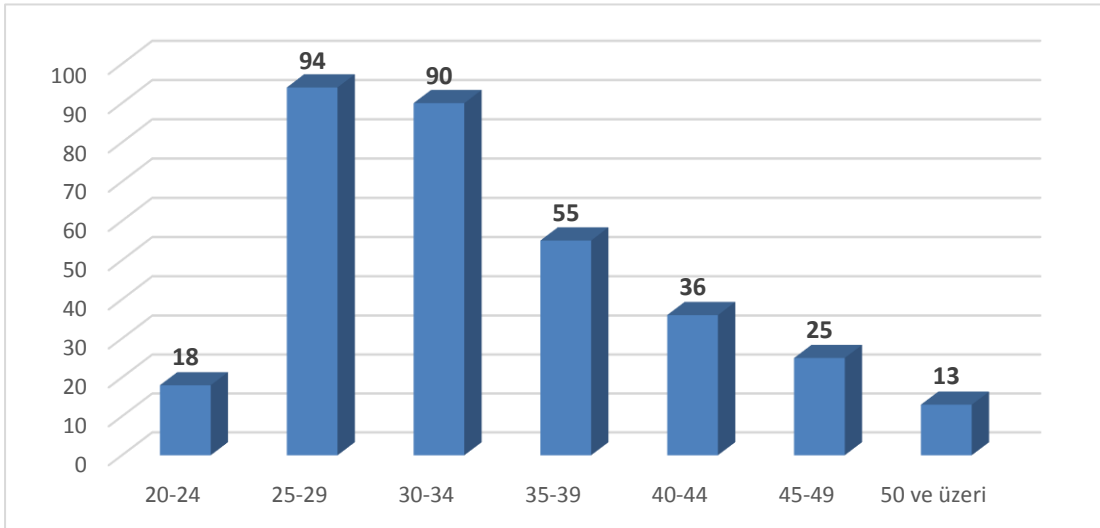
Şekil 3: Cinsiyet Dağılımı Gösteren Tablo

Şekil 3'e bakıldığında seçilen örneklemin cinsiyet konusunda evrene yakın (%42,3 erkek, %57,7 kadın) bir dağılım gösterdiği görülmektedir.

5.2. Yaş

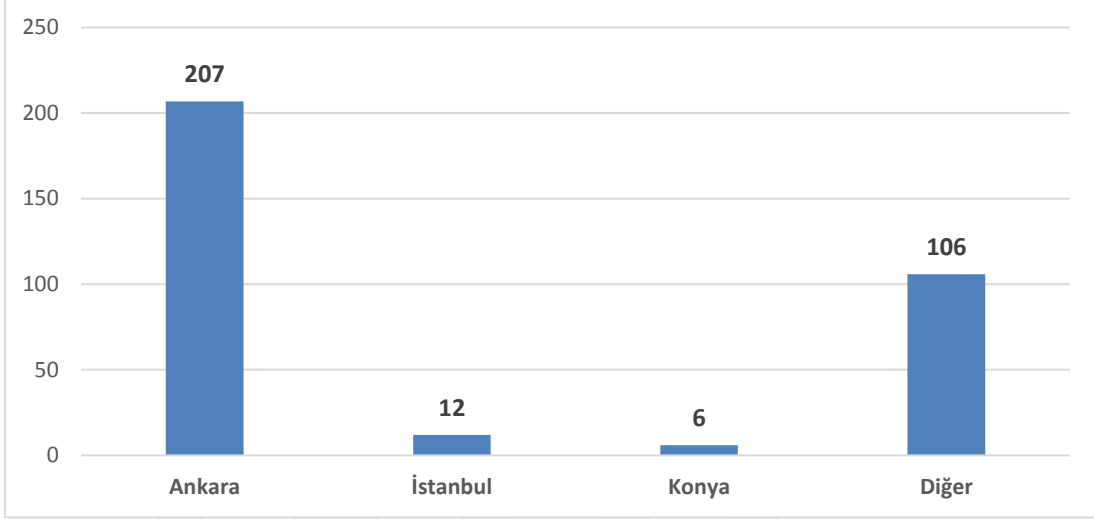
Şekil 4: Yaş Dağılımı Gösteren Tablo

Ankete katılan katılımcılar 5 gruba ayrılarak değerlendirilmiştir. Buna göre katılımcıların içerisinde 94 kişi ile 28-35 yaş grubu en kalabalık grubu oluşturmaktadır.

5.3. En Uzun Süre Yaşanılan Yer

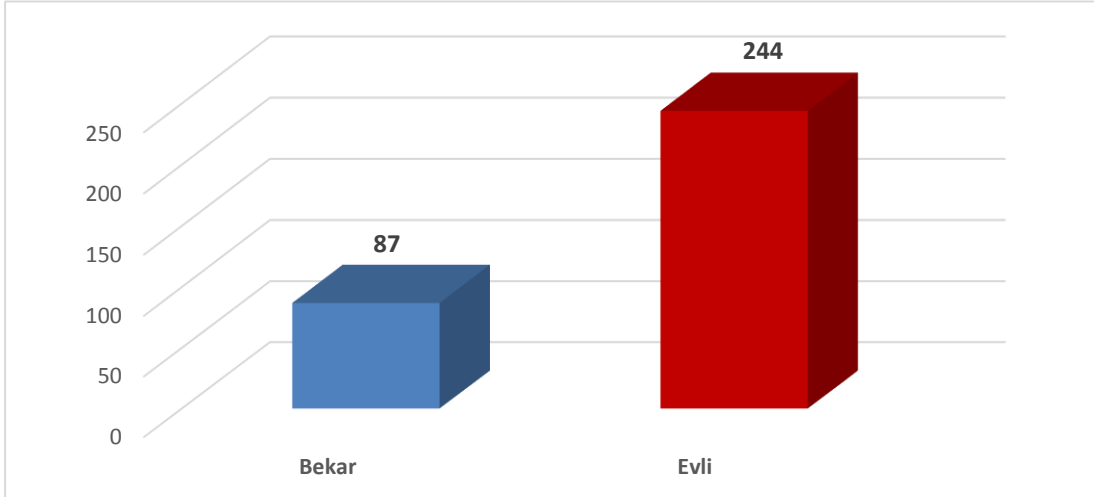
Şekil 5: En Uzun Süre Yaşanılan Yer Dağılımını Gösteren Tablo

Ankete katılan katılımcıların en uzun süre yaşadıkları şehir dağılımı incelendiğinde 207 kişi ile Ankara ilk sırada yer almaktadır.

5.4. Medeni Durum

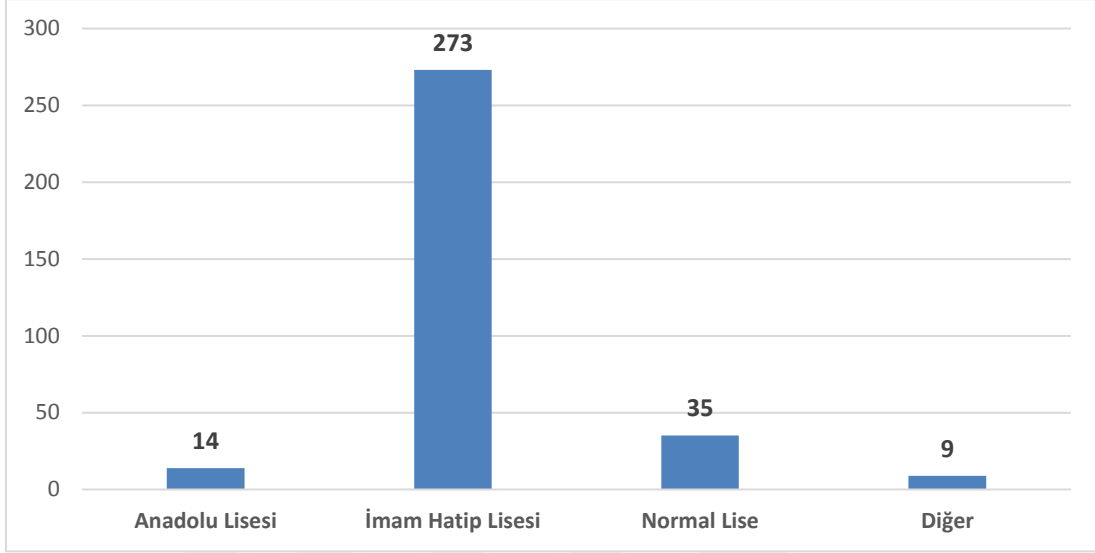
Şekil 6: Medeni Durum Dağılımını Gösteren Tablo

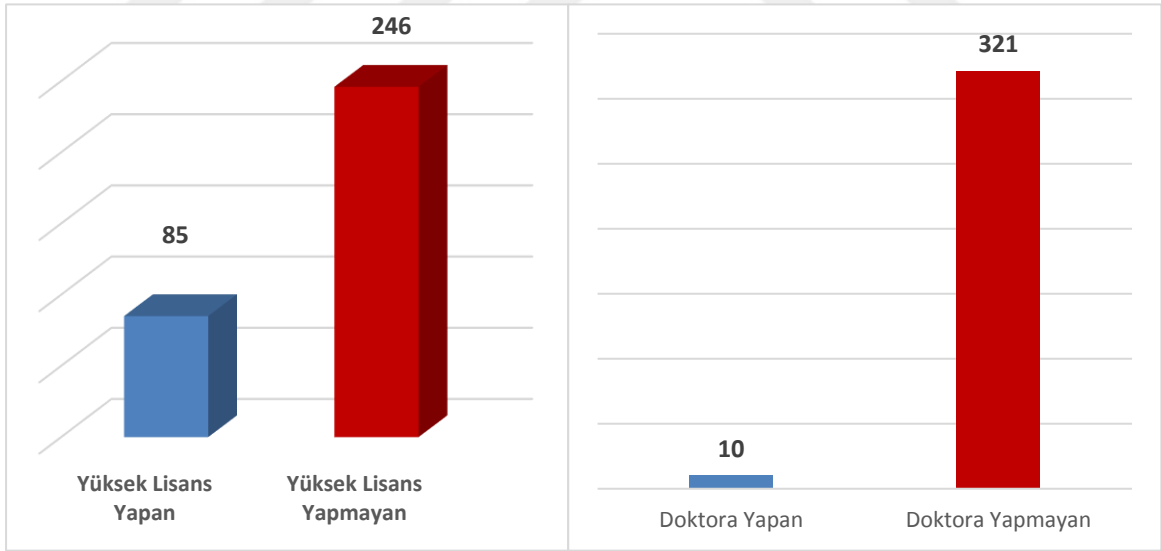
Ankete katılan katılımcıların 244'ü evli, 87'si ise bekar kişilerden oluşmaktadır.

5.5. Eğitim

Şekil 7: Mezun Olunan Lise Türünü Gösteren Tablo

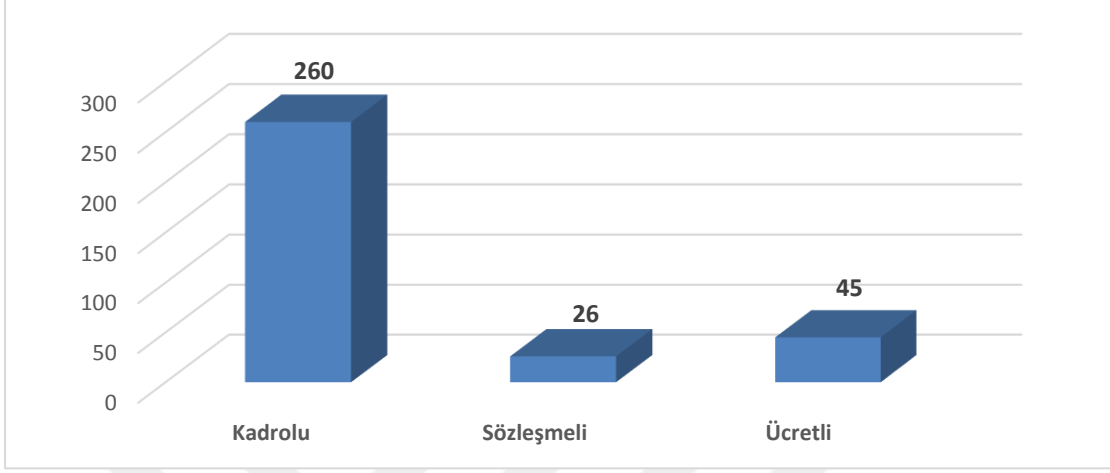
Şekil 8: Yüksek Lisans ve Doktora Eğitimi Dağılımını Gösteren Tablo

Ankete katılan katılımcıların 14'ü Anadolu Lisesi, 273'ü imam hatip lisesi, 35'i normal lise ve 9'u ise diğer lise türlerinden mezun olmuşlardır. Katılımcıların 85'i yüksek lisans mezunu iken, 10'u ise doktora programı mezunudur.

5.6. Çalışma Biçimi

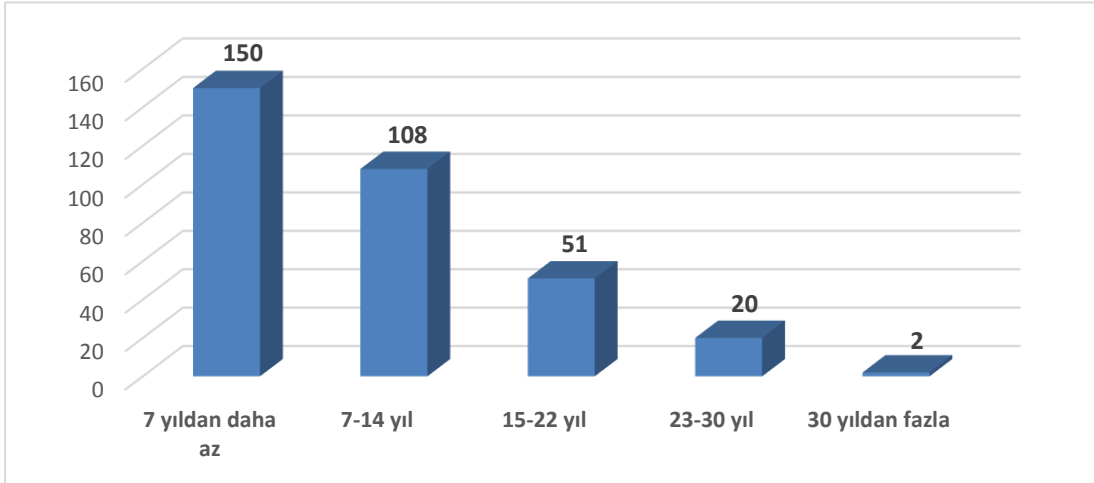
Şekil 9: Çalışma Biçimi Dağılımını Gösteren Tablo

Ankete katılan katılımcıların 260'ı kadrolu, 26'sı sözleşmeli ve 45'i ise ücretli öğretmenlik yapmaktadırlar.

5.7. Öğretmenlik Deneyimi

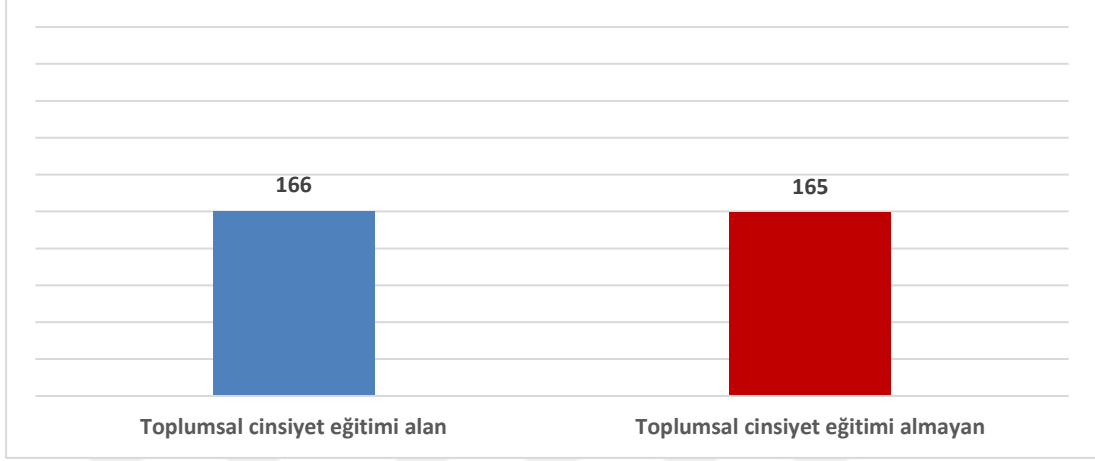
Şekil 10: Öğretmenlik Deneyimi Dağılımı Tablosu

Katılımcı öğretmenlerin görev süreleri 5 gruba ayrılarak değerlendirilmiştir. Buna göre katılımcılardan 150 kişi ile 7 yıldan az tecrübesi olanlar en kalabalık grubu oluşturmaktadır.

5.8. Toplumsal Cinsiyet Eğitimi Alma

Şekil 11: Toplumsal Cinsiyet Eğitimi Alma Dağılımı Tablosu

Katılımcıların 166'sı herhangi bir konuda toplumsal cinsiyet eğitimi aldığını belirtirken, 165'i ise herhangi bir toplumsal cinsiyet eğitimi almadığını belirtmiştir.

6. Toplumsal Cinsiyet Tutumu Ölçeği

6.1. Toplumsal Cinsiyet Tutumunun Yaş İle İlişkisi

6.1.1. Cinsiyetçilik

Tablo 8: Yaş ile Erkekler kadınlara göre daha mantıklıdır cevabı ilişkisi

Yaş	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katlıyorum	Kesinlikle Katlıyorum
20-27	53,0% (35)	21,2% (14)	9,1% (6)	12,1% (8)	4,5% (3)
28-35	31,3% (47)	26,7% (40)	16,0% (24)	24,0% (36)	2,0% (3)
36-43	40,6% (26)	10,9% (7)	10,9% (7)	31,3% (20)	6,3% (4)
44-51	28,6% (12)	31,0% (13)	19,0% (8)	19,0% (8)	2,4% (1)
52 ve üzeri	22,2% (2)	44,4% (4)	11,1% (1)	11,1% (1)	11,1% (1)

* χ^2 : 28,401; s.d.:16; p:0,028

Yaş ile “Erkekler kadınlara göre daha mantıklıdır.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani yaş gruplarının bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir. Ankete verilen cevaplar incelendiğinde “Erkekler kadınlara göre daha

mantıklıdır” ifadesine katılmayanların en çok 20-27 yaş grubunda olduğu, 36-43 yaş grubunda bulunan katılımcıların ise oransal olarak bu ifadeye en çok katılan grup olduğu görülmektedir.

Tablo 9: Yaş ile Erkekler ağlamaz cevabı ilişkisi

Yaş	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
20-27	77,3% (51)	15,2% (10)	3,0% (2)	1,5% (1)	3,0% (2)
28-35	52,7% (79)	14,0% (21)	4,0% (6)	24,0% (36)	5,3% (8)
36-43	45,3% (29)	15,6% (10)	4,7% (3)	15,6% (10)	18,8% (12)
44-51	59,5% (25)	23,8% (10)	7,1% (3)	0,0% (0)	9,5% (4)
52 ve üzeri	55,6% (5)	33,3% (3)	11,1% (1)	0,0% (0)	0,0% (0)

* χ^2 : 51,007; s.d.:16; p:0,000

Yaş ve “Erkekler ağlamaz.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani yaş gruplarının bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir. Cevaplar incelendiğinde bütün yaş gruplarındaki katılımcıların çoğunlukla bu ifadeye katılmadıkları görülmektedir. 36-43 yaş grubunda yer alan katılımcılar ise “Erkekler ağlamaz” ifadesine en çok destek veren yaş grubu olmuştur.

Tablo 10: Yaş ile Kadın hem ev idaresinde hem de toplumsal hayatta kendisini kocasına göre ayarlamalıdır cevabı ilişkisi

Yaş	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
20-27	45,5% (30)	22,7% (15)	7,6% (5)	13,6% (9)	10,6% (7)
28-35	64,7% (97)	17,3% (26)	9,3% (14)	7,3% (11)	1,3% (2)
36-43	53,1% (34)	17,2% (11)	7,8% (5)	10,9% (7)	10,9% (7)
44-51	54,8% (23)	23,8% (10)	7,1% (3)	11,9% (5)	2,4% (1)
52 ve üzeri	22,2% (2)	0,0% (0)	22,2% (2)	33,3% (3)	22,2% (2)

* χ^2 : 32,977; s.d.:16; p:0,007

Yaş ve “Kadın hem ev idaresinde hem de toplumsal hayatta kendisini kocasına göre ayarlamalıdır.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani yaş gruplarının bu soruya verdikleri cevapların dağılımları

birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir. Verilen cevaplara bakıldığında katılımcıların yaşı ilerledikçe kadının ev ve toplum hayatında kendisini kocasına göre ayarlaması gerektiği ifadesi daha çok katılım görmektedir.

Tablo 11: Yaş ile Evli de olsa bekar da olsa bir kadın kendi özgürlüğü için çalışmalıdır cevabı ilişkisi

Yaş	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
20-27	1,5% (1)	4,5% (3)	12,1% (8)	21,2% (14)	60,6% (40)
28-35	2,7% (4)	6,7% (10)	4,0% (6)	20,0% (30)	66,7% (100)
36-43	9,4% (6)	7,8% (5)	7,8% (5)	9,4% (6)	65,6% (42)
44-51	14,3% (6)	2,4% (1)	7,1% (3)	14,3% (6)	61,9% (26)
52 ve üzeri	33,3% (3)	33,3% (3)	0,0% (0)	22,2% (2)	11,1% (1)

* χ^2 : 46,847; s.d.:16; p:0,000

Yaş ve “Evli de olsa bekar da olsa bir kadın kendi özgürlüğü için çalışmalıdır.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani yaş gruplarının bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir. Verilen cevaplara bakıldığında genç yaştaki katılımcıların kadının özgürlüğü için çalışması ifadesine daha çok destek verdikleri, daha ileri yaşlardaki katılımcıların ise bu ifadeye daha çok karşı çıktıkları görülmektedir.

Tablo 12: Yaş ile Kadın kocasına her şartta itaat etmelidir cevabı ilişkisi

Yaş	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
20-27	75,8% (50)	16,7% (11)	1,5% (1)	3,0% (2)	3,0% (2)
28-35	76,7% (115)	19,3% (29)	3,3% (5)	0,0% (0)	0,7% (1)
36-43	73,4% (47)	12,5% (8)	1,6% (1)	4,7% (3)	7,8% (5)
44-51	71,4% (30)	21,4% (9)	2,4% (1)	2,4% (1)	2,4% (1)
52 ve üzeri	33,3% (3)	22,2% (2)	11,1% (1)	22,2% (2)	11,1% (1)

* χ^2 : 36,431; s.d.:16; p:0,003

Yaş ve “Kadın kocasına her şartta itaat etmelidir.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani yaş gruplarının bu soruya

verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir. Cevaplara bakıldığında yaşın ilerlemesi ile kadının kocasına itaat etmesi gerektiği fikri artış göstermektedir.

Tablo 13: Yaş ile Kadının yaşamıyla ilgili kararları kocası vermelidir cevabı ilişkisi

Yaş	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
20-27	83,3% (55)	9,1% (6)	3,0% (2)	3,0% (2)	1,5% (1)
28-35	83,3% (125)	12,7% (19)	1,3% (2)	2,0% (3)	0,7% (1)
36-43	70,3% (45)	18,8% (12)	1,6% (1)	6,3% (4)	3,1% (2)
44-51	59,5% (25)	33,3% (14)	2,4% (1)	4,8% (2)	0,0% (0)
52 ve üzeri	22,2% (2)	44,4% (4)	11,1% (1)	11,1% (1)	11,1% (1)

* χ^2 : 37,902; s.d.:16; p:0,002

Yaş ve “Kadının yaşamıyla ilgili kararları kocası vermelidir.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani yaş gruplarının bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir. Cevaplara bakıldığında genç yaşta olanların “Kadının yaşamıyla ilgili kararları kocası vermelidir” ifadesine daha çok karşı çıktıkları görülürken, yaş ilerledikçe bu ifadeye katılımın arttığı görülmektedir.

Tablo 14: Yaş ile Kadınlar kocalarıyla anlaşamadıkları konularda tartışmak yerine susmayı tercih etmelidir cevabı ilişkisi

Yaş	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
20-27	62,1% (41)	19,7% (13)	10,6% (7)	4,5% (3)	3,0% (2)
28-35	52,0% (78)	24,0% (36)	13,3% (20)	10,0% (15)	0,7% (1)
36-43	48,4% (31)	23,4% (15)	6,3% (4)	15,6% (10)	6,3% (4)
44-51	42,9% (18)	26,2% (11)	14,3% (6)	16,7% (7)	0,0% (0)
52 ve üzeri	22,2% (2)	22,2% (2)	22,2% (2)	11,1% (1)	22,2% (2)

* χ^2 : 31,518; s.d.:16; p:0,012

Yaş ve “Kadınlar kocalarıyla anlaşamadıkları konularda tartışmak yerine susmayı tercih etmelidir.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani yaş arttıkça bu ifadeye katılımın arttığı gözlenmektedir.

6.1.2. Şiddet

Tablo 15: Yaş ile Erkeği şiddete kadın tahrik eder cevabı ilişkisi

Yaş	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
20-27	69,7% (46)	22,7% (15)	6,1% (4)	0,0% (0)	1,5% (1)
28-35	74,7% (112)	19,3% (29)	5,3% (8)	0,0% (0)	0,7% (1)
36-43	62,5% (40)	15,6% (10)	6,3% (4)	12,5% (8)	3,1% (2)
44-51	57,1% (24)	26,2% (11)	9,5% (4)	7,1% (3)	0,0% (0)
52 ve üzeri	22,2% (2)	22,2% (2)	22,2% (2)	22,2% (2)	11,1% (1)

* χ^2 : 47,919; s.d.:16; p:0,000

Yaş ve “Erkeği şiddete kadın tahrik eder.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani yaş gruplarının bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir. Genç yaştaki katılımcıların neredeyse tamamı bu ifadeye karşı çıkarken, ilerleyen yaşlardaki katılımcılar erkeğin şiddetinin kadının tahriki sonucu ortaya çıktığı düşüncesini daha çok desteklemektedirler.

Tablo 16: Yaş ile Şiddete maruz kalan kadın karakola gitmelidir cevabı ilişkisi

Yaş	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
20-27	7,6% (5)	0,0% (0)	3,0% (2)	27,3% (18)	62,1% (41)
28-35	3,3% (5)	2,7% (4)	6,0% (9)	50,0% (75)	38,0% (57)
36-43	3,1% (2)	6,3% (4)	6,3% (4)	42,2% (27)	42,2% (27)
44-51	2,4% (1)	11,9% (5)	2,4% (1)	38,1% (16)	45,2% (19)
52 ve üzeri	22,2% (2)	33,3% (3)	22,2% (2)	11,1% (1)	11,1% (1)

* χ^2 :55,821; s.d.:16; p:0,000

Yaş ve “Şiddete maruz kalan kadın karakola gitmelidir.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani yaş gruplarının bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir. Katılımcıların yaşı ilerledikçe bu ifadeye katılım azalmaktadır.

Tablo 17: Yaş ile Kadın koca şiddetini başkalarına anlatmamalıdır, kol kırılır yen içinde kalır cevabı ilişkisi

Yaş	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
20-27	81,8% (54)	10,6% (7)	1,5% (1)	1,5% (1)	4,5% (3)
28-35	69,3% (104)	20,7% (31)	6,7% (10)	2,0% (3)	1,3% (2)
36-43	65,6% (42)	18,8% (12)	1,6% (1)	10,9% (7)	3,1% (2)
44-51	66,7% (28)	19,0% (8)	4,8% (2)	7,1% (3)	2,4% (1)
52 ve üzeri	44,4% (4)	11,1% (1)	11,1% (1)	22,2% (2)	11,1% (1)

* χ^2 :29,528; s.d.:16; p:0,021

Yaş ve “Kadın koca şiddetini başkalarına anlatmamalıdır, kol kırılır yen içinde kalır.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani yaş gruplarının bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir. Genç katılımcılar kadının şiddete karşı sessiz kalmamaları gerektiğini düşünürken, daha yaşlı katılımcılar arasında sessiz kalınması gerektiğini savunanların oranı daha yüksektir.

Tablo 18: Yaş ile Kadın çocuğu varsa koca şiddetine tahammül etmelidir cevabı ilişkisi

Yaş	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
20-27	84,8% (56)	12,1% (8)	3,0% (2)	0,0% (0)	0,0% (0)
28-35	79,3% (119)	16,0% (24)	2,7% (4)	2,0% (3)	0,0% (0)
36-43	75,0% (48)	20,3% (13)	1,6% (1)	1,6% (1)	1,6% (1)
44-51	71,4% (30)	21,4% (9)	2,4% (1)	2,4% (1)	2,4% (1)
52 ve üzeri	44,4% (4)	33,3% (3)	0,0% (0)	0,0% (0)	22,2% (2)

* χ^2 :43,487; s.d.:16; p:0,000

Yaş ve “Kadın çocuğu varsa koca şiddetine tahammül etmelidir.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani yaş gruplarının bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir. Cevaplar incelendiğinde genç katılımcıların neredeyse

tamamı bu ifadeye karşı çıkarken, daha ileri yaşlardaki katılımcıların destek verdikleri görülmektedir.

Tablo 19: Yaş ile Kadına şiddet haklı bir gerekçesi varsa kabul edilebilir cevabı ilişkisi

Yaş	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
20-27	77,3% (51)	13,6% (9)	6,1% (4)	1,5% (1)	1,5% (1)
28-35	72,7% (109)	18,7% (28)	6,0% (9)	2,7% (4)	0,0% (0)
36-43	67,2% (43)	14,1% (9)	3,1% (2)	12,5% (8)	3,1% (2)
44-51	66,7% (28)	28,6% (12)	0,0% (0)	2,4% (1)	2,4% (1)
52 ve üzeri	44,4% (4)	22,2% (2)	0,0% (0)	0,0% (0)	33,3% (3)

* χ^2 :67,327; s.d.:16; p:0,000

Yaş ve “Kadına şiddet haklı bir gerekçesi varsa kabul edilebilir.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani yaş gruplarının bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir. Yaş ilerledikçe haklı bir gerekçe varsa kadına şiddetin kabul edilebileceği fikrine verilen destek artmaktadır.

Tablo 20: Yaş ile Kadına yönelik şiddet terbiye amaçlıysa mazur görülebilir cevabı ilişkisi

Yaş	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
20-27	74,2% (49)	16,7% (11)	4,5% (3)	3,0% (2)	1,5% (1)
28-35	69,3% (104)	16,7% (25)	10,0% (15)	2,7% (4)	1,3% (2)
36-43	64,1% (41)	18,8% (12)	4,7% (3)	10,9% (7)	1,6% (1)
44-51	57,1% (24)	26,2% (11)	7,1% (3)	9,5% (4)	0,0% (0)
52 ve üzeri	33,3% (3)	33,3% (3)	0,0% (0)	11,1% (1)	22,2% (2)

* χ^2 :38,977; s.d.:16; p:0,001

Yaş ve “Kadına yönelik şiddet terbiye amaçlıysa mazur görülebilir.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani yaş gruplarının bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede

farklılık göstermektedir. İleri yaşlardaki katılımcıların bu ifadeye verdikleri destek oransal olarak daha fazladır.

Tablo 21: Yaş ile Derecesi çok değilse kadına yönelik şiddet mazur görülebilir cevabı ilişkisi

Yaş	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
20-27	86,4% (57)	13,6% (9)	0,0% (0)	0,0% (0)	0,0% (0)
28-35	80,0% (120)	12,7% (19)	2,0% (3)	4,0% (6)	1,3% (2)
36-43	81,3% (52)	14,1% (9)	0,0% (0)	4,7% (3)	0,0% (0)
44-51	66,7% (28)	26,2% (11)	0,0% (0)	7,1% (3)	0,0% (0)
52 ve üzeri	33,3% (3)	33,3% (3)	11,1% (1)	11,1% (1)	11,1% (1)

* χ^2 :37,035; s.d.:16; p:0,002

Yaş ve “Derecesi çok değilse kadına yönelik şiddet mazur görülebilir.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani yaş gruplarının bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir. 44-51 ve 52 ve üzeri yaş grubunda yer alan katılımcıların diğer yaş gruplarındaki katılımcılara göre bu ifadeye daha fazla destek verdikleri görülmektedir.

Tablo 22: Yaş ile Kocasını, babasını dahil hiç kimsenin bir kadına şiddet uygulama hakkı yoktur cevabı ilişkisi

Yaş	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
20-27	6,1% (4)	0,0% (0)	3,0% (2)	9,1% (6)	81,8% (54)
28-35	7,3% (11)	2,7% (4)	1,3% (2)	5,3% (8)	83,3% (125)
36-43	1,6% (1)	6,3% (4)	1,6% (1)	7,8% (5)	82,8% (53)
44-51	11,9% (5)	0,0% (0)	2,4% (1)	4,8% (2)	81,0% (34)
52 ve üzeri	22,2% (2)	22,2% (2)	22,2% (2)	0,0% (0)	33,3% (3)

* χ^2 :44,059; s.d.:16; p:0,000

Yaş ve “Kocasını, babasını dahil hiç kimsenin bir kadına şiddet uygulama hakkı yoktur.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani yaş gruplarının bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden

anlamli derecede farklılık göstermektedir. Yaşları ilerledikçe bu ifadeye karşı çıkan katılımcıların oranı artmaktadır.

Tablo 23: Yaş ile Karısına şiddet uygulayan kişi tutuklanmalıdır cevabı ilişkisi

Yaş	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
20-27	13,6% (9)	3,0% (2)	6,1% (4)	22,7% (15)	54,5% (36)
28-35	4,0% (6)	5,3% (8)	3,3% (5)	24,0% (36)	63,3% (95)
36-43	6,3% (4)	6,3% (4)	4,7% (3)	20,3% (13)	62,5% (40)
44-51	2,4% (1)	14,3% (6)	4,8% (2)	11,9% (5)	66,7% (28)
52 ve üzeri	33,3% (3)	11,1% (1)	11,1% (1)	33,3% (3)	11,1% (1)

* χ^2 :31,406; s.d.:16; p:0,012

Yaş ve “Karisına şiddet uygulayan kişi tutuklanmalıdır.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani bu ifadeye katılım farklı yaş gruplarına göre önemli oranlarda farklılıklar göstermektedir.

Tablo 24: Yaş ile Herhangi bir cebir, şiddet, zorlama yoksa ve birbirlerini seviyorlarsa 18 yaşından küçük çocuklar da evlenebilir cevabı ilişkisi

Yaş	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
20-27	57,6% (38)	22,7% (15)	9,1% (6)	6,1% (4)	4,5% (3)
28-35	45,3% (68)	28,0% (42)	6,0% (9)	17,3% (26)	3,3% (5)
36-43	51,6% (33)	21,9% (14)	6,3% (4)	14,1% (9)	6,3% (4)
44-51	40,5% (17)	26,2% (11)	7,1% (3)	14,3% (6)	11,9% (5)
52 ve üzeri	11,1% (1)	11,1% (1)	33,3% (3)	0,0% (0)	44,4% (4)

* χ^2 :45,797; s.d.:16; p:0,000

Yaş ve “Herhangi bir cebir, şiddet, zorlama yoksa ve birbirlerini seviyorlarsa 18 yaşından küçük çocuklar da evlenebilir.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani yaş gruplarının bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir.

6.1.3. Aile

6.1.3.1. Aile Reisiği

Tablo 25: Yaş ile Ailenin geleceği ile ilgili kararları kadın ve erkek birlikte vermelidir cevabı ilişkisi

Yaş	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
20-27	1,5% (1)	0,0% (0)	0,0% (0)	12,1% (8)	86,4% (57)
28-35	2,0% (3)	0,7% (1)	1,3% (2)	13,3% (20)	82,7% (124)
36-43	7,8% (5)	1,6% (1)	3,1% (2)	6,3% (4)	81,3% (52)
44-51	4,8% (2)	2,4% (1)	2,4% (1)	9,5% (4)	81,0% (34)
52 ve üzeri	22,2% (2)	11,1% (1)	11,1% (1)	11,1% (1)	44,4% (4)

* χ^2 :31,863; s.d.:16; p:0,010

Yaş ve “Ailenin geleceği ile ilgili kararları kadın ve erkek birlikte vermelidir.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani yaş ilerledikçe aileye dair kararların ortak alınması fikrine katılım azalmaktadır.

6.1.3.2. Kadın Rollerini

Tablo 26: Yaş ile, Ailede kadının çalışması, çocukları açısından sorun yaratabilir cevabı ilişkisi

Yaş	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
20-27	16,7% (11)	21,2% (14)	24,2% (16)	30,3% (20)	7,6% (5)
28-35	18,7% (28)	27,3% (41)	12,7% (19)	32,7% (49)	8,7% (13)
36-43	25,0% (16)	21,9% (14)	7,8% (5)	18,8% (12)	26,6% (17)
44-51	23,8% (10)	19,0% (8)	9,5% (4)	23,8% (10)	23,8% (10)
52 ve üzeri	11,1% (1)	11,1% (1)	11,1% (1)	22,2% (2)	44,4% (4)

* χ^2 :35,154; s.d.:16; p:0,004

Yaş ve “Ailede kadının çalışması, çocukları açısından sorun yaratabilir.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani

kadının çalışmasının çocuklar açısından sıkıntı yaratabileceği düşüncesi yüksek yaş gruplarında daha kuvvetli bir şekilde ortaya çıkmaktadır.

Tablo 27: Yaş ile Kadınlar annelik ve çalışma hayatını bir arada yürütebilir cevabı ilişkisi

Yaş	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
20-27	3,0% (2)	6,1% (4)	4,5% (3)	33,3% (22)	53,0% (35)
28-35	6,0% (9)	3,3% (5)	6,7% (10)	32,0% (48)	52,0% (78)
36-43	14,1% (9)	6,3% (4)	3,1% (2)	25,0% (16)	51,6% (33)
44-51	9,5% (4)	7,1% (3)	11,9% (5)	16,7% (7)	54,8% (23)
52 ve üzeri	22,2% (2)	22,2% (2)	22,2% (2)	11,1% (1)	22,2% (2)

* χ^2 :27,274; s.d.:16; p:0,039

Yaş ve “Kadınlar annelik ve çalışma hayatını bir arada yürütebilir.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani genç katılımcılar kadının anneliği ve iş hayatını bir arada yürütebileceğini düşünürken, bu düşüncenin yaş ilerledikçe değiştiği görülmektedir.

6.1.3.3. Erkek Roller

Tablo 28: Yaş ile Aile reisi her zaman erkek olmalıdır cevabı ilişkisi

Yaş	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
20-27	53,0% (35)	15,2% (10)	10,6% (7)	13,6% (9)	7,6% (5)
28-35	60,7% (91)	18,7% (28)	6,7% (10)	10,7% (16)	3,3% (5)
36-43	56,3% (36)	18,8% (12)	1,6% (1)	9,4% (6)	14,1% (9)
44-51	59,5% (25)	16,7% (7)	7,1% (3)	16,7% (7)	0,0% (0)
52 ve üzeri	11,1% (1)	0,0% (0)	33,3% (3)	22,2% (2)	33,3% (3)

* χ^2 :40,872; s.d.:16; p:0,001

Yaş ve “Aile reisi her zaman erkek olmalıdır.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani yaş gruplarının bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir.

Cevaplar incelendiğinde küçük yaş gruplarında bu ifadeye katılanların oranı düşükken, daha yaşlı katılımcıların bu ifadeye verdikleri desteğin daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 29: Yaş ile Erkeğin evde her dediği yapılmalıdır cevabı ilişkisi

Yaş	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
20-27	78,8% (52)	18,2% (12)	1,5% (1)	1,5% (1)	0,0% (0)
28-35	76,7% (115)	18,0% (27)	4,0% (6)	1,3% (2)	0,0% (0)
36-43	64,1% (41)	23,4% (15)	4,7% (3)	0,0% (0)	7,8% (5)
44-51	66,7% (28)	33,3% (14)	0,0% (0)	0,0% (0)	0,0% (0)
52 ve üzeri	55,6% (5)	33,3% (3)	0,0% (0)	0,0% (0)	11,1% (1)

* χ^2 :32,918; s.d.:16; p:0,008

Yaş ve “Erkeğin evde her dediği yapılmalıdır.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani yaş gruplarının bu soruya verdikleri cevapların birbirinden anlamlı derecede farklılaştığını göstermektedir. Erkeğin her dediğinin yapılması ifadesine genç yaş gruplarında neredeyse hiç katılım görülmezken, yaş grupları ilerledikçe bu ifadeye verilen desteğin arttığı görülmektedir.

6.1.3.4. Aile İçi Roller

Tablo 30: Yaş ile Çocuk bakımı konusunda sorumluluk anne ve baba tarafından ortak paylaşılmalıdır cevabı ilişkisi

Yaş	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
20-27	1,5% (1)	0,0% (0)	1,5% (1)	16,7% (11)	80,3% (53)
28-35	1,3% (2)	1,3% (2)	0,7% (1)	14,7% (22)	82,0% (123)
36-43	3,1% (2)	3,1% (2)	3,1% (2)	9,4% (6)	81,3% (52)
44-51	4,8% (2)	0,0% (0)	2,4% (1)	28,6% (12)	64,3% (27)
52 ve üzeri	11,1% (1)	11,1% (1)	11,1% (1)	33,3% (3)	33,3% (3)

* χ^2 :30,573; s.d.:16; p:0,015

Yaş ve “Çocuk bakımı konusunda sorumluluk anne ve baba tarafından ortak paylaşılmalıdır.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani çocuğun sorumluluğunun paylaşılması fikri genç yaştaki

katılımcıların tamamına yakınından destek görürken, ileri yaştaki katılımcılarda bu desteğin azaldığı görülmektedir.

Tablo 31: Yaş ile Ev işleri, çocuk bakımı, hasta, engelli, yaşlı bakımı kadın işi olmalıdır cevabı ilişkisi

Yaş	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
20-27	57,6% (38)	30,3% (20)	9,1% (6)	3,0% (2)	0,0% (0)
28-35	63,3% (95)	24,0% (36)	7,3% (11)	4,7% (7)	0,7% (1)
36-43	53,1% (34)	15,6% (10)	20,3% (13)	7,8% (5)	3,1% (2)
44-51	57,1% (24)	21,4% (9)	11,9% (5)	9,5% (4)	0,0% (0)
52 ve üzeri	22,2% (2)	33,3% (3)	33,3% (3)	0,0% (0)	11,1% (1)

* χ^2 :31,314; s.d.:16; p:0,012

Yaş ve “Ev işleri, çocuk bakımı, hasta, engelli, yaşlı bakımı kadın işi olmalıdır.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani yaş ilerledikçe bu ifadeye verilen destek artmaktadır.

Tablo 32: Yaş ile Evlilikte doğum kontrolü sadece kadının sorumluluğudur cevabı ilişkisi

Yaş	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
20-27	77,3% (51)	15,2% (10)	4,5% (3)	1,5% (1)	1,5% (1)
28-35	74,7% (112)	19,3% (29)	6,0% (9)	0,0% (0)	0,0% (0)
36-43	62,5% (40)	17,2% (11)	7,8% (5)	9,4% (6)	3,1% (2)
44-51	52,4% (22)	33,3% (14)	7,1% (3)	7,1% (3)	0,0% (0)
52 ve üzeri	44,4% (4)	22,2% (2)	0,0% (0)	0,0% (0)	33,3% (3)

* χ^2 :79,900; s.d.:16; p:0,000

Yaş ve “Evlilikte doğum kontrolü sadece kadının sorumluluğudur.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani yaş gruplarının bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir. Katılımcıların cevapları incelendiğinde doğum kontrolünün kadının sorumluluğu olduğu düşüncesine verilen desteğin yaş ilerledikçe arttığı görülmektedir.

6.1.3.5. Sadakat

Tablo 33: Yaş ile Bir erkeğin karısını aldatması normal karşılanmalıdır cevabı ilişkisi

Yaş	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
20-27	97,0% (64)	1,5% (1)	0,0% (0)	1,5% (1)	0,0% (0)
28-35	89,3% (134)	10,0% (15)	0,7% (1)	0,0% (0)	0,0% (0)
36-43	84,4% (54)	6,3% (4)	1,6% (1)	4,7% (3)	3,1% (2)
44-51	85,7% (36)	14,3% (6)	0,0% (0)	0,0% (0)	0,0% (0)
52 ve üzeri	66,7% (6)	11,1% (1)	11,1% (1)	0,0% (0)	11,1% (1)

* χ^2 :44,457; s.d.:16; p:0,000

Yaş ve “Bir erkeğin karısını aldatması normal karşılanmalıdır.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani yaş gruplarının bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir. Bu ifadeye karşı çıkan katılımcıların yaş ilerledikçe azaldığı ortaya çıkmaktadır.

6.1.4. Ekonomi

Tablo 34: Yaş ile Kadının yeri evidir cevabı ilişkisi

Yaş	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
20-27	62,1% (41)	24,2% (16)	6,1% (4)	6,1% (4)	1,5% (1)
28-35	33,3% (50)	46,7% (70)	2,7% (4)	14,7% (22)	2,7% (4)
36-43	40,6% (26)	28,1% (18)	0,0% (0)	26,6% (17)	4,7% (3)
44-51	47,6% (20)	33,3% (14)	7,1% (3)	11,9% (5)	0,0% (0)
52 ve üzeri	33,3% (3)	33,3% (3)	11,1% (1)	11,1% (1)	11,1% (1)

* χ^2 :38,850; s.d.:16; p:0,001

Yaş ve “Kadının yeri evidir.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani kadının yerinin evi olduğunu savunanların oranı gençlerde çok düşükken, yaş ilerledikçe bu oranın arttığı görülmektedir.

Tablo 35: Yaş ile Kadının ekonomik bağımsızlığına kavuşması önemlidir cevabı ilişkisi

Yaş	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
20-27	1,5% (1)	6,1% (4)	10,6% (7)	24,2% (16)	57,6% (38)
28-35	3,3% (5)	2,0% (3)	4,7% (7)	17,3% (26)	72,7% (109)
36-43	6,3% (4)	4,7% (3)	4,7% (3)	21,9% (14)	62,5% (40)
44-51	7,1% (3)	4,8% (2)	4,8% (2)	14,3% (6)	69,0% (29)
52 ve üzeri	11,1% (1)	44,4% (4)	11,1% (1)	11,1% (1)	22,2% (2)

* χ^2 :46,006; s.d.:16; p:0,000

Yaş ve “Kadının ekonomik bağımsızlığına kavuşması önemlidir.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani kadının ekonomik özgürlüğü genç yaş gruplarında yüksek oranda destek görürken, diğer yaş gruplarında bu oranın düştüğü görülmektedir.

Tablo 36: Yaş ile Bir iş sahibi olmak erkek için olduğu kadar kadın için de önemlidir cevabı ilişkisi

Yaş	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
20-27	1,5% (1)	4,5% (3)	6,1% (4)	21,2% (14)	66,7% (44)
28-35	2,0% (3)	4,7% (7)	2,0% (3)	18,0% (27)	73,3% (110)
36-43	4,7% (3)	1,6% (1)	4,7% (3)	18,8% (12)	70,3% (45)
44-51	4,8% (2)	4,8% (2)	2,4% (1)	16,7% (7)	71,4% (30)
52 ve üzeri	22,2% (2)	22,2% (2)	11,1% (1)	33,3% (3)	11,1% (1)

* χ^2 :29,326; s.d.:16; p:0,022

Yaş ve “Bir iş sahibi olmak erkek için olduğu kadar kadın için de önemlidir.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani yaş gruplarının bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir.

6.1.5. Eğitim

Tablo 37: Yaş ile Kız ve erkek çocuklarının eğitim alma hakkı eşit olmalıdır cevabı ilişkisi

Yaş	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
20-27	0,0% (0)	3,0% (2)	0,0% (0)	10,6% (7)	86,4% (57)
28-35	2,0% (3)	1,3% (2)	0,0% (0)	14,7% (22)	82,0% (123)
36-43	3,1% (2)	1,6% (1)	0,0% (0)	15,6% (10)	79,7% (51)
44-51	7,1% (3)	0,0% (0)	0,0% (0)	23,8% (10)	69,0% (29)
52 ve üzeri	22,2% (2)	22,2% (2)	0,0% (0)	0,0% (0)	55,6% (5)

* χ^2 :40,901; s.d.:16; p:0,000

Yaş ve “Kız ve erkek çocuklarının eğitim alma hakkı eşit olmalıdır.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani yaş gruplarının bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir. Eşit eğitim hakkı düşüncesi yaş ilerledikçe azalmaktadır.

6.1.6. Siyaset

Tablo 38: Yaş ile Siyaset yapmak erkek işidir cevabı ilişkisi

Yaş	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
20-27	63,6% (42)	22,7% (15)	3,0% (2)	6,1% (4)	4,5% (3)
28-35	58,7% (88)	26,0% (39)	6,0% (9)	7,3% (11)	2,0% (3)
36-43	56,3% (36)	20,3% (13)	1,6% (1)	7,8% (5)	14,1% (9)
44-51	47,6% (20)	26,2% (11)	9,5% (4)	14,3% (6)	2,4% (1)
52 ve üzeri	33,3% (3)	33,3% (3)	0,0% (0)	0,0% (0)	33,3% (3)

* χ^2 :35,310; s.d.:16; p:0,004

Yaş ve “Siyaset yapmak erkek işidir.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani yaş gruplarının bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir. Cevaplar incelendiğinde kadınların da siyaset yapması gerektiği düşüncesinin yaş ilerledikçe azaldığı görülmektedir.

6.2. Toplumsal Cinsiyet Tutumunun Cinsiyet İle İlişkisi

6.2.1. Cinsiyetçilik

Tablo 39: Cinsiyet ile Erkekler kadınlara göre daha mantıklıdır lar cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
Kadın	44,4% (95)	23,4% (50)	14,0% (30)	17,3% (37)	0,9% (2)	* χ^2 :27,664; s.d.:4; p:0,000
Erkek	23,1% (27)	23,9% (28)	13,7% (16)	30,8% (36)	8,5% (10)	

Cinsiyet ve “Erkekler kadınlara göre daha mantıklıdır lar.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani kadın ve erkek öğretmenlerin bu soruya verdikleri cevaplar birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir. Cevaplar incelendiğinde kadınlar erkeklerin daha mantıklı olduğu ifadesine büyük oranda katılmadıklarını belirtirken, erkekler bu ifadeye eşit oranda olumlu ve olumsuz cevap vermişlerdir.

Tablo 40: Cinsiyet ile Erkekler ağlamaz cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
Kadın	63,1% (135)	13,6% (29)	4,7% (10)	12,1% (26)	6,5% (14)	* χ^2 :9,777; s.d.:4; p:0,044
Erkek	46,2% (54)	21,4% (25)	4,3% (5)	17,9% (21)	10,3% (12)	

Cinsiyet ve “Erkekler ağlamaz.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani kadın ve erkek öğretmenlerin bu soruya

verdikleri cevaplar birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir. Kadınlar bu ifadeye erkeklerden daha yüksek oranda karşı çıkmışlardır.

Tablo 41: Cinsiyet ile Kadın hem ev idaresinde hem de toplumsal hayatta kendisini kocasına göre ayarlamalıdır cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kadın	59,8% (128)	22,0% (47)	7,9% (17)	7,0% (15)	3,3% (7)
Erkek	49,6% (58)	12,8% (15)	10,3% (12)	17,1% (20)	10,3% (12)

* χ^2 :18,954; s.d.:4; p:0,001

Cinsiyet ve “Kadın hem ev idaresinde hem de toplumsal hayatta kendisini kocasına göre ayarlamalıdır.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani kadın ve erkek öğretmenlerin bu soruya verdikleri cevaplar birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir. Erkek katılımcılar bu ifadeye daha yüksek oranda destek vermişlerdir.

Tablo 42: Cinsiyet ile Erkek çocuklar üniversiteye gitmek için kızlardan daha fazla teşvik edilmelidir cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kadın	74,8% (160)	17,8% (38)	2,8% (6)	2,3% (5)	2,3% (5)
Erkek	57,3% (67)	23,1% (27)	5,1% (6)	8,5% (10)	6,0% (7)

* χ^2 :14,809; s.d.:4; p:0,005

Cinsiyet ve “Erkek çocuklar üniversiteye gitmek için kızlardan daha fazla teşvik edilmelidir.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani kadın ve erkek öğretmenlerin bu soruya verdikleri cevaplar birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir. Erkeklerin bu ifadeye verdikleri

destek daha yüksek oranda iken, kadınların %90'dan fazla oranda karşı çıktıkları görülmektedir.

Tablo 43: Cinsiyet ile Evli de olsa bekar da olsa bir kadın kendi özgürlüğü için çalışmalıdır cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kadın	3,3% (7)	3,7% (8)	7,5% (16)	17,8% (38)	67,8% (145)
Erkek	11,1% (13)	12,0% (14)	5,1% (6)	17,1% (20)	54,7% (64)

* χ^2 :18,088; s.d.:4; p:0,001

Cinsiyet ve “Evli de olsa bekar da olsa bir kadın kendi özgürlüğü için çalışmalıdır.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani kadın ve erkek öğretmenlerin bu soruya verdikleri cevaplar birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir.

Tablo 44: Cinsiyet ile Kadın kocasına her şartta itaat etmelidir cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kadın	79,0% (169)	17,8% (38)	0,9% (2)	0,9% (2)	1,4% (3)
Erkek	65,0% (76)	17,9% (21)	6,0% (7)	5,1% (6)	6,0% (7)

* χ^2 :19,857; s.d.:4; p:0,001

Cinsiyet ve “Kadın kocasına her şartta itaat etmelidir.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani kadın ve erkek öğretmenlerin bu soruya verdikleri cevaplar birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir. Kadın katılımcıların tamamına yakını karşı çıkarken, bu ifadeye destek veren erkeklerin oranı kadınların 5 katıdır.

Tablo 45: Cinsiyet ile Kadının yaşamıyla ilgili kararları kocası vermelidir cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kadın	84,6% (181)	12,6% (27)	0,5% (1)	1,9% (4)	0,5% (1)
Erkek	60,7% (71)	23,9% (28)	5,1% (6)	6,8% (8)	3,4% (4)

* χ^2 :28,785; s.d.:4; p:0,000

Cinsiyet ve “Kadının yaşamıyla ilgili kararları kocası vermelidir.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani kadın ve erkek öğretmenlerin bu soruya verdikleri cevaplar birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir.

Tablo 46: Cinsiyet ile Kadınların bir erkek tarafından her zaman korunmaya ihtiyacı vardır cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kadın	38,8% (83)	24,3% (52)	12,6% (27)	21,0% (45)	3,3% (7)
Erkek	20,5% (24)	17,9% (21)	15,4% (18)	35,0% (41)	11,1% (13)

* χ^2 :23,035; s.d.:4; p:0,000

Cinsiyet ve “Kadınların bir erkek tarafından her zaman korunmaya ihtiyacı vardır.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani kadın ve erkek öğretmenlerin bu soruya verdikleri cevaplar birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir. Katılımcıların cevapları incelendiğinde erkeklerin yaklaşık yarısının kadınların korunması gerektiğine inandığı görülmektedir.

Tablo 47: Cinsiyet ile Kadınlar kocalarıyla anlaşamadıkları konularda tartışmak yerine susmayı tercih etmelidir cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kadın	56,5% (121)	23,8% (51)	9,8% (21)	8,4% (18)	1,4% (3)
Erkek	41,9% (49)	22,2% (26)	15,4% (18)	15,4% (18)	5,1% (6)

* χ^2 :12,488; s.d.:4; p:0,014

Cinsiyet ve “Kadınlar kocalarıyla anlaşamadıkları konularda tartışmak yerine susmayı tercih etmelidir.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani kadın ve erkek öğretmenlerin bu soruya verdikleri cevaplar birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir.

6.2.2. Şiddet

Tablo 48: Cinsiyet ile Erkeği şiddete kadın tahrik eder cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kadın	73,4% (157)	19,6% (42)	4,7% (10)	1,9% (4)	0,5% (1)
Erkek	57,3% (67)	21,4% (25)	10,3% (12)	7,7% (9)	3,4% (4)

* χ^2 :17,452; s.d.:4; p:0,002

Cinsiyet ve “Erkeği şiddete kadın tahrik eder.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani kadın ve erkek öğretmenlerin bu soruya verdikleri cevaplar birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir.

Tablo 49: Cinsiyet ile Şiddete maruz kalan kadın karakola gitmelidir cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kadın	5,6% (12)	1,4% (3)	4,7% (10)	38,3% (82)	50,0% (107)
Erkek	2,6% (3)	11,1% (13)	6,8% (8)	47,0% (55)	32,5% (38)

* χ^2 :23,631; s.d.:4; p:0,000

Cinsiyet ve “Şiddete maruz kalan kadın karakola gitmelidir.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani kadın ve erkek öğretmenlerin bu soruya verdikleri cevaplar birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir.

Tablo 50: Cinsiyet ile Kadın koca şiddetini başkalarına anlatmamalıdır, kol kırılır yen içinde kalır cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kadın	74,8% (160)	18,2% (39)	2,3% (5)	2,8% (6)	1,9% (4)
Erkek	61,5% (72)	17,1% (20)	8,5% (10)	8,5% (10)	4,3% (5)

* χ^2 :15,151; s.d.:4; p:0,004

Cinsiyet ve “Kadın koca şiddetini başkalarına anlatmamalıdır, kol kırılır yen içinde kalır.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani kadın ve erkek öğretmenlerin bu soruya verdikleri cevaplar birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir.

Tablo 51: Cinsiyet ile Kadın çocuğu varsa koca şiddetine tahammül etmelidir cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kadın	83,2% (178)	14,5% (31)	1,9% (4)	0,0% (0)	0,5% (1)
Erkek	67,5% (79)	22,2% (26)	3,4% (4)	4,3% (5)	2,6% (3)

* χ^2 :17,666; s.d.:4; p:0,001

Cinsiyet ve “Kadın çocuğu varsa koca şiddetine tahammül etmelidir.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani kadın ve erkek öğretmenlerin bu soruya verdikleri cevaplar birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir.

Tablo 52: Cinsiyet ile Bir kadına hakaret etmek de kadına yönelik şiddet kapsamına girer cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kadın	14,5% (31)	3,3% (7)	0,9% (2)	23,8% (51)	57,5% (123)
Erkek	5,1% (6)	8,5% (10)	8,5% (10)	27,4% (32)	50,4% (59)

* χ^2 :23,174; s.d.:4; p:0,000

Cinsiyet ve “Bir kadına hakaret etmek de kadına yönelik şiddet kapsamına girer.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani kadın ve erkek öğretmenlerin bu soruya verdikleri cevaplar birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir.

Tablo 53: Cinsiyet ile Kadına şiddet haklı bir gerekçesi varsa kabul edilebilir cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kadın	76,2% (163)	17,3% (37)	3,7% (8)	1,9% (4)	0,9% (2)
Erkek	61,5% (72)	19,7% (23)	6,0% (7)	8,5% (10)	4,3% (5)

* $\chi^2:15,318$; s.d.:4; p:0,004

Cinsiyet ve “Kadına şiddet haklı bir gerekçesi varsa kabul edilebilir.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani kadın ve erkek öğretmenlerin bu soruya verdikleri cevaplar birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir. Katılımcıların cevaplarına bakıldığında haklı gerekçe varsa kadına şiddetin mazur görülmesi düşüncesini destekleyen erkeklerin oranı kadınların 5 katıdır.

Tablo 54: Cinsiyet ile Kadına yönelik şiddet terbiye amaçlıysa mazur görülebilir cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kadın	72,0% (154)	17,3% (37)	6,1% (13)	4,2% (9)	0,5% (1)
Erkek	57,3% (67)	21,4% (25)	9,4% (11)	7,7% (9)	4,3% (5)

* $\chi^2:12,010$; s.d.:4; p:0,017

Cinsiyet ve “Kadına yönelik şiddet terbiye amaçlıysa mazur görülebilir.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani kadın ve erkek öğretmenlerin bu soruya verdikleri cevaplar birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir.

Tablo 55: Cinsiyet ile Derecesi çok değilse kadına yönelik şiddet mazur görülebilir cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kadın	83,6% (179)	14,5% (31)	0,0% (0)	1,9% (4)	0,0% (0)
Erkek	69,2% (81)	17,1% (20)	3,4% (4)	7,7% (9)	2,6% (3)

* χ^2 :21,669; s.d.:4; p:0,000

Cinsiyet ve “Derecesi çok değilse kadına yönelik şiddet mazur görülebilir.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani kadın ve erkek öğretmenlerin bu soruya verdikleri cevaplar birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir. Düşük derecede şiddetin kabul edilebilir olduğu düşüncesine kadınların tamamına yakını karşı çıkarken, erkeklerin %10’u bu düşüncenin doğru olduğunu ifade etmektedir.

Tablo 56: Cinsiyet ile Kocasını, babasını dahil hiç kimsenin bir kadına şiddet uygulama hakkı yoktur cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kadın	4,7% (10)	0,0% (0)	0,9% (2)	6,5% (14)	87,9% (188)
Erkek	11,1% (13)	8,5% (10)	5,1% (6)	6,0% (7)	69,2% (81)

* χ^2 :31,571; s.d.:4; p:0,000

Cinsiyet ve “Kocasını, babasını dahil hiç kimsenin bir kadına şiddet uygulama hakkı yoktur.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani kadın ve erkek öğretmenlerin bu soruya verdikleri cevaplar birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir. Kadına şiddet uygulama hakkını savunan erkekler, tüm erkeklerin %20’sini oluşturmaktadır.

Tablo 57: Cinsiyet ile Kocasına karşı gelen kadın dayakla cezalandırılabilir cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kadın	85,0% (182)	11,7% (25)	1,9% (4)	0,9% (2)	0,5% (1)
Erkek	71,8% (84)	15,4% (18)	5,1% (6)	4,3% (5)	3,4% (4)

* χ^2 :13,461; s.d.:4; p:0,009

Cinsiyet ve “Kocasına karşı gelen kadın dayakla cezalandırılabilir.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani kadın ve erkek öğretmenlerin bu soruya verdikleri cevaplar birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir.

Tablo 58: Cinsiyet ile Karısına şiddet uygulayan kişi tutuklanmalıdır cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kadın	7,9% (17)	2,8% (6)	3,3% (7)	19,6% (42)	66,4% (142)
Erkek	5,1% (6)	12,8% (15)	6,8% (8)	25,6% (30)	49,6% (58)

* χ^2 :19,733; s.d.:4; p:0,001

Cinsiyet ve “Karısına şiddet uygulayan kişi tutuklanmalıdır.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani kadın ve erkek öğretmenlerin bu soruya verdikleri cevaplar birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir. Verilen cevaplara bakıldığında şiddet uygulayan kişinin tutuklanmasına kadın öğretmenlerin yaklaşık %11’inin karşı çıktığı görülmektedir.

6.2.3. Aile

6.2.3.1. Aile Reislği

Tablo 59: Cinsiyet ile Ailenin geleceği ile ilgili kararları erkek vermelidir cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kadın	71,0% (152)	23,4% (50)	2,3% (5)	1,9% (4)	1,4% (3)
Erkek	38,5% (45)	34,2% (40)	6,0% (7)	16,2% (19)	5,1% (6)

* χ^2 :45,856; s.d.:4; p:0,000

Cinsiyet ve “Ailenin geleceği ile ilgili kararları erkek vermelidir.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani kadın ve erkek öğretmenlerin bu soruya verdikleri cevaplar birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir. Bu ifadeye destek verenlere bakıldığında neredeyse tamamının erkeklerden oluştuğu görülmektedir.

6.2.3.2. Kadın Roller

Tablo 60: Cinsiyet ile Ailede kadının çalışması, çocukları açısından sorun yaratabilir cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kadın	21,5% (46)	28,0% (60)	15,0% (32)	26,2% (56)	9,3% (20)
Erkek	17,1% (20)	15,4% (18)	11,1% (13)	31,6% (37)	24,8% (29)

* χ^2 :19,679; s.d.:4; p:0,001

Cinsiyet ve “Ailede kadının çalışması, çocukları açısından sorun yaratabilir.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani kadın ve erkek öğretmenlerin bu soruya verdikleri cevaplar birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir. Erkek katılımcıların yarısından fazlası bu ifadeye destek verirken, destek veren kadın katılımcıların da %35 civarında olduğu görülmektedir.

Tablo 61: Cinsiyet ile Yuvayı dişi kuş yapar cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kadın	30,4% (65)	19,2% (41)	14,5% (31)	21,5% (46)	14,5% (31)
Erkek	23,1% (27)	8,5% (10)	9,4% (11)	36,8% (43)	22,2% (26)

* χ^2 :17,696; s.d.:4; p:0,001

Cinsiyet ve “Yuvayı dişi kuş yapar.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani kadın ve erkek öğretmenlerin bu soruya verdikleri cevaplar birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir.

Tablo 62: Cinsiyet ile Kadının temel görevi anneliktir cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kadın	28,0% (60)	16,8% (36)	9,3% (20)	28,5% (61)	17,3% (37)
Erkek	17,1% (20)	15,4% (18)	5,1% (6)	34,2% (40)	28,2% (33)

* χ^2 :10,619; s.d.:4; p:0,031

Cinsiyet ve “Kadının temel görevi anneliktir.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani kadın ve erkek öğretmenlerin bu soruya verdikleri cevaplar birbirinden anlamlı derecede farklılık

göstermektedir. Verilen cevaplara bakıldığında erkeklerin %62'sinin, kadınların da %45'inin bu ifadeye destek verdikleri görülmektedir.

Tablo 63: Cinsiyet ile Kadınlar annelik ve çalışma hayatını bir arada yürütebilir cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kadın	5,1% (11)	2,8% (6)	5,1% (11)	32,2% (69)	54,7% (117)
Erkek	12,8% (15)	10,3% (12)	9,4% (11)	21,4% (25)	46,2% (54)

* χ^2 :19,686; s.d.:4; p:0,001

Cinsiyet ve “Kadınlar annelik ve çalışma hayatını bir arada yürütebilir.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani kadın ve erkek öğretmenlerin bu soruya verdikleri cevaplar birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir.

6.2.3.3. Erkek Roller

Tablo 64: Cinsiyet ile Aile reisi her zaman erkek olmalıdır cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kadın	65,9% (141)	15,0% (32)	7,9% (17)	8,4% (18)	2,8% (6)
Erkek	40,2% (47)	21,4% (25)	6,0% (7)	18,8% (22)	13,7% (16)

* χ^2 :31,228; s.d.:4; p:0,000

Cinsiyet ve “Aile reisi her zaman erkek olmalıdır.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani kadın ve erkek öğretmenlerin bu soruya verdikleri cevaplar birbirinden anlamlı derecede farklılık

göstermektedir. Verilen cevaplar incelendiğinde ailenin reisinin erkek olması gerektiğine inanan erkeklerin kadınların 3 katı olduğu görülmektedir.

Tablo 65: Cinsiyet ile Erkeğin evde her dediği yapılmalıdır cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kadın	79,4% (170)	18,7% (40)	1,4% (3)	0,5% (1)	0,0% (0)
Erkek	60,7% (71)	26,5% (31)	6,0% (7)	1,7% (2)	5,1% (6)

* χ^2 :23,319; s.d.:4; p:0,000

Cinsiyet ve “Erkeğin evde her dediği yapılmalıdır.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani kadın ve erkek öğretmenlerin bu soruya verdikleri cevaplar birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir.

6.2.3.4. Aile İçi Roller

Tablo 66: Cinsiyet ile Çocuk bakımı konusunda sorumluluk anne ve baba tarafından ortak paylaşılmalıdır cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kadın	1,9% (4)	0,9% (2)	0,5% (1)	14,5% (31)	82,2% (176)
Erkek	3,4% (4)	2,6% (3)	4,3% (5)	19,7% (23)	70,1% (82)

* χ^2 :10,802; s.d.:4; p:0,029

Cinsiyet ve “Çocuk bakımı konusunda sorumluluk anne ve baba tarafından ortak paylaşılmalıdır.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı

bir ilişki vardır. Yani kadın ve erkek öğretmenlerin bu soruya verdikleri cevaplar birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir.

Tablo 67: Cinsiyet ile Ev işleri, çocuk bakımı, hasta, engelli, yaşlı bakımı kadın işi olmalıdır cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kadın	58,9% (126)	28,0% (60)	9,8% (21)	2,8% (6)	0,5% (1)
Erkek	57,3% (67)	15,4% (18)	14,5% (17)	10,3% (12)	2,6% (3)

* $\chi^2:17,117$; s.d.:4; p:0,002

Cinsiyet ve “Ev işleri, çocuk bakımı, hasta, engelli, yaşlı bakımı kadın işi olmalıdır.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani kadın ve erkek öğretmenlerin bu soruya verdikleri cevaplar birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir.

Tablo 68: Cinsiyet ile Evlilikte doğum kontrolü sadece kadının sorumluluğudur cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kadın	76,6% (164)	15,9% (34)	5,6% (12)	1,4% (3)	0,5% (1)
Erkek	55,6% (65)	27,4% (32)	6,8% (8)	6,0% (7)	4,3% (5)

* $\chi^2:21,332$; s.d.:4; p:0,000

Cinsiyet ve “Evlilikte doğum kontrolü sadece kadının sorumluluğudur.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani kadın ve erkek öğretmenlerin bu soruya verdikleri cevaplar birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir.

6.2.3.5. Ekonomi

Tablo 69: Cinsiyet ile Kadının yeri evidir cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kadın	53,7% (115)	35,0% (75)	3,3% (7)	7,0% (15)	0,9% (2)
Erkek	21,4% (25)	39,3% (46)	4,3% (5)	29,1% (34)	6,0% (7)

* $\chi^2:51,262$; s.d.:4; p:0,000

Cinsiyet ve “Kadının yeri evidir.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani kadın ve erkek öğretmenlerin bu soruya verdikleri cevaplar birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir.

Tablo 70: Cinsiyet ile Kadının ekonomik bağımsızlığına kavuşması önemlidir cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kadın	3,3% (7)	3,7% (8)	3,7% (8)	19,6% (42)	69,6% (149)
Erkek	6,0% (7)	6,8% (8)	10,3% (12)	17,9% (21)	59,0% (69)

* $\chi^2:9,552$; s.d.:4; p:0,049

Cinsiyet ve “Kadının ekonomik bağımsızlığına kavuşması önemlidir.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani kadın ve erkek öğretmenlerin bu soruya verdikleri cevaplar birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir.

Tablo 71: Cinsiyet ile Erkekler aile bütçesini daha iyi idare ederler cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kadın	34,1% (73)	23,4% (50)	20,1% (43)	18,7% (40)	3,7% (8)
Erkek	17,1% (20)	23,9% (28)	17,1% (20)	25,6% (30)	16,2% (19)

* χ^2 :24,384; s.d.:4; p:0,000

Cinsiyet ve “Erkekler aile bütçesini daha iyi idare ederler.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani kadın ve erkek öğretmenlerin bu soruya verdikleri cevaplar birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir.

Tablo 72: Cinsiyet ile Erkeğin maddi gücü yeterliyse kadın çalışmamalıdır cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kadın	50,0% (107)	28,0% (60)	9,8% (21)	7,9% (17)	4,2% (9)
Erkek	30,8% (36)	24,8% (29)	6,0% (7)	22,2% (26)	16,2% (19)

* χ^2 :32,904; s.d.:4; p:0,000

Cinsiyet ve “Erkeğin maddi gücü yeterliyse kadın çalışmamalıdır.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani kadın ve erkek öğretmenlerin bu soruya verdikleri cevaplar birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir.

Tablo 73: Cinsiyet ile Kadınlar aile bütçesini daha iyi idare ederler cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kadın	9,3% (20)	14,5% (31)	23,4% (50)	35,0% (75)	17,8% (38)
Erkek	12,8% (15)	31,6% (37)	15,4% (18)	34,2% (40)	6,0% (7)

* χ^2 :21,752; s.d.:4; p:0,000

Cinsiyet ve “Kadınlar aile bütçesini daha iyi idare ederler.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani kadın ve erkek öğretmenlerin bu soruya verdikleri cevaplar birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir.

Tablo 74: Cinsiyet ile Bir iş sahibi olmak erkek için olduğu kadar kadın için de önemlidir cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kadın	1,9% (4)	2,8% (6)	2,8% (6)	19,6% (42)	72,9% (156)
Erkek	6,0% (7)	7,7% (9)	5,1% (6)	17,9% (21)	63,2% (74)

* χ^2 :10,094; s.d.:4; p:0,039

Cinsiyet ve “Bir iş sahibi olmak erkek için olduğu kadar kadın için de önemlidir.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani kadın ve erkek öğretmenlerin bu soruya verdikleri cevaplar birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir.

6.2.4. Siyaset

Tablo 75: Cinsiyet ile Siyaset yapmak erkek işidir cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kadın	63,1% (135)	24,3% (52)	6,5% (14)	3,3% (7)	2,8% (6)
Erkek	46,2% (54)	24,8% (29)	1,7% (2)	16,2% (19)	11,1% (13)

* χ^2 :32,749; s.d.:4; p:0,000

Cinsiyet ve “Siyaset yapmak erkek işidir.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani kadın ve erkek öğretmenlerin bu soruya verdikleri cevaplar birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir.

6.3. Toplumsal Cinsiyet Tutumunun Medeni Durum İle İlişkisi

6.3.1. Şiddet

Tablo 76: Medeni Durum ile Erkeği şiddete kadın tahrik eder cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Bekar	64,4% (56)	29,9% (26)	4,6% (4)	1,1% (1)	0,0% (0)
Evli	68,9% (168)	16,8% (41)	7,4% (18)	4,9% (12)	2,0% (5)

* χ^2 :10,460; s.d.:4; p:0,033

Medeni durum ve “Erkeği şiddete kadın tahrik eder.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani evli ya da bekar öğretmenlerin bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir. Katılımcıların cevapları incelendiğinde erkeğin şiddetine

kadının tahrikinin neden olduğu ifadesini destekleyenlerin büyük bölümünün evli kişiler olduğu görülmektedir.

Tablo 77: Medeni Durum ile Kadına yönelik şiddet terbiye amaçlıysa mazur görülebilir cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Bekar	60,9% (53)	24,1% (21)	11,5% (10)	1,1% (1)	2,3% (2)
Evli	68,9% (168)	16,8% (41)	5,7% (14)	7,0% (17)	1,6% (4)

* χ^2 :9,523; s.d.:4; p:0,049

Medeni durum ve “Kadına yönelik şiddet terbiye amaçlıysa mazur görülebilir.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani evli ya da bekar öğretmenlerin bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir. Kadına terbiye amaçlı şiddetin mazur görülmesi gerektiğini savunanların %75’ini evli öğretmenler oluşturmaktadır.

Tablo 78: Medeni Durum ile Derecesi çok değilse kadına yönelik şiddet mazur görülebilir cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Bekar	71,3% (62)	25,3% (22)	1,1% (1)	1,1% (1)	1,1% (1)
Evli	81,1% (198)	11,9% (29)	1,2% (3)	4,9% (12)	0,8% (2)

* χ^2 :10,673; s.d.:4; p:0,030

Medeni durum ve “Derecesi çok değilse kadına yönelik şiddet mazur görülebilir.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani evli ya da bekar öğretmenlerin bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir. Bekar katılımcılar tamamına

yakını kadına şiddeti derecesi ne olursa olsun reddetmektedir. Bekarlar, evli katılımcılara göre daha yüksek oranda bu ifadeye katılmadıklarını belirtmişlerdir.

6.3.2. Aile

6.3.2.1. Kadın rolleri

Tablo 79: Medeni Durum ile Ailede kadının çalışması, çocukları açısından sorun yaratabilir cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Bekar	17,2% (15)	19,5% (17)	18,4% (16)	37,9% (33)	6,9% (6)
Evli	20,9% (51)	25,0% (61)	11,9% (29)	24,6% (60)	17,6% (43)

* χ^2 :12,286; s.d.:4; p:0,015

Medeni durum ve “Ailede kadının çalışması, çocukları açısından sorun yaratabilir.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani evli ya da bekar öğretmenlerin bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir. Katılımcıların cevapları incelendiğinde evli kişiler bekar kişilerden daha yüksek oranda kadının çalışmasının çocuklar açısından sorun yaratmayacağını savunmaktadırlar.

6.4. Toplumsal Cinsiyet Tutumunun Mesleki Tecrübe İle İlişkisi

6.4.1. Cinsiyetçilik

Tablo 80: Mesleki Tecrübe ile Erkek çocuklar üniversiteye gitmek için kızlardan daha fazla teşvik edilmelidir cevabı ilişkisi

Yaş	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
7 yıldan az	70,7% (106)	18,0% (27)	3,3% (5)	5,3% (8)	2,7% (4)
7-14 yıl	66,7% (72)	24,1% (26)	3,7% (4)	3,7% (4)	1,9% (2)
15-22 yıl	78,4% (40)	13,7% (7)	2,0% (1)	2,0% (1)	3,9% (2)
23-30 yıl	45,0% (9)	15,0% (3)	10,0% (2)	10,0% (2)	20,0% (4)
30 yıldan fazla	0,0% (0)	100,0% (2)	0,0% (0)	0,0% (0)	0,0% (0)

* χ^2 :34,324; s.d.:16; p:0,005

Mesleki tecrübe ve “Erkek çocuklar üniversiteye gitmek için kızlardan daha fazla teşvik edilmelidir.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani öğretmenlerin öğretmenlikte geçirdikleri süre değiştikçe bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir.

Tablo 81: Mesleki Tecrübe ile Evli de olsa bekar da olsa bir kadın kendi özgürlüğü için çalışmalıdır cevabı ilişkisi

Yaş	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
7 yıldan az	2,7% (4)	6,0% (9)	6,7% (10)	18,7% (28)	66,0% (99)
7-14 yıl	5,6% (6)	7,4% (8)	5,6% (6)	21,3% (23)	60,2% (65)
15-22 yıl	9,8% (5)	3,9% (2)	9,8% (5)	5,9% (3)	70,6% (36)
23-30 yıl	25,0% (5)	10,0% (2)	5,0% (1)	15,0% (3)	45,0% (9)
30 yıldan fazla	0,0% (0)	50,0% (1)	0,0% (0)	50,0% (1)	0,0% (0)

* χ^2 :33,314; s.d.:16; p:0,007

Mesleki tecrübe ve “Evli de olsa bekar da olsa bir kadın kendi özgürlüğü için çalışmalıdır.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani öğretmenlerin öğretmenlikte geçirdikleri süre değiştikçe bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir.

Katılımcıların cevapları incelendiğinde bu ifadeye katılanların oranının meslekteki tecrübe arttıkça azaldığı görülmektedir.

Tablo 82: Mesleki tecrübe ile Kadın kocasına her şartta itaat etmelidir cevabı ilişkisi

Yaş	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
7 yıldan az	76,7% (115)	18,0% (27)	2,0% (3)	1,3% (2)	2,0% (3)
7-14 yıl	73,1% (79)	20,4% (22)	2,8% (3)	0,9% (1)	2,8% (3)
15-22 yıl	80,4% (41)	9,8% (5)	2,0% (1)	3,9% (2)	3,9% (2)
23-30 yıl	50,0% (10)	25,0% (5)	5,0% (1)	10,0% (2)	10,0% (2)
30 yıldan fazla	0,0% (0)	0,0% (0)	50,0% (1)	50,0% (1)	0,0% (0)

* χ^2 :53,517; s.d.:16; p:0,000

Mesleki tecrübe ve “Kadın kocasına her şartta itaat etmelidir.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani öğretmenlerin öğretmenlikte geçirdikleri süre değiştikçe bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir. Kadının her şartta kocasına itaat etmesi gerektiğini savunanların mesleki tecrübesi daha yüksek katılımcılar olduğu görülmektedir.

Tablo 83: Mesleki Tecrübe ile Kadının yaşamıyla ilgili kararları kocası vermelidir cevabı ilişkisi

Yaş	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
7 yıldan az	85,3% (128)	10,0% (15)	1,3% (2)	2,7% (4)	0,7% (1)
7-14 yıl	74,1% (80)	18,5% (20)	2,8% (3)	2,8% (3)	1,9% (2)
15-22 yıl	70,6% (36)	21,6% (11)	0,0% (0)	5,9% (3)	2,0% (1)
23-30 yıl	40,0% (8)	40,0% (8)	5,0% (1)	10,0% (2)	5,0% (1)
30 yıldan fazla	0,0% (0)	50,0% (1)	50,0% (1)	0,0% (0)	0,0% (0)

* χ^2 :50,084; s.d.:16; p:0,000

Mesleki tecrübe ve “Kadının yaşamıyla ilgili kararları kocası vermelidir.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani öğretmenlerin öğretmenlikte geçirdikleri süre değiştikçe bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir. Kadının

yaşamı ile ilgili kararların kocası tarafından alınması ifadesine karşı çıkanların oranı mesleki tecrübe arttıkça azalmaktadır.

6.4.2. Şiddet

Tablo 84: Mesleki Tecrübe ile Bir kızı çocuk yaşta evlendirmek de kadına yönelik şiddet kapsamına girer cevabı ilişkisi

Yaş	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
7 yıldan az	4,7% (7)	0,7% (1)	2,7% (4)	18,7% (28)	73,3% (110)
7-14 yıl	6,5% (7)	2,8% (3)	3,7% (4)	28,7% (31)	58,3% (63)
15-22 yıl	5,9% (3)	2,0% (1)	3,9% (2)	9,8% (5)	78,4% (40)
23-30 yıl	10,0% (2)	10,0% (2)	15,0% (3)	25,0% (5)	40,0% (8)
30 yıldan fazla	0,0% (0)	0,0% (0)	0,0% (0)	50,0% (1)	50,0% (1)

* χ^2 :28,479; s.d.:16; p:0,028

Mesleki tecrübe ve “Bir kızı çocuk yaşta evlendirmek de kadına yönelik şiddet kapsamına girer.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani öğretmenlerin öğretmenlikte geçirdikleri süre değiştikçe bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir.

Tablo 85: Mesleki Tecrübe ile Erkeği şiddete kadın tahrik eder cevabı ilişkisi

Yaş	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
7 yıldan az	72,0% (108)	22,0% (33)	4,7% (7)	0,0% (0)	1,3% (2)
7-14 yıl	69,4% (75)	18,5% (20)	7,4% (8)	3,7% (4)	0,9% (1)
15-22 yıl	62,7% (32)	17,6% (9)	7,8% (4)	9,8% (5)	2,0% (1)
23-30 yıl	45,0% (9)	20,0% (4)	10,0% (2)	20,0% (4)	5,0% (1)
30 yıldan fazla	0,0% (0)	50,0% (1)	50,0% (1)	0,0% (0)	0,0% (0)

* χ^2 :37,645; s.d.:16; p:0,002

Mesleki tecrübe ve “Erkeği şiddete kadın tahrik eder.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani öğretmenlerin öğretmenlikte geçirdikleri süre değiştikçe bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir. Kadının şiddet konusunda

erkeği tahrik ettiğini savunanlar öğretmenlikte daha uzun süre tecrübeye sahip olan katılımcılardır.

Tablo 86: Mesleki Tecrübe ile Şiddete maruz kalan kadın karakola gitmelidir cevabı ilişkisi

Yaş	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
7 yıldan az	2,7% (4)	1,3% (2)	5,3% (8)	39,3% (59)	51,3% (77)
7-14 yıl	6,5% (7)	4,6% (5)	4,6% (5)	51,9% (56)	32,4% (35)
15-22 yıl	3,9% (2)	3,9% (2)	5,9% (3)	29,4% (15)	56,9% (29)
23-30 yıl	10,0% (2)	35,0% (7)	0,0% (0)	35,0% (7)	20,0% (4)
30 yıldan fazla	0,0% (0)	0,0% (0)	100,0% (2)	0,0% (0)	0,0% (0)

* χ^2 :95,676; s.d.:16; p:0,000

Mesleki tecrübe ve “Şiddete maruz kalan kadın karakola gitmelidir.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani öğretmenlerin öğretmenlikte geçirdikleri süre değiştikçe bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir.

Tablo 87: Mesleki Tecrübe ile Kadın koca şiddetini başkalarına anlatmamalıdır, kol kırılır yen içinde kalır cevabı ilişkisi

Yaş	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
7 yıldan az	75,3% (113)	15,3% (23)	4,0% (6)	2,7% (4)	2,7% (4)
7-14 yıl	65,7% (71)	23,1% (25)	5,6% (6)	4,6% (5)	0,9% (1)
15-22 yıl	72,5% (37)	15,7% (8)	0,0% (0)	5,9% (3)	5,9% (3)
23-30 yıl	55,0% (11)	15,0% (3)	10,0% (2)	15,0% (3)	5,0% (1)
30 yıldan fazla	0,0% (0)	0,0% (0)	50,0% (1)	50,0% (1)	0,0% (0)

* χ^2 :36,782; s.d.:16; p:0,002

Mesleki tecrübe ve “Kadın koca şiddetini başkalarına anlatmamalıdır, kol kırılır yen içinde kalır.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani öğretmenlerin öğretmenlikte geçirdikleri süre değiştikçe bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir. Kadının şiddete karşı sessiz kalması düşüncesi mesleki tecrübe arttıkça artış göstermektedir.

Tablo 88: Mesleki Tecrübe ile Kadın çocuğu varsa koca şiddetine tahammül etmelidir cevabı ilişkisi

Yaş	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
7 yıldan az	83,3% (125)	14,0% (21)	1,3% (2)	1,3% (2)	0,0% (0)
7-14 yıl	75,9% (82)	18,5% (20)	4,6% (5)	0,9% (1)	0,0% (0)
15-22 yıl	76,5% (39)	19,6% (10)	0,0% (0)	2,0% (1)	2,0% (1)
23-30 yıl	50,0% (10)	25,0% (5)	5,0% (1)	5,0% (1)	15,0% (3)
30 yıldan fazla	50,0% (1)	50,0% (1)	0,0% (0)	0,0% (0)	0,0% (0)

* χ^2 :47,565; s.d.:16; p:0,000

Mesleki tecrübe ve “Kadın çocuğu varsa koca şiddetine tahammül etmelidir.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani öğretmenlerin öğretmenlikte geçirdikleri süre değiştikçe bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir. Kadının şiddete tahammül etmesine olumsuz yönde verilen cevaplar mesleki tecrübe arttıkça azalmaktadır.

Tablo 89: Mesleki Tecrübe ile Bir kadına hakaret etmek de kadına yönelik şiddet kapsamına girer cevabı ilişkisi

Yaş	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
7 yıldan az	12,7% (19)	3,3% (5)	4,7% (7)	24,7% (37)	54,7% (82)
7-14 yıl	12,0% (13)	5,6% (6)	2,8% (3)	31,5% (34)	48,1% (52)
15-22 yıl	2,0% (1)	5,9% (3)	3,9% (2)	7,8% (4)	80,4% (41)
23-30 yıl	20,0% (4)	15,0% (3)	0,0% (0)	35,0% (7)	30,0% (6)
30 yıldan fazla	0,0% (0)	0,0% (0)	0,0% (0)	50,0% (1)	50,0% (1)

* χ^2 :30,553; s.d.:16; p:0,015

Mesleki tecrübe ve “Bir kadına hakaret etmek de kadına yönelik şiddet kapsamına girer.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani öğretmenlerin öğretmenlikte geçirdikleri süre değiştikçe bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir.

Tablo 90: Mesleki Tecrübe ile Kadına şiddet haklı bir gerekçesi varsa kabul edilebilir cevabı ilişkisi

Yaş	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
7 yıldan az	75,3% (113)	16,7% (25)	5,3% (8)	1,3% (2)	1,3% (2)
7-14 yıl	68,5% (74)	18,5% (20)	5,6% (6)	7,4% (8)	0,0% (0)
15-22 yıl	70,6% (36)	17,6% (9)	2,0% (1)	7,8% (4)	2,0% (1)
23-30 yıl	55,0% (11)	25,0% (5)	0,0% (0)	0,0% (0)	20,0% (4)
30 yıldan fazla	50,0% (1)	50,0% (1)	0,0% (0)	0,0% (0)	0,0% (0)

* χ^2 :46,450; s.d.:16; p:0,000

Mesleki tecrübe ve “Kadına şiddet haklı bir gerekçesi varsa kabul edilebilir.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani öğretmenlerin öğretmenlikte geçirdikleri süre değiştikçe bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir.

Tablo 91: Mesleki Tecrübe ile Kocas, babası dahil hiç kimsenin bir kadına şiddet uygulama hakkı yoktur cevabı ilişkisi

Yaş	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
7 yıldan az	6,0% (9)	0,0% (0)	2,0% (3)	8,0% (12)	84,0% (126)
7-14 yıl	6,5% (7)	4,6% (5)	1,9% (2)	7,4% (8)	79,6% (86)
15-22 yıl	5,9% (3)	5,9% (3)	0,0% (0)	0,0% (0)	88,2% (45)
23-30 yıl	20,0% (4)	10,0% (2)	10,0% (2)	5,0% (1)	55,0% (11)
30 yıldan fazla	0,0% (0)	0,0% (0)	50,0% (1)	0,0% (0)	50,0% (1)

* χ^2 :47,131; s.d.:16; p:0,000

Mesleki tecrübe ve “Kocas, babası dahil hiç kimsenin bir kadına şiddet uygulama hakkı yoktur.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani öğretmenlerin öğretmenlikte geçirdikleri süre değiştikçe bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir. Kadına kimsenin şiddet uygulama hakkı olmadığı görüşüne katılım mesleki tecrübesi az olanlarda yüksek iken, mesleki tecrübe arttıkça azalmaktadır.

Tablo 92: Mesleki Tecrübe ile Kocasına karşı gelen kadın dayakla cezalandırılabilir cevabı ilişkisi

Yaş	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
7 yıldan az	85,3% (128)	9,3% (14)	2,7% (4)	2,0% (3)	0,7% (1)
7-14 yıl	74,1% (80)	18,5% (20)	5,6% (6)	0,0% (0)	1,9% (2)
15-22 yıl	84,3% (43)	11,8% (6)	0,0% (0)	3,9% (2)	0,0% (0)
23-30 yıl	65,0% (13)	15,0% (3)	0,0% (0)	10,0% (2)	10,0% (2)
30 yıldan fazla	100,0% (2)	0,0% (0)	0,0% (0)	0,0% (0)	0,0% (0)

* χ^2 :30,941; s.d.:16; p:0,014

Mesleki tecrübe ve “Kocasına karşı gelen kadın dayakla cezalandırılabilir.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani öğretmenlerin öğretmenlikte geçirdikleri süre değiştikçe bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir.

Tablo 93: Mesleki Tecrübe ile Karısına şiddet uygulayan kişi tutuklanmalıdır cevabı ilişkisi

Yaş	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
7 yıldan az	6,7% (10)	3,3% (5)	4,0% (6)	22,7% (34)	63,3% (95)
7-14 yıl	8,3% (9)	5,6% (6)	3,7% (4)	26,9% (29)	55,6% (60)
15-22 yıl	2,0% (1)	11,8% (6)	5,9% (3)	9,8% (5)	70,6% (36)
23-30 yıl	15,0% (3)	15,0% (3)	10,0% (2)	15,0% (3)	45,0% (9)
30 yıldan fazla	0,0% (0)	50,0% (1)	0,0% (0)	50,0% (1)	0,0% (0)

* χ^2 :28,350; s.d.:16; p:0,029

Mesleki tecrübe ve “Karısına şiddet uygulayan kişi tutuklanmalıdır.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani öğretmenlerin öğretmenlikte geçirdikleri süre değiştikçe bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir. Katılımcıların cevapları incelendiğinde mesleki tecrübe arttıkça kadına şiddet uygulayan kişinin tutuklanması gerektiği ifadesine desteğin azaldığı görülmektedir.

Tablo 94: Mesleki Tecrübe ile Herhangi bir cebir, şiddet, zorlama yoksa ve birbirlerini seviyorlarsa 18 yaşından küçük çocuklar da evlenebilir cevabı ilişkisi

Yaş	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
7 yıldan az	56,7% (85)	26,0% (39)	4,7% (7)	8,0% (12)	4,7% (7)
7-14 yıl	41,7% (45)	25,9% (28)	7,4% (8)	21,3% (23)	3,7% (4)
15-22 yıl	41,2% (21)	19,6% (10)	11,8% (6)	19,6% (10)	7,8% (4)
23-30 yıl	30,0% (6)	30,0% (6)	10,0% (2)	0,0% (0)	30,0% (6)
30 yıldan fazla	0,0% (0)	0,0% (0)	100,0% (2)	0,0% (0)	0,0% (0)

* χ^2 :65,447; s.d.:16; p:0,000

Mesleki tecrübe ve “Herhangi bir cebir, şiddet, zorlama yoksa ve birbirlerini seviyorlarsa 18 yaşından küçük çocuklar da evlenebilir.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani öğretmenlerin öğretmenlikte geçirdikleri süre değiştikçe bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir. Bu ifadeye verilen cevaplar incelendiğinde herhangi bir cebir, şiddet, zorlama yoksa ve birbirlerini seviyorlarsa 18 yaşından küçük çocuklar da evlenebilir düşüncesine verilen desteğin mesleki tecrübeye paralel olarak arttığı gözlenmektedir.

6.4.3. Aile

6.4.3.1. Aile Reislği

Tablo 95: Mesleki Tecrübe ile Ailenin geleceği ile ilgili kararları kadın ve erkek birlikte vermelidir cevabı ilişkisi

Yaş	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
7 yıldan az	2,0% (3)	0,7% (1)	0,0% (0)	12,0% (18)	85,3% (128)
7-14 yıl	2,8% (3)	0,9% (1)	1,9% (2)	14,8% (16)	79,6% (86)
15-22 yıl	7,8% (4)	0,0% (0)	3,9% (2)	3,9% (2)	84,3% (43)
23-30 yıl	15,0% (3)	10,0% (2)	10,0% (2)	0,0% (0)	65,0% (13)
30 yıldan fazla	0,0% (0)	0,0% (0)	0,0% (0)	50,0% (1)	50,0% (1)

* χ^2 :45,336; s.d.:16; p:0,000

Mesleki tecrübe ve “Ailenin geleceği ile ilgili kararları kadın ve erkek birlikte vermelidir.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani öğretmenlerin öğretmenlikte geçirdikleri süre değiştikçe bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir.

6.4.3.2. Kadın Rollerini

Tablo 96: Mesleki Tecrübe ile Ailede kadının çalışması, çocukları açısından sorun yaratabilir cevabı ilişkisi

Yaş	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
7 yıldan az	17,3% (26)	26,7% (40)	15,3% (23)	34,0% (51)	6,7% (10)
7-14 yıl	21,3% (23)	24,1% (26)	13,0% (14)	25,0% (27)	16,7% (18)
15-22 yıl	27,5% (14)	15,7% (8)	7,8% (4)	19,6% (10)	29,4% (15)
23-30 yıl	15,0% (3)	20,0% (4)	20,0% (4)	20,0% (4)	25,0% (5)
30 yıldan fazla	0,0% (0)	0,0% (0)	0,0% (0)	50,0% (1)	50,0% (1)

* χ^2 :29,463; s.d.:16; p:0,021

Mesleki tecrübe ve “Ailede kadının çalışması, çocukları açısından sorun yaratabilir.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani öğretmenlerin öğretmenlikte geçirdikleri süre değiştikçe bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir.

Tablo 97: Mesleki Tecrübe ile Kadınlar annelik ve çalışma hayatını bir arada yürütebilir cevabı ilişkisi

Yaş	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
7 yıldan az	6,0% (9)	4,7% (7)	4,7% (7)	34,7% (52)	50,0% (75)
7-14 yıl	7,4% (8)	5,6% (6)	5,6% (6)	28,7% (31)	52,8% (57)
15-22 yıl	11,8% (6)	2,0% (1)	9,8% (5)	13,7% (7)	62,7% (32)
23-30 yıl	15,0% (3)	15,0% (3)	15,0% (3)	20,0% (4)	35,0% (7)
30 yıldan fazla	0,0% (0)	50,0% (1)	50,0% (1)	0,0% (0)	0,0% (0)

* χ^2 :35,136; s.d.:16; p:0,004

Mesleki tecrübe ve “Kadınlar annelik ve çalışma hayatını bir arada yürütebilir.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani

öğretmenlerin öğretmenlikte geçirdikleri süre değiştikçe bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir. Mesleki tecrübe arttıkça bu ifadeye katılım azalmaktadır.

6.4.3.3. Erkek Roller

Tablo 98: Mesleki Tecrübe ile Aile reisi her zaman erkek olmalıdır cevabı ilişkisi

Yaş	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
7 yıldan az	56,0% (84)	18,0% (27)	8,7% (13)	10,7% (16)	6,7% (10)
7-14 yıl	60,2% (65)	19,4% (21)	5,6% (6)	11,1% (12)	3,7% (4)
15-22 yıl	66,7% (34)	9,8% (5)	2,0% (1)	11,8% (6)	9,8% (5)
23-30 yıl	25,0% (5)	20,0% (4)	10,0% (2)	30,0% (6)	15,0% (3)
30 yıldan fazla	0,0% (0)	0,0% (0)	100,0% (2)	0,0% (0)	0,0% (0)

* χ^2 :45,277; s.d.:16; p:0,000

Mesleki tecrübe ve “Aile reisi her zaman erkek olmalıdır.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani öğretmenlerin öğretmenlikte geçirdikleri süre değiştikçe bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir.

6.4.3.4. Aile İçi Roller

Tablo 99: Mesleki Tecrübe ile Çocuk bakımı konusunda sorumluluk anne ve baba tarafından ortak paylaşılmalıdır cevabı ilişkisi

Yaş	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
7 yıldan az	1,3% (2)	0,0% (0)	0,7% (1)	15,3% (23)	82,7% (124)
7-14 yıl	2,8% (3)	2,8% (3)	0,9% (1)	15,7% (17)	77,8% (84)
15-22 yıl	2,0% (1)	2,0% (1)	3,9% (2)	15,7% (8)	76,5% (39)
23-30 yıl	10,0% (2)	5,0% (1)	10,0% (2)	20,0% (4)	55,0% (11)
30 yıldan fazla	0,0% (0)	0,0% (0)	0,0% (0)	100,0% (2)	0,0% (0)

* χ^2 :33,229; s.d.:16; p:0,007

Mesleki tecrübe ve “Çocuk bakımı konusunda sorumluluk anne ve baba tarafından ortak paylaşılmalıdır.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani öğretmenlerin öğretmenlikte geçirdikleri süre değiştikçe bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir.

Tablo 100: Mesleki Tecrübe ile Ev işleri, çocuk bakımı, hasta, engelli, yaşlı bakımı kadın işi olmalıdır cevabı ilişkisi

Yaş	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
7 yıldan az	58,7% (88)	27,3% (41)	9,3% (14)	4,0% (6)	0,7% (1)
7-14 yıl	61,1% (66)	23,1% (25)	10,2% (11)	4,6% (5)	0,9% (1)
15-22 yıl	62,7% (32)	11,8% (6)	13,7% (7)	9,8% (5)	2,0% (1)
23-30 yıl	35,0% (7)	30,0% (6)	20,0% (4)	10,0% (2)	5,0% (1)
30 yıldan fazla	0,0% (0)	0,0% (0)	100,0% (2)	0,0% (0)	0,0% (0)

* χ^2 :30,438; s.d.:16; p:0,016

Mesleki tecrübe ve “Ev işleri, çocuk bakımı, hasta, engelli, yaşlı bakımı kadın işi olmalıdır.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani öğretmenlerin öğretmenlikte geçirdikleri süre değiştikçe bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir. Ev işleri, çocuk bakımı, hasta, engelli, yaşlı bakımının kadının görevi olduğuna dair düşünceye verilen destek mesleki tecrübe arttıkça azalmaktadır.

Tablo 101: Mesleki Tecrübe ile Evlilikte doğum kontrolü sadece kadının sorumluluğudur cevabı ilişkisi

Yaş	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
7 yıldan az	76,7% (115)	16,7% (25)	5,3% (8)	0,7% (1)	0,7% (1)
7-14 yıl	66,7% (72)	22,2% (24)	7,4% (8)	2,8% (3)	0,9% (1)
15-22 yıl	60,8% (31)	19,6% (10)	5,9% (3)	11,8% (6)	2,0% (1)
23-30 yıl	55,0% (11)	30,0% (6)	5,0% (1)	0,0% (0)	10,0% (2)
30 yıldan fazla	0,0% (0)	50,0% (1)	0,0% (0)	0,0% (0)	50,0% (1)

* χ^2 :58,348; s.d.:16; p:0,000

Mesleki tecrübe ve “Evlilikte doğum kontrolü sadece kadının sorumluluğudur.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani öğretmenlerin öğretmenlikte geçirdikleri süre değiştikçe bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir. Verilen cevaplar incelendiğinde mesleğinde daha az tecrübeye sahip öğretmenlerin bu ifadeye yüksek oranda katılmadıkları görülürken, mesleki tecrübe arttıkça bu ifadeye verilen destek de artmaktadır.

6.4.4. Ekonomi

Tablo 102: Mesleki Tecrübe ile Kadının yeri evidir cevabı ilişkisi

Yaş	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
7 yıldan az	47,3% (71)	36,0% (54)	4,7% (7)	10,0% (15)	2,0% (3)
7-14 yıl	30,6% (33)	45,4% (49)	0,9% (1)	18,5% (20)	4,6% (5)
15-22 yıl	54,9% (28)	19,6% (10)	3,9% (2)	21,6% (11)	0,0% (0)
23-30 yıl	35,0% (7)	40,0% (8)	5,0% (1)	15,0% (3)	5,0% (1)
30 yıldan fazla	50,0% (1)	0,0% (0)	50,0% (1)	0,0% (0)	0,0% (0)

* χ^2 :37,104; s.d.:16; p:0,002

Mesleki tecrübe ve “Kadının yeri evidir.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani öğretmenlerin öğretmenlikte geçirdikleri süre değiştikçe bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir.

Tablo 103: Mesleki Tecrübe ile Kadının ekonomik bağımsızlığına kavuşması önemlidir cevabı ilişkisi

Yaş	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
7 yıldan az	2,7% (4)	4,0% (6)	7,3% (11)	22,0% (33)	64,0% (96)
7-14 yıl	3,7% (4)	4,6% (5)	3,7% (4)	19,4% (21)	68,5% (74)
15-22 yıl	5,9% (3)	2,0% (1)	3,9% (2)	13,7% (7)	74,5% (38)
23-30 yıl	15,0% (3)	20,0% (4)	10,0% (2)	5,0% (1)	50,0% (10)
30 yıldan fazla	0,0% (0)	0,0% (0)	50,0% (1)	50,0% (1)	0,0% (0)

* χ^2 :33,621; s.d.:16; p:0,006

Mesleki tecrübe ve “Kadının ekonomik bağımsızlığına kavuşması önemlidir.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani öğretmenlerin öğretmenlikte geçirdikleri süre değiştikçe bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir.

Tablo 104: Mesleki Tecrübe ile Erkeğin maddi gücü yeterliyse kadın çalışmamalıdır cevabı ilişkisi

Yaş	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
7 yıldan az	38,7% (58)	31,3% (47)	10,7% (16)	12,7% (19)	6,7% (10)
7-14 yıl	49,1% (53)	25,9% (28)	7,4% (8)	10,2% (11)	7,4% (8)
15-22 yıl	49,0% (25)	21,6% (11)	3,9% (2)	17,6% (9)	7,8% (4)
23-30 yıl	35,0% (7)	15,0% (3)	10,0% (2)	10,0% (2)	30,0% (6)
30 yıldan fazla	0,0% (0)	0,0% (0)	0,0% (0)	100,0% (2)	0,0% (0)

* χ^2 :34,072; s.d.:16; p:0,005

Mesleki tecrübe ve “Erkeğin maddi gücü yeterliyse kadın çalışmamalıdır.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani öğretmenlerin öğretmenlikte geçirdikleri süre değiştikçe bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir. Cevaplara bakıldığında mesleki tecrübenin arttıkça kadının çalışmaması ifadesine verilen desteğin arttığı görülmektedir.

Tablo 105: Mesleki Tecrübe ile Bir iş sahibi olmak erkek için olduğu kadar kadın için de önemlidir cevabı ilişkisi

Yaş	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
7 yıldan az	2,7% (4)	3,3% (5)	4,0% (6)	21,3% (32)	68,7% (103)
7-14 yıl	2,8% (3)	5,6% (6)	3,7% (4)	15,7% (17)	72,2% (78)
15-22 yıl	2,0% (1)	0,0% (0)	0,0% (0)	19,6% (10)	78,4% (40)
23-30 yıl	15,0% (3)	20,0% (4)	5,0% (1)	15,0% (3)	45,0% (9)
30 yıldan fazla	0,0% (0)	0,0% (0)	50,0% (1)	50,0% (1)	0,0% (0)

* χ^2 :42,465; s.d.:16; p:0,000

Mesleki tecrübe ve “Bir iş sahibi olmak erkek için olduğu kadar kadın için de önemlidir.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani öğretmenlerin öğretmenlikte geçirdikleri süre değiştikçe bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir. Katılımcıların cevaplarına bakıldığında kadının iş sahibi olmasının önemli olduğu ifadesine verilen desteğin mesleki tecrübe arttıkça azaldığı görülmektedir.

6.4.5. Eğitim

Tablo 106: Mesleki Tecrübe ile Kız ve erkek çocuklarının eğitim alma hakkı eşit olmalıdır cevabı ilişkisi

Yaş	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
7 yıldan az	1,3% (2)	2,7% (4)	0,0% (0)	12,0% (18)	84,0% (126)
7-14 yıl	2,8% (3)	0,9% (1)	0,0% (0)	16,7% (18)	79,6% (86)
15-22 yıl	2,0% (1)	0,0% (0)	0,0% (0)	19,6% (10)	78,4% (40)
23-30 yıl	20,0% (4)	10,0% (2)	0,0% (0)	15,0% (3)	55,0% (11)
30 yıldan fazla	0,0% (0)	0,0% (0)	0,0% (0)	0,0% (0)	100,0% (2)

* χ^2 :32,829; s.d.:16; p:0,001

Mesleki tecrübe ve “Kız ve erkek çocuklarının eğitim alma hakkı eşit olmalıdır.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani öğretmenlerin öğretmenlikte geçirdikleri süre değiştikçe bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir. Kız ve erkek çocuklarının eşit eğitim hakkına sahip olmasına verilen destek mesleki tecrübe arttıkça azalmaktadır.

6.5. Toplumsal Cinsiyet Tutumunun Toplumsal Cinsiyet Eğitimi İle İlişkisi

6.5.1. Cinsiyetçilik

Tablo 107: Toplumsal Cinsiyet Eğitimi ile Erkekler kadınlara göre daha mantıklıdır cevap ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Evet	34,3% (57)	16,3% (27)	15,1% (25)	30,1% (50)	4,2% (7)
Hayır	39,4% (65)	30,9% (51)	12,7% (21)	13,9% (23)	3,0% (5)

* χ^2 :18,574; s.d.:4; p:0,001

Toplumsal Cinsiyet Eğitimi ve “Erkekler kadınlara göre daha mantıklıdır.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani herhangi bir konuda toplumsal cinsiyet eğitimi alan öğretmenler ile almayan öğretmenlerin bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir. Herhangi bir konuda toplumsal cinsiyet eğitimi alan katılımcılar, erkeklerin kadınlardan daha mantıklı olduğu ifadesine daha yüksek oranda katılım göstermişlerdir. Bu durum eğitim alan katılımcıların cinsiyet eşitliği tutumu konusunda daha eşitlikçi olmaları beklentilerinin tersi bir durum ortaya koymaktadır.

Tablo 108: Toplumsal Cinsiyet Eğitimi ile Erkekler ağlamaz cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Evet	53,0% (88)	10,2% (17)	5,4% (9)	19,3% (32)	12,0% (20)
Hayır	61,2% (101)	22,4% (37)	3,6% (6)	9,1% (15)	3,6% (6)

* χ^2 :22,586; s.d.:4; p:0,000

Toplumsal Cinsiyet Eğitimi ve “Erkekler ağlamaz.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani herhangi bir konuda toplumsal cinsiyet eğitimi alan öğretmenler ile almayan öğretmenlerin bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir. Katılımcıların verdikleri cevaplar incelendiğinde toplumsal cinsiyet eğitimi alan öğretmenlerin bu ifadeye daha yüksek oranda katıldıkları görülmektedir.

Tablo 109: Toplumsal Cinsiyet Eğitimi ile Kadın hem ev idaresinde hem de toplumsal hayatta kendisini kocasına göre ayarlamalıdır cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Evet	69,9% (116)	13,3% (22)	4,2% (7)	7,2% (12)	5,4% (9)
Hayır	42,4% (70)	24,2% (40)	13,3% (22)	13,9% (23)	6,1% (10)

* χ^2 :27,868; s.d.:4; p:0,000

Toplumsal Cinsiyet Eğitimi ve “Kadın hem ev idaresinde hem de toplumsal hayatta kendisini kocasına göre ayarlamalıdır.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani herhangi bir konuda toplumsal cinsiyet eğitimi alan öğretmenler ile almayan öğretmenlerin bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir. Verilen cevaplara bakıldığında toplumsal cinsiyet eğitimi alanların kadının kendisini kocasına göre ayarlaması gerektiği düşüncesini daha yüksek oranda reddettikleri görülmektedir.

Tablo 110: Toplumsal Cinsiyet Eğitimi ile Erkek çocuklar üniversiteye gitmek için kızlardan daha fazla teşvik edilmelidir cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Evet	74,7% (124)	12,7% (21)	4,2% (7)	5,4% (9)	3,0% (5)
Hayır	62,4% (103)	26,7% (44)	3,0% (5)	3,6% (6)	4,2% (7)

* χ^2 :11,345; s.d.:4; p:0,023

Toplumsal Cinsiyet Eğitimi ve “Erkek çocuklar üniversiteye gitmek için kızlardan daha fazla teşvik edilmelidir.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani herhangi bir konuda toplumsal cinsiyet eğitimi alan öğretmenler ile almayan öğretmenlerin bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir. Erkeklerin üniversite konusunda kızlardan daha fazla desteklenmesi gerektiği düşüncesine toplumsal cinsiyet eğitimi alan öğretmenlerin bu eğitimi almayanlara göre daha yüksek oranda destek verdikleri görülmektedir.

Tablo 111: Toplumsal Cinsiyet Eğitimi ile Evli de olsa bekar da olsa bir kadın kendi özgürlüğü için çalışmalıdır cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Evet	3,6% (6)	7,8% (13)	3,6% (6)	9,6% (16)	75,3% (125)
Hayır	8,5% (14)	5,5% (9)	9,7% (16)	25,5% (42)	50,9% (84)

* χ^2 :28,168; s.d.:4; p:0,000

Toplumsal Cinsiyet Eğitimi ve “Evli de olsa bekar da olsa bir kadın kendi özgürlüğü için çalışmalıdır.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani herhangi bir konuda toplumsal cinsiyet eğitimi alan öğretmenler ile almayan öğretmenlerin bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir. Bu ifadeye verilerin cevaplar incelendiğinde toplumsal cinsiyet eğitimi alan öğretmenlerin daha yüksek oranda destek verdikleri görülmektedir.

6.5.2. Şiddet

Tablo 112: Toplumsal Cinsiyet Eğitimi ile Kadın koca şiddetini başkalarına anlatmamalıdır, kol kırılır yen içinde kalır cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Evet	75,9% (126)	13,3% (22)	1,8% (3)	4,8% (8)	4,2% (7)
Hayır	64,2% (106)	22,4% (37)	7,3% (12)	4,8% (8)	1,2% (2)

* χ^2 :13,713; s.d.:4; p:0,008

Toplumsal Cinsiyet Eğitimi ve “Kadın koca şiddetini başkalarına anlatmamalıdır, kol kırılır yen içinde kalır.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani herhangi bir konuda toplumsal cinsiyet eğitimi alan öğretmenler ile almayan öğretmenlerin bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir. Kadının şiddet karşısında sessiz kalması ifadesine toplumsal cinsiyet eğitimi alan öğretmenler tarafından daha yüksek oranda destek verilmiştir.

Tablo 113: Toplumsal Cinsiyet Eğitimi ile Bir kadına hakaret etmek de kadına yönelik şiddet kapsamına girer cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Evet	6,6% (11)	3,6% (6)	2,4% (4)	26,5% (44)	60,8% (101)
Hayır	15,8% (26)	6,7% (11)	4,8% (8)	23,6% (39)	49,1% (81)

* χ^2 :11,381; s.d.:4; p:0,023

Toplumsal Cinsiyet Eğitimi ve “Bir kadına hakaret etmek de kadına yönelik şiddet kapsamına girer.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani herhangi bir konuda toplumsal cinsiyet eğitimi alan

öğretmenler ile almayan öğretmenlerin bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir. Kadına hakaretin de şiddet sayılmasını savunanlar çoğunlukla toplumsal cinsiyet eğitimi alan öğretmenlerdir.

Tablo 114: Toplumsal Cinsiyet Eğitimi ile Dindar kadınlar şiddete daha az tepki göstermektedir cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Evet	13,3% (22)	15,7% (26)	16,9% (28)	33,1% (55)	21,1% (35)
Hayır	25,5% (42)	12,7% (21)	15,2% (25)	33,3% (55)	13,3% (22)

* χ^2 :9,914; s.d.:4; p:0,042

Toplumsal Cinsiyet Eğitimi ve “Dindar kadınlar şiddete daha az tepki göstermektedir.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani herhangi bir konuda toplumsal cinsiyet eğitimi alan öğretmenler ile almayan öğretmenlerin bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir. Toplumsal cinsiyet eğitimi alan öğretmenler dindar kadınların şiddet karşısında daha sessiz kaldıklarını savunmaktadırlar.

Tablo 115: Toplumsal Cinsiyet Eğitimi ile Karısına şiddet uygulayan kişi tutuklanmalıdır cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Evet	4,8% (8)	3,0% (5)	3,0% (5)	21,7% (36)	67,5% (112)
Hayır	9,1% (15)	9,7% (16)	6,1% (10)	21,8% (36)	53,3% (88)

* χ^2 :12,436; s.d.:4; p:0,014

Toplumsal Cinsiyet Eğitimi ve “Karısına şiddet uygulayan kişi tutuklanmalıdır.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani herhangi bir konuda toplumsal cinsiyet eğitimi alan öğretmenler ile almayan öğretmenlerin bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir.

Tablo 116: Toplumsal Cinsiyet Eğitimi ile Herhangi bir cebir, şiddet, zorlama yoksa ve birbirlerini seviyorlarsa 18 yaşından küçük çocuklar da evlenebilir cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Evet	45,8% (76)	22,9% (38)	5,4% (9)	18,7% (31)	7,2% (12)
Hayır	49,1% (81)	27,3% (45)	9,7% (16)	8,5% (14)	5,5% (9)

* χ^2 :9,557; s.d.:4; p:0,049

Toplumsal Cinsiyet Eğitimi ve “Herhangi bir cebir, şiddet, zorlama yoksa ve birbirlerini seviyorlarsa 18 yaşından küçük çocuklar da evlenebilir.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani herhangi bir konuda toplumsal cinsiyet eğitimi alan öğretmenler ile almayan öğretmenlerin bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir. 18 yaşından küçük çocukların herhangi bir zorlama olmadığı durumlarda evlenebilmesi ifadesine toplumsal cinsiyet eğitimi alan öğretmenlerin daha yüksek oranda destek verdikleri görülmektedir.

6.5.3. Aile

6.5.3.1. Kadın Rollerini

Tablo 117: Toplumsal Cinsiyet Eğitimi ile Ailede kadının çalışması, çocukları açısından sorun yaratabilir cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Evet	21,1% (35)	23,5% (39)	8,4% (14)	26,5% (44)	20,5% (34)
Hayır	18,8% (31)	23,6% (39)	18,8% (31)	29,7% (49)	9,1% (15)

* χ^2 :14,298; s.d.:4; p:0,006

Toplumsal Cinsiyet Eğitimi ve “Ailede kadının çalışması, çocukları açısından sorun yaratabilir.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani herhangi bir konuda toplumsal cinsiyet eğitimi alan öğretmenler ile almayan öğretmenlerin bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir. Toplumsal cinsiyet eğitimi alan öğretmenler kadının çalışmasının çocuklar açısından sorun yaratabileceği düşüncesini daha yüksek oranda savunmaktadırlar.

Tablo 118: Toplumsal Cinsiyet Eğitimi ile Evlilikte, kadın istemediği zaman cinsel ilişkiyi reddedebilmelidir cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Evet	9,6% (16)	7,2% (12)	1,2% (2)	12,7% (21)	69,3% (115)
Hayır	9,1% (15)	8,5% (14)	8,5% (14)	20,6% (34)	53,3% (88)

* χ^2 :15,847; s.d.:4; p:0,003

Toplumsal Cinsiyet Eğitimi ve “Evlilikte, kadın istemediği zaman cinsel ilişkiyi reddedebilmelidir.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre

anlamli bir iliŒki vardir. Yani herhangi bir konuda toplumsal cinsiyet eğitimi alan oğretmenler ile almayan oğretmenlerin bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamli derecede farklılık göstermektedir. Kadın istemediğinde cinsel iliŒkiyi reddedebilmelidir ifadesini destekleme oranı birbirine yakinken, buna karŒı çıkanların toplumsal cinsiyet eğitimi alanlarda daha yüksek olması dikkat çekmektedir.

Tablo 119: Toplumsal Cinsiyet Eğitimi ile Kadınlar annelik ve alıŒma hayatını bir arada yürütebilir cevabı iliŒkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Evet	7,2% (12)	4,2% (7)	3,0% (5)	22,9% (38)	62,7% (104)
Hayır	8,5% (14)	6,7% (11)	10,3% (17)	33,9% (56)	40,6% (67)

* χ^2 :19,038; s.d.:4; p:0,001

Toplumsal Cinsiyet Eğitimi ve “Kadınlar annelik ve alıŒma hayatını bir arada yürütebilir.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamli bir iliŒki vardir. Yani herhangi bir konuda toplumsal cinsiyet eğitimi alan oğretmenler ile almayan oğretmenlerin bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamli derecede farklılık göstermektedir.

6.5.3.2. Erkek Roller

Tablo 120: Toplumsal Cinsiyet Eğitimi ile Aile reisi her zaman erkek olmalıdır cevabı iliŒkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Evet	66,3% (110)	13,3% (22)	4,8% (8)	9,6% (16)	6,0% (10)
Hayır	47,3% (78)	21,2% (35)	9,7% (16)	14,5% (24)	7,3% (12)

* χ^2 :12,857; s.d.:4; p:0,012

Toplumsal Cinsiyet Eğitimi ve “Aile reisi her zaman erkek olmalıdır.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani herhangi bir konuda toplumsal cinsiyet eğitimi alan öğretmenler ile almayan öğretmenlerin bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir.

Tablo 121: Toplumsal Cinsiyet Eğitimi ile Erkeğin evde her dediği yapılmalıdır cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Evet	79,5% (132)	14,5% (24)	2,4% (4)	1,8% (3)	1,8% (3)
Hayır	66,1% (109)	28,5% (47)	3,6% (6)	0,0% (0)	1,8% (3)

* χ^2 :13,043; s.d.:4; p:0,011

Toplumsal Cinsiyet Eğitimi ve “Erkeğin evde her dediği yapılmalıdır.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani herhangi bir konuda toplumsal cinsiyet eğitimi alan öğretmenler ile almayan öğretmenlerin bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir.

6.5.3.3. Aile İçi Roller

Tablo 122: Toplumsal Cinsiyet Eğitimi ile Ev işleri karı koca arasında paylaşılmalıdır cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Evet	2,4% (4)	3,0% (5)	1,8% (3)	10,8% (18)	81,9% (136)
Hayır	2,4% (4)	1,8% (3)	9,1% (15)	21,2% (35)	65,5% (108)

* χ^2 :17,163; s.d.:4; p:0,002

Toplumsal Cinsiyet Eğitimi ve “Ev işleri karı koca arasında paylaşılmalıdır.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani herhangi bir konuda toplumsal cinsiyet eğitimi alan öğretmenler ile almayan öğretmenlerin bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir. Verilen cevaplara bakıldığında toplumsal cinsiyet eğitimi alan katılımcıların bu ifadeyi daha yüksek oranda destekledikleri görülmektedir.

6.5.4. Ekonomi

Tablo 123: Toplumsal Cinsiyet Eğitimi ile Kadının ekonomik bağımsızlığına kavuşması önemlidir cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Evet	2,4% (4)	2,4% (4)	6,6% (11)	13,3% (22)	75,3% (125)
Hayır	6,1% (10)	7,3% (12)	5,5% (9)	24,8% (41)	56,4% (93)

* χ^2 :17,196; s.d.:4; p:0,002

Toplumsal Cinsiyet Eğitimi ve “Kadının ekonomik bağımsızlığına kavuşması önemlidir.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani toplumsal cinsiyet eğitimi almayanlar bu ifadeye daha yüksek oranda karşı çıkmaktadırlar.

Tablo 124: Toplumsal Cinsiyet Eğitimi ile Erkeğin maddi gücü yeterliyse kadın çalışmamalıdır cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Evet	50,6% (84)	25,9% (43)	6,0% (10)	9,6% (16)	7,8% (13)
Hayır	35,8% (59)	27,9% (46)	10,9% (18)	16,4% (27)	9,1% (15)

* χ^2 :9,711; s.d.:4; p:0,046

Toplumsal Cinsiyet Eğitimi ve “Erkeğin maddi gücü yeterliyse kadın çalışmamalıdır.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani herhangi bir konuda toplumsal cinsiyet eğitimi alan öğretmenler ile almayan öğretmenlerin bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir.

Tablo 125: Toplumsal Cinsiyet Eğitimi ile Kadınlar aile bütçesini daha iyi idare ederler cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Evet	10,2% (17)	22,9% (38)	13,9% (23)	38,0% (63)	15,1% (25)
Hayır	10,9% (18)	18,2% (30)	27,3% (45)	31,5% (52)	12,1% (20)

* χ^2 :9,692; s.d.:4; p:0,046

Toplumsal Cinsiyet Eğitimi ve “Kadınlar aile bütçesini daha iyi idare ederler.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani herhangi bir konuda toplumsal cinsiyet eğitimi alan öğretmenler ile almayan öğretmenlerin bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir.

Tablo 126: Toplumsal Cinsiyet Eğitimi ile Bir iş sahibi olmak erkek için olduğu kadar kadın için de önemlidir cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Evet	1,2% (2)	4,2% (7)	1,8% (3)	16,3% (27)	76,5% (127)
Hayır	5,5% (9)	4,8% (8)	5,5% (9)	21,8% (36)	62,4% (103)

* χ^2 :11,308; s.d.:4; p:0,023

Toplumsal Cinsiyet Eğitimi ve “Bir iş sahibi olmak erkek için olduğu kadar kadın için de önemlidir.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani herhangi bir konuda toplumsal cinsiyet eğitimi alan öğretmenler ile almayan öğretmenlerin bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir. Toplumsal cinsiyet eğitimi alan öğretmenler kadının çalışmasının da erkek için olduğu kadar önemli olduğunu daha yüksek oranda savunmaktadırlar.

6.5.5. Siyaset

Tablo 127: Toplumsal Cinsiyet Eğitimi ile Siyaset yapmak erkek işidir cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Evet	63,9% (106)	21,1% (35)	2,4% (4)	8,4% (14)	4,2% (7)
Hayır	50,3% (83)	27,9% (46)	7,3% (12)	7,3% (12)	7,3% (12)

* χ^2 :9,759; s.d.:4; p:0,045

Toplumsal Cinsiyet Eğitimi ve “Siyaset yapmak erkek işidir.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani herhangi bir konuda toplumsal cinsiyet eğitimi alan öğretmenler ile almayan öğretmenlerin bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir. Siyasetin erkek işi olduğu kadar kadın işi de olduğunu savunanlar daha yüksek oranda toplumsal cinsiyet eğitimi alan öğretmenlerden oluşmaktadır.

6.6. Toplumsal Cinsiyet Tutumunun Mezun Olunan Lise Türü İle İlişkisi

6.6.1. Cinsiyetçilik

Tablo 128: Mezun Olunan Lise Türü ile Erkekler ağlamaz cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Diğer	62,1% (36)	22,4% (13)	8,6% (5)	5,2% (3)	1,7% (1)
İmam Hatip Lisesi	56,0% (153)	15,0% (41)	3,7% (10)	16,1% (44)	9,2% (25)

* χ^2 :11,903; s.d.:4; p:0,018

Mezun Olunan Lise Türü ve “Erkekler ağlamaz.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani mezun olunan lise türü ile bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir. İmam hatip lisesinden mezun olanların erkekler ağlamaz fikrini daha yüksek oranda kabul ettikleri görülmektedir.

Tablo 129: Mezun Olunan Lise Türü ile Kadın hem ev idaresinde hem de toplumsal hayatta kendisini kocasına göre ayarlamalıdır cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Diğer	31,0% (18)	29,3% (17)	10,3% (6)	20,7% (12)	8,6% (5)
İmam Hatip Lisesi	61,5% (168)	16,5% (45)	8,4% (23)	8,4% (23)	5,1% (14)

* χ^2 :20,146; s.d.:4; p:0,000

Mezun Olunan Lise Türü ve “Kadın hem ev idaresinde hem de toplumsal hayatta kendisini kocasına göre ayarlamalıdır.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani mezun olunan lise türü ile bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir.

Kadının kendisini kocasına göre ayarlaması düşüncesi diğer lise türlerinden mezun olan öğretmenler arasında daha yaygın şekilde kabul görmektedir.

Tablo 130: Mezun Olunan Lise Türü ile Erkek çocuklar üniversiteye gitmek için kızlardan daha fazla teşvik edilmelidir cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Diğer	53,4% (31)	29,3% (17)	3,4% (2)	5,2% (3)	8,6% (5)
İmam Hatip Lisesi	71,8% (196)	17,6% (48)	3,7% (10)	4,4% (12)	2,6% (7)

* χ^2 :10,608; s.d.:4; p:0,031

Mezun Olunan Lise Türü ve “Erkek çocuklar üniversiteye gitmek için kızlardan daha fazla teşvik edilmelidir.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani mezun olunan lise türü ile bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir. Erkek çocukların üniversite için kızlara göre daha çok teşvik edilmesi ifadesi diğer lise türlerinden mezun olan öğretmenlerce daha yüksek oranda desteklenmektedir.

6.6.2. Şiddet

Tablo 131: Mezun Olunan Lise Türü ile Şiddete maruz kalan kadın karakola gitmelidir cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Diğer	5,2% (3)	13,8% (8)	8,6% (5)	22,4% (13)	50,0% (29)
İmam Hatip Lisesi	4,4% (12)	2,9% (8)	4,8% (13)	45,4% (124)	42,5% (116)

* χ^2 :19,785; s.d.:4; p:0,001

Mezun Olunan Lise Türü ve “Şiddete maruz kalan kadın karakola gitmelidir.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani

mezun olunan lise türü ile bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir. Şiddete uğrayan kadının karakola gitmesi ifadesine diğer lise türlerinden mezun olanlar tarafından daha yüksek oranda karşı çıkmaktadır.

Tablo 132: Mezun Olunan Lise Türü ile Dindar erkekler kadına şiddete daha fazla eğilimlidir cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Diğer	46,6% (27)	15,5% (9)	13,8% (8)	5,2% (3)	19,0% (11)
İmam Hatip Lisesi	65,6% (179)	11,7% (32)	13,6% (37)	5,9% (16)	3,3% (9)

* χ^2 :22,815; s.d.:4; p:0,000

Mezun Olunan Lise Türü ve “Dindar erkekler kadına şiddete daha fazla eğilimlidir.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani mezun olunan lise türü ile bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir. Dindar erkeklerin şiddete daha meyilli olduğu düşüncesi diğer lise türünden mezun olanlarda daha yüksek oranda kabul görmektedir.

Tablo 133: Mezun Olunan Lise Türü ile Derecesi çok değilse kadına yönelik şiddet mazur görülebilir cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Diğer	62,1% (36)	29,3% (17)	3,4% (2)	3,4% (2)	1,7% (1)
İmam Hatip Lisesi	82,1% (224)	12,5% (34)	0,7% (2)	4,0% (11)	0,7% (2)

* χ^2 :14,732; s.d.:4; p:0,005

Mezun Olunan Lise Türü ve “Derecesi çok değilse kadına yönelik şiddet mazur görülebilir.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki

vardır. Yani mezun olunan lise türü ile bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir.

Tablo 134: Mezun Olunan Lise Türü ile Karısına şiddet uygulayan kişi tutuklanmalıdır cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Diğer	6,9% (4)	13,8% (8)	8,6% (5)	15,5% (9)	55,2% (32)
İmam Hatip Lisesi	7,0% (19)	4,8% (13)	3,7% (10)	23,1% (63)	61,5% (168)

* χ^2 :10,322; s.d.:4; p:0,035

Mezun Olunan Lise Türü ve “Karisına şiddet uygulayan kişi tutuklanmalıdır.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani mezun olunan lise türü ile bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir. Şiddet uygulayan kişinin tutuklanmasına diğer lise türlerinden mezun olan katılımcılar daha yüksek oranda karşı çıkmaktadır.

Tablo 135: Mezun Olunan Lise Türü ile Herhangi bir cebir, şiddet, zorlama yoksa ve birbirlerini seviyorlarsa 18 yaşından küçük çocuklar da evlenebilir cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Diğer	48,3% (28)	24,1% (14)	12,1% (7)	3,4% (2)	12,1% (7)
İmam Hatip Lisesi	47,3% (129)	25,3% (69)	6,6% (18)	15,8% (43)	5,1% (14)

* χ^2 :10,892; s.d.:4; p:0,028

Mezun Olunan Lise Türü ve “Herhangi bir cebir, şiddet, zorlama yoksa ve birbirlerini seviyorlarsa 18 yaşından küçük çocuklar da evlenebilir.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani mezun olunan lise türü ile bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede

farklılık göstermektedir. 18 yaşından küçük çocuğun kendi rızasıyla evlenebilmesine imam hatip mezunu katılımcılar daha yüksek oranda olumlu cevap vermiştir.

6.6.3. Aile

6.6.3.1. Kadın Roller

Tablo 136: Mezun Olunan Lise Türü ile Kadının temel görevi anneliktir cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Diğer	36,2% (21)	12,1% (7)	12,1% (7)	27,6% (16)	12,1% (7)
İmam Hatip Lisesi	21,6% (59)	17,2% (47)	7,0% (19)	31,1% (85)	23,1% (63)

* χ^2 :9,521; s.d.:4; p:0,049

Mezun Olunan Lise Türü ve “Kadının temel görevi anneliktir.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani mezun olunan lise türü ile bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir. İmam hatip liselerinden mezun olan öğretmenlerin yarısından fazlası kadının temel görevinin annelik olduğunu savunmaktadır.

6.6.4. Ekonomi

Tablo 137: Mezun Olunan Lise Türü ile Kadının yeri evdir cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Diğer	48,3% (28)	27,6% (16)	10,3% (6)	12,1% (7)	1,7% (1)
İmam Hatip Lisesi	41,0% (112)	38,5% (105)	2,2% (6)	15,4% (42)	2,9% (8)

* χ^2 :11,512; s.d.:4; p:0,021

Mezun Olunan Lise Türü ve “Kadının yeri evidir.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani mezun olunan lise türü ile bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir. Kadının yeri evidir ifadesine imam hatip lisesi mezunları daha yüksek oranda karşı çıkarken, bu ifadeyi destekleyen imam hatip liseli oranı diğer lise türünden mezun olanlara göre yine daha fazladır.

6.7. Toplumsal Cinsiyet Tutumunun Yüksek Lisans Eğitimi İle İlişkisi

6.7.1. Cinsiyetçilik

Tablo 138: Yüksek Lisans Eğitimi ile Erkekler ağlamaz cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Evet	65,9% (56)	21,2% (18)	3,5% (3)	8,2% (7)	1,2% (1)
Hayır	54,1% (133)	14,6% (36)	4,9% (12)	16,3% (40)	10,2% (25)

* χ^2 :12,815; s.d.:4; p:0,012

Yüksek Lisans Eğitimi ve “Erkekler ağlamaz.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani yüksek lisans eğitimi almak ile bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir. Yüksek lisans eğitimi almayan katılımcıların bu ifadeyi daha yüksek oranda destekledikleri görülmektedir.

Tablo 139: Yüksek Lisans Eğitimi ile Kadın hem ev idaresinde hem de toplumsal hayatta kendisini kocasına göre ayarlamalıdır cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Evet	42,4% (36)	30,6% (26)	9,4% (8)	10,6% (9)	7,1% (6)
Hayır	61,0% (150)	14,6% (36)	8,5% (21)	10,6% (26)	5,3% (13)

* χ^2 :12,885; s.d.:4; p:0,012

Yüksek Lisans Eğitimi ve “Kadın hem ev idaresinde hem de toplumsal hayatta kendisini kocasına göre ayarlamalıdır.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani yüksek lisans eğitimi almak ile bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir. Kadının kendisini kocasına göre ayarlaması gerektiği düşüncesi küçük bir farkla da olsa yüksek lisans mezunları arasında daha yüksek oranda destek bulmaktadır.

Tablo 140: Yüksek Lisans Eğitimi ile Erkek çocuklar üniversiteye gitmek için kızlardan daha fazla teşvik edilmelidir cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Evet	61,2% (52)	30,6% (26)	2,4% (2)	5,9% (5)	0,0% (0)
Hayır	71,1% (175)	15,9% (39)	4,1% (10)	4,1% (10)	4,9% (12)

* χ^2 :13,016; s.d.:4; p:0,011

Yüksek Lisans Eğitimi ve “Erkek çocuklar üniversiteye gitmek için kızlardan daha fazla teşvik edilmelidir.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani yüksek lisans eğitimi almak ile bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir. Yüksek lisans eğitimi alan katılımcıların erkekler kadar kızların da üniversite konusunda desteklenmesi gerektiğini belirttikleri görülmektedir.

Tablo 141: Yüksek Lisans Eğitimi ile Kadın kocasına her şartta itaat etmelidir cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Evet	61,2% (52)	28,2% (24)	3,5% (3)	3,5% (3)	3,5% (3)
Hayır	78,5% (193)	14,2% (35)	2,4% (6)	2,0% (5)	2,8% (7)

* χ^2 :10,462; s.d.:4; p:0,033

Yüksek Lisans Eğitimi ve “Kadın kocasına her şartta itaat etmelidir.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani yüksek lisans eğitimi almak ile bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir. Yüksek lisans eğitimi almayan öğretmenler kadının kocasına koşulsuz itaat etmek zorunda olduğu ifadesine daha yüksek oranda karşı çıkmaktadırlar.

6.7.2. Şiddet

Tablo 142: Yüksek Lisans Eğitimi ile Şiddete maruz kalan kadın karakola gitmelidir cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Evet	5,9% (5)	9,4% (8)	9,4% (8)	38,8% (33)	36,5% (31)
Hayır	4,1% (10)	3,3% (8)	4,1% (10)	42,3% (104)	46,3% (114)

* χ^2 :10,327; s.d.:4; p:0,035

Yüksek Lisans Eğitimi ve “Şiddete maruz kalan kadın karakola gitmelidir.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani yüksek lisans eğitimi almak ile bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir. Yüksek lisans eğitimi alan öğretmenler

kadının şiddete maruz kalması durumunda karakola gitmemesi gerektiğine daha yüksek oranda katılım göstermektedir.

Tablo 143: Yüksek Lisans Eğitimi ile Kadın çocuğu varsa koca şiddetine tahammül etmelidir cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Evet	69,4% (59)	25,9% (22)	4,7% (4)	0,0% (0)	0,0% (0)
Hayır	80,5% (198)	14,2% (35)	1,6% (4)	2,0% (5)	1,6% (4)

* χ^2 :11,570; s.d.:4; p:0,021

Yüksek Lisans Eğitimi ve “Kadın çocuğu varsa koca şiddetine tahammül etmelidir.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani yüksek lisans eğitimi almak ile bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir.

Tablo 144: Yüksek Lisans Eğitimi ile Bir kadına hakaret etmek de kadına yönelik şiddet kapsamına girer cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Evet	20,0% (17)	7,1% (6)	5,9% (5)	29,4% (25)	37,6% (32)
Hayır	8,1% (20)	4,5% (11)	2,8% (7)	23,6% (58)	61,0% (150)

* χ^2 :17,503; s.d.:4; p:0,002

Yüksek Lisans Eğitimi ve “Bir kadına hakaret etmek de kadına yönelik şiddet kapsamına girer.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani yüksek lisans eğitimi almak ile bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir. Kadına hakaretin de şiddet kapsamına girmesi gerektiği düşüncesine karşı çıkan öğretmenler daha yüksek oranda yüksek lisans eğitimi alan katılımcılar olarak görülmektedir.

Tablo 145: Yüksek Lisans Eğitimi ile Kocası, babası dahil hiç kimsenin bir kadına şiddet uygulama hakkı yoktur cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Evet	9,4% (8)	5,9% (5)	2,4% (2)	12,9% (11)	69,4% (59)
Hayır	6,1% (15)	2,0% (5)	2,4% (6)	4,1% (10)	85,4% (210)

* χ^2 :13,923; s.d.:4; p:0,008

Yüksek Lisans Eğitimi ve “Kocası, babası dahil hiç kimsenin bir kadına şiddet uygulama hakkı yoktur.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani yüksek lisans eğitimi almak ile bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir.

Tablo 146: Yüksek Lisans Eğitimi ile Karısına şiddet uygulayan kişi tutuklanmalıdır cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Evet	8,2% (7)	10,6% (9)	8,2% (7)	27,1% (23)	45,9% (39)
Hayır	6,5% (16)	4,9% (12)	3,3% (8)	19,9% (49)	65,4% (161)

* χ^2 :12,463; s.d.:4; p:0,014

Yüksek Lisans Eğitimi ve “Karisına şiddet uygulayan kişi tutuklanmalıdır.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani yüksek lisans eğitimi almak ile bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir.

6.7.3. Ekonomi

Tablo 147: Yüksek Lisans Eğitimi ile Erkekler aile bütçesini daha iyi idare ederler cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Evet	24,7% (21)	38,8% (33)	12,9% (11)	18,8% (16)	4,7% (4)
Hayır	29,3% (72)	18,3% (45)	21,1% (52)	22,0% (54)	9,3% (23)

* χ^2 :15,960; s.d.:4; p:0,003

Yüksek Lisans Eğitimi ve “Erkekler aile bütçesini daha iyi idare ederler.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani yüksek lisans eğitimi almak ile bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir. Erkeklerin aile bütçesini daha iyi idare ettiği ifadesi yüksek lisans mezunlarının büyük bölümü tarafından reddedilirken, yüksek lisans eğitimi almayan katılımcılar daha fazla oranda bu ifadeye katıldıklarını belirtmişlerdir.

6.8. Toplumsal Cinsiyet Tutumunun Doktora Eğitimi İle İlişkisi

6.8.1. Cinsiyetçilik

Tablo 148: Doktora Eğitimi İle Erkek çocuklar üniversiteye gitmek için kızlardan daha fazla teşvik edilmelidir cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Evet	30,0% (3)	60,0% (6)	0,0% (0)	10,0% (1)	0,0% (0)
Hayır	69,8% (224)	18,4% (59)	3,7% (12)	4,4% (14)	3,7% (12)

* χ^2 :12,221; s.d.:4; p:0,016

Doktora Eğitimi ve “Erkek çocuklar üniversiteye gitmek için kızlardan daha fazla teşvik edilmelidir.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani doktora eğitimi almak ile bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir.

Tablo 149: Doktora Eğitimi İle Evli de olsa bekar da olsa bir kadın kendi özgürlüğü için çalışmalıdır cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Evet	10,0% (1)	40,0% (4)	0,0% (0)	0,0% (0)	50,0% (5)
Hayır	5,9% (19)	5,6% (18)	6,9% (22)	18,1% (58)	63,6% (204)

* χ^2 :20,300; s.d.:4; p:0,000

Doktora Eğitimi ve “Evli de olsa bekar da olsa bir kadın kendi özgürlüğü için çalışmalıdır.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani doktora eğitimi almak ile bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir. Cevaplar incelendiğinde doktora mezunu olan kişilerin daha yüksek oranda evli ya da bekar fark etmeksizin kadının kendi özgürlüğü için çalışması gerektiğini savundukları görülmektedir.

Tablo 150: Doktora Eğitimi İle Kadınlar kocalarıyla anlaşamadıkları konularda tartışmak yerine susmayı tercih etmelidir cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Evet	20,0% (2)	60,0% (6)	20,0% (2)	0,0% (0)	0,0% (0)
Hayır	52,3% (168)	22,1% (71)	11,5% (37)	11,2% (36)	2,8% (9)

* χ^2 :9,950; s.d.:4; p:0,041

Doktora Eğitimi ve “Kadınlar kocalarıyla anlaşamadıkları konularda tartışmak yerine susmayı tercih etmelidir.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani doktora eğitimi almak ile bu soruya verdikleri

cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir. Verilen cevaplar değerlendirildiğinde doktora programını bitiren katılımcılardan hiçbirinin, kadınların kocalarıyla anlaşamadıkları konularda tartışmak yerine susmayı tercih etmesi ifadesine katılmadıkları görülmektedir.

6.8.2. Şiddet

Tablo 151: Doktora Eğitimi İle Bir kızı çocuk yaşta evlendirmek de kadına yönelik şiddet kapsamına girer cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Evet	20,0% (2)	20,0% (2)	0,0% (0)	40,0% (4)	20,0% (2)
Hayır	5,3% (17)	1,6% (5)	4,0% (13)	20,6% (66)	68,5% (220)

* χ^2 :24,794; s.d.:4; p:0,000

Doktora Eğitimi ve “Bir kızı çocuk yaşta evlendirmek de kadına yönelik şiddet kapsamına girer.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani doktora eğitimi almak ile bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir.

Tablo 152: Doktora Eğitimi İle Erkeği şiddete kadın tahrik eder cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Evet	40,0% (4)	40,0% (4)	0,0% (0)	20,0% (2)	0,0% (0)
Hayır	68,5% (220)	19,6% (63)	6,9% (22)	3,4% (11)	1,6% (5)

* χ^2 :10,779; s.d.:4; p:0,029

Doktora Eğitimi ve “Erkeği şiddete kadın tahrik eder.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani doktora eğitimi

almak ile bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir.

Tablo 153: Doktora Eğitimi İle Şiddete maruz kalan kadın karakola gitmelidir cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Evet	10,0% (1)	30,0% (3)	0,0% (0)	20,0% (2)	40,0% (4)
Hayır	4,4% (14)	4,0% (13)	5,6% (18)	42,1% (135)	43,9% (141)

* χ^2 :15,925; s.d.:4; p:0,003

Doktora Eğitimi ve “Şiddete maruz kalan kadın karakola gitmelidir.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani doktora eğitimi almak ile bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir. Cevaplar incelendiğinde doktora mezunu olan katılımcıların şiddete maruz kalan kadınların karakola gitmelerine daha yüksek oranda karşı çıktıkları görülmektedir.

Tablo 154: Doktora Eğitimi İle Kadın koca şiddetini başkalarına anlatmamalıdır, kol kırılır yen içinde kalır cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Evet	40,0% (4)	20,0% (2)	0,0% (0)	30,0% (3)	10,0% (1)
Hayır	71,0% (228)	17,8% (57)	4,7% (15)	4,0% (13)	2,5% (8)

* χ^2 :17,347; s.d.:4; p:0,002

Doktora Eğitimi ve “Kadın koca şiddetini başkalarına anlatmamalıdır, kol kırılır yen içinde kalır.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani doktora eğitimi almak ile bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir. Kadının, kocasının

şiddeti konusunda sessiz kalması gerektiğini savunanların daha yüksek oranda doktora mezunu katılımcılar olduğu görülmektedir.

Tablo 155: Doktora Eğitimi İle Kadın çocuğu varsa koca şiddetine tahammül etmelidir cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Evet	40,0% (4)	50,0% (5)	10,0% (1)	0,0% (0)	0,0% (0)
Hayır	78,8% (253)	16,2% (52)	2,2% (7)	1,6% (5)	1,2% (4)

* χ^2 :11,050; s.d.:4; p:0,026

Doktora Eğitimi ve “Kadın çocuğu varsa koca şiddetine tahammül etmelidir.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani doktora eğitimi almak ile bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir.

Tablo 156: Doktora Eğitimi İle Bir kadına hakaret etmek de kadına yönelik şiddet kapsamına girer cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Evet	20,0% (2)	20,0% (2)	10,0% (1)	40,0% (4)	10,0% (1)
Hayır	10,9% (35)	4,7% (15)	3,4% (11)	24,6% (79)	56,4% (181)

* χ^2 :11,020; s.d.:4; p:0,026

Doktora Eğitimi ve “Bir kadına hakaret etmek de kadına yönelik şiddet kapsamına girer.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani doktora eğitimi almak ile bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir. Bir kadına yapılan hakaretin de şiddet sayılması düşüncesi doktora mezunu olmayanlar arasında daha yüksek oranda kabul görmektedir.

Tablo 157: Doktora Eğitimi İle Kadına Şiddet Haklı Bir Gerekçesi Varsa Kabul Edilebilir Cevabı İlişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Evet	30,0% (3)	50,0% (5)	0,0% (0)	20,0% (2)	0,0% (0)
Hayır	72,3% (232)	17,1% (55)	4,7% (15)	3,7% (12)	2,2% (7)

* χ^2 :14,969; s.d.:4; p:0,005

Doktora Eğitimi ve “Kadına şiddet haklı bir gerekçesi varsa kabul edilebilir.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani doktora eğitimi almak ile bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir. Haklı gerekçelerle uygulanan dayanın kabul edilebilir olduğunu söyleyen katılımcılara bakıldığında, doktora mezunlarının daha yüksek oranda olduğu görülmektedir.

Tablo 158: Doktora Eğitimi İle Kadına Yönelik Şiddet Terbiye Amaçlıysa Mazur Görülebilir Cevabı İlişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Evet	20,0% (2)	50,0% (5)	20,0% (2)	10,0% (1)	0,0% (0)
Hayır	68,2% (219)	17,8% (57)	6,9% (22)	5,3% (17)	1,9% (6)

* χ^2 :11,653; s.d.:4; p:0,020

Doktora Eğitimi ve “Kadına yönelik şiddet terbiye amaçlıysa mazur görülebilir.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani doktora eğitimi almak ile bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir. Doktora mezunu olmayanlar terbiye amacıyla kadına uygulanan şiddetin mazur görülebileceğine daha yüksek oranda karşı çıkmaktadır.

Tablo 159: Doktora Eğitimi İle Kocası, babası dahil hiç kimsenin bir kadına şiddet uygulama hakkı yoktur cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Evet	10,0% (1)	20,0% (2)	10,0% (1)	10,0% (1)	50,0% (5)
Hayır	6,9% (22)	2,5% (8)	2,2% (7)	6,2% (20)	82,2% (264)

* χ^2 :13,889; s.d.:4; p:0,008

Doktora Eğitimi ve “Kocası, babası dahil hiç kimsenin bir kadına şiddet uygulama hakkı yoktur.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani doktora eğitimi almak ile bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir. Cevaplara bakıldığında kadına yönelik şiddete destek verenlerin daha yüksek oranda doktora programı mezunu olan katılımcılar olduğu görülmektedir.

Tablo 160: Doktora Eğitimi İle Kocasına karşı gelen kadın dayakla cezalandırılabilir cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Evet	40,0% (4)	30,0% (3)	0,0% (0)	20,0% (2)	10,0% (1)
Hayır	81,6% (262)	12,5% (40)	3,1% (10)	1,6% (5)	1,2% (4)

* χ^2 :25,215; s.d.:4; p:0,000

Doktora Eğitimi ve “Kocasına karşı gelen kadın dayakla cezalandırılabilir.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani doktora eğitimi almak ile bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir. Kocasına karşı gelen kadının dayakla cezalandırılabileceğini savunan katılımcılara bakıldığında bu ifadeye destek verenlerin daha yüksek oranda doktora programı mezunu oldukları görülmektedir.

Tablo 161: Doktora Eğitimi İle Karısına şiddet uygulayan kişi tutuklanmalıdır cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Evet	20,0% (2)	40,0% (4)	0,0% (0)	20,0% (2)	20,0% (2)
Hayır	6,5% (21)	5,3% (17)	4,7% (15)	21,8% (70)	61,7% (198)

* χ^2 :24,208; s.d.:4; p:0,000

Doktora Eğitimi ve “Karısına şiddet uygulayan kişi tutuklanmalıdır.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani doktora eğitimi almak ile bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir. Karısına şiddet uygulayan kişinin tutuklamasına doktora programı mezunu olan katılımcılar daha yüksek oranda karşı çıkmaktadır.

6.8.3. Aile

6.8.3.1. Aile Reisiği

Tablo 162: Doktora Eğitimi İle Ailenin geleceği ile ilgili kararları erkek vermelidir cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Evet	20,0% (2)	30,0% (3)	20,0% (2)	30,0% (3)	0,0% (0)
Hayır	60,7% (195)	27,1% (87)	3,1% (10)	6,2% (20)	2,8% (9)

* χ^2 :18,527; s.d.:4; p:0,001

Doktora Eğitimi ve “Ailenin geleceği ile ilgili kararları erkek vermelidir.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani doktora eğitimi almak ile bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir.

Tablo 163: Doktora Eğitimi İle Ailenin geleceği ile ilgili kararları kadın ve erkek birlikte vermelidir cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Evet	20,0% (2)	0,0% (0)	10,0% (1)	40,0% (4)	30,0% (3)
Hayır	3,4% (11)	1,2% (4)	1,6% (5)	10,3% (33)	83,5% (268)

* χ^2 :21,772; s.d.:4; p:0,000

Doktora Eğitimi ve “Ailenin geleceği ile ilgili kararları kadın ve erkek birlikte vermelidir.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani doktora eğitimi almak ile bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir. Doktora programı mezunu olmayan katılımcıların tamamına yakını kadın ve erkeğin, ailenin geleceği için ortak karar almaları gerektiği ifadesine destek vermektedir.

6.8.3.2. Erkek Roller

Tablo 164: Doktora Eğitimi İle Erkeğin evde her dediği yapılmalıdır cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Evet	40,0% (4)	50,0% (5)	0,0% (0)	0,0% (0)	10,0% (1)
Hayır	73,8% (237)	20,6% (66)	3,1% (10)	0,9% (3)	1,6% (5)

* χ^2 :9,661; s.d.:4; p:0,047

Doktora Eğitimi ve “Erkeğin evde her dediği yapılmalıdır.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani doktora eğitimi almak ile bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir.

6.8.3.3. Aile İçi Roller

Tablo 165: Doktora Eğitimi İle Çocuk bakımı konusunda sorumluluk anne ve baba tarafından ortak paylaşılmalıdır cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Evet	20,0% (2)	10,0% (1)	10,0% (1)	30,0% (3)	30,0% (3)
Hayır	1,9% (6)	1,2% (4)	1,6% (5)	15,9% (51)	79,4% (255)

* χ^2 :26,148; s.d.:4; p:0,000

Doktora Eğitimi ve “Çocuk bakımı konusunda sorumluluk anne ve baba tarafından ortak paylaşılmalıdır.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani doktora eğitimi almak ile bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir. Doktora mezunu olmayanların tamamına yakını çocuk bakımı konusunda sorumluluğun anne baba arasında eşit paylaşılması gerektiğini savunmaktadır.

Tablo 166: Doktora Eğitimi İle Evlilikte doğum kontrolü sadece kadının sorumluluğudur cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Evet	40,0% (4)	40,0% (4)	0,0% (0)	20,0% (2)	0,0% (0)
Hayır	70,1% (225)	19,3% (62)	6,2% (20)	2,5% (8)	1,9% (6)

* χ^2 :14,000; s.d.:4; p:0,007

Doktora Eğitimi ve “Evlilikte doğum kontrolü sadece kadının sorumluluğudur.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani doktora eğitimi almak ile bu soruya verdikleri cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir. Doktora mezunu olmayan

katılımcılar daha yüksek oranda doğum kontrolünün sadece kadının görevi olmadığını savunmaktadırlar.

6.8.3.4. Sadakat

Tablo 167: Doktora Eğitimi İle Bir erkeğin karısını aldatması normal karşılanmalıdır cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Evet	40,0% (4)	30,0% (3)	20,0% (2)	0,0% (0)	10,0% (1)
Hayır	90,3% (290)	7,5% (24)	0,3% (1)	1,2% (4)	0,6% (2)

* χ^2 :14,000; s.d.:4; p:0,007

Doktora Eğitimi ve “Bir erkeğin karısını aldatması normal karşılanmalıdır.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani doktora eğitimi almak ile bu soruya verilen cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir. Erkeğin karısını aldatmasının normal olmadığını söyleyen katılımcılara bakıldığında, doktora programı mezunu olmayan katılımcıların daha yüksek oranda olduğu görülmektedir.

6.8.4. Ekonomi

Tablo 168: Doktora Eğitimi İle Kadının ekonomik bağımsızlığına kavuşması önemlidir cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Evet	30,0% (3)	10,0% (1)	0,0% (0)	30,0% (3)	30,0% (3)
Hayır	3,4% (11)	4,7% (15)	6,2% (20)	18,7% (60)	67,0% (215)

* χ^2 :20,048; s.d.:4; p:0,000

Doktora Eğitimi ve “Kadının ekonomik bağımsızlığına kavuşması önemlidir.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani doktora eğitimi almak ile bu soruya verilen cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir. Doktora programı mezunu olan kişilerin neredeyse yarısı, kadının ekonomik bağımsızlığının önemli olmadığını savunmaktadırlar.

Tablo 169: Doktora Eğitimi İle Bir iş sahibi olmak erkek için olduğu kadar kadın için de önemlidir cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Evet	10,0% (1)	10,0% (1)	20,0% (2)	30,0% (3)	30,0% (3)
Hayır	3,1% (10)	4,4% (14)	3,1% (10)	18,7% (60)	70,7% (227)

* χ^2 :12,655; s.d.:4; p:0,013

Doktora Eğitimi ve “Bir iş sahibi olmak erkek için olduğu kadar kadın için de önemlidir.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır. Yani doktora eğitimi almak ile bu soruya verilen cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir.

6.8.5. Eğitim

Tablo 170: Doktora Eğitimi İle Kız ve erkek çocuklarının eğitim alma hakkı eşit olmalıdır cevabı ilişkisi

Cinsiyet	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Evet	20,0% (2)	0,0% (0)	40,0% (4)	40,0% (4)	100,0% (10)
Hayır	2,5% (8)	2,2% (7)	14,0% (45)	81,3% (261)	100,0% (321)

* χ^2 :12,655; s.d.:4; p:0,013

Doktora Eğitimi ve “Kız ve erkek çocuklarının eğitim alma hakkı eşit olmalıdır.” ifadesine verilen cevaplar arasında χ^2 sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki

vardır. Yani doktora eğitimi almak ile bu soruya verilen cevapların dağılımları birbirinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir. Katılımcıların cevapları incelendiğinde doktora mezunu olan kişilerin kız ve erkek çocukların eğitim alma konusunda eşit haklara sahip olmaları düşüncesine daha yüksek oranda katılmadıkları görülmektedir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Öğretmenlerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin sahip oldukları görüşler ve sergiledikleri tutumlar ve öğrencilerinden bekledikleri davranışlar, onlara karşı nasıl davranacaklarını belirlemektedir.

Anket vasıtasıyla elde edilen veriler, yaş gruplarının ilerledikçe sergilenen eşitlikçi davranışların değişiklik gösterdiğini ve bu değişimin olumsuz yönde gerçekleştiğini göstermektedir. Genç yaş gruplarında yer alan öğretmenlerin daha eşitlikçi tutum sergiledikleri görülmektedir. Cinsiyet değişkeni bakımından değerlendirildiğinde kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre daha fazla eşitlikçi davranışlar sergilediklerini ortaya konmuştur. Kadın öğretmenler birçok kriterde erkeklere göre daha eşitlikçi tutum sergilediklerini belirtmişlerdir. Verilen cevaplar Medeni durum bakımından incelendiğinde bekar öğretmenlerin, evli öğretmenlere göre daha eşitlikçi toplumsal cinsiyet tutumu sergiledikleri sonucuna ulaşılmıştır. Mesleki tecrübe baz alınarak elde edilen sonuçlara bakıldığında yaş değişkeninden elde edilen verilerle benzer sonuçlar elde edilmiştir. Mesleki tecrübeleri daha düşük olan öğretmenler, uzun yıllar öğretmenlik yapan katılımcılara göre daha eşitlikçi tutum sergilediklerini belirtmişlerdir. Genç ve tecrübesiz öğretmenler bütün ifadelerde eşitlikçiliği en çok destekleyen grubu oluşturmaktadırlar. Toplumsal cinsiyet eğitimi alan öğretmenlerle almayan öğretmenlerin cevapları karşılaştırıldığında birçok kriterde bu eğitimi almayan öğretmenlerin daha yüksek oranda toplumsal cinsiyet eşitliğini destekledikleri görülmektedir. Bu durum ya toplumsal cinsiyet eğitimlerinin yetersiz olduğu ya da bu eğitimlere katılan öğretmenlerin eğitimlerden istenilen düzeyde fayda sağlayamadıkları sonucunu karşımıza çıkarmaktadır. İmam hatip lisesinden mezun olan öğretmenlerin diğer lise türlerinden mezun olanlara göre toplumsal cinsiyet tutumu konusunda daha yüksek oranda eşitlikçi tavır sergiledikleri dikkat çekici bir durum olarak ortaya çıkmaktadır.

Erkek öğretmenlerin erkek egemenliğini ön plana çıkaran ifadelere daha olumlu yaklaştıkları, buna karşın kadın öğretmenlerin toplumsal cinsiyet konusunda erkek öğretmenlere göre daha duyarlı oldukları söylenebilir.

Elde edilen sonuçlar, erkek öğretmenlerin toplumsal cinsiyet açısından daha geleneksel görüşü benimsendiğini göstermektedir. Kadın öğretmenlerin toplumsal cinsiyet konusunda farkındalıklarının daha yüksek olduğu görülse de, bazı şiddet türleri, kadının çalışma durumunun çocuklar açısından sorun yaratabileceği, kadının bir erkek tarafından korunması gerektiği ve kadının temel görevinin annelik olduğu inancı konularında önemli sayıda kadın öğretmenin de ataerkil tutumlar sergileyebildiği görülmüştür.

Yaptığımız araştırmadan elde edilen tüm sonuçlar değerlendirildiğinde toplumsal cinsiyet konusunun Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerince tam olarak kavranamadığı görülmektedir

Toplumsal cinsiyet, biyolojik cinsiyetten farklı şekilde kültürel olarak inşa edilen bir olgudur. Bu kimlik insanların doğumundan ölümüne kadar kişiliklerini etkileyecek olan temel dinamiklerden biridir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin temel öncülleri, yaşanılan toplum ve seçilen din kadar bunların kesişim noktası olan ailedir. Bahsedilen bu temel kurumların ortaya çıkardığı değerler, sosyokültürel olgular ve gelenekler toplumdan topluma değişiklik göstermektedir. Fakat bu kuralların hiç biri sonsuza kadar değişmeyecek kurallar değildir. Toplum her zaman olumlu veya olumsuz anlamda değişim gösterebilir. Toplumsal cinsiyet kavramı ise bu değişimler ışığında mikro ve makro teoriler altında incelenerek açıklanmaya çalışılmaktadır. Toplum her zaman dinamik bir yapıya sahiptir. Evrensel değerler zamanla değişiklik gösterebilir. Bugüne kadar yapılan toplumsal cinsiyet tanımlamaları değişen evrensel değerler ile ele alındığında daha önce yapılmış tanımların da üzerine çıkarak küresel ölçekte yeni tanımlamalar yapılmasına zemin hazırlayabilir.

Toplumda yer alan erkek egemen düşünce sistemi ve yaşanılan toplumun kültürel izdüşümü hem kadınla erkek arasında hiyerarşik bir düzen yaratmış, hem de bu düzenin devam edebilmesi için kadını nesne konumunda bırakmıştır. Fakat bu duruma itiraz eden kadın ve kadın hareketleri eğitim, siyaset, istihdam gibi birçok konuda ilerleme kaydetmiş ve özgürlüğünü elde etme serüveninde güç kazanmıştır. 1900'lü yılların başlarından itibaren Türkiye'de içinde bulunduğu birçok ülkede kadınların özgürlüklerinin daha fazla olması ve özneleşmesi için birçok hukuki düzenlemeler yapılmıştır. Kadın haklarının iyileştirilmesine yönelik birçok zirve

düzenlenerek konunun insanlar tarafından öğrenilmesi sağlanmıştır. Hükümetlerin dahi bu konuda belirli düzenlemeler yapmış olmasına ve toplumda belirli bir algı oluşturulmuş olmasına rağmen toplum nezdinde toplumsal cinsiyet konusu ve kadının özgürleşmesi istenilen seviyelere çıkamamıştır. Son yıllarda her geçen gün daha da fazla ortaya çıkan kadın cinayetleri, kadına yönelik fiziksel ya da psikolojik şiddet, çalışma hayatındaki negatif tutum ve davranışlar toplumun bir an önce çözüme kavuşturması gerektiği sorunlardan sadece birkaç tanesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Toplumun tüm kesimlerinden önce öğretmenler, toplumsal cinsiyet konusunda gerekli bilince ulaşmalıdır. Kadın erkek farklılığının bireyler arasında bir farklılık veya ötekileştirme olarak ortaya çıkmaması ve kadının zayıf olan haklarının elinden alınmaması için herkes üzerine düşen görevi yerine getirmelidir. Çözüme yönelik olarak yapılabilecek en önemli çalışmalardan biri, kadın ve erkek arasındaki farklılığın bizi ait bireye ait müstakil değerler olduğunun toplumun her kesimine okul çağından itibaren anlatılmasıdır. Ontolojik olarak yapılan değerlendirme neticesinde varılacak olan tek sonuç kadının da erkeğin de insan ortak paydasında eşitlenmesi olmalıdır. Yapılabilecek tek ayırım ise biyolojik olarak cinsiyet ayrımı olmalıdır.

Sadece sivil toplum örgütleri veya kadınların kendi yapacakları uygulamalar değil, devlet de bu ayırımın ortadan kaldırılması için gerekli hamleleri yerine getirmelidir. Devlet ve kurumlar yapmış oldukları politika ve programlar aracılığı ile kadınlar hakkındaki bu olumsuz düşüncelerin önüne geçmelidir. Bunun en önemli etmenlerinden bir tanesi ekonomik özgürlüktür. Toplumsal cinsiyet konusunda yapılan araştırmalar göstermektedir ki, ekonomik olarak özgür olan kadınlar diğer hemcinslerine kıyasla çok daha bilinçli ve haklarını elde etme konusunda çok daha dirençli olabilmektedir. Kadının özgürleşmesi ve haklarını elde edebilmesini direkt etkileyen konuların başında ekonomik özgürlük gelmektedir. Kadın ekonomik olarak özgürlüğüne kavuştuğunda toplumsal cinsiyet konusunda ekonomik özgürlüğüne kavuşamamış hemcinslerine göre daha ilerici düşüncelere sahip olabilmektedir. Bunun neticesinde de diğer kadınların da özgür olması için mücadele edebilmektedir. Devlet burada devreye girerek kadınların ekonomik anlamda güçlenmesine ön ayak olmalıdır. İşe girişlerde kolaylık en önemli etmenlerden biri olabilir. Tabi bunun için kadınlar arasında okuryazarlık ve eğitim oranının yüksek olması da son derece önemlidir.

Devletin müdahale etmesi ve rolünün önemli olduğu diğer bir alan ise politik ve sosyal düzlemdir. Bireysel olarak haklarını savunmak konusu kadınların tercihine bırakılmış olsa bile hükümetler kadın vatandaşların haklarını korumak ve geliştirmekle sorumludur. Devletler tarafından Ceza Kanunu ve Medeni Kanun başta olmak üzere kadın haklarını koruyan ve kadınların erkekler ile eşit şartlarda mücadele etmesini sağlayacak olan düzenlemeler yapılmalıdır. Genellikle Batı toplumları ile İslam alemi arasında ki farkta bu kanunların düzenlenmesinde ve uygulanmasında ortaya çıkmaktadır. Dini temel alan ve yaşantısında dini kurallara göre yaşamaya özen gösteren toplumsal yapı modern dünyanın yıllar boyunca haklı savaşlar vererek elde ettiği kadın hakları konusunda oldukça muhafazakâr bir tavır takınmakta ve bu durum çatışmalara neden olmaktadır.

Özellikle batıda tam olarak uygulanamasa dahi pratikte bir eşitlik konusu mevcutken dini konuda biraz daha muhafazakâr davranan toplumlarda bu durum biraz daha farklı işlemektedir. Söz konusu durum günümüz Türkiye'sinde de halen tartışmalı bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Toplumsal cinsiyet konusunda yol alabilmek ve geleneksel yapıyı bir nebze olsun kırabilmek özellikle de katılımcı siyasi bir yapı ile mümkün olabilmektedir.

Diğer etmenlerden biraz daha az etkili fakat oldukça önemli olan diğer bir konu ise Türkiye'de meydana gelen bu değişim sürecinin toplumun her kesimine ne kadar etki ettiği. İnsanların toplumsal cinsiyeti kabul edip kadınlara belirli haklar tanınması hem yavaş hem de sancılı bir süreçtir. Sürecin doğru işlemesi ise toplumun eğitilmesi ile mümkün olabilecektir. Toplumsallaşma deneyimi ve bireylere öğretilmesi gereken normlar ve değerlerin sağlıklı bir şekilde ele alınması gerekir. Uzun bir süreç olması ve tek bir elden yürütülemeyecek kadar kapsamlı bir yapı olması da hem aileyi hem de öğretmenleri sisteme dâhil etmektedir. Devletin burada ki konumu ise ailenin de eğitimcilerin de üzerindedir. Gerekli denetimlerin yapılarak gerekli eğitimin verilmesinin denetlenmesi görevi devlettedir.

Toplumun kadından ve erkekten cins olarak beklentileri her zaman farklı olmuştur. Doğuştan gelen bu özellikler hem kadın hem erkek cinsiyeti ile ilgilidir. Zaman içerisinde yaşanan toplum ve inanılan din kadın ve erkeklere bakış açılarını ve kadın ve erkekten beklentileri şekillendirir. Toplumdan topluma değişiklik gösteren

bu beklentilerin belirlenmesinde din önemli bir belirleyicidir. Her din kendi kutsal metinlerinde cinsiyet ayrımcılığına değinmektedir. Dinlerin ortaya çıktığı dönemlerden sonra ise taraftarı tarafından yapılan yorumların din için yapılması bu durumu meşrulaştırır. Bu durumda çeşitli din ve inanış örnekleri vererek genel olarak dinlerin kadına ve toplumsal cinsiyete ilişkin bakış açılarını tezimizin önceki bölümlerinde anlatmaya çalışmıştık. Dinlerin meşrulaştırma ve zihniyet kazandırma fonksiyonuyla bu kalıpların daha sonraki nesillere aktarılmasında oynadığı rol de dikkat çekilmesi gereken önemli konulardan bir tanesidir. Dinlerin öğretileri toplumda var olan toplumsal cinsiyetin üretilmesinde ve pekiştirilmesinde oldukça büyük rol oynamaktadır.

Her ne kadar toplumsal cinsiyet konusunda aile ve okul eşit seviyede sorumluga sahip gibi görünse de kalıp yargıların oluşması ve pekiştirilmesi okuldan önce ailede başlamaktadır. Aile, toplum, yaş grupları, kitle iletişim araçları ile de devam etmektedir. Dolayısıyla bu kalıp yargıların, tek sorumlusu, içerisinde ders kitaplarının da yer aldığı eğitim süreci değildir. Bununla birlikte, eğitimin diğer bileşenleri olan örgütsel yapı, öğretmen ve öğretim programı ile beraber çeşitli şekillerde öğrenilmiş olan kalıp yargıları yeniden üreterek pekiştiren ders kitapları, üretilmelidir. Dolayısıyla, eğitim ve toplumsal cinsiyet ilişkisi, eğitim dizgelerinin güncelliğini yitirmeyen bir sorunu olmayı sürdürmekte ve yeni politikaların geliştirilmesini zorunlu tutmaktadır.

Eğitim sistemi içerisinde hem örgütsel hem de yönetsel olarak önemli bir noktada olan toplumsal cinsiyet konusu burada verilecek olan olumlu bir eğitimle çok daha güzel yerlere gelebilir. Genellikle okullarda, erkek ve kadın tanımı yapılırken geleneksel kalıplara sadık kalınır. Okulun mekânsal düzeni, ders etkinlikleri, uniformalar hatta müfredat da bu durumu destekler. Okul yaşantısının en önemli konumunda olan öğretmenler ise ders etkinliklerinde yaptıkları ile konuşmaları ile ve davranışları ile çocuklara toplumsal cinsiyet konusunda belirli öğretilerde bulunabilirler.

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği, eğitim sistemlerinin tüm aşamalarında karşımıza çıkan çok önemli bir örgütsel kategoridir. Hemen hemen tüm okullarda erkek ve

kadına yönelik olarak yapılan tanımlamalar arasında birbirini destekleyen güçlü bir bağ vardır. Okulun mekânsal olarak düzeni, okulun üniforması, derslerin etkinliklerinden müfredatın durumuna kadar her türlü etme bu durumun destekleyicisidir. Okul yaşantısının belkemiği olan öğretmenlerin etkinlikleri, hitap şekilleri ve davranışları çocukların toplumsal cinsiyet kodlarında her zaman anahtar bir role sahip olmaktadır. Yapılan araştırmalarda öğretmenlerin toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının belli oranda taşıyıcısı oldukları ve öğrencileri ile kurdukları ilişkilerde ‘bilerek veya bilmeyerek’ bu kalıp yargılardan yola çıktıkları gözlemlenmektedir.

Toplumsal cinsiyetin eğitim ile ilgili olan bölümlerinde yapılan araştırmalarda, öğretmenlerin rolü ile ilgili iki farklı görüş söz konusudur. İlk görüşe göre çocukların cinsiyete ilişkin kalıp yargıları ve cinsiyet ayrımcı tutumları kazanmasında, öğretmenlerin pasif bir rolü vardır. Bunun en önemli nedeni ise çocuklar okul hayatına başlamadan önce hem ailede hem de toplumsal hayatta, toplumsal cinsiyet kalıp yargıları ile karşılaşmaktadırlar. Çocuklar zaten bu düşünce ve tutumlarla donatılmış olarak okula gelmektedirler. Bunun neticesinde öğretmenlerin, okul öncesi öğrenilmiş olan durumu değiştirmesi oldukça güçtür. Okullar ve öğretmenler zaten cinsiyetçi bir yaklaşım ile okula gelen bireylere karşı adil bir davranış içinde olmalıdır. Bu görüşün aksine diğer bir bakış açısı ise, öğretmenlerin okul öncesinde öğrenilmiş olan toplumsal cinsiyet kalıpları ile olumlu anlamda mücadele etmesi gerektiğidir. Serbest bırakılan düşünce yapısı zamanla kalıplaşmış bir düşünce yapısına dönüşebileceğinden öğretmenler toplumsal cinsiyetin doğru anlaşılabilmesi için olumlu anlamda çaba göstermelidirler. Öğretmenlerin etkin birer rol üstlendiği bu düşünce yapısına göre öğrencilerin hem başarılı bir birey hem de toplumsal cinsiyete karşı duyarlı bir insan olması için çaba gösterilmelidir. Bu sayede gelecek nesillere daha eşit birey yetiştirme görevini de başarıyla yerine getirmiş olmaktadır.

Türkiye’de durum toplumun toplumsal cinsiyete bakışı ile paralellik göstermektedir. Öğretmenlerde tıpkı diğer çalışanlar gibi içinde bulunduğu toplumun değer yargılarından etkilenirler. Toplumsal ortam, toplumsallaşma biçimi ve almış oldukları eğitimler öğretmenlerin toplumsal cinsiyeti sorgulamasını genellikle

engeller. İşin daha ilginç olan yönü ise kadın öğretmenlerin de bu duruma alışması ve erkek öğretmenler gibi düşünmeye başlamasıdır. Kadın öğretmenlerin de toplumsal cinsiyet konusunda yeterli bilince sahip olmamaları ve öğrencileri bu konuda yeterince yönlendirememeleri, toplumda var olan toplumsal cinsiyet algısının iyice oturmasına olanak sağlamaktadır. Durumu daha kötü bir hale getiren ise öğretmenlerin cinsiyet ayrımcılığını fark etmemesi ve bu durumu sorgulamamalarıdır. Öğretmenlerce toplumsal cinsiyet konusuna yeterince önem verilmemektedir. Bu durum ise öğretmenlerin bu konuyu geleneksel bakış açısı ile içselleştirdiğinin göstergesidir.

Öğretmenlerin bilinçlenmesi öğrencilerinde toplumsal cinsiyete yönelik yeni ölçütler kazanmasına ve toplumsal cinsiyete karşı bakışlarının değişmesine neden olacaktır. Bunun yapılabilmesinin ilk koşulu ise nitelikli öğretmen olarak tanımı yapılan öğretmen adaylarına toplumsal cinsiyet ile ilgili yeterli eğitim verilmelidir. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğüne 2008 yılında yapılan Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı doğrultusunda öğretmen adaylarının eğitim programları ile okul müfredatı toplumsal cinsiyete duyarlı hale getirilmelidir maddesi eklenmiştir. Toplumsal cinsiyet ile ilgili derslerin eğitim fakültelerinin hem lisans hem de yüksek lisans programlarında ayrıntılı bir şekilde anlatılması kararlaştırılmıştır. Bunun en önemli nedeni ise öğretmen yetiştiren kurumlarda bu eğitimin verilmesi durumunda burada görev yapan diğer eğitimcilerin de toplumsal cinsiyet konusunda kendi öğrencilerini bilgilendirecek olmalarıdır. Fakültelerde okutulan ders kitapları ile görev yapan akademisyen kadronun tutum ve davranışları da toplumsal cinsiyet oluşumuna katkı sağlamaktadır. Bu nedenle hem kitapların müfredatının elden geçirilmesi hem de akademisyenlerin bu konuda bilinçlenmesi gerekmektedir.

Toplumsal cinsiyet eşitsizliğini azaltmak ve cinsiyetler arasında mevcut olan eşitsizliği en aza indirmek için mümkün olan en etkili yöntem ise öğretmenlerin tamamına toplumsal cinsiyet eşitliğine dönük duyarlılık ve farkındalık kazandırmaktır. Eğitim fakültelerinde öğretmen adaylarına bu konuda özellikle eğitim verilmelidir. Bu fakültelerin mevcut yapıları ve öğrencilere yönelik programları öğretmen adaylarına toplumsal cinsiyet konusunda bir yenilik getirmediği gibi mevcut düzeninde korunmasına ve geleneksel kalıpların pekişmesine olanak sağlamaktadır.

KAYNAKÇA

ACAR, Feride (2014) *CEDAW'dan İstanbul Sözleşmesi'ne: Kadınların İnsan Hakları ve Kadınlara Karşı Şiddete İlişkin Uluslararası Standartların Evrimi*, Kadınların ve Kız Çocuklarının İnsan Hakları: Kadına Yönelik Şiddet ve Ev-İç Şiddet, Editörler: Funda Kaya, Nadire Özdemir, Gülriz Uygur, Ankara: Savaş Yayınevi

ACAR, Gülnur Savran (2009) *Beden Emek Tarih Diyalettik Bir Feminizm İçin*, Gümüşhane Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü. İstanbul: Kanat Kitap

AFKHAMÍ, Mahnaz and FRIEDL Erika (1994) *In the Eye of the Storm: Women in Post-revolutionary Iran*. London: I.B.Tauris

ADAMS, F. James, (2001) *Ergenliği Anlamak*, Editör: Bekir ONUR. Ankara: İmge Kitabevi

AĞÇOBAN, Sıddık (2016) *Kadın Olgusunun Kültürel Gelişimi ve İslam'da Kadının Yeri Üzerine Tartışmalar*. Kırıkkale Üniversitesi, Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi (UKSAD), Haziran, 2016; 2(1): 14-24

ALİ, Zahra (2008) *İslami Feminizmler*. İstanbul: İletişim Yayınları, 127-147

AKIN, Ayşe ve ark. (2004) *Türkiye'de Toplumsal Cinsiyet ve Sağlık*. Ankara: TC Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü. Hacettepe Üniversitesi Kadın Sorunları ve Araştırma Merkezi. Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu Yayını

AKIN, Ayşe ve DEMİREL, Simge (2003) *Toplumsal Cinsiyet Kavramı ve Sağlığa etkileri*, Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi Halk Sağlığı Özel Eki, :73-82 <http://eskidergi.cumhuriyet.edu.tr/makale/494.pdf> Erişim Tarihi:10.10.2018

AKIŞOĞLU, Özgür (2012) *Kadına Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlemesi Sözleşmesi (CEDAW)'nin Genel Çerçevesi ve Sözleşmenin Birinci Maddesinin Kapsamı ile Türk Hukukundaki Yeri*, <https://myuniversities.wordpress.com/2012/11/26/161/> Erişim Tarihi: 08.01.2019

ALPTEKİN, Duygu (2014) *Çelişik Duygularda Toplumsal Cinsiyet Ayrımcılığı Sorgusu: Üniversite Gençliğinin Cinsiyet Algısına Dair Bir Araştırma*

ALTINDAL, Aytunç (2004) *Türkiye'de Kadın*. İstanbul: Alfa Yayınları

ALTINOVA, Hasan, Hüseyin; DUYAN, Veli; Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeğinin Geçerlik Güvenirlik Çalışması, <http://toad.edam.com.tr/sites/default/files/pdf/toplumsal-cinsiyet-algisi-olcegi-toad.pdf>, Erişim: 18.10.2018

ARSLAN Şengül Altan, (2000) *Ders Kitaplarında Cinsiyetçilik*. Ankara: T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Ve Sorunları Genel Müdürlüğü Yayını

ARI, Kemal (2010) *Türk Devrim Tarihi I*, İzmir

ASLAN, Yunus, (2016) *Türkiye’de Feminizm Düşüncesinin İmkânı*, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.

BASERİ, Ameneh, (2014) *Semavi Dinlerde (İslam, Hristiyanlık, Yahudilik) Kadına Şiddet ve Saygının Karşılaştırılması Hakkında Araştırma*, KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi 16 (Özel Sayı I):124-126 <http://dergi.kmu.edu.tr/userfiles/file/Mayis20141/18m.pdf> Erişim Tarihi :02.01.2019

BATUR, Zekeriya (2010) *Son çeyrek yüzyılda kadının değişen sosyal statüsü ve imajı: ilköğretim İkinci kademe Anadolu ders kitaplarında metin ve görsel öğelerin incelenmesi*. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi: 13, http://www.sosyalarastirmalar.com/cilt3/sayi13kadinsayisipdf/batur_zekeriya.pdf Erişim Tarihi: 10.11.2018

BAYKAN, Ayşegül ve ÖTÜŞ, Belma (1999). *Nezihe Muhittin ve Türk kadını 1931*. İstanbul: İletişim Yayınlar

BEAUOİR, Simone De,(1993) *İkinci Cins*, Çeviren. Bertan Onaran, İstanbul: Payel Yayınevi

BERKTAY, Fatmagül (1995) *Tek Tanrılı Dinler Karşısında Kadın, Hristiyanlıkta ve İslamiyet’te Kadının Statüsüne Karşılaştırmalı Bir Yaklaşım* İstanbul: Metis yayınları

BERKTAY, Fatmagül(2006) *Tarihin Cinsiyeti*. İstanbul: Metis Yayınları

BHASIN, Kamla (2003) *Toplumsal Cinsiyet-Bize Yüklenen Roller*, Çeviren: Kader AY, İstanbul: Kadınlarla Dayanışma Vakfı KADAV Yayınlar

BİNGÖL, Orhan (2014) *Toplumsal Cinsiyet Olgusu ve Türkiye’de Kadınlık*, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi Özel

Sayı:1: 108-114 <https://dergipark.org.tr/download/article-file/107207> Erişim Tarihi: 12.12.2018

BIRNBAUM, Philip (1949) çeviren, *Ha-Siddur Ha-Sahalem: Daily Prayer Book* (New York: Hebrew Publishing Company, 1949). Bakınız: Baskin, *The Seperation of Women in Rabbinic Judaism*.

BİLEN, Mürüvvet, (1997) *Sağlıklı İnsan İlişkileri*, Ankara: Armoni Yayıncılık

BORDE, Susan, (1990) “Feminism, Postmodernism and Gender Scepticism”, *Feminism/ Postmodernism*, New York and London: Routledge

BOTTING , Eileen H. And Houser, Sarah L.,(2006) *DrawingTheLine Of Equality*,

BUTLER, Judith (2008) *Cinsiyet Belası Feminist Kimliğin Altüst Edilmesi*, Çeviren: Başak ERTÜR. İstanbul: Metis Yayınları

BUTLER, Judisth (2012). *Cinsiyet Belası: Feminizm ve Kimliğin Altüst, Edilmesi*, Çeviren: Başak, ERTÜR. İstanbul: Metis Yayınları

CONNEL, Robert William (1987) *Toplumsal Cinsiyet ve İktidar*, İstanbul: Ayrıntı yayınları

ÇAĞLI, U., DURUKAN, L. (1989) *Department of Management, Middle East Technical University, Ankara, Turkey*. Ankara: ODTÜ Gelişme Dergisi, 16/2 :153-175

ÇAĞLAYAN, Handan, (2007) *Analar, Tanrıçalar ve Yoldaşlar- Kürt Hareketinde Kadınlar ve Kadın Kimliğinin Oluşumu*, İletişim Yayınları

ÇAHA, Ömer, (2000) *Sivil Kadın, Türkiye’de Sivil Toplum ve Kadın (İç.)*, (Çeviren: E. Özensel), Vadi Yay, Ankara

ÇINAR, Pınar, (2005) *Hangimiz Daha Saldırgan?* Türk Psikoloji Bülteni, 76-80

ÇİÇEK, Birgül; ÇOPUR, Zeynep (2018) *Bireylerin Kadınların Çalışmasına ve Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları*

DAL, Özer, Yeşim, (2001) *Liberal Eşitlik Arayışı ve Ulusal Mekanizmalar, Kadın Araştırmaları Dergisi*, no:7

DAVID, M. E. (2000) Serbest Piyasa Feminizmi: Bir Cevap, Çeviren: M. Bahattin Seçilmişoğlu, Liberte Yayınları

DEMİR, Ömer ve ACAR, Mustafa (2002). *Sosyal Bilimler Sözlüğü* (3.Baskı). Ankara: Vadi Yayınları

DEMİRBİLEK, Sevda (2007) *Cinsiyet ayrımcılığının sosyolojik açıdan incelenmesi*, Finans Politik & Ekonomik Yorumlar, Cilt:44 Sayı: 511, :12-27 http://www.ekonomikyorumlar.com.tr/files/articles/152820003974_1.pdf Erişim Tarihi: 01.03.2019

DEMİROĞLU, Banu, (2007) *Meslek ve Teknik Eğitimde Öğrencilerin Toplumsal Cinsiyete Göre Aldıkları Roller*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Marmara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

DOĞDU, Süleyman (2005) *Kadının Serüveni- Kadın ve Yaratılışı*. Ankara: Demet Kitap

DOĞRAMACI, Emel (1993) *Atatürk'ten Günümüze Sosyal Değişmede Türk Kadını*. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları

DONOVAN, Josephine (2001). *Feminist Theory*. Third Edition. New York: The Continuum International Publishing. *Feminist Teori* (A. Dora, Çev.). 2. Basım. İstanbul: İletişim Yayınları.

DONOVAN, Josephine (2006). *Feminist Theory*. Third Edition. New York: The Continuum International Publishing. *Feminist Teori* (A. Dora, Çev.). 5. Basım. İstanbul: İletişim Yayınları.

Dünya Ekonomik Forumu 2017

EREŞ, Figen (2006) Türkiye'de Kadının Statüsü ve Yansımaları, Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi, sayı:19

EROL, Metin (2008) Toplumsal Cinsiyetin Tutumlar Üzerindeki Etkisi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi

FELİCİEN Challage, (1994) *Dinler Tarihi*, Çev. Samih Tiryakioğlu, Varlık yayınları İstanbul, :78-79

GIDDENS, Anthony (1997) *Sociology* (Third Edition). Cambridge: Polity Press

GÖKÇE, Birsen (1992) *Toplumsal Bilimlerde Araştırma*, Ankara: Savaş Yayınları

GÖLE, Nilüfer, (2011) *Modern Mahrem, Medeniyet ve Örtünme*, 11. Basım, İstanbul: Metis Yayıncılık

GÜRHAN, Nazife (2010) *Toplumsal Cinsiyet ve Din, İlim Araştırmalar Dergisi*, Sayı: IV Kasım 2010 <https://dergipark.org.tr/download/article-file/115954> Erişim Tarihi: 04.03.2019

GÜNGÖR, Oğulcan (2018) Türkiye’de İslami Feminizm: İslami Feminist Perspektife İlişkin Bir İnceleme Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Siyasi Tarih Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. Bursa

Hacettepe üniversitesi cinsiyet eşitliği ölçeği anketi, <http://hacettepeanket.com/anket/index.php?sid=28338>, Erişim: 18.10.2018

Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, 2013 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması, Ankara http://www.hips.hacettepe.edu.tr/tnsa2013/rapor/TNSA_2013_ana_rapor.pdf Erişim Tarihi: 02.01.2019

HACIOĞLU, Müjgan Deniz ve HOBİKOĞLU, Elif Haykır (2012) *Cinsiyete Göre Gelişme Endeksi Çerçevesinde Kadın İstihdamının Ekonomik Değerlendirmesi: Türkiye Örneği*, International Conference on Eurasian Economies, 2012. Gender Equality Index Report, European Institute for Gender Equality, İtalya

HANÇERLİOĞLU, Orhan (1986) *Toplumbilim Sözlüğü*. İstanbul: Remzi Kitabevi

HEIMER, Karen ve COSTER, Stacy De (1999) *Thegendering of violentdelinquency. Criminology: 277-318*

HEYWOOD, Andrew, (2009) *“Feminizm”, Siyasi İdeolojiler*, Çeviren Ş. Akın. Ankara: Adres Yayınları

HİKMET, Saim (2004) *Kadının Gizli Dünyası*, İstanbul: Arion Yayınevi

HOOKS, B. (2000). *Feminism Is For Everybody Passionate Politics*. Cambridge-MA: South End Press

ILOSTAST https://www.ilo.org/ilostat/faces/wcnav_defaultSelection (Erişim Tarihi: 08.10.2018)

İNGÜN, Özlem (2005), Feminizm ve İslam İlişkisi: “İslami Feminizm” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi.

İMANÇER, Dilek ve İMANÇER, Ahmet (2002) Televizyon Reklamlarında Kadın Sunumuna Özgü Klişeler, Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, Güz(15), Ankara, 1–19.

JOHNSTON, Kristen. BITTINGER, Kathleen. SMİTH, Amy. Ve MADOLE, Kelly (2001) *Developmental Changes in Infants and Toddlers Attention to Gender Categories*

KAHRAMAN, Selma, Dinç (2010) Kadınların Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğine Yönelik Görüşlerinin Belirlenmesi

KARABİBER, Nusret (2000). Medeniyetlerde Kadın ve Evlilik, İstanbul: Yöntem Yayınları.

KAN, Arzu (2012) Kırsal alanda tarım işletmelerinde yoksulluk ve yoksulluğun toplumsal cinsiyet çerçevesinde değerlendirilmesi: Konya ili Hadim ilçesi örneği

KANDİYOTİ, Deniz (1997) *Cariyeler, Yurttaşlar, Bacılar Kimlikler ve Toplumsal Dönüşümler*, Çeviren: Aksu, BORA, İstanbul: Metis Kadın Araştırmaları Yayını

KARADENİZ, Oğuz ve YILMAZ, H. Hakan (2014) *Türkiye’de Kadın İşgücündeki Değişimlerin Sebepleri, Kısa ve Orta, Uzun Dönemli Faktörlerin Analizi ve Kadın İstihdamı Çalışmayı Sonuçları*, TÜRKONFED İş Dünyasında Kadın Raporu, TÜRKONFED, İstanbul <http://www.turkonfed.org/Files/ContentFile/turkonfed2017-kadin-raporu-1-faz-calisma-sonuclari.pdf> Erişim Tarihi: 01.02.2019

KARADENİZ, Oğuz ve YILMAZ, H. Hakan (2017) TÜRKONFED İş Dünyasında Kadın Raporu 2017, Birinci Faz Çalışma Sonuçları, İstanbul.

KSGM (Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü) (2011). *CEDAW (Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi)*, Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi ve İhtiyari Protokol. T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü Yayını. Ankara

KAVAL, Musa (2016) *İlahi Dinlerde Kadın'ın Kıymet Problemi*, Akademik Bakış Dergisi Sayı: 55 Mayıs-Haziran 2016 <https://dergipark.org.tr/download/article-file/383350> Erişim Tarihi : 04.03.2019

KAVAS, Asmin (2016) *81 İl İçin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Karnesi*, TEPAV, İstanbul https://www.tepav.org.tr/upload/files/1395051458-3.81_II_Icin_Toplumsal_Cinsiyet_Esitligi_Karnesi.pdf Erişim Tarihi: 03.04.2019

KECİA, Ali (2012) *Cinsel Ahlak ve İslam*, çeviren Adnan Bülent Baloğlu, Ankara: İletişim Yayınları

KIRBAŞOĞLU, Hayri (1997). Kadın Konusunda Kur'an'a Yöneltilen Başlıca Eleştiriler. *İslâmî Araştırmalar Dergisi*, 10(4), 259-270.

KILIÇ, Zülal (1998). Cumhuriyet Türkiye'sinde Kadın Hareketlerine Genel Bir Bakış 75 Yılda Kadınlar ve Erkekler. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.

KİRMAN, Mehmet Ali (2004) *Din Sosyolojisi Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Rağbet Yayınları

KOCATÜRK, Prof. Dr. Utkan, (2007) *Doğumundan Ölümüne Kadar Kaynakçalı Atatürk Günlüğü*, Ankara,

KOLAY, Hale (2015). Kadın Hareketlerinin Süreçleri, Talepleri ve Kazanımları. Nisan. Sayı. 3. EMO Kadın Bülteni.

KÖKLÜ, Nilgün ve BÜYÜKÖZTÜRK, Şener (2000) *Sosyal Bilimler İçin İstatistiğe Giriş*. Ankara: Pegem A Yayınları

KULAKSIZOĞLU, Adnan (2002) *Ergen Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi,

KUBAR, Yeşim (2014), İstihdamda Kadın Erkek Ücret Eşitsizliği ve Nedenleri, Selçuk Üniversitesi, İİBF, İktisat Bölümü Dergisi

MARSHALL, Gordon (1999) *Sosyoloji Sözlüğü*, Çeviren: Osman AKINHAY, Derya Kömürçü, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları

MİLLETT, Kate (1973) *Cinsel Politika*, Çev. Seçkin Sevi, İstanbul: Payel Kitapçılık

MITCHELL, Juliet (1995) *Women and Equality, Feminism and Equality*, Der. Anne Philips, Washington Square and New York: New York University Press,

MOJAB, Shahrzad, (2005) "Theorizing The Politics Of Islamic Feminism", *Feminist Review*, Sayı 69, Kış 2001

NİRÜN, Nihat (1994) *Sistemik Sosyoloji Yönünden Aile ve Kültür*, Atatürk Kültür Merkezi Yayını Sayı: 73, Ankara: 24

OKUMUŞ, Ejder (2003) *Toplumsal Değişme ve Din*, İstanbul: İnsan Yayınları

ORTAYLI, İlber, (2002) *Osmanlı'da 18. Yüzyıl Düşünce Dünyasına Dair Notlar*, Tanzimat ve Meşrutiyetin Birikimi. İstanbul: İletişim yayınları

OZANKAYA, Özer (1982) *Toplumbilime Giriş* (4. Bası). Ankara: S Yayınları

ÖZCAN, Ayşegül (2012). *Toplumsal Cinsiyet Eğitiminin Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rol Tutumlarına Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Anabilim Dalı, Kayseri, :5-7-8

ÖZKALP, Enver (1998). *Sosyolojiye Giriş ve Yöntemi*. (Ed.: Enver Özkalp). Davranış Bilimlerine Giriş 1. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları No: 1027, 1-23

ÖZTÜRK, Melda Yaman (2012) *Ataerki: Bir Kavramın Yeniden İnşası "Eski" Ataerki'den Ataerki Kapitalizme*, Eğitim Bilim Toplum Dergisi, :72-115
https://www.academia.edu/37986264/Ataerki_Bir_Kavram%C4%B1n_Yeniden_%C4%B0n%C5%9Fas%C4%B1_Eski_Ataerki_den_Atakerkil_Kapitalizme Erişim Tarihi: 03.04.2019

ÖZTÜRK, Mustafa, (2017) *Cahiliyeden İslamiyet'e Kadın*, Ankara Okulu

ÖZTÜRK, Emine (2014) *Kuran'ın Kadına Bakışı ve İslam Tarihinde Kadının Sosyal Statüsüne Genel Bir Bakış*, Harakani Dergisi Sayı: 2

ÖZVARIŞ, Şevkat Bahar, *Türkiye'de Kadın ve Sağlık*. Sted Dergisi 2007;16(3): 7-8.

ÖZVERİ, D. (2009). *Feminist Teorinin Gelişim Sürecinde Uluslararası İlişkilere Bakışı Üzerine Kısa Bir Değerlendirme*. H. Çomak (Ed.). *Uluslararası İlişkilere Giriş: Teorik Bakış*. 1.Basım. Kocaeli: Umuttepe Yayınları.

PUNCH, Keith F. (2005) *Sosyal Araştırmalara Giriş*. (Çev.: Dursun Bayrak, H. Bader Arslan ve Zeynep Akyüz). Ankara: Siyasal Kitabevi

RUSSEL, Bertrand (2003) *Evlilik ve Ahlak*, Çeviren: Ender GÜROL, İstanbul: Morpa Yayınları

SAİM, Hikmet (2004) *Kadının Gizli Dünyası*, İstanbul: Arion Yayınevi

SALMAN, Ebru (2018) *Müslüman Toplumlarda Kadın ve Cinsellik* İstanbul: İletişim Yayınları

SAMUEL Hemy Hooke,(2002) *Ortadoğu Mitolojisi*, çev. Alâeddin Şenel, Ankara: İmge Yayınevi

SENCER, Muzaffer (1989) *Toplum bilimlerinde Yöntem* (3. Bası). İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.

SEVİM, Ayşe (2005) *Feminizm*, İnsan Yayınları, İstanbul

STEEVES, H. L. (1994). *Feminist Teoriler ve Medya Çalışmaları*. M. Küçük (Der.). *Medya, İktidar, İdeoloji*. Ankara: Ark Yayınevi.

Tarihe Yön Veren Kadınlar, Hürriyet Gazetesi,
<http://hurarsiv.hurriyet.com.tr/goster/haber.aspx?id=6078266&tarih=2007-03-09>
Erişim Tarihi: 09.03.2007

TAŞ, Gün (2016) *Feminizm Üzerine Genel Bir Değerlendirme: Kavramsal Analizi, Tarihsel Süreçleri ve Dönüşümleri*, Akademik Hassasiyetler, 3(5): 163-175.

TEMEL, Fulya ve AKSOY, Ayşe (2001) *Ergen ve Gelişimi, Yetişkinliğe İlk Adım*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım

Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme ve Kadının Statüsü Genel Müdürlüğünün Rolü. (2008) T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü ve Genel Müdürlüğü. Ankara: Beyda Ofset Yayıncılık

TOKER, İhsan (2009) *Eşitlik ve Adalet Kavramları Çerçevesinde Müslüman Kadınlarda Toplumsal Cinsiyet Örüntüleri*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/49/1148/13479.pdf> Erişim Tarihi: 03.04.2019

TOPCAN, Özlem (2010) *Yahudilik ve Hıristiyanlık Din Geleneklerinde Toplumsal Cinsiyet, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kadın Çalışmaları Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi*. Ankara

TOPRAK, Zafer, (1992) *II. Meşrutiyet Döneminde Devlet, Aile ve Feminizm*”, *Sosyokültürel Değişme Sürecinde Türk Ailesi*, Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları

TÜİK *Hane Halkı İstatistik Anketi*
<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=16014> Erişim Tarihi: 21.03.2019

TÜİK, (2014) *Türkiye Cinsiyet İstatistikleri*, TÜİK Yayınları.

TÜİK, (2018) *Türkiye Cinsiyet İstatistikleri*, TÜİK Yayınları.

Türkiye'de Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Algısı Araştırması (2015) Kadir Has Üniversitesi, <http://www.khas.edu.tr/news/1184>, Erişim: 18.10.2018

TÜSİAD (2008) *Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği*

TÜR, Özlem (2010) *Feminist Uluslararası İlişkiler Yaklaşımı: Temelleri, Gelişimi, Katkı ve Sorunları*, *Uluslararası İlişkiler Dergisi* cilt: 7 Sayı: 26

UĞURCAN, Sema, (2002) *Osmanlı Türk Romanında Kadın Tipleri, Türklük Araştırmaları Dergisi*, 11, Mart 2002, 117-126

UNICEF (2004) *Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi*, UNICEF, Türkiye.

ÜNER, Sarp (2008) *Toplumsal Cinsiyet Eşitliği*, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Ankara

VINCENT, Andrew (2006), *Feminizm, Modern Politik İdeolojiler*. İstanbul: Paradigma yayınları

WADUD, Amina Muhsin, (2000) *Kur’ân ve Kadın*, Çev. Nafize Şişman, İz Yayıncılık, İstanbul,

WOLLSTONECRAFT, Mary, (1975) A Vindication Of The Rights Of Women” Der. H. Poston, New York: Norton, 1975

YAĞMURLU, Mustafa (1984). Çağımızda Kadın Sorunu, İstanbul: Beyan Yayınları

YAYLA, Atilla (1998) Siyaset Teorisine Giriş, Siyaset Kitabevi, Ankara

YAZICIOĞLU, Y. ve ERDOĞAN, S. (2004). *SPSS uygulamalı bilimsel araştırma yöntemleri*, Ankara: Detay Yayıncılık.

YUVAL-DAVİS, N. (2003). *Cinsiyet ve millet* (1. Baskı). (Çev. A. Bektaş), İstanbul: İletişim Yayınları.

ZETKİN, Klara,(2012) Kadın Sorunu Üzerine Seçme Yazılar, İnter Yayınları, İstanbul

ZEYNELOĞLU, Simge (2008) Ankara’da Hemşirelik Öğrenimi Gören Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları

<http://ingev.org/wp-content/uploads/2018/09/Insani-Gelisme-Endeksi-2018-Aciklandi.pdf>(Erişim Tarihi: 11.11.2018)

<https://myuniversities.wordpress.com/2012/11/26/161/>(Erişim Tarihi: 03.09.2018)

http://www.hips.hacettepe.edu.tr/tnsa2013/rapor/TNSA_2013_ana_rapor.pdf (Erişim Tarihi: 13.09.2018)

https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/---ilo-ankara/documents/publication/wcms_484715.pdf (Erişim Tarihi: 18.10.2018)

<https://kuran.diyaret.gov.tr/mushaf/kuran-meal-2/fatiha-suresi-1/ayet-1/diyaret-isleri-baskanligi-meali-1> (Erişim Tarihi: 13.09.2018)

<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=16014> Erişim Tarihi: 21.03.2019

<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=16014> Erişim Tarihi: 21.03.2019

<https://www.unicef.org/turkey/pdf/gi18.pdf> (Erişim Tarihi: 05.11.2018)

EKLER

Değerli Öğretmen, Bu anket “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin Toplumsal Cinsiyete İlişkin Tutumları” kapsamında sizlerin okulunuzdaki toplumsal cinsiyet ile ilgili uygulamalara ilişkin görüşlerinize başvurmak amacı ile hazırlanmıştır. Anket 3 bölümden oluşmaktadır. Her bölümü, o bölümde verilen yönergelere göre doldurunuz. Elde edilen veriler sadece araştırma amacı ile kullanılacaktır. Bu nedenle ankete isminizi yazmanız gerekmemektedir. İlgi ve katkılarınız için teşekkür ederiz.

I. Bölüm: Kişisel Bilgiler

- 1 Yaşınız:
- 2 Cinsiyetiniz:
- 3 Doğum yeriniz:
- 4 En uzun süre yaşadığınız yer neresidir?
- 5 Medeni durumunuz:
- 6 Mezun olduğunuz lise türü?
- 7 Mezun olduğunuz üniversite?
- 8 Yüksek lisans eğitimi aldınız mı/alıyor musunuz?
- 9 Doktora eğitimi aldınız mı/alıyor musunuz?
- 10 Kaç yıldır öğretmen olarak görev yapıyorsunuz?
- 11 Çalışma biçiminiz nedir?
- 12 Eşiniz çalışıyor mu?
Eşiniz çalışıyorsa mesleği nedir?

13 Daha önce aşağıda belirtilen konularda herhangi bir eğitim aldınız mı? İşaretleyiniz.

Toplumsal cinsiyet eşitliği/eşitsizliği

Toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılık

Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet

Toplumsal cinsiyete duyarlı eğitim

Toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak için uygulanabilecek politika ve işlemler

Başka (belirtiniz)

II. Bölüm: Okul Özellikleri ve Uygulamalar

Fiziksel Olanaklar

- 1 Okulumuzun binası hem kadın hem erkek öğretmenler için eşit derecede rahatlık sağlar.
- 2 Kadın tuvaletleri dışarıdan rahatsız edilmeyecek şekilde tasarlanmıştır. (Sadece kadın öğretmenler işaretleyecektir)
- 3 Kadınlar tuvaletinde kullanmamız için gerekli olanaklar (çanta askısı, mahremiyet, vb.) bulunur. (Sadece kadın öğretmenler işaretleyecektir)
- 4 Öğretmenler odası hem kadın hem erkek öğretmenler için rahattır.
- 5 Okul yolu hem kadın hem erkek öğretmenler için güvenlidir?

Okuldaki ve Sınıftaki Uygulamalar

- 1 Sınıflarımda kız ve erkek öğrencilere eşit derecede söz veririm.
- 2 Sınıflarımda hem kız ve hem erkek öğrencilerin derse katılımını teşvik ederim.
- 3 Ders anlatırken hem kadınların hem de erkeklerin yaşamları ile ilgili örnekler veririm.
- 4 Sınıflarımda erkeklere daha fazla söz veririm.
- 5 Sınıfın oturma düzeni hem kız her erkek öğrenciler için rahattır.
- 6 Kız ve erkek öğrencilere aynı görev ve sorumlulukları veririm.
- 7 Sınıfta kız ve erkek öğrenciler için “kızlar duygusaldır” erkekler ağlamaz” gibi klişe sözleri kullandığım olur.
- 8 Sınıflarımda kızlara daha fazla söz veririm.
- 9 Kız öğrencileri daha çok sosyal alanlara yönlendiririm.
- 10 Erkek öğrencileri daha çok matematik ve fen alanlarına yönlendiririm.
- 11 Sınıf başkanının erkek olmasını teşvik ederim.
- 12 Okulda bir etkinlik yapılacağı zaman daha çok kızlara görev veririm.
- 13 Kız öğrencilere daha sert davranırım.
- 14 Okulumuzda erkek spor takımlarının sayısı daha fazladır.
- 15 Sınıflarımda hem kız hem erkek öğrencilerin görüşlerine önem veririm.
- 16 Kız ve erkek öğrencilere aynı cezaları veririm.
- 17 Okulumuzda daha çok erkekler spor yapmaya ve takıma girmeye teşvik edilir.

- 18 Okulda bir etkinlik yapılacağı zaman daha çok erkeklere görev veririm.
- 19 Erkek öğrencilere daha sert davranırım.
- 20 Kız spor takımlarını daha fazla teşvik ederim.
- 21 Sınıf başkanının kızlardan seçilmesini teşvik ederim.
- 22 Sınıflarımda kız öğrenciler kendilerini rahatça ifade edebilirler.
- 23 Beden eğitimi dersleri daha çok erkek öğrencilere hitap edecek şekilde yapılır.
- 24 Genellikle erkekler okul başkanı seçilir.
- 25 Erkek öğrenciler sınıfta kendilerini rahatça ifade edebilirler.
- 26 Ödev veya grup projelerinde kız ve erkeklerin ortak çalışmasını her zaman teşvik ederim.

Toplumsal Cinsiyet Tutum Anketi

- 1 Kadının yeri evidir.
- 2 Ailenin geleceği ile ilgili kararları erkek vermelidir.
- 3 Erkekler kadınlara göre daha mantıklıdırlar.
- 4 Kız ve erkek çocuklarının eğitim alma hakkı eşit olmalıdır.
- 5 Kadının ekonomik bağımsızlığına kavuşması önemlidir.
- 6 Erkekler aile bütçesini daha iyi idare ederler.
- 7 Ailede kadının çalışması, çocukları açısından sorun yaratabilir.
- 8 Erkeğin maddi gücü yeterliyse kadın çalışmamalıdır.
- 9 Siyaset yapmak erkek işidir.

- 10 Aile reisi her zaman erkek olmalıdır.
- 11 Erkeğin evde her dediği yapılmalıdır.
- 12 Erkekler ağlamaz.
- 13 Ailenin geleceği ile ilgili kararları kadın ve erkek birlikte vermelidir.
- 14 Çocuk bakımı konusunda sorumluluk anne ve baba tarafından ortak paylaşılmalıdır.
- 15 Ev işleri karı koca arasında paylaşılmalıdır.
- 16 Bir erkeğin karısını aldatması normal karşılanmalıdır.
- 17 Evlilikte, kadın istemediği zaman cinsel ilişkiyi reddedebilmelidir.
- 18 Bir kızın çocuk yaşta evlendirmek de kadına yönelik şiddet kapsamına girer.
- 19 Yuvayı dişi kuş yapar.
- 20 Kadının temel görevi anneliktir.
- 21 Kadınlar aile bütçesini daha iyi idare ederler.
- 22 Ev işleri, çocuk bakımı, hasta, engelli, yaşlı bakımı kadın işi olmalıdır.
- 23 Kadın hem ev idaresinde hem de toplumsal hayatta kendisini kocasına göre ayarlamalıdır.
- 24 Kadınlar annelik ve çalışma hayatını bir arada yürütebilir.
- 25 Erkek çocuklar üniversiteye gitmek için kızlardan daha fazla teşvik edilmelidir.
- 26 Bir iş sahibi olmak erkek için olduğu kadar kadın için de önemlidir.
- 27 Evli de olsa bekar da olsa bir kadın kendi özgürlüğü için çalışmalıdır.

- 28 Erkeği şiddete kadın tahrik eder.
- 29 Şiddete maruz kalan kadın karakola gitmelidir.
- 30 Kadın koca şiddetini başkalarına anlatmamalıdır, kol kırılır yen içinde kalır.
- 31 Kadın kocasına her şartta itaat etmelidir.
- 32 Kadının yaşamıyla ilgili kararları kocası vermelidir.
- 33 Kadınların bir erkek tarafından her zaman korunmaya ihtiyacı vardır.
- 34 Evlilikte doğum kontrolü sadece kadının sorumluluğudur.
- 35 Kadınlar kocalarıyla anlaşamadıkları konularda tartışmak yerine susmayı tercih etmelidir.
- 36 Kadın çocuğu varsa koca şiddetine tahammül etmelidir.
- 37 Bir kadına hakaret etmek de kadına yönelik şiddet kapsamına girer.
- 38 Kadına şiddet haklı bir gerekçesi varsa kabul edilebilir.
- 39 Kadına yönelik şiddet terbiye amaçlıysa mazur görülebilir.
- 40 Dindar erkekler kadına şiddete daha fazla eğilimlidir.
- 41 Dindar kadınlar şiddete daha az tepki göstermektedir.
- 42 Derecesi çok değilse kadına yönelik şiddet mazur görülebilir.
- 43 Kocasını, babasını dahil hiç kimsenin bir kadına şiddet uygulama hakkı yoktur.
- 44 Kocasına karşı gelen kadın dayakla cezalandırılabilir.
- 45 Karısına şiddet uygulayan kişi tutuklanmalıdır.
- 46 Herhangi bir cebir, şiddet, zorlama yoksa ve birbirlerini seviyorlarsa 18 yaşından küçük çocuklar da evlenebilir.